XXIII* A 62

BIBL. NAZ.
VITT. EMANUELE III
XXIII*
A
62
NAPOLI

Merici Caſauboni, Iſ.F.

DE

QUATUOR LINGUIS

Commentationis,

Pars prior:

QUÆ,

De Lingua Hebraica:

ET,

De Lingua Saxonica.

LONDINI,
Typis *J. Fleſher*, ſumptibus *Ric. Mynne*:
in vico vulgò dicto, Little Britaine:
ſub inſigne S. *Pauli*. An. D. 1650.

Candido Lectori, S.P.

QVadriennium jam, aut eo amplius eſt, amice Lector, cùm Londini inter libros agens, & privatas amicorum bibliothecas, varia mecum, quò animum à præſentibus miſeriis fortiùs avocarem, quaſi in lucem poſtea producturus, agitabam. Inter ea erat de ortu ſermonis tractatus, ſatis accuratus: cui comitem de verborum uſu, ob argumenti affinitatem, diatribam, adjungere ſtatueram. Jam eò rem perduxeram, ut utrique ſolà tranſcriptione, ut typographo traderentur, opus eſſet. Ita verò contigit, ut abſolutâ diatribæ (quæ minor longè) tranſcriptione, dum in priore illo tractatu occupatur amanuenſis, uterque aliud agere, & quod in manibus erat opus omittere, coacti ſimus. Actum erat de utroque fortaſſe, (neque enim is ego ſum, qui ſemel omiſſa libenter in manus reſumam:) niſi bibliopola cui ſpes facta erat majoris operis & lucri, ſaltem quod erat tranſcriptum, nec ab altero ſic pendebat, ut ſeorſim prodire non poſſet, ut id ſibi traderetur in-

ſtitiſſet. Annuente me, prodiit in lucem De verborum uſu Diatriba: *in cujus primo aditu promiſſa de quatuor linguis, Hebraicâ, Græcâ, Latinâ, & Saxonicâ, cujus ὑποτύπωσιν pridem animo conceperam, commentatio.* Τὸν καρδιογνώστην *teſtor non aliter tum credidiſſe me, quin paucis, ſi ſemel aggrederer, ſeptimanis expedire, totámque ultimâ manu impoſitâ publici juris facere facilè poſſem. Erat tum vita in publicâ rerum ἀκαταστασίᾳ valdè deſultoria; ut non mirum ſit, ſi animus quoque tale quid interdum paſſus eſt. Deerant tum libri, & chartæ deerant, quarum ad iſtud penſum pertexendum uſus erat. ad aliud me contuli, ad quod & animus tum propenſior, de cultu Dei, falſo & vero. Jam priorem partem abſolveram, quam etiam viri quidam ab eruditione ſummi hîc viderunt & legerunt; cùm ecce novus terror, & omnia in Vrbe tumultus plena. Meæ tum res ſic tulerunt, ut relicto quicqnid erat librariæ ſupellectilis, cum familiâ rus ad quinquageſimum uſque ab Vrbe lapidem migrandum eſſet: atque ibi tandem in loco (mihi quidem) ſolo, & domo vacuâ ſedes qualiſcunque fixa eſt. Longè tum curæ Muſicæ; & ita facilè mihi perſua-*

debam,

debam, quæ me in has latebras ΤΟΥ ὄντι *πᾶσι providentia detruſiſſet, eandem ab aliquovis munere & opere, præterquam curâ valetudinis & familiæ, vacationem, ſi non & plenam miſſionem, dediſſe. Abiit ſic annus unus & alter; ingenio, neſcio quam; corpori certè peropportuni, cum valetudini ante hunc ſeceſſum valde concuſſæ & afflictæ nunquam melius, quod gratus agnoſco, fuerit. Accidit interim ut frequentes ad me perferrentur, notorum, non unius; ſed & ignotorum quorundam flagitationes ſuper promiſſâ de quatuor linguis commentatione. De linguâ præſertim Saxonicâ quid illud eſſet quod allaturus haberem, non unus, ut narrabant, mirari; cauſámque cum nobilioribus iſtis conjungendi, ſciſcitari. Sed & longæ jam inertiæ tædium invaſerat: & jam libros aliquos, quod nunquam in iſto loco fore ſperaveram, partémq; chartularum nactus eram. Quia tamen obſtinaveram, quod ultimum in manibus habueram, id primum reſumere, & donec abſolviſſem, aliis omnibus antevertere; in eo animo morigeratus meo, & eâ curâ defunctus, ad promiſſam illam cõmentationem me converti, ab Hebraicâ, ut par erat, exorſus linguâ. In hoc dum*

verſor, ab aliis curis, ſed præcipuè chariſſimi & conjunctiſſimi capitis diuturnâ invaletudine & periculo ſæpiùs interpellatus, nihil propiùs factum, quàm ut omnia iſta procul à me εἰς Μακαρίαν *faceſſere juberem. Et feciſſem, puto, niſi de Saxonicâ linguâ res hæſiſſet animo, in eóque exiſtimationis non parum intereſſe credidiſſem, ne verba Lectori dediſſe, & futilibus eum (quod abominor) promiſſis, quibus nullus eſſet fundus, lactare voluiſſe videremur. Abſolutâ igitur primâ quadripartiti penſi parte, ſtatim ad ultimam, linguam Saxonicam, quaſi trajeci; magnâ deinceps conſtantiâ cum aliis moleſtiſſimis curis ac negotiis colluctatus, donec ad umbilicum perduxiſſem. Hæc igitur ratio* Συζυγίας *iſtius, quam non ratio, ſed caſus obtulit. Quanquam ſi quod plerique docti volunt, ex Hebraicâ tota ferè vetus lingua Græca fluxit; ex Græcâ autem tota ferè, quod hîc docemus, Anglica vetus: non planè contra rationem fuerit hæc conjunctio. Et ſi quis id agat, haud pauca in Anglicâ linguâ reperiet, quæ ab ipſis immediatè Hebræis, an Græcis accepta ſint, dubium ſit. Sed hæc utcunq; dici poſſint, quia tamen non id à nobis hîc ſpectatum agnoſcimus,*

ſcimus, non eò confugiemus. Fateor ad plures ex præteritis de linguâ Græcâ & Latinâ partibus fructum redire potuiſſe, in quibus tum alia, tum jactatiſſima de novis methodis controverſia tota pertractatur. Sed hoc ipſum cùm plus ſit, quàm quiſquam nunc à nobis, qui rerum ſtatus, jure poterit ſibi promittere; candidi Lectoris erit ſi quam ex his utilitatem percipiet, non quod maluiſſet, importuniùs expoſcere; ſed quod nos potuimus & præſtitimus, æqui boníque conſulere. Vale.

ERRATA.

PAg.24.lin.12. lege, bat. p.48.l.6.expenſ. p.50.l.27. qua n t. p 52 l.24.videt p.55.l.14.tuemus p.59.l.24. quales p.65.l.2.elegantias p.66.l.7.תנומון ib.l.8.נרכב p.74.l.27.oſtentationem p.75.l.7.vere p.78.l.17.a ſap. p.83.l.20.ſed in p.84.l.22.רחם p.85.l.7.cùm τάλω- p.88 l.4.& 6.שכל p.89.l.3. שכל p.111.l.21 capeſ-ſendum p.139.l.21.qua & Gr. ib.l.22.differret p.144. l.7.Anonymi ib.l.15.editâ p.148.l.6.aliiſque p.158.l.6. Indicio p.161.l.13.quarum ib.l.16.*religion.* p.169.l.10.*vi-briſſare* p.173.l.22 differunt; p.174.l.22.quin p.176.l.25. משטר p.181.l.11.*hija,* p.185.l.11.& 12.πάλαι ἰάδα ib. l.13.πίλεια vel πιλειάς, ἀπ. p.196.l.16.τὸ χηνὸς,ἡ p.198. l.24.illud *to*,q. p.199.l.8.vos modos ib.l.27.*pavis* p.202. l.4.*ſcarce-* ib.l.13.tritiſſ. p.203.l.26.(Gallicè p.214.l.4. ἡμῖν ib l.9.ἱερο- p.219.l.9.quarumc. p.222.l.3.verbi ib. l.17.verbi s.adverbii ib.l.23. irritum p.224.l.3. *mamma.* p.227.l.10. ab uno m. ſcimus p.230.l.6. ortæ p 241.l.26. fœminam p.245.l.9.& 10.*aucle* ib.l.16.*incle* p.266.l.23. digiti. Item p.267.l.11.legantur p.270.l.6.*Crocea cowellet* p 272.l.21. & *danſer* p.282.l.12.*burler* p.294.l.2.*careſſer* p.337.l.21 Σεῖθ. p.346.l.23 nedum p.359.l.21.ex κολ-p.360.l.4.*thaw* p.366.l.3.eum ib.l.14.indicio p.375.l.17. σκια, σκιάδης pot. ¶ In Notis:p.19.l.10.munimentū,&c.

Cætera, ut in opere tam vario, noſtræ dum excuderentur hæc abſentiæ condonabit æquus Lector.

Videantur etiam Addenda, *&c.* *p.*407.*&c.*

DE LINGUA *HEBRAICA.*

ATque hîc primùm ſe nobis offert, ut quæ ad linguam Hebraicam non unâ ratione pertineat, celebratiſſima illa linguarum (ita vulgò vocant, quod ſacer ſtylus, *linguæ, labii, ſermonum* confuſionem; de quo poſteà pluribus:) confuſio, quæ turris Babylonicæ conditoribus, juſto manifeſtóque Dei judicio, ſed occulto modo inflicta eſt. Sunt autem multa in hac hiſtoria, de de quibus inter doctos jam olim, & nunc controvertitur, non minore ferè judiciorum & dubiorum, ſi ſingula expendantur, varietate; quàm fuiſſe illam linguarum ex hâc confuſione ortarum varietatem pleriq; ſanciunt. Ego quidem certè in iis, quæ Pererius ſuper his pridem commentatus eſt, libenter acquieſco; nec adhuc vidi, quanquam multi poſt illum aggreſſi ſunt, qui plura aut certiora afferret,

ferret. Si quis tamen, Græcis & Latinis ſcriptoribus non contentus, Hebraicos quoque ſcriptores adhibere velit in conſilium, accuratè nuper collegit eorum ſententias vir doctiſſimus, iſtarum linguarum callentiſſimus, Johannes Buxtorfius Filius, in eruditâ Diatribâ. Sed ſtudioſos linguarum non pœniteat alios quoque, nonnullos etiam fortaſſe mihi nec-dum viſos, conſuluiſſe: duos certè recentiores, viros doctiſſimos: Samuelem Bochartum, in *Geographiâ Sacrâ*; & *Phari Vet. Teſt.* authorem.

Nos quoque, ne planè ſimus in nobili hoc argumento aſymboli, hoc primum de lectore nobis concedi poſtulamus; Quodcunque Sacra Scriptura in hoc de Linguis argumento ita clarè ac dilucidè tradit, ut aliter accipere duri oris aut contentioſi ſit hominis; de eo, quòd communi naturæ aut experientiæ minùs congruat, dubitare aut diſputare, impium eſſe: quod verò ita ambiguè traditum eſt, ut nihil obſtet, quin plures ſententiæ proponi poſſint, per quas nulla vis S. Scripturæ verbis inferatur; ex pluribus, ſine impietatis

pietatis invidiâ cuivis licere, quæ ad naturam rerum & experientiam communē proximè accedat, eam amplecti.

Ex hominum diſperſione, & in populos diverſos ſub diverſo regimine diviſione; ex diverſis legibus, ritibus, & conſuetudinibus; ex eorundem inter ſe populorum commerciis & per bella cladéſq; mixtione, magnam volventibus annis & ſeculis inſecuturam per ſe fuiſſe linguarum varietatem, ex ipſâ naturæ rerum cognitione & certiſſimâ, quæ magiſtra rerum audit, experientiâ, nemini dubium eſſe poteſt. Ab orbe condito ad Diluvium per mille ſexcentos & quod excurrit annos, unam eandémque ubique viguiſſe linguam, neſcio an ſatis certò ex ipſo ſacro Canone probari poſſit: ego quidem non dubito, ita rem habuiſſe. Utcunq; enim divina authoritas credendi neceſſitatem non imponeret, in tantâ tamen hominum longævitate, cùm plerique ad nongenteſimum pervenirent annum; & ex hac longævitate, tam pertinace, tam recente rerum omnium à primâ origine memoriâ; credibilius eſt, ſermonem variari non potuiſſe: ut

alia mittam, in quibus longè alia ratio iſtorum, qui tum, hominum; ab illis, qui poſt Diluvium nati ſunt. Sanè ne nunc quidem mirum ſit, linguam unam, per unam aut alteram ætatem, quanquam multæ interim contingant rerum commutationes, puram illibatámque, (præcipuè ſi ejuſmodi ſit populus, cui patrii cura ſtudiúmque ſit ſermonis,) conſervare. Quid autem tot anni ab orbe condito ad Diluvium, in iſta tanta longævitate; quàm quod nunc nobis ætas una ſit, alterâve? Illorum autem qui poſt diluvium, aut ſaltem poſt turrim Babylonicam vixere cùm non alia ferè ratio, quàm qui nunc ſunt hominum fuerit: non aliter potuiſſe, (ſine miraculo:) quin iſta varietas tandem aliquando contingeret rectè concludimus.

Jam teſtatur Sacra Scriptura, cùm una omnium quantum erat hominum ante cœptam ædificationem, lingua eſſet, immiſſam tunc *linguæ*, vel *ſermonum* confuſionem à Deo, quâ coacti à cœptis deſiſtere, alii in alia terrarum loca ſparſi ſint. Eò autem potiſſimum ſpectaſſe iſtam ſtructionem, ut ab im-

minente

minente ex incremento diſperſione conſervarentur, aut ſaltem ut immortali aliquo ante diſperſionem opere, famâ ſui nominis apud poſteros viverent ac vigerent; id eſt, à mortalitate, quantum in ipſis, ſe vindicarent, videtur ipſe ſacer Textus innuere. Confuſio autem linguarum, ſive *ſermonum*, quæ multiplex eſſe potuit, qualis illa fuerit, S. Scriptura non docet: ſed id tantùm, talem fuiſſe, ut alii alios non intelligerent. Sunt, qui putent non aliud quàm prioris linguæ oblivionem eſſe inductam, & prioris oblitos in novum variúmque ſermonem ſua ſponte prorupiſſe: quod cùm à naturæ rationibus alienum ſit, nec cum S. Scripturæ verbis (ſi quis ad miraculum confugiat:) ſatis conveniat, nullâ mihi veri ſimilitudine niti videtur. Et aliud, opinor, oblivio; aliud confuſio linguarum. Turbatâ verò mente, & confuſis (ita Deo operante) rerum notionibus, ita contingere potuiſſe, ut; cùm omnes Hebraicè loquerentur, aut Hebraica ſaltèm verba proferrent, invicem tamen non intelligerent, non magis quàm ſi planè diverſis omnes loquuti linguis

eſſent;non eſt quod quiſquam dubitet.

An id voluerint illi, qui Julio Scaligero ſententiam ſuam probaverunt, neſcio; nec quicquam in hoc genere, de certo confuſionis modo, rigidè definiendum conceſſerim: illorum autem ſententiam, qui varias tum linguas, plenas & perfectas, ab Hebraicâ diverſas, ſubitò emerſiſſe contendunt, & aliter opinandi libertatem nobis non relinquunt, cur aliorum ſententiis præferamus, nulla, quod ſciam, tam dubiâ Sacræ Scripturæ authoritate, cauſa.

Objiciunt tamen viri docti, hanc ſententiam repugnare menti Scripturæ, quæ *ſemper*, ut ipſis viſum, *confuſionis linguarum* meminit ante diſperſionem: ex quo evidenter argui volunt, confuſionem linguarum in ipſâ extructione Urbis & turris contigiſſe. Utinam preſſiùs & ſignatiùs, prout res ipſa merebatur, nobiſcum egiſſent viri docti. In neutro enim nobis ſatisfaciunt; neque in antecedente Scripturæ teſtimonio, neque in iſta quam inde eliciunt conſequentia. Sed de poſteriore ipſi viderint, ſi nos de Scripturâ quod quaſi proferunt, aliter rem habere oſtendimus.

Bu. Diatr. II. §. 19.

Con-

Confuſionis linguarum (ſi verba ipſa ſpectemus) nullibi omnino, quod ſciam, Sacra Scriptura meminit. Diviſionem populorum & gentium *ſecundum linguam* vel *linguas ſuas* narrat illa quidem & ſæpiùs iterat, Geneſ. cap. X. Per πρόληψιν utique; ut alia ibi multa: uſitatiſſimam, ut omnes norunt & agnoſcunt, ſibi figuram. Verſu 5. *Ab his diviſæ ſunt inſulæ gentium* (iſtæ verò gentes non ante extructionem opinor:) *in regionibus ſuis, unuſquiſque ſecundum linguam ſuam, & familias ſuas in nationibus ſuis.* Verſu 20. *Hi ſunt filii Cham, in cognationibus & linguis & generationibus, terrîſque & gentibus ſuis.* Poſtremo denique capite, verſ: 31. & 32. *Iſti ſunt filii Sem, ſecundum cognationes, & linguas; & regiones in gentibus ſuis. Hæ familiæ Noe, juxta populos & nationes ſuas. Ab his diviſæ ſunt gentes in terrâ poſt Diluvium.* Nulla hîc *confuſionis linguarum* commemoratio: varietatis, pro familiarum, populorum, & nationum diverſitate, crebra. Sed hanc varietatem linguarum ante diſperſionem vel diviſionem populorum contigiſſe neque dici-

 tur

tur exertè, nec ullâ neceſſariâ conſequentiâ colligitur. Ut ſi dicerem, In regno Sinenſi plures eſſe pro linguarum numero; vel, (Scripturæ φράσει) *ſecundum linguas ſuas*, provincias, & regiones; id volens dicere, tot diverſas eſſe linguas, quot ſunt provinciæ; tot provincias, quot ſunt linguæ. Planius hoc aliquantò fateor; nemo tamen inde rectè colligat iſtam linguarum diverſitatem ante provinciarum diviſionem extitiſſe; cùm multò probabilius ſit, linguarum diverſitatem ex regionum & regiminum diſcrimine profluxiſſe. Cæterùm, *confuſio* (ubi de Scripturæ verbis agitur) longè aliud quàm *diviſio*. Nam *confuſio* in extructione contigit ante diſperſionem, de quo nemo dubitat, unde & *Babeli* nomen: *Diviſio* linguarum poſt, an ante, tacente Scripturâ, contigerit, eſt ipſum τὸ κρινόμενον, quod aliis argumentis probandum. Atque hîc obiter notamus, dictum eſſe

Gen. X. 25. & I Chro. I. 19. *Phaleg*, Geneſ. X. 25. quod *in diebus ejus*, non, *lingua*; ſed, *terra diviſa ſit*. Mirum autem de linguis ibi, ſi ita verè res haberet, tacuiſſe Scripturam, quæ longè notabilior (ex miraculo ſcil.) quàm

quàm *terræ*, in quo nihil adeò mirum, diviſio. Nam quod contendunt hîc etiam, τὸ פלג linguarum quoque diviſionem, ídque ex ipſius vi verbi, comprehendere; quô id cogant, præter nudam affirmationem, nihil admodum ab illis proferri video. Verbum פלג, inquiunt, uſurpat etiam David de linguarum diviſione, Pſal. LV. v. 10. Fatemur: quanquam longè aliâ (quod diligenter animadverti velim:) quàm de quâ quæritur hîc, notione. Per *linguas* enim, non tam ſermonis, quàm animorum & conſiliorum diviſionem intelligi doctiſſimi conſentiunt interpretes. Sed quicquid hujùs ſit; ut David de linguis; ita Daniel propheta de regni (quod à *terra* non multum abeſt) diviſione uſurpat; nec minùs, opinor, ille propriè de regno; quàm David de linguâ. De hominum autem in varias terras diſperſione verbũ נפץ non פלג uſurpari, cùm res ipſæ, *hominum diſperſio*, & *terrarum diviſio*, ſint adeò diverſæ, nihil mirum; (non magis, quod ſciam, quàm concoctionem cibi & diſtributionem, quæ cognatæ quidem & ſubordinatæ, non tamen eædem ſunt operationes; B.ib.§.58.

diverſis

diverſis verbis exprimi :) & quid huc faciat, niſi ad glaucoma (quod abſit) objiciendum, non intelligo.

Jam cap. XI. dicitur terra ante Babelis extructionem *labii unius* & *ſermonum eorundem* fuiſſe. Deum autem deſcendiſſe, ut *confunderet ibi linguam eorum, ut non audiret unuſquiſque linguam proximi ſui.* Idcirco autem vocatam eſſe *Babel*, quia ibi *confuſum eſt labium univerſæ terræ.* Nihil hîc de *linguarum* (ut quidem *linguas* hîc intelligunt :) *confuſione :* niſi ſi quis id pertendat, *confuſionem linguæ*, ſeu *ſermonis* & *labii*; ut hîc ſacer habet Textus: & *confuſionem*, id eſt, ut explicant, diviſionem linguarum, (ut *lingua* pro dialecto, ſeu loquendi genere, verbis & idiotiſmis ab alio diverſo ſumitur) pro iiſdem, ídque ex ipſorum vérborum propriâ vi, habenda : ut ſi quis colloquentes aliquos audiat, & dicat eos confuſo uti ſermone, ut invicem intelligere non poſſint ; de diverſis id linguis neceſſariò intelligendum ſit; quod neminem puto dicturum. Ad circumſtantias & argumenta, quibus probes, ſi confugias, hoc jam aliud eſt ;

nec

nec tutum fuerit, quod probabilibus ſe putat aliquis argumentis & circumſtantiis elicere, id Scripturæ ſimpliciter adſcribere. Quod autem roget aliquis fortaſſe; Quorſum igitur ſi de ortu plurium deinceps non agitur, iſta initio capitis de unicâ in toto priùs orbe linguâ, obſervatio: reſpondeo; Ex iſtâ qualicunque (nobis ignotâ) quam memorat Scriptura *confuſione*, diſperſionem hominum; ex hominum diſperſione, diviſionem linguarum (ut nos quidem opinamur) extitiſſe: ut de plurium linguarum ortu hoc agi capite minimè negemus; ſed quæ poſt, an ante diſperſionem ſint ortæ; dubium (quantum ad Scripturæ verba) relinqui credamus.

Quod autem addunt iidem, Scripturam dicere populos *diſperſos eſſe* כלשונותם *ſecundùm linguas ſuas*; aliquid dicerent, ſi hoc tam verè dicerent, quàm, non animo fallendi, perſuaſum habeo. Mihi ſanè in totâ Sacrâ Scripturâ nihil tale repertum. Nam ſi hoc volunt, ut velle credibile eſt, quòd Scriptura dicat, *diviſos* eſſe

B.ibid. p.23. *Sed ſubtilis magis quàm ſolida eſt hæc ſententia. Scriptura dicit populos diſperſos eſſe* כלשונותם *ſecundũ linguas ſuas.*

populos

populos כלשונותם (quanquam ne id quidem, quod ſciam, Scriptura; ſed ללשונותם vel איש ללשונו: in quo non leve diſcrimen:) eò ſequi, ut & *diſperſos* dicat: vereor ne ratio eos fugerit. Longè enim aliud eſt (ſi quid ego intelligo) diviſos eſſe populos *ſecundum linguas ſuas*: id eſt, pro eodem populo habitos, quibus communis eſſet lingua; pro diverſo autem, qui diverſis uterentur: aliud verò, diſperſos eſſe. Diſperſio (hominum ſcilicet) ſtatim à confuſione linguarum: diviſio (populorum ſcilicet) aliquo certè, ſi non longo, pòſt tempore, cùm jam diſperſi in rempublicam propriis legibus, inſtitutis, moribus, linguâ denique propriâ conſtantem & ab aliis diverſam planè coaluiſſent. Sanè ſi id voluiſſet ſacra Scriptura, quod ex illâ colligunt viri docti, mirum, cùm capite XI. de diſperſione ſemel iterúmque meminit, de linguarum diviſione vel varietate ſilere. Neque puto, ſi *diſperſione* & *diviſione* idem voluiſſet, tam conſtanter obſervaturam fuiſſe diſcrimen verborum נפץ & פרד: quorum hoc, ubi linguarum mentio fit, ſæpius adhibetur:

adhibetur: illud autem cap. XI. bis, cum *diſperſio*, nec aliud amplius, indicatur.

Jam ſi quis roget, quid hac diſſentiendi vel aliter opinandi libertate conſequamur: non parum certè, ut mihi quidem videtur. Hoc primum, ut linguæ Hebraicæ jus ſuum aſſeramus, cujus hoc eximium eſſe credimus, quod ſola, Deo Opt.Max.onomatothetâ, &, ut ita dicam, parente jactare ſe poſſit: quod verum non fuerit, ſi tot aliarum linguarum ad Deum ipſum authorem, nullâ interveniente naturæ vice, ſit origo referenda. Secundum hoc erit, quòd Hebræam, aliarum matricem, eâdem operâ rectè tuebimur: quod aliter,niſi multa ſupponantur,non intellectu facile. Poſtremò id conſequemur,ut noſtra,plus quàm neceſſe eſt, fides, infidelium (quod ſanè vel illorum cauſâ vera charitas ſuadet:) ludibrio non exponatur. Quanquam enim nihil vetat, eoſdem effectus & omnipotentiam Dei & naturam interdum producere; ut puta, vitem vel ſegetem ante tempus matureſcere, quæ pauló pòſt ſuo tempore

ſolâ

ſolâ naturæ (ſic autem vocamus ſtatam & ordinariam Dei poteſtatem & providentiam :) ope maturanda fuerat : cùm tamen audiunt, qui Sacram Scripturam deridiculo habent, variarum originem linguarum miraculo tribui ; id illi ita accipiunt ut-plurimùm, quaſi ſic miraculo tribueretur, ut, abſque eo fuiſſet, nulla inſequutura fuiſſet varietas, ſed una eadémque ubique terrarum lingua per naturæ ordinem in uſu futura fuerit. Sed, an revera non ſunt inter nos, qui ita ſciſcunt ; & à mutis animalibus, ovibus, bobus, aſinis, & ſimilibus, quid homini naturale ſit, argumenta petunt : imò qui provocant ad philoſophos, & hujus linguarum varietatis cauſam penitùs eis ignotam fuiſſe confidenter pronuntiant ? Noſtra autem longè alia ſemper fuit opinio, ut in tractatu *De Sermonis Ortu* pluribus à nobis diſputatum eſt.

Cæterùm cum dicimus hanc linguarum inter homines varietatẽ naturalẽ eſſe, obſervo viros quoſdam doctos in verbo *naturale* mirificè (nequid dicam gravius) impingere. Utinam, quæ vel Ariſtoteles, vel Quintilianus, aliíque

veteres

veteres dè verbi iſtius uſu & multiplici notione benè monuerunt, in memoriâ habuiſſent. Non enim id quiſquam (in hoc quidem de diverſarum linguarum origine argumento) voluit, quod ſciam; certas linguas certis populis aut cœli plagis ita naturales eſſe, ut proceritatem corporis Germanis antiqui tribuebant, & omnis (opinor) ætas nigredinem Æthiopibus,& ſi quid aliud, quod ejuſdem ſit generis: ſed naturam miraculo opponimus, ut quemadmodum creſcere hominum genus, in varias ſpargi terras, in diverſos coaleſcere populos,diverſis uti moribus & legibus; bellum eſſe inter populos, pacem rurſus: commercia,fœdera; intercedere, violari: colonias mitti: hos ex antiquis ſedibus exturbari vi; alios in locum ſuccedere: hæc & ſimilia non eſſe quod miremur, cùm ita ſint homines, & ita ferat natura rerum, ut iſta vulgò fiant: ita & linguarum inter homines diverſitatem contingere. Hoc aliquis *uſum* fortaſſe malit dicere, quia *natura* certum aliquid & ſtatum promittit; verborum autem & linguarum ſive mutatione ſive duratione nihil ſit

incertius:

incertius: quemadmodum & Horatius, ubi de verbis,

Multa renaſcentur, quæ jam cecidere, cadéntque;
Quæ nunc ſunt in honore, vocabula, ſi volet uſus;
Quem penes arbitrium eſt, & vis, & norma loquendi.

Atqui etiam iis, quæ uſu conſtant, ſua natura eſt; & hæc ipſa, quâ à naturalibus potiſſimùm differunt, incertitudo, à naturâ rerum communi eſt: ut non ſine cauſa idem Horatius hunc qualemcunque uſum naturæ comparet,

Ut ſylvæ foliis pronos mutantur in annos;
Prima cadunt: ita verborum vetus interit ætas:
Et juvenum ritû florent modò nata, vigéntque.

At longè alia notione in vetere illâ & inter Philoſophos vexatiſſimâ controverſiâ, Εἰ φύσει τὰ ὀνόματα ἢ θέσει; *Verba ſint ex caſu* (*placitóve*, ut alii exprimunt:) *an verò à naturâ:* naturæ vox accipitur. De quo nos alibi prolixè. Ad hanc autem controverſiam pertinet ſubtilis viri, Rabbi Levi Ben Gerſon,

Gerſon, non inſulſa ſanè diſputatio quam ad illam de linguarum varietate cauſam μάλ᾽ ἀπροσδιονύσως trahunt viri docti.

Hæc noſtra de linguarum confuſione ſententia, in quam nos ſolâ veri ſimilitudine inductos bonâ fide profiteri poſſumus. Nec tamen diffitemur eam tantò magis nobis placere, quantò propiùs ad ea, quæ ſuper hoc argumento b. m. parens Iſ. Caſaubonus in *Adverſariis* ſuis reliquit, accedere poſteà animadvertimus. Quò meliùs judices, lector, en tibi ipſiſſima ejus verba;

» *De linguarum confuſione.* Repetenti-
» tibus aliarum linguarum originem,
» è fonte Hebraico, objicitur Moſes:
» qui videtur dicere, Linguas toto ge-
» nere diverſas repente extitiſſe in Ba-
» bel. Negantur enim ſeſe intellexiſſe:
» & inde volunt, omnes alias linguas
» eſſe ortas in totum ab Hebraicâ di-
» verſas. Nobis aliter videtur: non
» enim tam novas rerum notiones eſſe
» tùm inventas, quàm novas veteris
» linguæ ἐκκλίσεις ϗ παρεκκλίσεις: ita ta-
» men, ut & planè nova quædam vo-
» cabula tunc ſint excogitata. Hoc eò

» probamus; quia certum eſt, eos po-
» pulos, qui tum ſparſi ſunt per varias
» regiones, non in extremas Orbis par-
» tes repentè tranſiiſſe, verùm in pro-
» piores veteri patriæ ſuæ. Itaque ex
» illis ſine dubio Aſſyrii, Syri, fortè &
» Græci, ſunt primò nati, deinde ex
» iſtis alii porrò populi, qui paulatim
» ab ortûs primi loco dilatati ſunt ad
» quatuor Orbis cardines: donec pro-
» greſſu temporis πᾶσα ἡ οἰκουμένη in-
» colis frequentaretur. Igitur ſi in
» Babele linguæ in totum diverſæ factæ
» eſſent, neceſſariò Chaldæi, Aſſyrii,
» Syri, ἀλλοκότως illas linguas retinuiſ-
» ſent. Atqui contrarium videmus ac-
» cidiſſe. Eſt enim veriſſimum, Lin-
» guas cæteras eò manifeſtiora & ma-
» gis expreſſa originis Hebraicæ veſti-
» gia ſervaſſe, & nunc ſervare, quò
» propiùs ab antiquâ & primâ homi-
» num ſede abfuerint. Propinquitatem
» hanc duplicem facimus, loci, ac tem-
» poris: nam proximus quiſque popu-
» lus genti Hebraicæ, & ſitûs & tem-
» porum ratione, proximè ad illius lin-
» guam acceſſit. Longinquitas verò,
» & locorum & temporum, alienatio-
» nem

„ nem ſubinde majorem intulit. Cla-
„ rum hoc ex comparatione lingua-
„ rum Syriacæ, Chaldaicæ, Arabicæ, Pu-
„ nicæ, &c. cum Hebraicâ. Clariſſimum
„ item, ſi Græcam linquam diligenter
„ ſpectes. Græci primi in Aſiâ habita-
„ runt: inde Iönes, vel, ut Æſchylus
„ vocat Hebraicè, Javones in Euro-
„ pam trajecerunt. Nos autem obſer-
„ vamus, in antiquiſſimis quibuſque
„ Græcorum ſcriptoribus, multa voca-
„ bula Hebraica, quæ poſteà vel defie-
„ runt eſſe in uſu, vel admodum ſunt
„ mutata. Obſervamus etiam Aſiaticos
„ Græcos magis ἑβραΐζειν, quàm Euro-
„ pæos. Hæc igitur ſunt nobis demon-
„ ſtranda.

Hactenus ille. Sed & hoc non pigebit addidiſſe. Quàm variè ſacra hæc de turris Babylonicæ ædificatione & linguarum confuſione hiſtoria ab Ethnicis in multiplices fabulas detorta fuerit, notatum pluribus. Ab eâdem quoque, ni fallor, origine, quod de Momo ſuo tradiderunt; quem, cùm Jupiter hominum generi, ut terræ gratificaretur, infenſus, de perdendo eo vel fulmine vel illuvionibus ſecum delibera-

ret, narrant interceſſiſſe, non tam ne perderetur, quàm ut aliâ potiùs viâ: Nempe, ut ſatis odiorum & inimicitiarum ſeminibus inter ſe committeretur, ac propriis viribus & manibus rueret. Impia ſunt hæc, ut quæ maximè, & in Deum Opt. Max. cui nihil magis quàm concordia hominum (modò non ad malum) cordi eſt, valdè contumelioſa: ſed quæ tamen ex pravâ & malignâ (quàm maligni autem plerique Ethnici in ſuis de Deo judiciis, alibi peculiari Diatribâ oſtendimus:) verborum interpretatione, quæ in hâc occurrunt hiſtoriâ, traducta eſſe credibile eſt: præcipuè etiam, cum Hebræi Doctores de rixis & cædibus inter operantes ex hac linguarum confuſione ortis multa narrent: ut doctiſſimo Buxtorfio pluribus obſervatum. Non memini alium pleniùs hanc fabulam narrare, quàm facit Euſtathius. Ejus igitur verba lectori hîc apponemus.

Τινὲς δὲ βουλὴν Διὸς εἶπον τὸ τὴν γῆν (ὡς καὶ ὁ Εὐριπίδης ἐν Ὀρέστῃ μυθολογεῖ) κουφίζαι βαρουμένην τῷ τῶν λαῶν φόρτῳ, κατὰ τὴν αὐτῆς αἴτησιν· οὗ χάριν φασὶ τόντε Θηβαικὸν τὰ πρῶτα συνεστήσατο πόλεμον, καὶ

μετ

μετ' ἐκεῖνον ἀνήγαγεν ἐπὶ φθορᾷ Τρῶας καὶ Ἕλληνας. Μῶμον φασὶ συμβουλευσαμένου μὴ κεραυνοῖς ἢ κατακλυσμοῖς πάντα διαφθεῖραι, ἀλλ' δὶ μεθόδως ἄλλως, καὶ ὑποθεμένου τὴν τῆς Θέτιδος θνητογαμίαν, ἀφ' ἧς ὁ Ἀχιλλεὺς, καὶ θυγατρὸς καλῆς γέννησιν, τῆς Ἑλένης δηλαδὴ, δι' ἣν τὰ κατὰ Τροίαν ἐγένοντο, πεσόντων πολλῶν· καὶ δι' Ἀχιλλέα, τὰ μὲν πολεμοῦντα· τὰ δὲ μηνίοντα.

Hæc erant quæ de linguæ, ſeu ſermonis illâ primævi, quam narrat ſacra Scriptura, confuſione,& inde ortâ tandem linguarum varietate ſive diviſione, ut Hebraicæ ſuum jus, & nobis noſtram in dubiis ſacræ Scripturæ locis & ſententiis libertatem aſſereremus, præmittenda duximus. Per hæc planior jam nobis ad ipſam, & quæ de ipſâ, de dignitate præcipuè (à qua orſuri ſumus) nobis dicenda, via.

HEBRÆÆ linguæ (ut ordiamur inde) dignitatem per multa multi capita diduxere; ut antiquitatem, fœcunditatem (ut quæ omnium aliarum parens:) aliâque: ſed nihil majus,quàm quòd ab ipſo ſit authore Deo, qui πρω-

πωπλάστῃ illam cum aliis non unius generis habitibus & dotibus inſeverit ad quas pòſt nati non niſi longo uſu & diuturnâ conſuetudine pervenere. Nec Ille tantùm, conditor illius ac plaſmator, (ut ita dicam) Deus illis inſeverit, ſed quam ſacro ſuo ore dignatus ſit; ſacris legibus ac ſacroſanctæ doctrinæ deſtinaverit. Quæ quidem quò ſunt ipſa per ſe majora, & admirationem habent majorem: tantò magis elaborandum nobis eſt, ut inter præruptas & præcipites utrinque tum cachinnonum, tum credulorum ſententias, quod ſolidâ ac clarâ veritate nititur, aut ad eam ſaltem proximè accedit, aſſequamur.

Deum Hebraicæ, aut ullius omninò linguæ immediatum authorem eſſe, non omnes agnoſcunt: quorum ſententiæ, quòd ab aliis expoſitæ ſint, & argumenta fuſè confutata, à nobis omittentur. Ejus inter alios ſententiæ fuit & Gregorius Nyſſæ Epiſcopus; quem quia aliis intactum reperio, operæ erit in rationes ejus, quibus præcipuè innititur, inquirere. Leviora ſunt iſta, * Ὁ ἐν Θεῷ λόγος, Θεὸς ὤν, &c. & aliud eſſe

* Greg. Nyſſ. contra Eunom. l. VII.

eſſe ποιητικὴν δύναμιν, aliud ipſa opera, ut ſcamnum, aratrum, &c. cùm nemo niſi væcors inde colligat, Deum authorem eſſe linguæ Hebraicæ, quia Θεοῦ λόγος in Sacrâ Scripturâ memoratur; aut verò facultatem ab effectu vel operibus (quæ diſtinctio in Adami poſteris locum habet) nequeat diſtinguere. At multa, inquit, in quacunque linguâ αἰσχρὰ καὶ ἀπρεπῆ, quorum inventorem Deum facere parum abſit à blaſphemiâ. Jam iſta, *Sartago, ſimila, lagena*, & ſimilia, tam vilia, tam vulgaria verba à Deo ipſo quaſi conditore profecta eſſe, quàm Deo indignum eſt? Φλυαρία ταῦτα καὶ ματαιότης Ἰουδαϊκή, παμπολὺ τῆς τῶν χριστιανῶν μεγαλοφυΐας ἐκπεπτωκυῖα, τὸ οἴεσθαι τὸν μέγαν καὶ ὕψιστον, καὶ ὑπὲρ πᾶν ὄνομά τε καὶ νόημα θεόν, τοῦτον ὥς τινα γραμματιστὴν τὰς τοιάσδε τῶν ὀνομάτων θέσεις διαλεπτουργοῦντα καθῆσθαι. i. e. *Futilitas hæc & vanitas eſt Judaica, à Chriſtianæ doctrinæ ſublimitate & excellentia multum defecta & deflexa, Deum credere, Magnum illum & Excelſum; qui ſupra omne nomen, ſupra omnem animi cogitationem,—— talem, velut aliquem de trivio Grammatiſtam, verborum impoſitiones ſubtiliter excogitantem ſedere, &c.* De

De Deo Moſes, initio Geneſeos: *Dixítque Deus, Fiat lux,* &c. *appellavítque lucem, diem: & tenebras, noctem,* &c. *Vocavítque Deus firmamentum,* &c. Iterúmque, *Et vocavit Deus aridam, terram,* &c. Hæc Eunomius, ut & ex recentioribus quidam non contemnendi interpretes, ita planè, ut ſcripta ſunt, quaſi à Deo ipſo, etiam ante Adamum conditum, quaſi prolata aut concepta eſſent iſta paucula, intelligebant. Excipit autem Gregorius, Ἔπειτα κατασκευάζειν τοιάδε τινὰ ῥήματα τὸν Θεὸν ἐφ' ἑαυτοῦ ῥαψῳδεῖν, οὐκ ὄντος τοῦ δεομένου τῆς διὰ τῶν τοιούτων φωνῶν σημασίας, οὐκ οἶδα πῶς ἐστι μὴ καταγέλαστον ἅμα καὶ βλάσφημον τὸ τοιοῦτον οἴεσθαι.

Totâ fateor illâ Eunomii diſputatione & argumentatione nihil væſanius; qui, cùm de verbis Græcis omnis eſſet controverſia, quia Deus ipſe rebus ante hominem conditum nomina indidiſſet, inde de verborum æternâ quadam & immutabili naturâ mirè philoſophabatur, & impiis ſuis dogmatibus accommodabat; & ſi quis aliter ſentiret, ut læſæ divinæ Majeſtatis reum, & divinæ providentiæ oppugnatorem

quaſi

quaſi ἐπ' αὐτοφώρῳ deprehenſum, atheis & Epicuræis, verbis quàm poterat atrociſſimis accenſebat. Hîc, piè ac graviter Nyſſenus opponit, Dei Opt. Max. non in eo conſiſtere Majeſtatem, ut verba fabricet, & nomina rebus imponat, qui tantis operibus (quæ pluribus ibi ab illo, non uno loco, commemorantur) infinitæ ſuæ tum ſapientiæ tum potentiæ documenta ediderit. Sed rationes, quibus literalem illam verborum Moſis interpretationem Nyſſenus impugnat, & totum illum perſonati Dei in ſuperioribus verbis mimum & χλευασμὸν, probare non poſſum, nec periculo carere cenſeo. Non ſatis perſpexiſſe mihi videntur interdum viri graves, quantum impietati ſinum panderent, dum de rebus abſtruſis diſſerentes, & de Deo ex humano more & ſermone loquentes, feſtivi & ingenioſi eſſe affectant. Ut altiora fidei noſtræ myſteria omittam, quæ vel modeſtiſſimis (niſi fides & pietas contineat, quod & agnoſcit Apoſtolus:) πλατὺν γέλωτα movere ſtatim ſunt idonea: nulla res magis Epicurum & ejus ſectatores ad negandam Dei providentiam induxit,

quàm

quàm quòd, quoquò ſe verteret homo petulans, & qui ex ingenio ſuo Deum metiretur, tam multa abſurda & ridicula doctrinam illam continere judicaret. Nec ſanè deerant multa, quæ cum plauſu (ut ſunt ad riſum & impietatem proni multi:) à pleriſque exciperentur. Qualia illa in Cicerone: *Vos Dei Majeſtatem deducitis uſque ad apum formicarúmque perfectionem, ut etiam inter Deos Myrmecides aliquis minutorum opuſculorum fabricator, fuiſſe videatur.* Et eodem libro, *Etiámne hoc affirmarè potes, Luculle, eſſe aliquam vim, cum prudentia & conſilio ſcilicet, quæ finxerit, vel, ut tuo verbo utar, fabricata ſit hominem? qualis iſta fabrica eſt? ubi adhibita eſt? quando? cur? quomodo?* Et alibi; *Quibus enim oculis intueri potuit veſter Plato, Fabricam illã tanti operis, quâ conſtrui à Deo atque ædificari mundum facit? Quæ molitio? quæ ferramenta? qui vectes? quæ machinæ? qui miniſtri tanti operis fuerunt?* Et ibidem rurſùs: *Sive enim ipſe mundus Deus eſt, quid poteſt eſſe minùs quietum, quàm nullo puncto temporis intermiſſo verſari circum axem cœli admirabili*

mirabili celeritate? Niſi quietum autem, nihil beatum eſt. Sive in ipſo mundo Deus ineſt aliquis, qui regat, qui gubernet, qui curſus aſtrorum, mutationes temporum, rerum viciſſitudines, ordinéſque conſervet, terras & maria contemplans, hominum commoda vitáſque tueatur: næ ille eſt implicatus moleſtis negotiis & operoſis.

Quaſi verò Deus author alicujus linguæ dici non poſſit, aut cogitari; quin neceſſe ſit infelicis alicujus grammaticuli, literulis & apicibus ſuis aſſidentis, perſonam illi affingi? Aut tanta fatuitas in quenquam poſſit cadere, qui bonâ fide credat, dixiſſe Deum, *Fiat lux, & facta eſt*; & cætera, quæ maximè miramur, ſolo verbi ſui imperio condidiſſe? Aut, ſi qualiſcunq; operum ſubtilitas indigna Deo eſt, major ſit in verborum varietate & orationis partibus ſubtilitas, quàm quæ in auditûs aut viſûs organis (ſi ſingula, quæ ad iſtorum ſenſuum perfectionem ſpectant, accuratè & anatomicè expendantur) & naturali conſtructione conſpicitur? Cujus tamen tantæ ac tam variæ ſubtilitatis accurata conſideratio tantum abeſt,

ut viros doctiſſimos à ſummi Opificis agnitione averterit, ut etiam Ethnicos ad prædicandam Dei Opt. Max. tum potentiam tum bonitatem excitaverit.

Jam quòd verba parùm honeſta(qualia in omnibus linguis aliqua) objicit Nyſſenus; non eò jam digrediar, ut Stoicorum cum Epicuræis de verborum rerúmve turpitudine liti (ſuper quâ doctiſſima Ciceronis extat epiſtola) me interponam. Hoc tantùm dicam, ſi aliqua ſit in verbis vera & ipſis inhærens turpitudo; quantò magis in rebus, quarum verba nihil aliud quàm ſigna ſunt & ſymbola? Quò tandem iſta proceſſura,nemo non videt; nec minùs, ſi cogitaſſet, abominaturus Nyſſenus ipſe,ſat ſcio,quàm quivis alius. Sed hic intempeſtivi, ubi de Deo agitur, riſûs ut plurimum fructus eſt. Cæterùm facetias ſuas & elegantias, quibus ſimplicitatem noſtram illudit Gregorius, ex Plutarcho eum mutuatum eſſe non auſim affirmare. Simillima ſanè in Plutarcho, Πεϱὶ τῆ μὴ χϱᾶν,&c. ubi de conceptis oraculorum formulis diſſerit, non uno loco memini legere.

Sed ut ad verba Moſis redeamus; quod

quod ait ille, *Vocavit Deus*, &c. non diſplicet Merceri ſententia, per πρό-ληψιν iſta dici, quòd ita poſteà poſt hominem conditum nuncupata ſint. Sed quod addit Mercerus, ſi Deus ipſe indidiſſet illa nomina, ſine piaculo mutari aut alia uſurpari non potuiſſe; non ſatis aſſequor; niſi omnia, quæ Deus inſtituit, perpetui juris eſſe ſanciantur. Quod ſi eſt, ne ceremoniæ quidem legales, quarum Deus author, abrogandæ fuerunt: quod ad nugas illas Eunomianas, (quas meritò Nyſſenus exagitat) nimis accedere videtur. Nos igitur illorum ſententiam amplectimur, qui docent, quæcunque Adam recèns creatus loquutus eſt, quæcunque rebus impoſuit ſive verba ſive nomina, ad Deum authorem referenda eſſe, qui Adamum docuerit, aut potiùs inſpiraverit. Nam per naturæ alioquin leges non alia Adami recèns creati ratio, quàm hominis, qui ab omni hominum conſortio à primâ uſque infantiâ ſecluſus fuerit: qualem mutum neceſſariò extiturum alibi docuimus. Quare vel eo nomine lingua Hebraica ab auctore ſuo, meritò ſancta audit. Cæte-

rùm

rùm cùm Adamus nomina rebus imponeret, pauca illum nova(ſi tamen ulla:) ſimplicia verba procudiſſe, ſed vel communia levi inflexione propria feciſſe, vel plura jungendo compoſuiſſe, res ipſa loquitur : quanquam hodiè multorum rationem ignorari, tam multis deperditis aut ignoratis radicibus, neceſſe eſt.

Proxima linguæ Hebraicæ dignitas, Antiquitas, & eorum, quibus illa vernacula fuit, authoritas & reverentia. Nam ſi non ſine ratione dixit emunctiſſimæ naris & judicii vir Quintilianus, verba vetuſta majeſtatem quandam cum voluptate conjunctam afferre orationi : quanta ſit illius linguæ majeſtas, quæ alia non agnoſcit incunabula, non alios natales, quàm quos mundus ipſe; imò, ſi Rabbinis fides, non tam mundo æqualis, quàm inter mundi cauſas numeranda? Ita enim illi vulgò loqui ſolent, hanc eſſe linguam, in qua *creatus ſit mundus*. Jam ſi manuſcriptus codex (ut annoſas quercus & exeſos ſenio lapides, multorum quondam populorum numina, omittam:) ſi manuſcriptus, inquam, codex, cujus fugientes

literæ

literæ & cætera ſpecies multorum præ ſe ferat ſeculorum antiquitatem : ſi veteres urbium templorúmq; ruinæ, quorum nobilitata veteribus hiſtoriis fata caſúſve fuerint; ſi alia denique paris vetuſtatis monumenta ſolent animos ſpectantium (multorum certè, nec de fæce) propriò neſcio quo jucunditatis & admirationis ſenſu percellere : quomodo affici illos par eſt, qui Hebraica loquentes, aut audientes, ſimul ita ſecum reputabunt, hos ſonos, hæc vocabula, naſcenti quondam mundo prælusiſſe ; in hos modos, in hæc verba,ſua quondam ora finxiſſe ; his aures eorum perſonuiſſe, qui tanta ſeculorum ſerie vetuſtiores ſunt illis, quos priſci Ethnici ob antiquitatem in numina ſacravevrunt : qui tum vivebant, cùm Mundus adhuc infans eſſet : quos præſentia ſua, quos alloquio,quos tot miraculis Deus dignatus eſt : à quibus Orbi ſalus univerſo, & in omnem poſteritatem tranſmiſſa virtutum exempla ?

Cæterùm de linguæ Hebraicæ à jactis mundi fundamentis antiquitate receptiſſima jam olim hodiéque inter omnes ferè linguarũ peritos opinio eſt, tantis

tantis rerúm ipſarum nixa fundamentis, ut de eo dubitare, non aliud meritò videri poſſit, quàm τὰ ἀκίνητα κινεῖν. Scimus tamen non defuiſſe olim hodiéque, qui aliter ſtatuere & adſtruere conati ſunt: ut Goropii Becani inſaniſſimum inceptum miſſum faciam; cujus inter ſeria meminiſſe, aut aliam rationem habere, quàm eorum, quæ ad luſum jocúmque, aut ad irritæ & infructuoſæ ſubtilitatis admirationem apparantur, ſobrii vix hominis crediderim. Quæ verò de linguâ Chaldaicâ, Syriacâve, ſed & Canaaniticâ, à non uno oppoſita ſunt, quia à pluribus accuratè tractata & refutata ſunt, libenter & illa prætermittimus. Hæc igitur quorſùm? dicat aliquis fortaſſe. Planè, ut ad novam viri docti, & celebris inter recentiores Geographos Italiæ & Germaniæ accuratâ deſcriptione, nominis, de primævâ linguâ opinionem, de quâ ſilent alii, expendendam, aditum mihi faciam. Is eſt autem Philippus Cluverius, qui in *Germaniæ Antiquæ* deſcriptione de primævâ linguâ ita ſtatuit, eam cum Paradiſo terreſtri planè intercidiſſe, & hodiè penitùs ignorari.

Argu-

21

Argumentum huic ſuæ ſententiæ adducit unicum; ſed quod multorum inſtar, ſi tam verum, quàm ſpecioſum, cenſeri poſſit. Ita enim ille contendit, verborum numerum vel ad millia poſſe colligi, quæ pleriſque aut multis ſaltem linguis ſint communia. Unde autem iſta communitas, niſi ex communi linguâ matrice, primævâ ſcilicet illâ, quæcunque fuerit? Iſta autem tam multa, tam multis linguis communia, cùm minimè ſint Hebraica, aut Hebraicæ originis; eò fieri, ut lingua Hebraica cæterarum matrix eſſe non poſſit. Agnoſcimus nos huic ineſſe pondus argumento. Quid igitur ſupereſt, quàm ut teſtes audiantur; & de mille, ſaltem centum, quando tanta res agitur ab hoc uno pendens argumento, proferantur? Ego certè ita expectabam. Sed tantum abeſt, ut id præſtiterit Cluverius, quod expectabamus; ut pro centum vix decem talium verborum numerum expleat, quæ pluribus linguis ſint communia: ex illis autem decem, vix unum ſit aut alterum, quod originem, ſi quis idoneus arbiter, præ ſe non ferat Hebraicam.

Sed hoc ante omnia monendum, quanquam pauca ſunt, quæ nobis hîc exhibet Cluverius, tamen in his paucis nonnulla eſſe, quæ planè ſunt ἀπεργοδιόνυσα. Non enim ſufficit, ut, quæ plùribus linguis cognatis ſunt communia, proferantur: quales jam olim Græca & Latina; hodiè, Gallica, Hiſpanica, & Italica; quibus addunt alii Walachianam; quæ maxima ex parte ex Latino fluxerunt idiomate, & unius ejuſdémque linguæ multiplex ex proprio populorum & locorum genio corruptio & depravatio potiùs, quàm diverſæ ſimpliciter linguæ meritò dici poſſint. Multa quoque in Germanicam ex Latina, ex longo commercio & aliâ neceſſitudine, illata: quod ita factum eſſe tantum abeſt ut mirari quiſquam debeat, ut potiùs monſtro ſimile credendum fuerit, ſi non ita contigiſſet. Quare nihil attinebat hîc de Oculo commemorare, quem Latini *oculum*, Germani *auge* vel *oge*, Sarmatæ *oki* nominant: non magis quàm vel Gallicum *yeulx*, vel Italicum *occhi*, vel Hiſpanicum *oios*, vel Anglicum denique *eyes*: & multò minùs de Aure, quæ ut Lati-

nis *auris* dicitur, ita Germanis *oor*. Talia, fateor, quivis nullo negotio mille, vel fortaſſe ad myriadas, congerat. Quanquam ne hoc quidem ſatis conſtat, *aurem* non eſſe originis Hebraicæ. Certè ſi verbum *auris* quaſi *auſis*, ex Græco οὖς, ὠτὸς, ut doctis placet, repetendum ſit: τὸ οὖς quin ipſiſſimum ſit Hebraicum אזן, nemo poteſt inficiari. Sed & *oculus*, ſi ex Græco, ut volunt, ὄπτιλος (τὸ π. autem interdum migrare in κ. vel λύκος *lupus* fidem faciat) manavit: τὸ ὄψ (& ὦψ,) ex quibus ὄπτω, ὄπτομαι, quin ex Hebraico אף oriundum ſit, dubitaturum puto neminem. Vox autem גדיר ſepes, quæ apud multas nationes invenitur, quâ tandem ratione in hunc cenſum venerit, cùm eam Hebraicæ quoque linguæ communem agnoſcat Cluverius, ne ſuſpicari quidem poſſum.

Jam Græca πατὴρ & μήτηρ, quis iſtarum rerum paulò intelligentior dubitet ex Hebraicis אב & אם profluxiſſe, cum in utroque τὸ (τηρ) ſit pura puta, qualis in θυγάτηρ, εἰνάτηρ, κρατὴρ, ὀρητὴρ, σωτὴρ &c. terminatio: in utroque etiam eadem ſit figuratio, ſive formandi ex Hebraico ratio, inverſis ſcilicet literis,

& præpoſitâ vocali conſonante, quæ in archetypis poſtponitur: quod quanquam in cujuſcunque linguæ derivativis non inſolens (ita exempli cauſâ *ἀραιὸς, rarus*; לבן, *albus*, &c.) nec aliâ plerunque ratione nititur, quàm conſuetudinis arbitrio: hîc tamen ad facilitatem pronuntiationis factum de induſtria eſſe probabile eſt, cum tenera balbutientium labra, à conſonantibus, ídque ex naturali cauſâ, verba libentiùs, quàm à vocalibus auſpicentur.

Ad verbum Θεὸς quod attinet, cum pleraque ſacrorum vocabula Græca Hebraicæ ſint originis, ut non ab uno jam prolixè oſtenſum & probatum eſt; & præterea tum compoſitum שדי, tum ſimplex די, & ſono & ſignificatione tam propè accedant; cur quiſquam de origine Hebraicâ dubitet, niſi qui nodum in ſcirpo quærat, cauſam non video. Nec parùm originem hanc confirmat vox altera affinis Græca θεῖος, quatenus *patruum* ſignificat. Valdè impediti ſunt Græci in reddendâ ratione nominis: quare ſcilicet *patrui*, θεῖοι, id eſt, (ut quidem vox vulgò ſonat, à θεὸς derivata) *divini* nuncupentur. Inter alios,

23

lios, Simplicii philoſophi hæc eſt ſententia; Tantam veteres parentibus exhibuiſſe reverentiam, ut non ſolùm divinis eos honoribus affecerint, ſed etiam *Deos* nuncupare voluerint. (*ὡς καὶ Θεοὺς αὐτοὺς ὁρμῆσαι καλεῖν.*) Sed veritos tamen divinæ Majeſtatis præcellentiam (*εὐλαβηθέντας δὲ τὴν θείαν ὑπεροχὴν*) cùm Deos non auderent & parentes communi appellare nomine: at parentum ſaltem fratres *divinos* indigitaſſe, ut ex illis ita nuncupatis, quid parentibus ipſis conveniret, homines conjicerent, atque ita in parentum honorem iſta appellatio redundaret. Hæc mens Simplicii, quam corrupit Latinus (doctiſſimus alioquin) interpres, dum priora illa vertit, *Ut Deos appellare eos non dubitârint.* Ad rem verò quod attinet ipſam; perſuadeat fortaſſe Simplicius illis, qui de verbis ſingulis, etiam vulgatiſſimis, à philoſophis, priùs quàm imponerentur, itum in conſilium credunt. Nos, qui de verborum origine longè aliter opinamur, planè pro fabula habemus, quod Simplicius comminiſcitur: nec tamen facile, melius aliquid reperire, niſi ad Hebraicas origines re-

 curramus.

currramus. Ibi enim דוד *patruus*, ex quo paulatim, primo ד in affine θ. verſo, ut paſſim ; & ſimplice vocali in diphthongum (quod non minùs frequens) productâ ; & loco finalis ד aſſumptâ pro more (ut לפד, λαμπὰς, &c.) terminatione Græcâ ος, factum θεῖος. Et ut à דוד θεῖος, ita à דודה θεῖα *amita*. Nec id magis mirum, quàm à דדים (mamma) formari τήθη, τίτθη, τίθος, τίτθος, & tandem τίθασος, τιθάω, τίθηνος, τιθηνήτης, θῆσθαι, & ejus generis alia, de quibus accurati Lexicographi tum veteres, tum recentiores conſulendi. Neque, ego quidem, dubitaverim, ex Chaldaico דאבא (pro Hebraico זאב) lupus, Græcum θως, θωὸς, & θῶων, quanquam pauló remotius accerſere ; cùm exempla remotiorum Etymologiarum, de quibus nemo dubitat, ſint in promptu non pauca.

Ad vocem κεφαλὴ, & quæ inde profluxere, quod attinet, nihil ego temerè pronuntiaverim ; nec cauſæ quicquam obfuerit, ſi unum aut alterum verbum tale reperiri poſſit, pluribus linguis uſitatum, cujus uſus, aut origo Hebraica, non dicam, non ſit ; nam hoc in tantâ

verborum

verborum Hebraicorum jacturâ, & poſt tantas mutationum vices, valdè temerarium eſt aſſerere: ſed à nobis indicari & demonſtrari non poſſit. Quanquam igitur, ut jam diximus, cauſæ ipſius nihil interſit, Lectoris tamen φιλοςλάπτȣ nonnihil intererit fortaſſe, quid de verbi iſtius origine, cum magna veri (ut ego quidem judico) ſimilitudine dici poſſit, non ignorare. Omiſſis igitur Græcorum conjecturis, quæ nauci non ſunt; maximam eſſe literarum κ.& γ. affinitatem, omnium, qui in his aliquid unquam ſtudiis viderunt, tralatitia eſt obſervatio. Hinc κυβερνῶ, *guberno*: κράββατος, *grabbatum*: κόμμι, *gummi*: & alia, quæ in omnibus occurrunt linguis, aliis paſſim notata; ut κόλπος, *golfo*: κρύπτη, *grotta*: & ſimilia. Jam Hebraicum גף, *corpus*; ſed & *caput*, ut *caput* pro vertice, aut quod ſummum eſt, ſumitur, ſignificat. Sunt, qui ad diverſas radices referant: alii, aliter: quod perinde nobis hîc eſt, modò de ſignificatione conveniat. Ut igitur à κάρα, κορυφὴ ejuſdem ſignificationis: ita erit & à גף, *gaph*, ſive *caph*, κεφαλή. Hoc video qui-

 buſdam

buſdam placuiſſe: quod mihi quoque valdè probatur. Quia tamen nihil hîc aſſeveramus, & erunt fortaſſe, qui huic quamvis probabili conjecturæ non acquieſcant; quid præterea mihi venerit in mentem, lectorem non celabo. אלוף Hebræis, dux, ductor, vulgò. Non abludit nec ſono nec ſignificatione vox κεφαλὴ; niſi quòd τὸ κ. præpoſitum initio, quod multis verbis accidere, ut interdũ vacet, interdũ deſit, notant veteres Grãmatici. Cujus exempla conſuetudinis, κέλαθος, pro ἔλαθος: ἀνθήλια, κανθήλια: αὐλωνία, καυλωνία, ab Euſtathio proferuntur: ab aliis, καύχημα, αὔχημα: καπάνη, ἀπάνη: καλινδοῦμαι, ἀλινδοῦμαι: κάπρος, *aper*: aliaque non pauca. Mihi certè eò magis arridet hæc conjectura, quòd & Anglicum *Calfe* ex eodem Hebraico verbo אלוף, quatenus bovem ſignificat, fluxiſſe penè mihi perſuadeo. Nam quòd aliquis objiciat, aliud eſſe bovem, aliud vitulum: quàm nihili ſit iſta objectio, ſatis intelligunt, opinor, omnes qui in hac verborum de linguâ in linguam migratione, confundi ſæpe non ætates tantùm, ſed & genera animalium, ſæpiùs obſervarunt; quod

in hoc ipſo verbo contigiſſe nemo dubitat, & ex bove Græcos elephantem feciſſe. Sed & ipſum *vitulus*, Latinum, quis dubitat, quin ex Græco ſit ἴταλος, quod bovem vel taurum, non vitulum, ſignificat? Quanquam hæc fortaſſe nimis multa, addam tamen & hoc, Syriacè קרקפתא, cranium, caput: Chaldaicè, קרקפא, homo magni capitis: קרקפל, cutis capitis: in quibus & Latini *caput*, & Græci κεφαλὴ, ſeu κάρα, veſtigia non obſcura: ſed à quâ primitùs origine, peritioribus diſpiciendum relinquo.

Τὸ πῦς, ſunt qui à בוס, conculcare; ſunt qui à פשע, incedere, deducant: utrique, ſatis probabilitèr, quanquam, ſi quis me quoque roget, ego malim ex פעם repetere: cùm non affinis tantùm, ſed eadem omninò ſit ſignificatio, & diphthongus ου gutturalem egregiè ſuppleat: ultima autem litera ם radicalis in terminationem, ut plerunque, tranſeat.

Agnoſcent, opinor, in his verſati nihil hic coactum aut inſolens. Idem meritò dicamus de particula negativa *non*: quam, ſi quod aliud verbum, minimè cuncta-

cunctabimur Hebraicæ origini aſſerere. Quid enim aliud ſuadeant Hebraica נוא *no*, ex quo Hiphil הניא, renuit, irritum fecit: & ipſum אין *en*, non : quod inverſum *ne*, eſt ipſiſſimum Græcorum *νὴ*, quod in compoſitis remanet, *νηλεὴς*, *νηκερδὴς*, *νήκερως*, & aliis multis. Quàm vulgares autem ſint iſtiuſmodi, in monoſyllabis præcipuè, tranſpoſitiones literarum, tum alia fidem faciant in mundo exempla, tum illud inter alia Arabicum, Buxtorfio obſervatum, אן pro נא (nunc) Hebraico : ex quo Græcorum *νῦν* (& ex Græco Latinum *nunc:*) geminatâ *τῷ n.* literâ ; quod & in aliis, & in iſto, de quo nobis hîc ſermo, *non* contigit.

Denique de tertiæ verbi ſubſtantivi perſonæ *ἐστ*, vel *eſt*, quis laboret origine, qui quidem ſciat, quam vim habeat *τὸ* יש apud Hebræos ? Literam Hebraicam ש per *ſt*, quæ longè facilior pronuntiatio, expreſſere. nec id ſine cauſâ. Mixtum enim aliquid ex utroque videtur iſtud Hebraicum ש ; unde eſt, quòd Chaldæi pro שׁ *τὸ* ת paſſim ſubſtituunt. ut ירת, מתל, תלת, תמנה, pro Hebraicis, ירש, משל, שלש, שמונה : & hoc ipſum

יש,

יש, illis אית : ut in illorum ſententiam libens concedam, qui Latinum *aſinus*, ex Hebraico אתון, ob literarum affinitatem, & frequentem permutationem derivant. Ita & *ῥητίνη, reſina : ναυτία, nauſea*, &c. Cæterùm, ſiquis Græcum ἔστι (ex quo Latinum manavit:) ex Chaldæo illo אית malit repetere, non ego repugnaverim, nec eò minùs ſit Hebraicum, cùm Chaldaica ſit Hebreæ dialectus. Reliqua verbi ſubſtantivi, *ſum, ſunt, eſſe*, de quibus aliquid hic Cluverius, quanquam ad eoſdem & iſta fontes cõmodè referri poſſint, quia tamen noſtrâ nihil hîc intereſt, cùm paucis tantùm linguis ſint communia, ne lectoribus nimis moleſti ſimus, omittemus.

Atque iſta ſunt, quæ ex multis, ut ait ipſe, vocabulorum millibus potiſſimùm delegit eruditiſſimus Geographus, quibus Hebraicæ linguæ primigeniam antiquitatem convellere nititur: quæ ego de multis, verè dico, millibus non poſtrema judicaſſem, quibus illam matricem omnium aliarum linguarum apud æquos & idoneos judices adſtruerem. Enimverò, ſi vel Cluverius ipſe aliquam

aliquam Sanctæ linguæ cognitionem habuiſſet, vel peritum aliquem in conſilium adhibuiſſet, nunquam, opinor, commiſiſſet, ut receptam per tot ætates fœliciter opinionem, tam futilibus argumentis & exemplis impeteret.

Proxima, poſt nobilitatem, uſus & utilitatis eſt conſideratio, quæ multiplex eſt. Nam ut lingua Hebraica matrix eſt aliarum omnium linguarum, & tantò prior tempore; in rimandis & inveſtigandis verborum antiquorum (cujuſcunque ſint illa linguæ, quanquam earum præcipuè, quæ propiùs ad illam & antiquitate accedunt & affinitate) etymologiis multum ejus peritiam conducere, imò apprimè neceſſariam eſſe, & ratio poſtulat, & certa confirmat experientia. Sed & antiquorum populorum origines, & locorum; adde & gentilium numinum, quorum in nominibus ferè ratio omnis & natura; (eruditionis philoſophicæ pars non pœnitenda:) ab ultimâ pleraque pendentia antiquitate, ex intimis hujus ut plurimùm linguæ penetralibus eruenda ſunt. Fidem facient doctiſſimorum noſtræ & ſuperioris ætatis viro-

rum in hoc genere lucubrationes præſtantiſſimæ, quæ ſunt in manibus omnium, quicunque meliores literas vel ſummis,ut aiunt, labris attigerunt. Legant ſaltèm, ſi qui hæc legunt, horum ſtudiorum planè ἀμύητοι, quæ Franciſcus Junius vir doctiſſimus in hujus argumenti oratione paucis complexus eſt; quæ pluribus alii, quibus hoc propoſitum fuit, ut ſigillatim perſequerentur, quæ ad hujus linguæ commendationem faciunt. Nos, qui libenter hîc aliquid offerremus Lectori, quod aliis dictum non ſit, omiſſis iis quæ aliunde peti poſſunt, ad id potiùs prævertemus, quod à nobis Lector jure fortaſſe requirat, ut paterni ſcilicet operis, aut incepti potiùs, rationem ei reddamus, cujus expectationem poſt ejus mortem non unus publicâ ejus partim mentione partim flagitatione commovit. Meminit ejus Thomas Erpenius, linguarum, dum viveret, Orientalium decus & deſtina,in oratione, quam de linguâ Hebraicâ anno antè ſcriptam edidit a.d. 1621. his verbis: *Hoc tantùm dicò, Clariſſimum virum Iſaacum Caſaubonum ſeculi hujus inſigne ornamentum,*

&c.

& cui plurimum debent ſtudia mea Orientalia, ſi vitam ei prorogâſſet, qui dederat, editurum fuiſſe luculentum opus, de Græca linguæ ex Hebræâ origine, in quo clarè ſatis & nervoſè (quantum ex iis, quæ multa jam indigeſta coacervaverat, judicare ego potui) demonſtraturus erat, pleraque Græcorum themata originis Hebraica eſſe. Viderat, opinor, Erpenius in proprio Patris, ipſo adhuc ſuperante, Muſæo; ex quo etiam plura de ipſius conſilio didiciſſe potuit. Ego quoque dudum profeſſus ſum in opuſculo, quod olim penè adhuc puero paterni nominis & virtutis obtrectatores extorſerant, tale quid in manus meas perveniſſe: non tamen, ut ejus edendi, quod pervenerat, aliquam cuiquam ſpem facerem, aut certè poſſem, cùm id tale eſſet, quod potiùs operis futuri ὑποτυπώσις & ἰχνογραφία, quàm quod operis affecti, nedum abſoluti nomen mereretur. Aliter tamen accepiſſe videtur vir doctiſſimus & humaniſſimus, Greg. Greg Francus, S. Theologiæ Doctor, in *Lexico ſancto*; & ab illo credibile eſt ad multos alios expectationem propagatam. Ut igitur & ipſi & aliis,

qui-

quibus illud opus adeò expetitum, quoad ejus poterit, fiat à me ſatis, de eo enucleatiùs hîc, non alieno loco, aliquid dicam.

De linguarum origine quæ Patris fuerit ſententia, ex iis ſatis liquet, quæ jam *De linguarum confuſione* ex ipſius Adverſariis protulimus. Ut autem erat ille invictus operis & laboris, & in omnes de publico benè merendi occaſiones ſemper intentus; ſed & ab omnibus, quæ ad tale opus neceſſaria, præterquam otio, præſidiis paratiſſimus: futuri operis effigiem talem animo concepit, & ſibi propoſuit, qualem ex ipſius verbis, ex iiſdem Adverſariis depromptis, videre eſt.

Σὺν τῷ Θεῷ; *Totum hoc argumentum paucis capitibus potes complecti.* 1. ὑποθέσεις, *quibus innitimur.* 2. *De multiplici affinitate, & de affinitatis in rerum & vocum ------ cauſis.* 3. *Exempla vocum, ubi nulla facta mutatio.* 4. *Exempla vocum, ubi litera mutata.* 5. *Exempla vocum, ubi eſt etiam* μετάθεσις. 6. *Obſcurior affinitas.* Sic conceptâ methodo, proxima cura de idoneo apparatu, quo moles inſtituta ſurgeret.

In

In eum autem finem, ne quid ipſius diligentiam fugeret, voces Hebraicas tum primigenias, tum alias, cum variis ſignificationibus manu ſuâ ſingulas deſcripſerat; accuratè poſteà retractaturus & expreſſurus ſingulas, & verba Græca, quæcunque ex illis orta probabilis aliqua ratio ſuaderet, iis appoſiturus. Non pauca tamen, quæ inter ſcribendum ſe illi obtulerant, jam appoſuerat; ad primam præcipuè ſecundámque Alphabeti literam: ad quarum exemplum ſi cætera reliquiſſet, aliquid eſſet fortaſſe, quod ſine lectoris, vel ipſius authoris injuriâ publicari poſſet. Quanquam autem nihil mirum qui tam multa ſcripſerit & ediderit, eum multa quoque inchoata reliquiſſe; ſed & ex multis, quæ ſuſceperat ac cœperat, pro occaſionum & opportunitatum varietate alia aliis prævertiſſe, ne id quidem mirum ſit: penſi tamen hujus aut omittendi aut intermittendi cauſam aliam quoque fuiſſe ſuſpicor, quòd ab aliis occupatū ſe magna ex parte deprehenderit, qui vel poſt prima ipſius molimina prodierunt in lucem, aut ſaltem ad ejus tum primùm notitiam pervenerunt,

nerunt. Atque hæc de Patris opere, quod inſtituerat. De etymologiis in genere multa dicemus, ubi de linguâ tractabimus Saxonicâ.

Sed præcipua hujus linguæ utilitas eſt, ad promovendam rem pietatis. quâ cùm charius ac antiquius homini nato, qui ſuæ ſibi conſcius originis ad cœleſtem vitam adſpirat, nihil eſſe debeat; conſequens eſt, ut tantò præſtet hæc utilitas, quantò anima corpori, & æterna momentaneis. Verborum compendium faciam, quando iſta à pluribus prolixè tractata ſunt. Ut illud igitur maximè contendat aliquis, extare tales ac tam perfectas Verbi Divini verſiones, ut nihil in iſto genere perfectius ſperari poſſit; (quod quanquam ſtultiſſimum ſit credere, eò tamen faciliùs hîc poſtulanti concedemus, quia ad id, quod nunc volumus, nihil pertinet, & poſteà pluribus ſuo loco à nobis tractabitur:) quis rerum peritus negaverit, quemadmodum Gratior eſt virtus veniens è corpore pulcro, ita verborum ſplendorem, & orationis gratiam, ad rerum ipſarum commendationem inſigniter facere? Non quæro, quid fieri

debeat: & illi, neſcio cui, apud Aulum Gellium philoſopho facilè aſſentior, *Ad ipſa Platonis penetralia, ipſarúmque rerum pondera & dignitates pergendum eſſe, non ad vocularum ejus amœnitatem, nec ad verborum venuſtates diverſitandum eſſe:* nec illud arripiam, quod quidam de Platone (quos inter Dionyſius Halicarnaſſæus) majore judicii ſeveritate quàm veritate pronunciârunt, eum, quantus quantus eſt, nihil niſi verba eſſe: hoc certè dicam, quod alii plures tum Chriſtiani tum Ethnici agnoſcunt; quòd Plato præſtantiſſima quæque florentiſſimorum ab eruditione ſeculorum ingenia tanta ſui admiratione fixerit, detinuerítque, id ſermonis ipſius ſingulari cuidam cum ſublimitate junctæ venuſtati potiſſimùm tribuendum eſſe. Ut non ſine cauſa, orationis ornatum *cauſa non parum conferre* pronuntiarit Quintilianus, quod *qui libenter audiant* (ut ipſius verbis utar:) *& magis attendant, & faciliùs credant.* Jam, ut nulla eſſet peculiaris linguæ Hebraicæ elegantia, quam, tamen ſunt, qui eo nomine aliis omnibus anteponant: ut nulla ſtyli ſacri

cri

cri in hoc genere prærogativa, (de quo nos alibi fuſè quærimus :) quis tamen tam iniquus, ut ei neget, quod omnes, quotquot aliquis ingeniorum proventus, aliquis eruditionis uſus excoluit, habere linguas nemo in linguis verſatus negaverit ? Habere illam ſuas quaſdam proprietates, ſuos idiotiſmos, ſuas formulas, ſuas particulas, quibus, qui aures imbutas longo uſu habuerint, nihil gratius aut venuſtius accidere poſſit: qui autem non aſſueverint, ab iis tanquam barbaris & aſperis, & agreſtibus, ne dicam etiam ridiculis, plerunque refugere ? Habet hoc natura aurium, ut quemadmodum oculi novitate capiuntur, ita illæ contrà omni ſermonis peregrinitate offendantur, ut Varronem alicubi obſervare memini. Quare quod multi dicunt ſe verba non morari, rerum momenta & pondera conſectari, fruſtrà ſunt ; cùm ut plurimùm nulli magis verbis ducantur, quàm qui ita vulgò profitentur ; adeóque ipſi ſibi de ſe fortaſſe perſuadent ; cùm etiam invitis & imprudentibus vis verborum obrepat & inſinuet, & maximorum duntaxat ingeniorum (ut pridem Au-

 guſtinus

guſtinus rectè) ea ſit indoles & fœlicitas, ut res à verbis, & verba à rebus ipſis ſecernere valeant. In ſacrâ verò Scripturâ interpretandâ, tantò major difficultas ita vertere, ut imperitorum auribus conſulas, quantò minor interpretibus libertas conceſſa eſt. Quanquam enim aliàs laudemus interpretem, qui verba potiùs *appendat* (quod in vertendis Græcis de ſe profitetur Cicero) quàm *annumeret*: non tamen id in ſacris licitum, ubi vel minimis apicibus ſua conſtant momenta; nec ulla verborum jactura ſine aliquo, non illo quidem præcipuæ fortaſſe ſententiæ, ſed aliquo tamen rerum detrimento, poſſit contingere. Quare ſi pietatem maximè fovet augétque jugis & aſſidua ſacræ Scripturæ lectio; lectionem autem quamcunque (ſi quidem ex naturâ pendamus iſta) delectatio maximè alit accendítque; quanti ad pietatem momenti ſit ejus linguæ peritia, quis non vidit, cujus uſus jucundam nobis faciat ſacri textûs orationem?

Ex pluribus autem ſacri ſermonis idiotiſmis, quorum in vertendo, non elegantiæ tantùm, ſed etiam interdum

&

& ſententiæ detrimentum ſubimus, libet hîc in uno genere, quod à nemine adhuc ſatis tractatum vidi, diutiùs immorari. Paronomaſia, (Græcis *παρονομασία*; quod quidam non ſatis attenti *παρωνομασία* ſcripſere:) ſatis notum nomen, nec res naturâ ſuâ valde obſcura; ſed à veteribus pleriſque nimiâ ſubtilitatis aut diligentiæ affectatione, dum novis figurarum nominibus & generibus inveniendis artem ſe putant eloquentiæ amplificare, tantis involuta tenebris, ut illos legentibus in totâ rê oratoriâ nihil ſpinoſius aut implicitius. Quintilianus tum de aliis, qui iſta ante ipſum tractaverant, tum nominatim de Cicerone queritur, cujus etiam in hoc argumento quædam non intelligere ſe ingenuè profitetur. Alii non minùs, de Quintiliano. Euſtathius recentior, in hoc argumento nec ipſe tam dilucidus aut accuratus, quàm verboſus: multiplicem certè confuſionem illi objiciunt viri docti, qui de linguæ Græcæ vetere & germanâ pronuntiatione commentati ſunt: non uno nomine illi irati. Sunt qui *παρονομασίαν* à *παρηχήσεως* diſtinguant, ut Euſtathius alicubi: qui *παρ-*

ἤχησιν à παρομοίῳ, ut Donatus: qui παρονομασίαν à προσονομασίᾳ, ut Quintilianus. Author ad Herennium *traductionem* aliam facit ab *agnominatione*: qui tamen agnominationis varias ſpecies aut potiùs rationes oſtendit & explicat. Quidam Hermogenis definitionem maximè probant, qui παρήχησιν & παρονομασίαν pro iiſdem habens, definit, κάλλος ὁμοίων ὀνομάτων ἐν διαφόρῳ γνώσει ταυτὸν ἠχούντων; alia pleraque, quorum apud Euſtathium exempla ſunt, ad *polyptoton* referant.

Nos non id hîc agimus, ut has Grãmaticorum lites componamus, aut accuratiùs expendamus. Sufficiat igitur monuiſſe, cùm παρονομασίας nomen à quibuſdam latiùs, ab aliis ſtrictiùs accipiatur; nobis latiorem ſignificationem hîc placere, ut omnia illa quæſita orationis ornamenta, in quibus vel idem verbum caſu, aut ſignificatione, (quod πλοκὴν aut ἀντανάκλασιν propriè nuncupant:) variatum: aut diverſa verba, ſono ſyllabíſve ita affinia, ut aliqua ſimilitudinis ſpecies aurem feriat, ſub hoc genere & nomine comprehendamus. Ornamenta vocamus, quia non

omnis

omnis verborum ſimilitudo in hunc cenſum referenda, cum talia interdum (ut Euſtathius rectè docet) caſu contingant, quæ ut ipſis ſcriptoribus imprudentibus exciderunt, ita diligentiùs animadverſa, putidum potiùs & ineptum,quàm diligentem lectorem arguant. Peritus lector iſta facilè dijudicabit. Cæterùm cùm multæ ſint agnominationum ſpecies, ut apud Quintilianū alióſq;videre eſt,nos,omiſſis aliis omnibus diviſionibus, duas tantùm diverſas illarum ſeu ſpecies ſeu claſſes conſtituamus, ut, quæ ſolis ſunt in verbis, & orationis tantùm concinnitati ſerviunt, ad primam : quæ verò mutatâ ſignificatione aliquod etiam ſeu pondus ſeu acumen ſententiæ conciliant, ad ſecundam claſſem pertineant. Exemplis hæc fient illuſtriora. Sed priuſquàm ad exempla veniamus, de re ipſa paucis præfabimur, non id nobis hîc eſſe conſilii, ut uſum talium vel doceamus, vel commendemus. Ut ingeniorum fuerunt, pro varietate ſæculorum, ita & aurium,diſcrimina. Fuit ſæculum, cum in laudibus ſermonis eſſent, quæ poſteà inter vitia numerata : ſed nec uno eo-

démque ſæculo eadem de optimâ loquendi ratione omnes judicârunt, ut etiam illi agnoſcunt,qui rectè loquendi præcepta tradiderunt. Concurſum vocalium & neglectam compoſitionem certum eſt affectaſſe plurimos: Gellius etiam inter elegantias Homericas numerat; quæ tamen ab aliis aliter vulgò conſtitui, & ſi quid ejus generis laudatis ſcriptoribus acciderit, id excuſandum ducere, nemo neſcit. Atque ita in pleriſque aliis, quæ ad ſermonem pertinent. Quid autem naturæ maximè conſonum (neque enim facit opinionum varietas, ut non aliquid verum ſit:) longa ac difficilis diſputatio. Nos ſuum cuique judicium liberum relinquemus, & ea tantùm,quæ ſunt hujus loci,& de quibus non controvertitur,afferemus.

Ad primum genus pertinent iſta, *ὕβριν ὑβρίζειν, λῆρον ληρεῖν, δουλείαν δουλεύειν*, &c. quæ Latini quoque imitati, *pugnam pugnare*, *gaudium gaudere*, &c. dixere. Ad *παρονομασίαν* iſta ab Euſtathio aliiſque disertè referuntur. Hac autem figurâ veteres Atticos ſcriptores, primos elegantiarum magiſtros, valdè delectatos eſſe ſcripta illorum indicant: unde

&

& Attica figura, vel Atticus idiotiſmus vulgò audit. Has alluſiones, ſive potiùs agnominationes (*mori mortem, vitam vivere*, &c.) Attici frequenter ſectati ſunt; ait Julius Scaliger, vir incomparabilis, niſi Joſephum genuiſſet: qui etiam ex Ariſtotele & Platone exempla adducit. Sed utcunque Attici fortaſſe maximè excoluerint, ab Homero tamen altior & verior origo; qui ſæpè utitur; qualia ſunt apud illum, ἀγορὴν ἀγορεύειν, λόγον λέγειν βουλὴν βουλεύειν (quod uno ter aut quater occurrit libro) κτέρεα κτερεΐζειν, aliáque innumera. Et hactenus ſaltem in confeſſo eſt apud omnes, idem verbũ in oratione eleganter repeti, cùm ex eo fonte manet vulgare illud eloquentiæ magiſtrorum præceptũ, Si idem verbum in eadem ſententiâ bis ponendum ſit, nihil interponendum eſſe: ut omnia omnibus; multa multis; homo homini; & id genus; quæ paſſim occurrunt. cujus generis & illud, κακοὺς κακῶς, Matth. XXI. 41. Jul. Scal. in X. De Hiſt. Anim.

Veteres Latinos ſcriptores (eos intelligo qui Ciceronis ætate veteres audiebant) plurimùm etiam hâc figurâ delectatos eſſe, ex eorum, quæ extant

hodiéq;

hodiéque, reliquiis colligere eſt. Sed ut ſuſpenſum Lectorem, (quem tamen non ſine cauſâ pluribus hæc præfatos nos, ſpero poſteà judicaturum;) quàm pauciſſimis abſolvamus ; Ex omni Latinorum ſcriptorum numero, de duobus iſtis, Plauto & Terentio, utri palma eloquentiæ tribuenda ſit, magna dudum inter doctos controverſia, & adhuc ſub judice lis eſt : quin elegantiſſimus uterque ſcriptor ſit, & quos puri & elegantis ſermonis amatores nocturnâ diurnâque manu verſandos ſibi ſemper propoſuerint, nulla controverſia. Ut alias illorum laudes, quæ, ut pretio ſuo æſtimentur, ingenia minimè vulgaria, ſed & matura, Terentii præcipuè, judicia poſtulant, omittam ; nulla magis arte utrunque ſuam nobis elegantiam commendare, quàm frequentibus paronomaſiis, aut nihil ego intelligo, aut certiſſimè deprehendet, quiſquis animum paulò diligentiùs adverterit. De Plauto mox videbimus.

Hecyræ Terentianæ Prologum magnâ arte ſcriptum eſſe notant antiqui, cùm, bis jam exacta, tertiò referretur fabula. Ecce ſtatim initio primi Prologi

logi—*hæc ut eſt data nova, Novum intervenit vitium.* & mox,—*populus ſtudio ſtupidus.* Et aliquot inde verſibus, *iterum*, bis in eodem verſu: & qui proximè ſequitur, *cognôſtis noſcite.* A verbo *Orator*, incipit ſecundus Prologus; cui ſuccinit in ſecundo verſu, vox *exorator.* Ibidem *jure*, quod proximo quoque repetitur. Haud multò pòſt, *Spe incerta certum laborem ſuſtuli*: & mox, *ſtudiosè* & *ſtudio*, eodem verſu. Paulò poſt, *Ut in otio eſſet potiùs quàm in negotio.* Et aliquot verſibus interjectis, vox *calamitatem*, ex proximo repetita. Ita verba, *locus*, *authoritas*, *maximè*, pari ratione repetita in ſequentibus. Extremo autem Prologo, (qui ſanè totus non valdè longus;) *Ne eum circumventum iniquè iniqui irrideant, Meâ cauſâ cauſam hanc ſuſcipite.* Alias prætereo ſciens ſyllabarum alluſiones magis obſcuras, quæ tamen ad ſuavitatem ſermonis non parum conducunt; qualis obſervat haud rarò vetus Interpres: cujus etiam in Andriam vera eſt de toto hoc genere obſervatio, (in iſta, *Nam inceptio eſt amentium, haud amantium:*) *Amabant*

veteres

veteres de proximo ſimilia dicere : Et in Adelphos,ad iſta,*dii tibi,Demea,omnes ſemper omnia optata offerant:*Omnes omnia:*antiqua*,inquit,*elegantia*,*& figurata*. Quamcunque in Terentii partem Lector conjiciat oculos, nullam inveniat,quæ talia non affatim ſuppeditet.

Plautus verò, quantò antiquior Terentio, tantò iſtorum amantior & feracior, ut cuivis facilè ex ipſius lectione liqueat: qui non contentus duorum verborum ſimilitudine,aut repetitione, ad tria haud raro, quaſi impleturus Gratiarum numerum; imò interdum & plura excurrit. Qualia apud illum ſunt: *Hîc me amœnitate amœnâ*, (ubi obſervet obiter Lector, hoc ipſum, cujus repetitione ſuavitatem orationi
נעם conciliare ſtuduit Plautus, purum putum eſſe Hebraicum :) *amœnus onerat dies*. Et in eâdem Fabulâ, *Quod bonis benefit beneficium*, *Gratia ea gravida'ſt bonis*. Et in Amphitruone,*Optimè optimo optimam operam das*, *datam pulcrè locas*. Et,*Nam juſtè ab juſtis juſtus ſum Orator datus* : *Juſta autem ab iniquis petere*,*inſipientia eſt*. Tale & illud Apoſtoli, ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, &c.

Secundi

Secundi generis, multa apud Euſtathium alióſque ex Homero exempla, quæ lector inde petere poterit. Nobis hoc venuſtiſſimum viſum eſt, quod extat in vetere Græcorum Epigrammatum collectione, quæ vulgò Ἀνθολογία, &c. nuncupatur:

Εἰ τὸ φέρον σε φέρει, φέρε καὶ φέρου. εἰ δ' ἀγανακτεῖς, Ἀνθολογ. lib. I. c. ιγ´.
Καὶ σαυτὸν λυπεῖς, καὶ τὸ φέρον σε φέρει.

Τὸ φέρον, id eſt, ἡ τύχη, ut ibi vetus ſcholiaſtes. cætera ſatis clara. Latinum exemplum vetus poëta Ennius ſuppeditat, cujus apud A. Gellium tetraſtichum extat, concinnum illud quidem, ut Gellius judicat; ſed aliquantò obſcurius, ut ad naturam ænigmatis quodammodò accedat. Eſt autem illud his verbis:

Nam qui lepidè poſtulat alterum fruſtari,
Quem fruſtratur, fruſtra eum dicit fruſtra eſſe:
Nam ſeſe fruſtari quem fruſtra ſentit,
Qui fruſtatur, is fruſtra eſt: ſi non, ille eſt fruſtra.

Voculæ unius mutatio planiorem fortaſſe ſententiam fecerit: quæ tamen

utcunque

utcunque propiùs attendenti non adeò recondita, ut neceſſe ſit iſtis immorari. Plautus huc alluſit fortaſſe, cum peſſimum hominum genus, tum ab aliis notis, tum ab hac deſcribit: *Atque ſeſe cum fruſtrantur, fruſtari alios ſtolidi exiſtumant.* Similem luſum Græci neſcio cujus, antiqui Comici, in voce λοιδορεῖν memini legere, qui nunc non occurrit: eum videtur imitatus hîc Ennius: Græcos certè, à quibus ad Latinos manavit hic uſus.

Jam ad ſacra veniamus, quorum gratiâ ſunt iſta de paronomaſiâ à nobis hîc dicta omnia. Opportunè, an contrà, penes Lectorem judicium eſto. Mihi quidem ita videtur, inſignem hunc eſſe ſacri Textûs idiotiſmum, cujus plena perceptio, qualis uſu magis, quàm præceptis ullis comparatur, non ſolùm obſcuris ſacræ Scripturæ locis plurimis lucem afferre poſſit; ſed ad capiendum ſuavitatis & elegantiæ fructum, qui multus in illis exuberat, ſit apprimè neceſſaria. Atque hîc primum ſe offert loquendi genus apud Hebræos uſitatiſſimum, cum verbo cuilibet finito verbum infinitum ejuſdem originis ad-

jungitur, elegantiæ cauſâ: qualia, *videndo vidi*, &c. Scio Grammaticos Hebræos ita vùlgò tradere, id fieri ad majorem certitudinem & evidentiam: quod quanquam ſæpè magis argutum, quàm ſolidum mihi videtur; (ut ſi quis id pariter aſſeveret, quoties dicunt Græci Latiníve, quod faciunt ſæpiſſimè, *pugnare pugnam, gaudere gaudium, ſervitutem ſervire, furere furorem, dolorem dolere*, & id genus alia, de pugnis, gaudiíſve, maximis & certiſſimis, aut aliâ aliquâ ratione notabilibus ibi ſermonem fieri; quod quamvis in multis exemplis experienti non malè fortè ſuccederet, non temerè tamen perſuaderet:) ut tamen illis concedamus, at hoc illi non negabunt nobis, quòd ita Hebræi certitudinem evidentiámve repetendo verbo maluerint, quàm aliâ ratione exprimere, non aliunde profectum eſſe, quàm quòd eorundem verborum repetitione gauderent, & repetendorum cauſas libenter amplecterentur. Nec aliter judicandum de frequentibus illis nominum tum ſubſtantivorum tum adjectivorum repetitionibus, quales, *gens gens faciebant; virgam virgam*

accipe:

accipe: vir vir cum declinaverit: decimam decimam parate: corde & corde: generationi & generationi: juſtitia juſtitia: gladius gladius, &c. quarum cum plures ſint ſpecies & rationes, accuratè pleraſque ſub *Pleonaſmi* titulo exequitur in Grammatica ſua doctiſſimus Buxtorfius; quem conſulat Lector, qui de iis plura cupit. Nobis id ſufficiat hîc dixiſſe, tales eſſe pleraſque, ut puri puti ſint Pleonaſmi: quorum ſcilicet non alia ratio, quàm genius linguæ populíve. Quod autem de quibuſdam dicitur, ut de adjectivis diſtributivis, id ideò fieri, quòd iis Hebræi careant; nos dicimus, ideò carere eos talibus, quòd iſta repetendis nominibus diſtribuendi ratio longè videretur elegantior.

In obſervandis autem & congerendis ſacri Textûs παρονομασίαις ejuſmodi, quæ elegantiæ cauſâ adhibentur, ſi exemplo veterum quorundam Grammaticorum ſubtiliùs iſta tractare liberet, ut nòn ſolùm plures earum ſpecies conſtitueremus, ſed literarum interdum ſingularem rationem haberemus: non dubito multos repertum iri, quibus magis ridicula quàm grata futura eſſet

iſta

iſta noſtra diligentia: qui aures ſcilicet ad has priſci ævi elegantis diuturnâ lectione & obſervatione imbutas & attemperatas non habent: quas qui habent, haud dubium, quin paſſim, quamcunque partem experiantur, magnâ cum voluptate deprehendant. Nos igitur, quia quid pluribus, non quid paucis probare poſſimus, id hîc quærimus; ea potiùs proferemus, de quibus nulla dubitatio ſit, quin verborum ſeu ſimilitudo diverſorum, ſeu eorundem repetitio ſtudiò adhibita ſit. Quanquam autem in tam obviâ re alienâ operâ minimè opus nobis eſt, credo tamen Lectorem, quod Iſaaci Caſauboni b. m. parentis noſtri de his judicium fuerit, libentèr cogniturum. En igitur ipſiſſima ejus verba, prompta ex ejus, quæ penes nos ſunt, Adverſariis.

,, [*Παρωνομασία.* Amant Judæi hanc
,, figuram: maximè autem Iſaias. vel
,, lege cap. XXIV. ac nota verſ. 16. he-
,, miſtichium conflatum ex vocibus
,, quinq; *ὁμοστοίχοις.* ſic enim habet Pro-
,, pheta; בוגדים בגדו ובגד בוגדים בגדו
,, *ἀδικοῦντες ἠδίκησαν, καὶ ἀδικίᾳ ἀδικοῦντων*
,, *ἠδίκησαν.* Talia multa & apud hunc,

›› & apud alios prophetas. Ac viden-
›› dum an ab hoc fonte ſit illud in hi-
›› ſtoriâ Suſannæ, in vocibus πρῖνος,
›› πρίζειν : & χῖνος, χίζειν. Cui elegantiæ
›› propè par & gemina eſt Iſa.c.xxx.16.
›› Quia dixiſtis,ait propheta,כי על סוס
›› נסוס ideò תנוסון : & quia dixiſtis,
›› על־קל נוכב, propterea יקלו רדפיכם
›› planè ejuſdem generis elegantia : vi-
›› de & XXXI. 1. Sic apud Jeremiam
›› cap. I. verſſ. 11, & 12. par elegantia
›› in vocibus שקד virga amygdalina :
›› & שֹׁקד Deus *accelerans*. & c.XLVIII.
›› v.2. in Chesbon,& חשב. Cap.V.ele-
›› gantiſſimũ : ויקו למשפט והנה משפח :
›› expectabam judicium, & ecce ſca-
›› bies, (ἀντὶ iniquitas) Sequitur ;
›› לצדקה והנה צעקה juſtitiam (expe-
›› ctabam) & ecce clamorèm.] Ita ille
ibi. ſed & in editis ad Perſium Commentariis
iſtiuſmodi (quarum hæc lingua ferax) quanti faceret elegantias,
obitèr his verbis teſtatum reli-
›› quit ; [Sed huic loco (ad Perſii——
›› *pappare minutum poſcis*, &c.) longè
›› ſimillimum eſt,quod apud vatem di-
›› vinum & verè ſublimem Iſaiam ob-
›› ſervabamus,capite tertio : nam ſicut
›› heic

„ heic Perſius, ut delicias exprimeret „ molliculorum juvenum, ait illos *pappare minutum poſcere*, id eſt, infantium tenellorum mores imitari: ſic „ Hebræus ſcriptor, ut mulierum τρυφὴν ob oculos poneret, ait inter cætera: הלוך וטפוף תלכנה ad quorum „ verborum ſingularem cum pari emphaſi venuſtatem non adſpirat linguæ Latinæ egeſtas. Græcè dixeris „ ad verbum, ἐν τῷ βαδίζειν καὶ νηπάζειν „ βαδίζουσιν: hoc eſt, ſic incedunt, quoties per vicos ingrediuntur, ut infantium parvulorum imitentur inceſſum. id enim ſignificat טפף, quod „ pulcherrimum eſt verbum.] Hactenus ὁ μαργείτης.

Ad hujus autem loci, quam tantoperè prædicat, elegantiam non tantùm (ut imperitioribus obiter conſulamus) pertinet iſtius verbi טפף pulchritudo: ſed etiam, tum ejuſdem verbi הלך mutato caſu, ad indicandum operoſè quaſi incedentium faſtidium, repetitio: tum duorum infinitivorum τὸ ὁμοιοτέλευτον, ad affectatam earundem in gradiendo concinnitatem tantò meliùs exprimendam.

Sed pergamus: Quid illa Eccleſiaſtæ initio, (הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל׃) nonne paria, ab eodem fonte & pari elegantiâ repetita? Dicat tamen aliquis fortaſſe, non tam ad aurium voluptatem repetita hîc verba, quàm ad exaggerandam rerum mundanarum, cujus nec finis nec modus, continuato verbo vanitatem. Quid illa, כל הבא לעבד עבדת עבדה ועבדת משא באהל מועד? niſi hîc quoque myſterium aliquod (quod ego non capio) latere pertendat aliquis. At illa Pſalmi CXXII. v.7. (שאלו שלום ירושלם ישליו אהביך׃ יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך׃) an quiſquam tam Bœoticâ eſt aure, ut iſta legens, tantâ concinnitate non capiatur? vel iſtis, II Regum XIV. 26. (אפס עצור אפס עזוב ואין עזר לישראל׃) quæ talia ſunt, ut in aliam linguam verti non poſſint, ſine non ſuaviſſimæ tantùm concinnitatis jacturâ, ſed etiam non ſine obſcuritatis offenſione. Nemo enim legit Hebraica, quin ſtatim ex teſſellatâ iſtâ ſtructurâ, ſoníque quæſitâ gratiâ, in proverbii ſuſpicionem, (quod iterum in Deuteronomio alibíque ſæpiùs occurrit:)

currit:) incidat. quo ſemel comperto, nihil ampliùs difficultatis in verbis. In verſionibus autem nulla omninò proverbii veſtigia vel indicia. Pſalmo autem CXLVII. verſus continui non pauciores quàm quinque, pulcherrimâ aliquâ alluſione inſignes ſinguli. Primus iſtorum; כי חזק בריחי שעריך ברך בניך בקרבך in quo τῷ בריחי prioris membri, reſpondet ברך in ſecundo. Hoc primum. Secundò, ſecundi membri ſingulæ voces (quæ tres ſunt) ab unâ literâ incipiunt. Cætera Lectori relinquimus, ne nimis ipſius vel induſtriæ diffidere, vel ingenio videamur. Horum autem omnium exemplorum ea ratio eſt (unum fortaſſe aut alterum ſi excipias) ut ſoli elegantiæ & concinnitati conſultum fuiſſe verborum, vel eorundem repetitione, vel diverſorum ſimilitudine, res ipſæ fidem faciant. Huc etiam referri poſſunt paronomaſiæ, quæ non quæſitæ, ſed ex ſolo linguæ genio (cui tamen ſua conſtet ratio :) fluxiſſe videantur: quales iſtæ ותהי להם הלבנה לאבן והחמר היה להם לחמר : quorũ elegantiam ipſa naturæ ratio commendat. Quis enim iſtâ verborum ſimili-

Verſ.ſc.13.

Gen.XI.3.

 tudine

tudine אבן & לבנת : אמר & חמר : in tantâ rerum ipſarum, quarum alteræ alterarum vicem præſtiterint, ſimilitudine declarandâ non capiatur?

Alterum genus facimus illas paronomaſias (quæ propriè alluſionum ſibi nomen vindicant) ex quibus præter elegantiam aliquid vel acuminis vel ponderis ipſi ſententiæ accedit; &, ut latiſſimè dicamus, quæ tales ſunt, ut ab earum intelligentiâ plus minúſve pendeat loci ſententia, quáſque Lectoris intelligere maximè interſit. Talia nonnulla jam habuimus; ut in iis, quæ ex b. m. parentis Adverſariis protulimus. Sed in hoc toto genere primum locum jure meritóque ſibi vindicant propriorum nominum impoſitiones vel hiſtoricæ vel propheticæ, prout ſcilicet ad aliquas vel præteritarum vel futurarum rerum circumſtantias reſpiciunt: tum verò ex impoſitis nominibus editæ longo poſt tempore prædictiones futurorum: cujus utriuſque generis exemplis ſcatet Sacra Scriptura, ut in re tam notâ & obviâ inutili labori libenter parcam.

Occultiora & rariora ſunt illa, in quibus per ignominiam levi alluſione

mutata

mutata ſunt nomina, qualia notata doctis, משחית pro משחה: בליעל pro כוש: אישבעל pro אישבשת: בעל כיש: עכר, pro עכן: & ſi Scaligeri conjectura tam vera, quàm probabilis, בעל פער pro בעל־רעם. Ab eodem fonte, quòd Idola צִירִים dicuntur, alluſione factâ ad Dei nomen צור; quaſi diceres *diri*, non *divi*; aut tale quid.

Obſcurioris alluſionis, ſed cujus obſervatio ſententiam multùm adjuvat, exemplum eſto Proverb. XVIII. 1, 2. לתאוה יבקש נפרד בכל תושיה יתגלע: לא יחפץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו: Quibus verbis verum ac genuinum ſapientiæ candidatum ſapientiſſimus Solomon certis notis χαρακτηρίζει, & à ſciolo ſcientiæ oſtentatore diſcernit. Ait igitur primò, ingenti illum cupiditate impelli. Et meritò ſanè hoc primum ponit, quod in omni re perſequendâ præcipuum eſt, ut ardor adſit animi; qui omnes difficultates vincit, omnes labores jucundos reddit. Eò pertinet obſervatio Ariſtotelis, de quâ nos alibi, ὅτι μᾶλλον ἕκαστα κρίνουσι καὶ ἐξακριβοῦσι, οἱ μεθ' ἡδονῆς ἐνεργοῦντες. Multa quoque in eandem ſententiam Plato,

tum alibi, tum in *Convivio*, ubi multis diſputat, τὸν Ἔρωτα eſſe philoſophum. Talem ſuam cupiditatem egregiè deſcribit ſcriptor diſertiſſimus Ælianus, ubi inter alia, præclara illa vox, & quovis Chriſtiano digna, Βουλοίμην ἂν μάθημα ἓν γοῦν πεπαιδευμένον περιγενέσθαι μοι, ἢ τὰ ᾀδόμενα τῶν πάνυ πλουσίων χρήματα ἅμα καὶ κτήματα. *Ita enim ſentio* (ex diſertiſſimi viri interpretatione) *ut vel unam alicujus egregiæ diſciplinæ portiunculam, potiùs quàm celeberrimas quorumvis opes atque poſſeſſiones mihi accedere optârim.*

Ælianus, De Animal. l. XVII

Altera nota eſt, quòd, qui talis, *ſeparet ſe*; id eſt, quotidianos hominum congreſſus moreſque, in quibus hominum politicorum ſtudium maximè verſatur, vitat, & totum ſe, quantum poteſt, ſtudiis ſuis aſſerit: quod eleganter unico verbo dicunt Græci; ἐγκαλύπτεσθαι: quod etiam Plato genuinis tribuit philoſophis, quos ait, σηκὸν ἐν ὄρει τὸ τεῖχος περιβάλλεσθαι: quod apud poſteros in proverbium abiit. Sed digna Platonis verba, quæ hîc legantur: Ἄγροικον δὲ καὶ ἀπαίδευτον ὑπὸ ἀσχολίας οὐδὲν ἧττον τῶν νομέων τὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον γίγνεσθαι, σηκὸν ἐν

ὄρει

ὄρει τὸ τεῖχος περιβαλλόμενον. vertunt: *Itaque & hujuſmodi philoſophum neceſſe propter nullam negotiorum exercitationem non minus ruſticum & imperitum eſſe, quàm paſtores: utpote, qui perinde mœnibus in urbe, ac illi caulæ ſepto in monte, circundetur.* Paulò aliter Theodoretus in Therapeuticis accepiſſe videtur; ut & Antoninus Imperator in ſoliloquiis ſuis, & fortaſſe pro περιβαλλόμενον, verior lectio fuerit περιβαλλομένων. Sed hæc non ſunt hujus loci.

Hunc igitur ita animatum, & ἐγκαλυψάμενον, ait porrò, בכל תושיה יתגלע in quamcunque veræ ac ſolidæ eruditionis partem curioſè perveſtigaturum. Scio τὸ התגלע verbum ambiguum eſſe, cujus ὅπλα τῷ νηκῷ (qualia πολυπραγμονεῖν Græcis, & φιλοτιμία: Latinis, *curioſitas*, &c.) ſint alibi in hoc ipſo Proverbiorum libro exempla: at τὸ תושיה adjunctum, cujus eſt magna emphaſis, omnem tollit ambiguitatem. Eſt enim illud verbum, ſi quod aliud, φιλοσοφικωτάτως, ad indicandam rerum quarumcunque, ſed veræ præcipuè ſapientiæ, ſoliditatem impoſitum: Neque puto ullum Sacræ Scripturæ locum, cum ſæpius

piùs occurrat, temerè repertum iri, ubi aliter, quamvis non pari ſemper emphaſi, uſurpetur. Mihi ſanè plura loca (ſed Proverb. III. 19, 20, 21. & Micæ VI. 9. præcipuè) diligentiùs attendenti & contendenti, cùm hominibus (nam Deo quoque non uno loco:) tribuitur, talem propriè ſcientiam & ſapientiam videtur vox תושיה ſignificare, quæ ex feriâ operum Dei ſive naturalium, quibus conſtat hic mundus; ſive aliorum (actiones diceremus, ſi de hominibus eſſet ſermo) quibus humanæ res adminiſtrantur; ex feriâ, inquam, & accuratâ iſtorum (quantum homini fas eſt) contemplatione & cognitione comparatur. Ei rei argumenta plura dicerem, quibus adducor ut ita credam, ſi hoc nunc ageremus. Sufficit hîc, quod antè dicebamus, verbum iſtud præſtantiæ alicujus ſignificationem ſemper habere in Sacrâ Scripturâ.

Genuino huic ſapientiæ ſectatori alium opponit Solomon, qui ſapientiæ ſtudio & ipſe non mediocri incendi videtur, ſed non alio fine, quàm ad pompam & oſtentionem: ut *cor ſuum*; vel *ſapientia ſua*: (nam τὸ לב utrunq; ſignificat,

ficat, ut & *cor* Latinis:) reveletur, ſive aliis innoteſcat : quorum ſcilicet (ut à Satyrico deſcribuntur) *Scire nihil eſt*, niſi ſcire illos, quodcunque eſt, quod ſciunt, ſciant alteri. Hunc illi ſapientiæ fructum ſibi proponunt maximum, non ut ſibi aliiſve vera proſint.

Nova fortaſſe videbitur iis interpretatio, qui verſionibus tantùm aſſueverunt. Qui verò Hebræos interpretes, Aben-ezram alióſque legerunt, aliter judicabunt. Hebræis autem verbis, aut ego fallor, aut hæc interpretatio longè convenientior, quàm quas hactenus videre mihi contigit. Nam Græci, & qui illos ſequuntur, (viri ſanè doctiſſimi) aut aliud legiſſe, aut τὸ גלע cum לעג (cujus promiſcuæ ſignificationis in totâ Scripturâ nullum alibi veſtigium) confundere videntur. Ad hanc autem interpretationem non lectio Rabbinorum, quos poſteà conſului ; ſed paronomaſiæ obſervatio me primùm induxit, cùm τῷ יתג־ע prioris verſiculi, τὸ התגלות in poſteriore (qualia alibi multa) reſpondere comperiſſem.

Alterum genus eſt Paronomaſiæ, ſive Alluſionis, quæ non in aliquâ literarum

ſoníve

ſonive affinitate, ſed ſignificationis, conſiſtit, cujus exemplum erit Proverbiorum capite XXV. verſû 23. רוח צפון תחולל גשם ופנים נועמים לשון סתר׃ Duo hîc ſunt, de quibus inter interpretes non convenit. ſenſus verbi תחולל cui alii *gignendi*, alii *diſſipandi* notionem hoc loco ineſſe volunt: & vera ſyntaxis iſtorũ ופנים נועמים לשון סתר׃ cùm alii לשון סתר accuſativum eſſe ſtatuant, & τὸ ופנים נועמים verbo (quod ſubintelligitur) præponant: alii contrà, poſtrema verba recta eſſe, & verbo præponenda eſſe cenſeant; priora autem illa pro obliquis habeant & verbo poſtponant. Ventum Aquilonem nubes diſſipare, & ſerenitatem inducere, veteribus olim, Græcis Latiníſque, creditum eſſe, vel Poëtæ fidem faciant; ut Ovidius in primâ Metamorphoſi;

Nubila disjecit, nimbíſque Aquilone remotis,
Et cœlo terras oſtendit, & æthera terris.

Et jam anteà eodem libro, ubi Juppiter ex omni cœlo nimbos dimiſſurus inducitur,

Protinùs

Protinùs Æoliis Aquilonem claudit in antris,
Et quæcunque fugant inductas flamina nubes.

Unde & *Aquilo ventus* in Proverbio pro, Serenitas: ut in illo Propertii,

Et nobis Aquilo, Cynthia, ventus erit.

Accedit & Jobi authoritas, c. XXXVII. verſu 22. Ut Rabbinorum illorum, qui Hieroſolymis rem aliter habere tradunt, quòd ad Occidentem mari claudatur, obſervatio quanti facienda ſit, aliis expendendum libens relinquam.

Sunt ſanè, nec indocti, (Junius, aliíque) quibus *gignendi* ſignificatio hujus loci propria credita eſt: ego de eo nunc non contendam. noſtrâ enim, quomodocunque ſtatuas, parum aut nihil intereſt. De poſterioribus verbis omnis heic mihi controverſia. Hoc igitur dico: paronomaſiæ (ita enim liceat indigitare) rationem poſtulare, ut τὸ לשון סתר in ordine ſententiæ præcedat, quomodò Junius & alii plures expreſſere; non, ut verſio Anglica, & quos, viros alioquin doctiſſimos, illa ſecuta eſt. צפון Hebræis Aquilo; (pars mundi Meridiei oppoſita:) dicitur, quaſi *abſconditus*:

conditus: ex Solis abſentiâ, ſive quòd à Sole longiùs, ut plerique cenſent; an aliâ ex cauſâ; non hìc quæro. צפון propriè ſignificare, quod abſconditum vel occultum ſit (unde & צפון theſaurus, res abſcondita:) res minimè dubia: quæ etiam eſt ꝑ סתר ſignificatio. quaſi dicat Solomon; Ut ab occultâ plagâ veniens ventus diſſipat nubes: ita occulta lingua, vultum indignabundum. Occultam autem linguam vocaverit hîc Solomon, quam alibi non ſemel *mollem:* in cujus potentiâ variis verbis (ut in aliis quibuſdam) exponendâ & inculcandâ, multus eſt. quod non ſine cauſâ maximâ ab illo factum eſſe, tantò meliùs ſciamus; ſi, quæ è ſapientibus Ethnicis in eandem planè ſententiam prudentiſſimè monita ſunt, (unde & demagogorum frequens in illorum hiſtoriis deteſtatio:) obſervemus. Ab hâc igitur mente ſunt illa Solomonis, hoc ipſo capite, v.15. בארך אפים &c. vertit Junius, *Longanimitate pellicitur ductor, & lingua mollis frangit oſſeum:* [vel *oſſis virum*, id eſt, duriſſimum & rigidiſſimum:] & illa, capite XV. v.1. *Reſponſio mollis frangit excandeſcentiam:*

am: verbum autem moleſtum excitat iram. Signatiſſimè autem lingua blandiloqua, lingua *occulta* vocatur, quòd blandientium, eorum præcipuè, qui iratos verbis demulcere ſtudent, proprium ſit ſimulare: unde & *mentiri* in Sacrâ Scripturâ ſatis obvium, pro *ſubjici* & ad alterius voluntatem ſe componere. Græci quoque, cum de talibus loquuntur, verbis κεύθειν (quod Homericum eſt) & κρύπτειν, (inde & κρύψις, pro ſimulatio:) utuntur. Cæterùm non abſimilis apud Propertium modò laudatum, de vi verborum ad compeſcendam iram, à ventis & ipſa petita ſimilitudo:

> *Non ita Carpathiæ variant Aquilonibus undæ,*
> *Nec dubio nubes vertitur atra Noto:*
> *Quàm facilè irati verbo mutantur amantes,*&c.

Jam ſi iſtos potiùs ſequimur, qui τὸ תחולל *gignit* vertunt, tantò expeditior erit verborum illorum לשון סתר interpretatio. Ut nimirùm lingua ſycophantica, & occultè detrectatoria, ſeu delatoria intelligatur, qualem lites & rixas parere tum plurimas, tum periculoſiſſimas

mas ſolere, vulgò notum. In hanc ſententiam totum verſiculum vertit vir doctiſſimus, *Ut Cacias gignit pluviam, ita vultum indignabundum lingua ſimulantis.* [vel, *viri abſconſionis.*] Sed ad omnem verborum iſtorum elegantiam planè intelligendam pertinet fortaſſe & illud, obſervata inter τὸ פנים (ſeu פנה, ex quo Græcum φαίνειν) & τὸ סתר ἀντίθεσις. Sed hæc ſubtiliora, & quæ non omnes capiant. Abſiſtemus igitur.

Aliud adhuc genus paronomaſiæ, cùm alluſum verbum reticetur; quod tamen in animo loquentis fuiſſe, ſi non certa ubique fides, ſaltem probabilis ſuſpicio; quale fortaſſe, quod II. Samuelis c. XX. v. 18. דבר ידברו בראשונה לאמר שאול ישאלו באבל וכן התמו: ubi ſic amplector Junii aliorúmque doctorum interpretationem, qui ex Deuter. c. XX. v. 10. & ſequentibus, ubi leges obſidionis legitimæ proponuntur, exponunt; ut ad dictum aliquod vulgare, quale, quod Solomon poſteà inter ſacra intulit, Eccleſ. c. VII. v. 2. טוב ללכת אל בית אבל &c. & v. 4. לב חכמים בבית אבל &c. alludi credam: ut fruſtra non ſit, quod vetus

vetus Interpres Latinus *veteris* hîc exertè *proverbii* meminerit.

Hujus generis aliud exemplum in Tſophaniæ prophetæ verbis, capite II.4. reperire eſt, quod ut meliùs intelligatur, totum locum Lectori repræſentabo. Ait igitur propheta: כי עזה עזובה תהיה ואשקלון לשממה אשרור בצהרים יגרשוה ועקרון תעקר: Quatuor hîc urbium excidia prædicuntur, alluſis ſingularum, ſed non unâ ratione, nominibus. עקרון תעקר & עזה עזובה (quæ ſunt extrema nomina) tàm clara ſunt, ut nemo tam ſit oſcitans, ut ſtatim non animadvertere cogatur. Et miror interpretes, (mihi ſaltem viſos) qui de iſtis extremis monent, de reliquis tacere. Sunt ſanè obſcuriores iſtorum alluſiones: alludi tamen & illa, quamvis ratio non pateret alluſionis, ut res ipſa poſtulat; ita fidelis & ingenui erat interpretis, ſaltem monuiſſe. Nobis ita videtur: Alluſionem vocis אשקלון in eo conſiſtere, quòd אשקלון & אשם, quod *vaſtare, deſolare* ſignificat, priores duas literas eaſdem habeant. Quamvis autem non hîc ponatur τὸ אשם, ſed ſynonymum ejus (quod etiam ſono

G valdè

valdè vicinum eſt) שמם (quòd ſcilicet ab iſto priore nullum formatum ſit iſtius notionis ſubſtantivum ;) ſuppleri tamen ab intelligente Lectore debet iſte defectus, ut in mentalibus id genus alluſionibus fieri ſolet. Exemplis hoc non Hebræis tantùm, ſed Græcis Latiníſque, ſi opus eſſet, poſſimus confirmare. Sed longè obſcurior in altero illo אשרור alluſionis ratio, cujus nulla omninò expreſſa in aliis verbis indicia. Ea verò ex ipſo nomine petenda eſt. Quid enim שרד quàm vaſtare, devaſtare? quod tamen, quò magis liqueret, additum צהרים, quod ad vaſtationis & excidii ſignificationem pertinere, ſi non aliunde, ſaltem ex Pſalmo XCI. 6. diſcimus, ubi pariter ut hîc cum verbo שרד jungitur : מקטב ישוד צהרים, *à peſte vaſtante meridie*. Quorſum autem meridiei hîc fiat mentio, docti interpretes conſulendi. Sed & veteribus ethnicis meridianum tempus ſuſpectum, ut à dæmonibus neſcio quibus (aliis illi nominibus uſi :) infeſtari ſolitum. Teſtes Poëtæ. Ovidius, (ut alios nunc omittam) in Faſtis :

Nec

Nec Dryadas, nec nos videamus labra
Dianæ:
Nec Faunum, medio cùm premit arva die.

Judicet jam Lector ex hoc qualicunque ſpecimine, qui verſionibus contenti ſunt, quanto illis non venuſtatis & elegantiæ modò, quæ nullo ferè non loco multiplex ingerit ſe, diſpendio conſtet iſte alieni laboris fructus; ſed etiam non rarò & ſententiæ: ut mirum non ſit, ſi qui aurium voluptate ad percipiendas rerum bonarum doctrinas, (ut ſanè partim ſciens, partim etiam inſciens multò maxima pars hominum: quod alibi fuſè probamus:) præcipuè ducuntur, à ſacræ lectione Scripturæ, ſi non abhorreant, certè non illibenter abſtineant, & aliis potiùs occupentur. Sed, in animadvertendis tamen ſacris hiſce paronomaſiis, magno judicio & ſubactis longo uſu auribus opus eſt; nequis acutior quàm cautior ineptias ſuas, & laſcivientis ingenii conceptus imaginarios pro veris ac genuinis leporibus nobis obtrudat, ac ita non ſe tantùm, ſed ſacram etiam ſcripturam, malè-feriatorum malè-feriatus ipſe ludi-

briis exponat. Non enim ſufficit ſemper ſola, vel quæcunque verborum ſimilitudo; neque omnis locus παρονομασίαις opportunus: quas etiam interdum ſtudio vitatas diligens Lector obſervabit. Sed hæc juſtum tractatum requirunt Nec fortè de Sacrâ Scripturâ, & ejus ſtudioſis malè mereatur, qui juſtum tractatum iſtis dicaverit: ſaltem, ut illa complectatur, & accuratè colligat, quæ ſine aliquo ſententiæ ipſius detrimento non poſſunt ignorari. Nam cætera & infinita ſunt, & parum illos juvabunt, qui Hebraica (intelligentibus autem ſatis obvia:) non intelligunt.

Cæterùm, (quod aliquis miretur,) etiam in Novo Teſtamento, linguâ non Hebraicâ ſcripto, παρονομασίαι Hebraicæ non infrequentes. Tales: Rom. IX. 16. οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ: רחה : רצה : רוץ. Sed & eandem ſententiam his ipſis verbis conceptam in Thalmude alicubi, virum quendam Hebraicè peritiſſimum me præſente olim aſſerere memini. Tale & I. Cor. I. 23. σκάνδαλον & μωρία, ut Cornelio à Lapide, viro doctiſſimo rectè

recte notatum. Item II. Petr. cap. II. verſu ultimo, ὗς & κύλισμα, quæ Hebraicè ab unâ radice חזר : & inde vulgaris apud Hebræos Proverbii anſa.

Pari quoque ratione, niſi valdè fallor, I. Tim. III. 15. στύλος (ſive ἑδραίωμα) & ἀλήθεια; στύλος & ἀλήθεια, non ab unâ tantùm radice, ſed uno eodémque (אמונה) verbo Hebræis deſignentur: atque nominatim Templi Hieroſolymitani στύλοι ſive columnæ, אמונות indigitatæ (II. Regum XVIII. verſu 16.) reperiantur. Quòd ſiquis in his & ſimilibus aliis Syrum objiciat, qui vertens non obſervavit, certè non expreſſit, interpretem; ſtudio, an caſu & ἀπροσεξία factum ab illo ſit, alii viderint: meam certè de paronomaſiis illis ſuſpicionem non minuerit, cùm videam illum Joh. I. verſu 14. ubi licebat illi vocem Græcam σκηνοῦν, cujus ſingularem hoc loco ἔμφασιν, ſed ex Hebraicâ voce & uſu petendam, agnoſcunt etiam illi, qui Chriſti æternitati non uſque-quaque ſemper faviſſe videri poſſint; cùm liceret, inquam, illi vocem Græcam retinere, nec tamen à Syriacâ dialecto (quod in aliis fortaſſe non æquè liberum illi fuit,

ubi Hebraica differunt à Syriacis :) diſcedere, maluit tamen uti voce אזן, quàm voce שכן : quâ tamen alibi, ubi minor neceſſitas, non abſtinuit.

Sed ad alia tranſeamus. Non parum facit ad Hebraicæ linguæ commendationem τῆς ὀνοματοθεσίας conſideratio : quæ cùm non humani, ſed divini ſit inſtituti, credibile eſt, ex ipſorum verborum ratione, & attentâ conſideratione, quæ ad ſapientiam faciant tum moralem tum naturalem, non pauca poſſe erui : ſi quis tamen ſobriè id agat, & Deo ipſo ſapientior eſſe non affectet. Non enim ſi etiam in verbis ſapientiæ ſuæ veſtigia quædam ſeu ſtricturas impreſſit Deus, id προηγουμένως egit, ut ex verbis & etymologiis ſapientia peteretur ; cùm non minùs ſcientiarum qualiumcunque, quamvis hominum ſive Græcorum ſive aliorum miniſterio uſus, (modò tamen verarum & legitimarum) ſit author Deus, quàm verborum iſtorum, de quibus nunc agimus. Et illarum quidem non alio fine author, quàm ut ex illis ſapientia humana hauriretur, tanquam ex fontibus : cujus quòd ne verba quidem, quanquam

alium

alium in finem ab ipſo inſtituta, planè expertia eſſe voluit, id ad majorem ſapientiæ ſuæ revelationem factum ab illo credimus, non ut ſcientias (quod modò dicebamus)ex verbis peteremus. Qui iſta ulterius extendunt,& de Deo, & de linguâ Hebraicâ, ut poſteà pluribus oſtendemus, malè merentur.

Cæterùm non negamus etiam in aliis linguis, Græcâ præcipuè, talia reperiri non pauca; plura tamen, in Hebraicâ, ni fallor; ſaltem pro librorum verborúmve, quæ ad nos pervenere, numero. Nec de compoſitis hîc ago; quorum copia, & pro copiâ fœlicitas (proprietatem ex naturâ rei petitam iſto verbo intelligo;) olim Germanæ cum Græcâ communis;nunc Græcæ linguæ propria videtur eſſe laus. Id dico,ſimplicia verba Hebraica, cùm pleraque plures & diverſas complectantur ſignificationes; ex pluribus autem, unam ut plurimùm propriam & genuinam, ex quâ cæteræ, quanquam fortaſſe non minùs uſitatæ & notæ, diverſâ ratione fluxerint: hujus cómmunionis ſive propagationis rationes in non paucis tales eſſe, quarum explicatio, vel ad uſum vitæ, vel ad na-

turæ cognitionem non parum conferat. Talium exempla cùm ſint in mundo plurima, ut aliis notata prætercam, vox una כשל minùs intelligentibus ſufficiet hîc ad ſpecimen.

Τὸ כשל igitur in Kal, à doctiſſimo Buxtorfio, Junii, ut paſſim, verſionem ſecuto redditur, *ſecundari, proſperari:* quod aliis pleriſque, *intelligere, perſpicere, diligenter & attentè conſiderare.* Sed cùm rariùs occurrat in primâ conjugatione, & ubi occurrit, alterutra ſignificatio bene conveniat, haud ita facile, de verâ & genuinâ ſtatuere. Cæterùm in conjugatione Hiphil, uſitatiſſima ℣ *intelligere, intelligenter agere*, &c. nec minùs certa, quamvis non tam frequens, *proſperari, ſecundari*, ſignificatio. Ut ex c. Prov. XVII. v. 8. אבן חן השחד בעיני בעליו אל כל אשר יפנה ישכיל׃ quod Junius, [*Velut*] *gemma gratiſſima eſt munus in oculis dediti ei: quocunque ſpectet, proſperatur.* & Angl. vulg. **A gift is as a precious ſtone in the eyes of him that hath it; whitherſoever it turneth, it proſpereth.** Nec aliter, præſtantiſſimi quiq; Rabbini. Græca quoq; vetus per εὐοδῶσαι hîc exprimit. Μισθὸς

χαρίτων

χείρων ἡ παιδεία τοῖς χρωμένοις, οὗ δ᾽ ἂν ἐπιστρέψῃ, διοδωθήσεται Interdum junguntur, ut ſynonyma, τὸ צלח & τὸ שכל: ut Joſh. c. I. verſ. 8. כי אז תצליח את דרכך ואז תשכיל: quod Junius, *Tunc enim proſperaberis in viis tuis, & tunc ſecundaberis.* Anglica; **For then thou ſhalt make thy way proſperous, & then thou ſhalt have good ſucceſſe.** appoſitâ tamen ibi ad oram & altera verbi ſignificatione, [*or*, **doe wiſely**:] ut Lectori liberum eſſet, quam mallet ipſe, amplecti. quod & alibi ſæpiùs in iſtâ verſione obſervatur, ut altera in textu, altera in adverſâ orâ ſignificatio Lectori, quaſi in dubiâ re, proponatur; vel fortaſſe, quaſi in utrâque aliquid ad ſententiam aut pleniorem ſenſum momenti eſſet, commendetur. Ita certè, Joſuæ c.I. v.7, & 8. I.Sam.XVIII. v. 5, & 14. ſed & in nomine, ab eodem verbo, ſubſtantivo, Proverb. cap. III. verſ. 4. & Pſal. CXI. verſu ultimo.

Hinc autem anſa ſive diſcendi, ſive meditandi, quod non unus veterum pro magno ſapientiæ arcano venditavit. *ſua quemque fortunæ* (ut apud Salluſtium Appius) *fabrum eſſe*: vel, *ſuos*

cuiq;

cuique mores (ut in Attici vitâ Cornelius Nepos) *fingere ſeu conciliare fortunam.* bonos,bonam : malos,malam : ut fruſtrà ſint homines, cùm de fatorum iniquitate queruntur, qui ſui potiùs ingenii pravitatem & ſuam ἀβουλίαν culpare deberent. Planè, quod Sanctus vates; *Retribuit mihi Deus ſecundùm juſtitiam meam, & ſecundùm puritatem manuum mearum in conſpectu oculorum ejus. Cum ſancto ſanctus eris*(vel,ut alii, *cum miſericorde miſericors eris) & cum viro innocente innocens eris. Cum mundo mundus eris, & cum perverſo perversè ages.* Quod & Græci, iiſdem ferè verbis, ſed contractiùs, Ἐσθλῷ γὰρ ἀνδρὶ ἐσθλὰ καὶ διδοῖ θεός. &, Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ὁ θεός. &, Ἦθος ἀνθρώπων, δαίμων. quæ expreſſit Poëta Satyricus,

Nullum numen abeſt, ſi ſit prudentia.—

Plura in eam ſententiam apud Saluſtium non uno loco : ut in bello Catilinario, *Non votis neque ſuppliciis muliebribus auxilia Deorum parantur. vigilando, agendo, benè conſulendo, proſperè omnia cedunt. Ubi ſocordiæ tete atque ignaviæ tradideris,nequicquam Deos implores: irati infeſtique ſunt.* Sed eximia,

præter

præter alias, in hoc argumento præfatio Belli Jugurthini, quam adire poterunt, quibus animus. Nemo tamen vim verbi שכל pleniùs (ut ab accuratis Lexicographis exponitur) expreſſit, quàm fecit Plautus, his verbis;

Si quam rem accures ſobriè aut frugaliter,
Solet illa rectè ſub manus ſuccedere:
Atque edepol fermè ut quiſque rem accurat ſuam,
Sic ei procedit poſt principia denique.
Si malus aut nequam eſt, malè res vertunt, quas agit:
Sin autem frugi eſt, eveniunt frugaliter.

Et hæc quidem ita vera ſunt, ut ſunt alia pleraque moralia vel civilia. quæ in actione verſantur: quæ non eſſe catholicæ ſive mathematicæ veritatis toties monet Ariſtoteles: ſed temporibus, & locis, & perſonis, & aliis, ut quis rectè judicet, circumſtantiis diſtinguenda & circumſcribenda pænè innnumeris. Certè omnes omnium temporum hiſtoriæ teſtantur, optima ſæpè conſilia funeſtos exitus habuiſſe; & contrà, temeritatem, perfidiam, crudelitatem,

delitatem, multis pro voto, non pro merito, ceſſiſſe: & hunc quidem (quod ait Satyricus) *crucem* pretium ſceleris, alium verò *diadema* tuliſſe. Hinc Athenienſium fœlix plerunq; δυσβουλία vulgari ſermone jactata, & authoris graviſſimi Platonis gravis querela, Θνητῶν μὲν μηδένα νομοθετεῖν μηδὲν, τύχας δ' εἶναι σχέδον ἅπαντα τὰ ἀνθρώπινα πράγματα. Sed neq; minùs hoc divini verbi authoritate nititur, ut vix aliud quicquam teſtatius eſſe poſſit. Ex multis, uno aut altero loco contenti erimus. Eccleſ. VII. *Iſta omnia vidi diebus vanitatis meæ: eſſe juſtum, qui pereat juſtitiâ ſuâ: & eſſe improbum, qui prolonget dies in malitiâ ſuâ.* Et ibidem paulò poſt: *Convertens me animadvertebam ſub Sole, nec velocium eſſe curſum, nec fortium bellum, nec ſapientium panem, nec doctorum divitias, nec artificum gratiam, ſed tempus caſúmque intervenire omnibus his.* Non enim probatur illorum mihi ſententia, qui Solomonem quaſi *ex ſenſu carnis* hæc pronuntiare volunt; cùm res ipſa luculentis aliunde Sacræ Scripturæ teſtimoniis confirmari poſſit; modò illa, עת ופגע *tempus & caſum*, ut

Eccleſiaſt. VII. v. 15.
Ib IX. 11.

ni

ἡ τύχη crebrò in veterum Ethnicorum commentationibus, pro Deo & divinâ providentiâ, quod & ratio ſuadet, accipiamus.

In hanc igitur ſententiam dicemus, non ſine cauſſâ factum eſſe, quòd idem verbum שכל apud Hebræos & *ſapientem eſſe* & *proſperari* ſignificet, cùm humana (ſi quidem vulgi judicia perpendamus:) non aliud ſit ut plurimùm ſapientia, quàm bonus ſucceſſus. Dion Caſſius in hanc rem: Πολλὰ γὰρ ἤδη τινὲς οὐκ ὀρθῶς ἐπιχειρήσαντες δόξαν, ὅτι ἐπιτυχεῖς αὐτῶν ἐγένοντο, δ' εὐβουλίας ἔσχον, καὶ ἕτεροι ἄριστά τινα προελόμενοι, μωρίαν, ὅτι μὴ κατέτυχον αὐτῶν, ὦφλον. Dion. Caſſius l. XLV. Quæ Plinius Secundus in quadam Epiſtolâ paulò latiùs ita expreſſit; *Eſt omninò iniquum, ſed uſu receptũ, quòd honeſta conſilia vel turpia, prout malè aut proſperè cedunt, ita vel probantur, vel reprehenduntur. Inde plerunq; eadem facta modò diligentiæ, modò vanitatis; modò libertatis, modò furoris nomen accipiunt.* Tacitus in Germania de Cheruſcis, populo Germaniæ, *In latere Cauchorum Catterúmque,* &c. *Itaque, qui olim boni æquíque Cheruſci, nunc inertes ac ſtulti vocantur.*

tur. Cattis victoribus fortuna in ſapientiam ceſſit. Hoc idem, multi alii, Græci Latiníque. Sed quia Plauti jam in ſuperiore uſi ſumus obſervatione, etiam hîc adhibebimus.

Centum (ait ille) *doctûm hominum*
conſilia hac una devincit Dea
Fortuna: atque hoc verum eſt, perinde ut quiſque eâ utitur,
Ita precellet, atque exinde ſapere eum omnes dicimus.
Benè ubi quod diſcimus conſilium accidiſſe, hominem cautum eum
Eſſe declaramus; ſtultum autem illum, cui vertit malè.

Sed hæc tamen (ut obiter hoc interſeramus:) utcunq; habeant humana ſive jura, ſive judicia; certum eſt, apud Deum unam eandémq; veri boníq; regulam eſſe, ad quam exigenda olim omnia facta conſiliáque: ad quam etiam provocat Apoſtolus, I. Corinth. cap. IV. verſu 5. Ut *divinus* Hippocrates, nunquam meâ ſententiâ magis divinus, quàm cùm velut ex ſacro tripode ita ſancit:

ſancit: * ΠΑΝΤΑ ΚΑΤΑ ΛΟΓΟΝ ΠΟΙΕΟΝΤΙ, ΜΗ ΓΕΜΟΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΛΟΓΟΝ, ΜΗ ΜΕΤΑΒΑΙΝΕΙΝ ΕΦ ΕΤΕΡΟΝ, ΜΕΝΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΔΟΞΑΝΤΟΣ ΕΞ ΑΡΧΗΣ. id eſt, *Omnia ſecundùm* RATIONEM *facienti, ſi non ſuccedunt omnia ſecundùm Rationem, minimè tamen ad alia tranſeundum, ſed iis ſtandum conſiliis, quæ à principio placuere.* Aliter quoque verti poſſe poſteriora verba non ignoramus; Sed eâdem tamen (ad nos quidem quod hîc attinet) manente ſententiâ.

* Hûc alludit Syneſius Epiſt. 102. Συνίστημι τῇ φιλίᾳ καὶ τῇ προστασίᾳ τῇ σῇ τὸν θαυμάσιον Σωσηνᾶν· ᾧ τὴν διὰ λόγων τραφέντι καὶ αὐξηθέντι, τὰ παρὰ τῆς τύχης οὐκ ἀπαντᾷ κατὰ λόγον. Sed quò τὴν illud referamus? an ὁδὸν vel τέχνην ſubaudienda? Suſpicor Syneſium ᾧ δὴν; (non τὴν) ſcripſiſſe; quod verbum eſt poeticum, qualia apud Platonem plurima.

Cæterùm, ut in priore illâ ἐπιτάσει (ita enim vocant Græci) ex diverſâ vocis Hebraicæ ſignificatione magnum pondus ad excitandos animos ad ſtudia prudentiæ, cui tantum & divinæ tribuunt & humanæ literæ: ita in poſteriore hâc, non minùs ad deterrendam ſuperbiam, & nimiam ſuî fiduciam, (fatalem ferè præſtantiſſimorum ingeniorum labem:) cùm ita nobiſcum identidem reputabimus, nullam eſſe tantam humano-

humanorum conſiliorum firmitatem & præſtantiam, quæ non ſubitò quaſi de cœlo tangi, & inimico ſidere afflari poſſit; nullam tantam prudentiæ & ſapientiæ inter homines opinionem, multorum quamvis annorum perpetuis ſucceſſibus partam, quæ non horæ momento in temeritatis (ut humana ſunt judicia) & ſtultitiæ invidiam vertere comparata ſit: quam quidem ταπεινοφροσύνην; vel, ut Plato nuncupat, σωφροσύνην, qui arcem ſtatuunt humanarum virtutum, non malè mihi judicare videntur. Sed hoc obiter.

Ad hoc igitur inſtar multa poſſunt expendi in linguâ Hebraicâ non inutiliter. In hâc autem linguâ, quamvis ſimilia ſuppeditent & aliæ, tantò magis, quantò major, ut jam diximus, eſt τῦ ὀνομαθέντος authoritas. Et ſunt ingenia, quæ talibus citiùs capiantur, in quibus aliqua ineſt ſubtilitatis ſpecies, quàm ſolidiore doctrinâ, quæ vel ex vetere philoſophiâ, vel ipſis ſacris literis peti poteſt. Horum quoque rationem haberi nihil vetat, modò tamen modus adhibeatur, & ad meram μετεωρολογίαν & περιττολογίαν res non procedat.

Mirum

Mirum quàm tranſverſos, viros alioquin etiam graves & doctos, egerit nimius amor & immodicum ſtudium. Nam quis credat, homines non illiteratos, & mentis compotes eſſe repertos, qui Cabaliſtarum, non παίγνια dicam, ſed mera deliria & portenta; hominum ſeu naturæ vitio, ſeu ſuperſtitione fatuorum ac cæcorum inventa, pro magnis myſteriis, nec illotis manibus tractandis oſtentarent? Qui omnes ſcientias ac diſciplinas, humaniores & ſacras, & quicquid tot libris, tanto ſtudio aliunde petitur, ex Alphabeto, ſi Diis placet, Hebraico; aut certè ex linguâ Hebraicâ peti poſſe, impenſâ contendunt & aliis perſuadere conantur operâ? Mihi quidem minùs mirum, id unum aliquem, doctum alioquin gravémque, ſibi perſuaſiſſe, qui mentis humanæ fragilitatem, & impotentis amoris quàm mirabiles effectus interdum ſint, non uno documento comperi. Sed ægrorum & malè-ſanorum ſomnia à ſobriis & vigilantibus magni fieri, tantò major, ut mihi quidem videtur, & intolerabilior inſania eſt. Sed parum eſt, iſta hominibus natis contigiſſe, niſi

eâdem operâ in linguæ Sanctæ injuriam & contumeliam iſta hominum deliria redundarent. Talibus enim (quæ parùm à Magicis præſtigiis diſtant:) haud pauci meritò offenſi, ſi non in ipſam linguam culpam omnem conferunt, certè ab ejus ſtudio, ne & ipſi tales evadant, haud illibenter abſtinent.

Herbarum viribus quantum tribuerit medicorum Deus Hippocrates, ex ipſius, quæ extant hodiéque ſcriptis, cuivis liquere poteſt. Poſt illum multi hoc ſtudium excoluerunt, &, ut fit, quædam, quæ Hippocratis ætate comperta non erant, in lucem protraxerunt, ex quibus naturæ vis, & naturæ opificis Dei ſapientia cum potentia conjuncta tantò magis noſceretur. At poſtquam inventi ſunt inter Romanos, qui herbarum vi cœlo lunam deduci; Solis & Lunæ defectus; imbres, grandines, ſerenitatem, tempeſtates induci; exercitus fugari; mortuos in vitam revocari; & nihil non illis effici tuerentur; jámque in fabulas ineptiſſimas, & multiplicem ſuperſtitionem verſa eſſet utiliſſima ſcientia; extitit ſubitò quidam Aſclepiades, Pompeii magni ætate, qui per-

pertæſus Oratoriæ profeſſionis, huc totum ſe convertit, & inducta novâ medendi ratione, omnem uſum herbarum, non minùs naturalem quàm magicum, penitùs ſuſtulit & abrogavit. *Super omnia*, ait Plinius, *adjuvere eum Magicæ vanitates, in tantum evectæ, ut abrogare herbis fidem cunctis poſſent.* Hoc dicit Plinius, magicam illam virtutem, quam homines vani & impoſtores herbis falſò tribuebant, præcipuè in cauſâ fuiſſe, quòd nova Aſclepiadis medicina, quæ nullum herbarum in medicinâ uſum agnoſcebat, tam facilè recepta ſit. Id ita in multis aliis contigiſſe certum eſt, ut nimius amor, aut nimiæ laudes plus obfuerint, quàm profeſſa potuiſſent odia & vituperia.

Nam quod ita colligunt nonnulli, cujus Deus author ipſe ſit linguæ, non poſſe, quin magnæ ſint ejus præ cæteris prærogativæ; modò prærogativas intelligant, quæ ſint linguarum propriæ, haud gravatim concedemus: ſin ad alia, quæ alterius ſunt generis, extendant; reſpondemus, Deum κόσμου & ἀταξίας authorem, etiam linguis ſuas metas poſuiſſe: ut illi fruſtra ſint, & in

Deum ordinis authorem injurii, qui, quod linguarum non eſt proprium, à linguis petendum ſanciunt. Fuit & terra, quam Dei populus incoluit, non uno ſancta nomine: quam etiam Deus ipſe ſuo non ſemel encomio nobilitare dignatus eſt. Scimus tamen fuiſſe etiam alias fertilitate non minùs celebres, & multarum rerum, quibus illa caruerit, eximiarum feraces. Quòd ſi noluit Deus, ut una omnia, quamvis alioquin una ſanctitatis ornata titulo, & quaſi privilegio, terra ferret: quæ rationis aut veri ſimilitudo, in tanto ſacræ ipſius Scripturæ ſilentio, & ipſâ quaſi reclamante naturâ rerum, nos inducat, ut credamus, Deum ſcientiarum & doctrinarum, quibus vel humanæ regantur actiones, vel naturæ ſecreta pandantur, quaſi facultates & ſemina, verbis Hebraicis & literarum apicibus indidiſſe? Quòd ſi lingua Hebraica, aut verò Alphabeti Hebraici literæ, quòd ab uno ſint immediatè Deo, ideò ad omnia debent ſufficere, quantò magis ad ſingulos Sacræ & θεοπνεύςυ Scripturæ libros id transferamus, multum eorum dignitati detrahere, qui neget ſingulos,

ſaltem quæ ad ſalutem noſtram neceſſaria ſunt, omnia continere? Hoc alius poſteà, ad ſingulos fortaſſe,quo miraculum creſcat ſcilicet, & cum miraculo reverentia, verſiculos transferat: parùm interim ſolicitus, quid alii, pari libertate, de Deo judicaturi ſint, qui, cùm tam pauca ſufficerent, tam multa eſſe voluerit. Cæterùm, non in mediorum, aut paucitate, aut varietate, Dei gloria conſiſtit: ſed in eo, ut,quemadmodum ipſam vitæ uſuram,ita quæcunque, quibus hæc vita ſuſtentatur, ornatur, fovetur, accepimus; bonorum omnium Deo authori in ſolidum adſcribamus; neque dubitamus,qui phrygionicæ artis & polymitariæ, aliarúmque id genus, Exodi capite XXXV. & agriculturæ, quæque ad agriculturam pertinent, arcanorum, Eſaiæ c. XXVIII. verſ. 23. & ſequentibus,ſibi vindicet inventionem; quin idem aliis cujuſcunq; nationis aut linguæ ingenium ſuffecerit, quo artes & diſciplinas vitæ utiles invenirent,aut inventas expolirent: ut ad linguæ Hebraicæ ſanctitatem minimè opus ſit recurrere, ut de Deo authore & inventore gloriemur.

Solet à multis, inter Hebrææ linguæ laudes, & Rabbinicorum librorum utilitas commemorari: ad quos, per hanc linguam, & diligentẽ S.Scripturæ lectionem, non admodum difficilis aut operoſus eſt aditus; iis præcipuè præſidiis munitis, quæ tum aliorũ, tum præcipuè Buxtorfiorum laudatiſſima nobis opera paravit. Multa ſanè in hoc eruditionis genere à viris præſtantiſſimis eſſe præſtita, ex quibus auctior intelligentia Sacræ Scripturæ facta eſt, & multa fœliciter illuſtrata, quæ denſiſſimis obruta tenebris erant, nemo æquus rerum æſtimator negaverit; de quo multorum extant commentationes, qui & argumentis & exemplis plurimis ita rem habere docent. Cùm tamen ita fateantur omnes, & res ipſa probet, vaſtam molem impuriſſimi ſterquilinii vertendam eſſe, ut aliquæ auri micæ legantur, quæ ex aliis literis longè minore & laboris & temporis diſpendio colligi poſſint: niſi quis ingenii proprii ductum potiùs (cujus magnam quiſque in inſtituendis ſtudiis rationem habere debet,) quàm rationis & judicii ſequatur; aut magnis opportunitatibus invitetur, an tanti ſit

opera,

56

opera, neſcio. Nam qui ſe totos ad hoc ſtudium applicârunt, ut abditiſſima quæq; rimarentur, & viam aliis facilitarent, quin illi vel meritiſſimis de republicâ literariâ, & ſacris ſpeciatìm literis, viris accenſendi ſint, nemo ſanus & æquus dubitat. Nec de ſummis illis ingeniis, quibus, raro fœlicitatis exemplo, in pluribus excellere & aliis prodeſſe datum eſt, nobis hîc ſermo. Alii, qui ſtultâ perſuaſione & ambitione inducti, quaſi ad faſtigium eruditionis perveniſſent, quicunque Rabbinica, quantum ad oſtentationem ſufficiat, delibârunt, hoc ſtudium avidè arripiunt, neglectis interim (quòd in medio poſiti ſint) aut ſtrictim & ſaltuatim inſpectis, ex quorum aſſiduâ lectione ſolida pendet eruditio, Græcis Latiníſq; ſcriptoribus; horum ſi minor eſſet numerus, noſtra hæc nihil, opinor, Reſpublica detrimenti caperet. De quo plura fortaſſe, ubi de linguæ Græcæ præſtantiâ tractabimus. Hîc interim viros doctos, & in his ſtudiis verſatos libenter conveniam, majorem aliquantò otii ſui & lectorum ſuorum patientiæ rationem ut habeant, quàm multorum

hodiè mos eſt. Ita enim multi quicquid Hebraicè ſcriptum eſt, ſine ullo delectu aut diſcrimine, ſtudioſè conquirunt, & lectoribus ſuis pro bona & vendibili merce obtrudunt, quaſi ſatis hoc cuicuimodi ſcripto conciliaret authoritatis, quòd Hebraicè ſcriptum ſit: cùm tamen certum ſit, multa iſtius generis & linguæ ſcripta extare, quæ ab hominibus idiotis, circulatoribus, & agyrtis, nullâ vel leviſſimâ melioris alicujus literaturæ tincturâ, imbutis, profecta ſunt: quorum nugæ næniæq; cur à quoquam alio loco ſint habendæ, quàm quæ quotidiè in triviis ab otioſis balatronibus & pannuciis mulierculis garriuntur aut cantillantur, cauſam nullam video.

At illud majoris aliquantò momenti, eò proceſſiſſe ſtudium doctorum quorundam, ut importunâ Thalmudicorum locorum & teſtium citatione, clariſſima quædam de Chriſto teſtimonia convellere ſint aggreſſi. Obſervatum non uni, ſi benè memini, ſolitos Judæos veteres dicere, Mundum Meſſiæ cauſâ creatum eſſe. Hoc arripit vir ſine controverſiâ Maximus, & de republica literariâ inter paucos meritus, ſed in

Chriſti

Chriſti cauſâ, neſcio quo fato ad Socinianos in devexâ ætate propenſior; hoc ille, inquam, ſtudioſè arripit, ut de mundo per Chriſtum creato clariſſima alioquin teſtimonia nobis eripiat. Ait igitur Apoſtolus, Chriſtum hæredem omnium à Deo conſtitutum eſſe, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησε. Vult ille, δι' οὗ, valere, δι' ὅν; non, *per quem*, ſed *propter quem*. Ideò autem, inquit ille, hæc interpretatio hoc loco maximè ſe probat, quia ad Hebræos ſcribens videtur reſpicere ad vetus dictum Hebræorum; propter Meſſiam conditum eſſe Mundum. Rurſus idem Apoſtolus Pſalmiſtæ verba, Σὺ κατ' ἀρχὰς, Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί; (quo quid clarius aut illuſtrius à quoquam dici poteſt, aut fingi?) Chriſto aptat. At hîc quoque, Quia conſtabat, inquit, inter Hebræos, Mundum hunc Meſſiæ cauſâ conditum eſſe: (quid, quæſo?) ideò τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, id eſt, *cauſa fuiſti, cur fundaretur*: &, *opus manuum tuarum; id eſt, propter te factum: nam* על־יד *Hebraicè & Chaldaicè etiam Propter ſignificat*: &c. Hujus generis plura, apud eundem. Sed hæc fortaſſe, dicet

dicet aliquis, ex nimio potiùs erga partes illas, quibus addictiorem fuiſſe modò dicebamus, ſtudio profecta eſſe; quàm ex ullâ tali κακοζηλίᾳ, de quâ nobis hîc ſermo.

Iſaiæ capite I. verſu 18. *Venite jam, & diſceptemus, dicit Dominus; Si fuerint peccata veſtra, ut coccinum; quaſi nix, dealbabuntur: & ſi fuerint rubra, quaſi vermiculus, velut lana alba erunt.* Quis dubitet, quin elegantiſſimè Propheta & ex notiſſimâ ratione peccatis & ſceleribus in genere rubrum colorem tribuerit, cùm natura colorem illum (niſi quis ἀπονενοημένος, aut, Apoſtoli φρεσὶ, κεκαυτηριασμένος τὴν συνείδησιν, occalluerit) ſauciæ conſcientiæ indicium eſſe voluerit? cùm præterea de ſanguinolentis hîc ſpeciatìm legatur (*quorum manus ſanguine plena*, verſu 16.) quibus iſte color peculiari quoque ratione convenit. Jam hoc multis linguis commune eſt, ut intenſioris tincturæ ſimilitudine tum vitia tum virtutes exaggerentur, unde Græcis δευσοποιὸς βαφὴ, & id genus alia, de quibus, tum alii, tum b. m. parens ad Perſium non uno loco. Nivei autem coloris imagine, (cum

(cum quo certare, in iſtis locis, albedine laneum notant hîc viri docti :) quæ non utitur lingua ad ſimplicitatem animi & innocentiam morum indicandam? Hinc *candor*, *nivei mores*, & id genus alia plurima, vulgò nota & uſurpata. In his igitur omnibus cùm nihil à communi uſu alienum ſit, ſed omnia vulgari ſermone tritiſſima : ſunt tamen viri inſigniter docti qui ad traditiones Thalmudicas, (quarum certitudo ab eorum fide tota pendet, qui tot mendaciis & fabulis paſſim ſcatent,) de particulâ neſcio quâ coccineâ inter cornua hirci emiſſarii, &c. appendi ſolitâ, nos ablegant, & inde ſenſum verborum Iſaiæ petere jubent; quæ qui aliter, quàm ex Thalmude, interpretentur, cæcos eos (hîc quidem certè) valde ἀποτόμως pronuntiant.

Jam Chriſtus in ultimâ cœnâ, poculo diſcipulis porrecto, ita eos affatur; λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρός. Hîc primò certum eſt, Chriſto præcipuè propoſitum fuiſſe, ut de morte ſuâ propinquâ ſuos

com-

commonefaceret, cùm multùm (ad faciendam Divinitatis ſuæ fidem) nihil ſibi accidiſſe, quod non prædixiſſet, diſcipulorum ſuorum intereſſe intelligeret. Cæterùm, ut ex re natâ & præſente prædicendæ mortis; ita, ex verbis, quibus mortem prædicit, occaſionem ſumit conſolandi diſcipulos, venuſtâ & non inſolente in Sacris Scripturis ἀντανακλάσει, ἀπὸ τῶν ὀρατῶν, ad τὰ ἀόρατα καὶ νοητὰ, converſâ verborum notione. Qui igitur alibi *panis*; qui *aqua*, pro re natâ, ſcaturientis uſus erat ſimilitudine, ad regni cœleſtis ſeu præſentes ſeu futuras opes & delicias exprimendas: qui obedientiam alio loco, cibi quotidiani appellatione ſignaverat: idem nunc cœleſtia illa gaudia, quibus ſanctæ, vel in hâc vitâ adſperguntur & ſuſtentantur animæ; vel olim pleno hauſtu perfruentur; vini cujuſdam præſtantioris, quod beati potaturi ſint, adumbrat ſimilitudine. Vini autem proprium eſſe, ut cor hominis lætificet, & humanæ teſtantur literæ, & divinæ. Huc etiam pertinent & iſta Lucæ XXII. v. 29, 30. Κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν, καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου, βασιλείαν· ἵνα ἐσθίητε

καὶ

καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου, ἐν τῇ βασιλείᾳ μου.

Quàm verò à communi uſu non abhorreat, ut cœleſtia gaudia cibi potúſve vario apparatu ſignificentur, vel ex Homero diſcamus, qui cùm alibi (ut Plutarchus, Porphyrius, aliíque veteres obſervant) Diis ſuis immortalitatem eo potiſſimùm aſſerat argumento, quòd οὐ σῖτον ἔδουσ᾽, οὐ πίνουσ᾽ αἴθοπα οἶνον: idem tamen eoſdem Deos convivia inter ſe agitantes frequenter nobis exhibet. unde & *Divorum epulas*, apud Latinos; & θαλίας, apud Græcos pro ἀθανασίᾳ ſive immortalitate poni interdum, doctiſſimi viri rectè docuerunt. Hoc ſufficere poterat: ſed animadvertenda præterea in Chriſti verbis vox καινὸν, quâ non de communi uſitatóque vino agere ſe ſatis apertè indicat: cujus vim vocis ἐμφατικωτάτης doctiſſimus Camero diligentiùs hîc expendit & explicat. Quid igitur opus, ad Judæorum fabulas de uvis à creatione mundi ſervatis, quas qui manducaverint, vitam eos æternam poſſeſſuros traditum ſit in ipſorum Onirocriticis: Quid, inquam, opus, ad iſtas ſomniantium fabulas recurrere,

ut ad iſtas uvas à Chriſto dicamus alluſum? Mihi ſanè non videtur: quod tamen quia viris quibuſdam maximis alitèr placuiſſe video, liberum per me Lectori ſit, ut, quod ipſe maluerit, amplectatur: cùm nec alio fine hæc à me proferantur; non ullâ ſanè viris maximis contradicendi libidine; ſed ut cautiores ſint, qui talia legunt, nec omnia, magnis illecti nominibus, ſine delectu aut judicio adhibito amplectantur. Sed & illud obſervatione digniſſimum, quod harum literarum peritiſſimis monitum eſt, haud pauca reperiri in veterum Judæorum ſcriptis, quæ ex verbis & hiſtoriis Evangelicis detorta & depravata eſſe res ipſa fidem faciat. A primis autem illis, qui quondam ad Chriſtum, ſed non plenè,converſi, ad πατροπαραδότους opiniones & ſuperſtitiones redierunt,(ſic tamen,ut aliquid ex priſtino Chriſtianiſmo, quo ſuorum commenta incruſtarent & auctiora facerent, retinerent;) Judæis eſſe profecta talia, iidem illi viri doctiſſimi, rectè cenſuerunt: quale quid cùm veteribus quoque paganis contigiſſe, (de quò alibi pluribus)obſervaverimus; non eſt,

60

quod in Judæis tantò propioribus miremur. Sed de doctrinâ Thalmudicâ quid in genere cenſendum ſit, & quibus ea cautionibus amplectenda, conſulant ſtudioſi profundæ ſimul eruditionis & judicii virum, Johannem Seldenum, in opere eximio *De Jure naturali Hebræorum*,&c. cujus nos judicio libenter ſubmittimus.

Patrum aut avorum noſtrorum memoriâ rari erant, qui literas Hebraicas attingerent, quod partim difficultas (iſtis temporibus) nonnullorum, qui tardiores, conatus in ipſo limine deſtitueret; partim verò rei inſolentia alios omnia majora, quæ ignota, ſuſpicantes terreret,& procul arceret. Nunc verò ſtudio iſto ad ſummam facilitatem doctorum laboribus perducto,viáque jam vel puerorum ſolis tritâ, non tam neceſſaria videtur nova, ad capeſſenda, exhortatio; quàm capeſſentibus, ut cum verecundiâ tractent & ſobrietate, præmonitio.Satis Hebraicæ linguæ conſulit,quiſquis illi ſuam antiquitatem & ſanctitatem aſſerit;neque puto,unquam tam malè cum gente Chriſtianâ agetur, ut non ſumma ejus linguæ utilitas

&

& dignitas inter Chriſtianos agnoſcatur, quâ potiſſimùm Deus ſacræ ſuæ voluntatis arcana; quibus ad cœlos aditus hominibus pateret; conſignare dignatus eſt. Cæterùm in tanto, quantus nunc ubique eſt, Hebraizantium numero, dum pro ſuo quiſque ſtudio nova, quibus ſtudium hoc provehat ac commendet, argumenta excogitat; haud pauca interdum etiam à doctis afferuntur, quæ ſi ad obruſſam veritatis exigantur; ad oſtentandum potiùs ingenium excogitata meritò videantur, quàm augendam apud graves & ſolidi judicii viros hujus linguæ æſtimationem.

Scripſit Johannes Chifletius, haud vulgaris ingenii vir, ſed partibus addictiſſimus, *Apologeticam* ad linguam ſanctam *Parænesim*, Antwerpiæ excuſam Anno Domini 1642. In eâ multa de linguâ & literis Hebraicis, quæ non ſunt hujus loci: ſed duo præter alios Sacræ Scripturæ loci tractantur, quos diſſidentes ab Hebraicis fontibus vetuſtiſſimæ quædam verſiones ſuſpectos nonnullis reddidere.

Quod Exodi capite VI. verſu 30. *Et ait*

ait Moyſes coram Domino, הן אני ערל שפתים ואין ישמע אלי פרעה: quod hodiè legitur apud Græcos interpretes, Ἐγὼ δὲ ἀπερίτμητος τοῖς χείλεσιν, &c. à Clemente Romano, Sancti Pauli diſcipulo, ita laudatur, Ἐγὼ δέ εἰμι ἀτμὶς ἀπὸ χύτρας: Hunc enim locum haud dubiè voluit Clemens, & nugantur, qui ad Pſalmum CXIX. verſu 83. eum reſpexiſſe, & Moſem pro Davide errore memoriæ poſuiſſe cōminiſcuntur, cùm tam Græca, quàm Hebraica longè ab iſtorum verborum, de quibus quærimus hîc, abſint ſententiâ. Contendit Chifletius legiſſe Græcos, (quam etiam pro verâ ac genuinâ lectione nobis commendat) ואני ער לשפתים; totidem quidem vocibus & literis, ſed aliter diviſis. Ingenioſa certè conjectura, ſed quam miror Chifletium cuiquam ſe pauló cordatiori probaturum crediſſe, niſi priùs (ὅπερ ἔδει δεῖξαι) שפה vel שפתים pro χύτρα: tum veró ער pro ἀτμίδι in ſacrâ Scripturâ, aut ſaltem Rabbinis, aut ullâ linguarum, (quod hactenus mihi non obſervatum fateor) quæ ad Hebraicam propiùs accedit, reperiri probâſſet. Præterea,

propter unum Clementem, cùm nulla verſionis iſtius Græcæ, apud ullos antiquos Patres aut alibi, extent veſtigia; confirment autem plurimæ verſiones veteres Hebraicam lectionem; cùm alii, ἀπερίτμητος; ἀλόγιος, alii; alii, ἀκρόβυστος; alii denique, ὐ καθαρός, verterint; quæ omnis varietas eôdem redit: propter unum, inquam, illum Codices Hebraicos ſollicitare, periculoſi res exempli eſt, & hominis magis ingenio ſuo fidentis, quàm pudori conſulentis.

Cùm autem haud pauca iſtius generis alia mirarum verſionum & varietatum exempla apud veteres, unum pluréſve, patres extantia reperiri poſſint; non eſt, quòd adeò miremur in hanc à cæteris adeò diverſam verſionem unum ex antiquis, qui ad nos pervenerint, Clementem incidiſſe. Si conjecturæ ſit locus, quid in mentem iſta ſcribenti venerit, Lectorem non celabo: Sciolum aliquem fortaſſe, nec diu in Sacrâ Scripturâ verſatum, cum non intelligeret, quid iſta ſibi vellent, ΑΠΕΡΙΤΜΗΤΟϹ ΤΟΙϹ ΧΕΙΛΕϹΙΝ, & iſtis verborum prodigiis (neque enim aliter judi-

judicare poterat, qui ex vulgari Helleniſmo de illis judicaret) non parùm offenderetur, aliquid quæſiviſſe, quod & ſententiæ non malè conveniret, & ad ſcripturam ipſam, quàm proximè poterat, accederet. Annon hóc tale ; ΑΠΕΡ ΑΤΜΙϹ ΑΠΟ ΧΥΤΡΑϹ? Ingens, dices, in poſterioribus verbis & literis diſcrimen. At hóc aliquid eſt, quod in prioribus aliquid affine: cum mutationum talium non deſint exempla, ubi & ſententia & ſcriptura conſultò planè mutata. Et fórtaſſe vetus aliquod dictum Græcum reſpexit author iſtius mutationis. Eſt enim *ἀτμὶς* propriè, vel *ἄτμος, ἡ ἐξ ὑγροῦ ἀνάδοσις*, ut Heſychius ; vel *ἡ τοῦ ὕδατος ἀναπνοή*, ut author Etymologici; qualis ex ollâ, igne ſuppoſito, fervente & bulliente ſolet aſcendere. unde & verbum Anglicum, **Steame**, de tali vapore propriè : ex Græca haud dubiè (ut infinita alia, & propè omnia, quæ verè Anglica, ut nos alibi probamus:) origine. Sed de conjecturâ hâc noſtrâ Lector pro ſuo jure & arbitrio ſtatuet : neque de eâ quid judicii laturus ſit, valdè laboro ego. Sed & Chifletio non illibenter conceſſe-

rim, fieri poſſe, ut verba Hebraica, qnemadmodum ille digerit, aliquis Hebraiſmi non valdè peritus legerit; & quia, quam ex illis exculperet, alia melior non ſuppetebat ſententia, in iſtam verſionem incidiſſe: facilè enim ad ἀτμίδος & χύτρας ſignificationem ab audaciore aliquo verba illa Hebraica torqueri potuerunt: eam autem veram eſſe & genuinam ſive lectionem ſive ſententiam, tum alia repugnant plurima, tum loci hujus collatio cum gemino altero, cap. IV. verſ, 10. ut omittam, quod ex proximè ſequentibus verbis peti poteſt argumentum, quibus magis conſonum eſt, ut dicat ſe Moſes, *incircumciſum labiis*, ἀλόγιον, (facundorum enim eſt, perſuadere:) quàm ἀτμίδα ἀπὸ χύτρας.

Alter locus, in quo Chifletius ingenium ſuum experitur, ſunt illa Pſalmi XCVI. verſu 10. יהוה מלך אף־תכון תבל: quæ Græcus, qui pervenit ad nos, interpres reddidit, Κύριος ἐβασίλευσε, καὶ γὰρ κατώρθωσε τὴν οἰκουμένην. Latinus; *Dominus regnavit: etenim correxit orbem terræ.* At, inquit Chifletius, conſtat, tum ex Juſtino Martyre, tum

ex

ex Auguſtini commentariis, olim le-
ctum, ἐβασίλευσεν ἀπὸ ξύλου : *Dominus regnavit à ligno.* Potuit dicere, ex Tertulliano & Cypriano quoque : qui quantò Auguſtino anteriores, tantò ad rem magis hîc eorum teſtimonium. De his autem verbis, ἀπὸ ξύλου,, dudum quæſivere tum alii, tum Nicolaus Fullerus Anglus, in Miſcellaneis ſuis, integro capite ; & in tantâ ſimilium aſſumentorum, integrorum etiam aliquando verſiculorum, copiâ, quantam tum Fullerus, tum alii plures obſervârunt, poterat ſufficere, quòd vir ille doctiſſimus & acutiſſimus ſuper eo commentatus eſt. Doctiſſimus Junius in ſuis ad Tertullianum Notis conjiciebat, fieri poſſe, ut lippiens aliquis pro ἐβασίλευσεν, legerit ἐκ ξύλου. Ego potiùs dicerem ineptulum aliquem verbum βασιλεύειν alludere voluiſſe, quaſi eſſet βαξυλεύειν, aut ex eâdem, quâ ξυλεύειν ſeu ξυλεύομαι, origine. Permutari ſanè interdum iſtas literas, ut in ἀνάξυεις pro ἀνάσυεις, &c. notat Euſtathius alicubi : nec magnum in Scripturâ diſcrimen. Sed quid Chifletius ? A vulgari ac tritâ verſione, quam hodierna exhibent exem-

plaria, quâmque ut receptam olim, ac vulgò notam agnoſcit; ad magis occultam & Cabaliſticam provocat,quam talem fuiſſe ſibi fingit: והוה סלך אפ־ת כון חבל׃ Eædem, inquies, literæ, ſive אפ־ת כין ſive אי־תכון legas: nec caret exemplo. Sed quo,quæſo,exemplo Hebraica illa, ut ſcribit ille אפ־ח, non Hebraicè, ſed Græcè legenda, ἀπὸ T. & inde, ἀπὸ ξύλȣ? O mirificam Cabalæ vim! quæ, quicquid delirant homines; quicquid ſive valentes,ſive ægroti; ſive vigilantes, ſive dormientes ſomniant; id omne in ſcientiæ ſecretioris arcana, in pura puta myſteria convertere poteſt: ut jam nullus ferè cerebri morbus ſit, qui ſpecioſo hoc Cabalæ nomine curari aut certè tegi non poſſit. Hac arte nuper (ut veteres omittamus) Robertus Fludd, & Thomas Alabaſter, Angli, ingentibus voluminibus editis, ſuam ſapientiam nobis approbârunt: mira & ignota priùs myſteria revelârunt; omnibus denique, ſolemnia deſipientibus & faſtidientibus; mira, inaudita per mare,per terras conſectantibus, ingentes delicias & lautitias apparârunt. At (inquit Chifletius) *res*

quamvis

64

quamvis admirabilis, & tot retrò ſeculis inaudita, uſque eò tamen jam certa exploratáque mihi videtur, ut literam ת *fœlicem ac ſalutarem fuiſſe apud Hebræos, & crucis Dominicæ figuram re & formâ prætuliſſe, ſupervacuum ſit hoc loco ex Ezekiele & antiquis Samaritanorum literis oſtendere.* Imò minimè ſupervacuum, quando de loco Ezekielis, qui rationibus haud levibus inducti, tum veteres, tum recentiores aliter ſtatuant, haud pauci ſint. In ipſius Prophetæ verbis nihil eſſe, quod nos ad iſtam compellat aut inducat interpretationem, modeſtiſſimi quique ex illis partibus agnoſcunt. *Non tamen prætereundum arbitror*, ait doctiſſimus Sixtus Senenſis, *nomen Tau, tam pro extremâ literâ Hebraici Alphabeti accipi, quàm pro quocunque ſigno, unde cùm apud Ezechielem non ipſius literæ Thau ſola figura* ת *ſeparatim ſcripta ſit, ſed tota ipſa dictio* תו, *quam ferè omnes ſignum interpretantur; incertum ſanè eſt, an verba prophetæ vel de ipſâ literâ Thau, vel de quopiam alio ſigno intelligenda ſint.* Hactenus ille. Ad Thau autem Samaritanorum quod attinet, ſi hodiernas

eorum literas inſpiciamus, quis inficiari poſſit, non magis illi cum figurâ crucis convenire, quàm Cani, quod in veteri verbo, cum balneo. Nullam tamen in Alphabeto Samaritano mutationem interveniſſe, faciunt Origenis & Hieronymi verba, ut aſſeverare non audeam. Sed quando, aut quâ occaſione, magnum meo judicio præſtitiſſet Chifletius, ſi nos docuiſſet. Scaligerum, ad quem nos docti viri rejiciunt, adibunt & conſulent, quibus adeundi (quæ nobis negata nunc eſt,) copia.

Sed hoc ferri poteſt, in quo nimiâ tantùm ſubtilitate peccatur, cujus apud multos non parva gratia, nec adeò difficilis, matureſcente judicio, emendatio. Illud non ferendum, à Chriſti exemplo & verbis, talibus præſtigiis arceſſi patrocinium, quo nihil ad fidem Chriſtianam funditùs evertendam, & invehendum atheiſmum, dici aut cogitari poſſit efficacius. Chriſti autem verba, Matth. capite V. verſu 18. & Luc. capite XVI. verſu 17. in quibus unius Iota & μιᾶς κεραίας fit mentio, quàm nihil ad rhombum, pluribus oſtenderem, niſi ab aliis jam abundè præſtitum

eſſet,

65

eſſet, à quibus locutionis iſtius proverbialis vis & ratio dilucidè explicata. Ludovici tamen Capelli, viri doctiſſimi & in Thalmudicis verſatiſſimi, hac occaſione verba, quia apprimè ad rem faciant, Lectori Rabbinicæ literaturæ cum ſobrietate ſtudioſo, libens commendabo: *Sic autem*, ait ille, *loquitur Chriſtus, non ut probet Phariſæorum, de illis corniculis & apiculis ſententiam, qui putabant, ſed falsò, magna in iis latere myſteria. Nam certè ſi verè laterent in illis grandia myſteria, ſi ſic Chriſtus cenſuiſſet: quî factum, ut, nec ipſe, nec ullus Apoſtolorum nobis ullum (nec quidem minimum) illorum myſteriorum aperuerit? Unde eſt, quod nullum (ne obſcuriſſimum quidem) tantæ tamq; admirabilis ſapientiæ in corniculis illis delitescentis veſtigium cõpareat in omnibus tum Evangeliſtarum tum Apoſtolorum ſcriptis ullis Canonicis? Cur non iſta revelâſſet Chriſtus? Cur non in illis indagandis nobis aliquatenùs præiviſſent viámque præmonſtraſſent Apoſtoli? Nugæ itaque ſunt, & meræ gerræ*, &c. Lud. Cap. Diatribâ de lit. Hebr.

Cæterùm ſi unquam vel apud ipſum Schindlerum Chiffetius obſervâſſet, aut apud

apud alios ex illo obſervatum comperiſſet, reperta eſſe quædam exemplaria Hebraica, in quibus extaret illud יהוה מלך מעץ, omiſſâ Cabalâ ſuâ, eò potiùs, opinor, ut eſt in eas partes pronus, ſe convertiſſet, ut textus Hebraici corruptionem evinceret, & exagitaret. Facilis reſponſio,ſi feciſſet; Sed labori parcam,ne contra propriam umbram pugnare videar.

Hæc erant, quæ de linguæ Hebrææ ſive uſu, ſive abuſu, non abs rê videbantur, quæ tirones, harum rerum ſtudioſos, moneremus. Aliquid de neceſſitate quoque coronidis loco adjiciemus. A multis proponitur quæſtio, & à nonnullis uberrimè tractatur, An Theologo neceſſaria ſit Hebraicæ linguæ peritia. Si ſimpliciter & abſolutè dicamus neceſſariam, objicientur tum recentiorum & ſequiorum ſæculorum inſigniores aliqui, tum præcipuè primitivæ Eccleſiæ Patres & Theologi veteres, & vitâ & ſcriptis meriti, ut illuſtria Eccleſiæ lumina & columina à poſteris haberentur: quibus qui recentiores Theologos ob Hebraicæ linguæ peritiam ſimpliciter & nullo diſcrimine præ-

66

præferunt, in valdè anguſtos limites amplam & auguſtam S. Theologiæ profeſſionem cogere & compingere mihi videntur. Non enim ſtatim intelligunt Sanctam Scripturam, qui Hebraica intelligunt: ſed ingenio opus eſt, & judicio, & aſſiduâ lectione: ut quis autem perveniat ad eum intelligentiæ gradum, qui ſacræ hujus ſcientiæ doctori conveniat, nullum non diſciplinæ genus & eruditionis eſt neceſſarium: nullum enim, quod non juvet; & in obſcuriſſimis (quod multis alibi nos exemplis probabimus) ſæpè locis, ex infimâ arte aut ſcriptore lux clara peti poteſt. Quæ quia omnia perfectè complecti, non unius eſt hominis, conſequens tamen eſt, ut tantò ille ad perfectionem propiùs accedat, qui plura complectitur: modò tamen par ſit ingenium, quod in omni re præcipuum eſt: & ſine quo reliqua, ad oſtentationem quidem non parùm fortaſſe, & eruditionis laudem comparandam: ad veræ autem utilitatis fructum, quo auctiores fiant res Theologicæ, nihil omninò proderunt. Hoc certum eſt, ſi qui ſine Hebraicæ linguæ peritiâ præſtantes fuere

Theologi,

Theologi, eos tantò præſtituros fuiſſe, ſi periti fuiſſent; ſine exceptione tum laudandi, qui nunc vel à pueris ob iſtum defectum multa ſibi condonari poſtulant.

Sed utcunque de illis ſtatuamus: ut nunc quidem ſe res habet, in tantâ ſtudii hujus facilitate, & tam vulgari uſu, magis neceſſaria Theologo ſit hujus linguæ cognitio, an pudenda ignorantia, non facilè dixerim. Sæpè audivi concionatores, qui, ex ſingulorum verborum proprietate, & variis notionibus magna elicerent myſteria. Fateor audiviſſe, quibus optimè cederet, ut & ipſi non vulgaris inde acuminis laudem mererentur, & auditores non pœnitendæ doctrinæ fructum referrent: nempe, cùm textus ita expenditur primigenius, ſive Hebraicus, ſive Græcus. Nam ſi verſionis alicujus (quæcunque ſit illa) verbis iſta opera impenditur, res futilis & ludicra eſt; & ægrè abſtineant à riſu pueri puellæve, viri fœminæve, ſi quæ, ut ſæpè contingit, peritæ adſint; quantóque aliquis in hoc genere ingenioſior, tantò ineptior ſit oportet, & ad irriſionem magis expoſitus.

Sed

Sed & ad aſſequendam,ſi aliqua ſit in verbis obſcuritas aut ambiguitas, (qualia hodiéq; in ſacrâ Scripturâ innumera :) veram & genuinam ſententiam, non parum confert linguæ primigeniæ peritia. Nam de verſionibus, à doctiſſimis viris elaboratis & probatis pluribus, quæ inſtar originalium eſſe poſſint,quod à multis reſpondetur,quanti ſit id faciendum, cùm de Græcæ linguæ ſcriptoribus agemus, accuratè perpendemus. Hinc igitur ad illam ne Lectorem diutiùs moremur, orationem convertamus.

FINIS.

68

De linguâ Anglicâ *ve-tere; ſive* Saxonicâ; *ejúſque cum* Græcâ *cognatione.*

PUerum adhuc me, b.m. parentem Iſaacum, de lingua Germanicâ perhonorificè loquentem, atque ita optantem, ut ejus aliquando mihi perito eſſe contingeret, non ſemel audire memini. Hujus autem judicii votique ſui quas ille potiſſimùm rationes haberet, ſive quód imparem tum judicaret, quem participem faceret; ſive ea puerilis ætatis ac memoriæ injuria fuerit, nullas omnino poſſum dicere. Habeo (ſi quid tamen adhuc habeo) Dictionarium Gallicum, quod *Majus* inſcribitur, in quo rogatu Patris verba Gallica quæcunque ſunt originis Germanicæ, Tobias Scultetus, Germanus, vir doctiſſimus, manu ſuâ notaverat & expoſuerat; qui etiam in Epiſtolâ ad ad patrem ibidem annexâ magnum ejus

ſtudium

ſtudium prædicat erga gentem linguámque Germanicam.

Anno Dom. M.D.C.X. poſt cædem HENRICI IV. Galliarum Regis, cui de factis maximis MAGNI cognomen obtigit; invitante JACOBO Magnæ Britt. Rege Sereniſſimo, cujus inter alias multas laudes tanto faſtigio dignas ea erat eruditio, quæ etiam in privato homine non exiguam laudem & admirationem meruiſſet: eo, inquam, non unis invitante literis, Pater in Angliam cum totâ, (ſed non uno tempore) familiâ migravit; ibíque poſt annorum quatuor, præter propter, in ſummâ Regis optimi gratiâ, moram, annum agens vitæ ſuæ ſextum & quinquageſimum, diem obiit ſupremum. Poſt ejus mortem familiâ ejus variè diſtractâ, in Angliâ me, tum pubertatis annos ingreſſum, morari contigit, & inter Anglos agentem, Anglico ſermoni (Germanicæ linguæ inter alias traduci non ignobili) paulatim aſſuefacere: cui tamen addiſcendo operam non antè ſeriam navavi, quàm de futura profeſſione mecum ſtatuiſſem, jámque præconis Eccleſiaſtici munus immineret. Sed neque tum, neque ullo antea,

cùm in eo ſtudio verſarer, tempore, aliud propoſitum, præter vulgarem hunc & neceſſarium pro ſuſceptæ provinciæ ratione linguæ uſum; quanquam non ſemel inter legenda Græca obſervata non ſine aliquâ admiratione verborum Græcorum cum Anglicis affinitas & ξυνέμπτωσις. Neque enim aliam tum eorum rationem habebam; quàm ut ad generalem συγκυείαν, cujus in omnibus linguis eſſent exempla, referrem.

Aliquot pòſt annis in numerum Præbendariorum Eccleſiæ Cathedralis & Metropoliticæ Cantuarienſis adlectus, cùm pro loci & officii, quod non ſemel illhic obii, ratione paterent mihi Eccleſiæ illius auguſtiſſimæ archiva; dum omnia, quæ aliquam antiquitatis ſpeciem præferrent, avidè perſcrutor: (juvabat autem majorum noſtrorum laudandam diligentiam & religionem perſpicere, qui non loca tantùm ab omni conflagratione munitiſſima proſpexerant; ſed & pulcherrimis & ampliſſimis contra ſitum & ſquallorem ſcriniis; quæ capſulas & pixides, numero plurimas, certo ordine diſpoſitas & mobi-

les, continerent, omnia diſtinxerant & deſcripſerant:) dum illa igitur diligenter & ſtudioſè perſcrutor, inter alia venerandæ antiquitatis monumenta, tum plurima alia Saxonicè concepta inſtrumenta, tum vetuſtiſſimorum Saxonicorum Regum aliorúmque temporum iſtorum principum virorum tam Eccleſiaſticorum quàm ſæcularium chirographa, partim Latina, partim Saxonica, ſeſe oculis meis obtulerunt. Chirographa autem voco, non quæ ipſi ſcripſerint, (quod abſurdum cogitare) quorum chirographa perhibentur; ſed quæ ab aliis ſcripta, propria ipſi manu, vel adſcripto nomine, vel certa alia nota ſignaverint & inſigniverint. Cæterùm, omnium fere, Regiorum præcipuè, tam elegans erat ſcriptura, ut cum pulcherrimis (qualem etiam antiquiſſimorum, ut plurimùm, librorum ſcripturam eſſe animadverti) quos ætas noſtra vidit typis ſive Plantinianis ſive aliis certare poſſent. Memini cùm ſacras illas membranas tangerem, religioſo quodam horrore animum meum percelli ſolitum, quaſi præſentes intuerer, qui monumentis illis

illis loquebantur, quique manibus ipſi ſuis illa quondam tractaverant, quæ nunc ego meis contingebam. Quale novitio alicui, pompæ curialis infrequenti inſolentique, Principis alicujus de ſplendidioribus & ſuperbioribus Aula, ubi quæ ſpectantis præſtinguant oculos tum alia fortaſſe plurima; tum verò ante omnia, præſentis ipſius Majeſtas Principis, & ſolitus ille purpuratorum Comitatus: tale mihi locus ille ſolebat eſſe; non minùs ſacer, nec minùs ſpectabilis. Unum deerat ad perfectam voluptatem, peritia linguæ Saxonicæ: cujus ignaro, pleraque quæ corporis oculis erant expoſita, mentis tamen (quæ potiſſimum lumen) intelligentiæ clauſa erant & abdita. Miro tum cœpi flagrare deſiderio linguam iſtam propiùs cognoſcendi: quæ quidem cupiditas ab his orta principiis, multùm confirmata eſt, poſtquam accuratiùs iſta mihi perpenſa & intellecta.

Primò quidem, Saxonicam linguam, veram & genuinam eſſe linguam Anglicam, ut quantum à Saxonica vetere præſens Anglica receſſerit, tantum à

nativa puritate degeneraverit: Ut ſi vellem (quod homini cordato & intelligenti ſi non neceſſarium, certè non poteſt non jucundum eſſe & optabile:) verborum & locutionum, quas quotidie & loquens & ſcribens uſurpabam, rationes ac proprietates intelligere, ad Saxonicas origines neceſſariò recurrendum eſſe.

Secundò, eam eſſe linguam Saxonicam, quæ per ſe minimè contemnenda ſit; ſed digniſſima cujus à quocunque veritatis & antiquitatis (quæ veritatis, ut plurimùm, teſtis & advocata:) ſtudioſo, ratio habeatur; ídque ut alia omittam, ob ſummam tum antiquitatem, tum amplitudinem; quibus duobus omnes alias vulgares (niſi valde fallor) linguas longiſſimo anteit intervallo. Saxonicam cum dico, Germanicam, ut nunc vocant, & Teutonicam ſive Belgicam intelligo, cum quibus eam per omnia ferè conveniſſe, vetuſtiſſima quæ ſuperſunt hodieque trium iſtarum linguarum monimenta (de quo poſteà plura) fidem faciunt: ídque etiam ex veteribus hiſtoricis apertiſſimè colligitur. Trium autem tam propin-

quæ

quæ cognationis & originis cui principatus antiquitatis potiſſimùm tribuendus, quæque ſe matricis (ſi tamen ulla, & non altiùs ad Celticam aut Scythicam recurrendum eſt) titulo meritò jactare poſſit, non ego ſanè valdè ſollicitus, aut ſuper eo magnopere contenderim, modò id mihi concedatur, quod negari niſi ab imprudentibus, aut ſtultè invidis non poteſt, tantam eſſe illarum conjunctionem & ἀλληλουχίαν, ut in laudem unius vix quicquam dici poſſit aut inveniri, quod ad cæteras non æquè pertineat. Sed hoc tamen de veteribus illis linguis dictum velim, quales erant in uſu ante octingentos vel mille annos. Nam de hodiernis ſi quærimus, ego quidem primas honoris illi detulerim, quæcunque ſit, quæ plurimum de vetuſtate ſuâ retinet, & externarum contagio minimè contaminata eſt.

Hæc igitur lingua eſt, ut vetuſtiora (de quibus poſteà dicturi ſumus) omittam tempora, quâ illi loquebantur, qui Galliam, Italiam, Hiſpaniam ſuis armis ſubegerunt, & Romanis eripuerunt: qui Africam quoque aggreſſi, Aſiámque,

que, non modò torrentis in morem obvia quæque proſtraverunt, ſed in iis quoque locis diuturnas ſedes fixerunt, imperia conſtituerunt, legibus & inſtitutis propriis rexerunt: variis illi quidem nominibus & tribubus (quæ ex amplitudine, variorum quaſi populorum nomen ſortitæ ſunt:) diſtincti, ſed ejuſdem aut certè ſimillimi ſermonis commercio conjuncti: Hunni, Gothi, Oſtrogothi; Wiſigothi, Heruli, Franci, Burgundiones, Normanni, Wandali, Alani, Swevi, Langobardi, aliíque plures, quorum nominibus iſtorum temporum hiſtoriæ refertæ ſunt. Quis autem non ita colligat; Qui tantum in tot Orbis terrarum disjunctiſſimis partibus ampliſſimíſque potuere; qui priſtina regna & imperia vertere, abolere; nova condere, quorum plurima poſt tot annorum & ſæculorum revolutiones ad hunc uſque diem, quanquam variè concuſſa, permixtáque, remanent: eoſdem etiam linguæ ſuæ & ſermonis, quo res utplurimùm adminiſtrantur humanæ, veſtigia multis locis, & moribus & linguis impreſſiſſe: quæ loca, mores, & linguæ, in dubiis & obſcuris

multis,

multis, (qualia paſſim multa) ex veteris illius linguæ perfectâ cognitione non parum lucis accipere poſſint. Et hæc quidem, quæ de populorum iſtorum, qui Romanum Imperium everterunt & occuparunt, communi idiomate dicta ſunt à nobis, ut recentioris ſunt memoriæ, ita tam certa ſunt, ut nemo poſſit contradicere.

Ad priora illa tempora ſi veniendum eſt, ex quo primùm cœpit Græcis Latinísve Germanum nomen innoteſcere; quanquam ob ſummam vetuſtatem non adeò liquida res eſt, ut tam certò affirmare audeamus; non levibus tamen adducti conjecturis doctiſſimi quidam viri in eâ fuere ſententiâ, linguam Thracicam Phrygiâmque (quæ in Aſia latiſſimè olim patebant) non alterius fuiſſe originis quàm Germanicam. Quorum ſententiæ accedere videtur magnum ſæculi ſui ornamentum Cl. Salmaſius in priore de Linguâ Helleniſtica (quæ ſola adhuc ad manus meas pervenit) commentatione. Addit porrò de lingua quoque Perſica vir ſummus, *Perſica quoque ſive Parthica, quæ & ipſa authores originis habuit Scythas, in-* Salm. De lingua Hellen.

finitas præfert voces, quæ eadem reperiuntur in Græcâ pariter Dialecto & in Teutonicâ. Idem quoque in præfatione ad Cebetis Tabulæ verſionem Arabicam, poſt commemoratum Joh. Elichmanni M. D. obitum, & deploratam quam in tanti viri morte Reſpubl. literaria fecit jacturam, ut qui (præter alia) in Perſicæ linguæ cognitione parem in Europa non habuerit, nec temerè habiturus ſit, ita pergit: *Quod ad hoc ævi latuit pleroſque eruditorum, ex eâdem origine compererat fluxiſſe Germanicam & Perſicam linguam, ad hanc illum conjecturam ducente infinita vocum copia utrique linguæ communium; ſed & verbis ſimiliter terminatis, eodem modo compoſitis, aliiſque multis argumentis.*

Jam Illyriorum, Germanorum, Gallorum, Hiſpanorum, Britannorum unam olim eandémque fuiſſe linguam, (quæ utique Germanica fuerit, ut ex priſcis plurium rerum vocabulis capite VIII. evincere ſatagit) pluribus argumentis adſtruere nititur Phil. Cluverius, *Germaniæ* ſuæ lib. primo, cap. V. & aliquot ſequentibus. Gallorum certè

(cujus

(cujus olim nominis & gentis quanta amplitudo nobilitáſque fuerit, ſoli neſciunt, qui in vetere Hiſtoriâ planè ſunt hoſpites)linguam non aliam fuiſſe quàm Germanicam, quanquam dialecto diverſam,receptiſſima opinio eſt. Qui ita cenſeat ac ſanciat, unum nominabo, ſed qui unus inſtar omnium eſſe poſſit, Joſ. Scaligerum, cujus hæc in Propertium poëtam caſtigationibus verba: *Verdomarus, ad verbum Ξένιππος. Nam mar apud noſtros erat equus: author Pauſanias. Gallorum veterum idioma ſine dubio Teutonicum fuit.* Huc etiam faciunt quæ de Getis & Getarum linguâ poſteà dicturi ſumus:quam ſi Gothicam fuiſſe (ut plerique omnes hactenus crediderunt) obtinemus, magna hinc linguæ Germanicæ veteri amplitudinis acceſſio fuerit, cùm Getarum natio per longiſſima terrarum ſpatia diffuſa fuerit. Sed de Getis,poſteà pluribus. Quid,quòd & Orbis Novi,quà ad Septentrionem ſitus eſt, linguas ex Germanicâ pleraſque Vir ſine controverſiâ Maximus in tractatu de Origine gentium Americanarum repetit? Huic ejus ſententiæ quid alii non contem-

nendæ & ipſi auctoritatis & eruditionis viri oppoſuerint, non ignoramus, quam tamen interdum ſic impugnant, ut non omninò negent, dum gentium iſtis linguis utentium, nonnullarum ſaltem, originem Germanicam eſſe non abnuunt. Nos non iſta ad noſtram cenſuram revocamus. Id tantùm dicemus; quòd ad Vocabularia nos rejiciunt viri docti, in eo minimè nobis ſatisfacere. Quod enim de loquentibus à non uno obſervatum ſcimus, nihil obſtare quin linguæ ſint cognatæ, imò cognatiſſimæ, quamvis in verbis ultrò citróque temerè jactatis nihil tale percipiant aures peregrinæ: idem nos de Vocabularia volventibus, quanquam ſedulâ fiat operâ, non ſine cauſſâ affirmemus; cùm præter vulgarem iſtam diligentiam, propria quædam ad deprehendendas linguarum & verborum cognationes & origines ingenii ſagacitas opus ſit, quâ qui deſtituuntur, haud mirum ſit, ſi in plenâ interdum ſegete multo labore nihil metant. Ipſe audivi quoſdam linguæ Perſicæ peritiſſimos cùm ita profiterentur, ſe in omni linguâ Perſicâ non ultra 10. aut 12. verba obſervare

ſervare potuiſſe, quæ cum Germanicâ vel Anglicâ convenirent. At alios ſcimus non minore nec peritiâ nec ingenio fuiſſe, qui longè aliter reperirent, & aliis perſuaderent. In linguâ certè ſi quis hoc experiatur Anglicâ, & ad Vocabularia, ſolis ſuis auribus fretus, ſe conferat, quanquam infinita adhuc ſupereſſe minimè dubito, quæ nobis hîc præterita ſunt; valde tamen ego fallor, aut iſte quiſquis eſt, præter laborem & induſtriam aliquid hîc requiri expertus intelliget, & agnoſcet.

Hoc interim tertium, quod linguam Saxonicam de meliore notâ nobis commendavit, à nobis commemorabitur, quod dum in illam propiùs inquirimus, ita planè rem habere comperimus, eam vel Græcæ, ſed ab ultimâ origine, propaginem fuiſſe; vel certè ab eâdem, qua, & Græca, origine, ut à Græcâ ſolâ differet dialecto, profluxiſſe. Sed is, quia noſtræ hujus de lingua Saxonicâ commentationis præcipuus eſt ſcopus, & unica jam deinceps propoſita materia, uno verbo rem tetigiſſe hoc loco ſufficiat.

Atque hæc ſunt præcipuè quorum

ſeria conſideratio ſacro quaſi neſcio quo thyrſo tactum ad linguæ Saxonicæ ſtudium vehementer impulerunt. Non jactabo profectum meum, qui longè ab eo abſum, ut inter peritos ejus linguæ locum aliquem mihi poſtulem. Ille verò qualiſcunque fuerit, me certè operæ non pœnitet. Nec defuit voluntas. Sed ne longè progrederer, tum alia ſtudia, tum negotia pro loco & tempore ingruentia, ac tantùm non obruentia, fuerunt in cauſſa.

Commodè interim accidit, ut Guilielmus Somnerus Cantuarienſis, ex honeſtâ familiâ natus, antiquæ ipſe probitatis & ſimplicitatis Vir, mihi innoteſceret. Hujus ego genio ingenióque magnopere captus, quòd & induſtriam ejus non vulgarem in ſcrutandis patriis antiquitatibus animadverterem, & in ſummâ modeſtiâ acre & ſubactum judicium valdè probarem, ad Saxonicæ linguæ, dignum ipſius induſtriâ ingenióque, ſtudium capeſſendum, vehementer adhortari & impellere cœpi: meam ipſi operam, ſi quà utilis eſſe poſſet, & qualemcunque ſupellectilem Saxonicam ultrò offerens. Ne longum faciam,

faciam, cùm ille conſilium meum probaſſet, tam pertinace deinceps induſtriâ, paríque ingenii bonitate & fœlicitate rem proſecutus eſt, ut intra paucos annos vel peritiſſimis (ut parciſſimè dicam) æquari poſſet. Hujus autem profectus ipſius & peritiæ teſtes eruditæ in hoc genere, & laborioſæ lucubrationes plurimæ, quas ille dudum publici juris feciſſet, multa quoque præſtiturus alia, niſi funeſta hæc bella, ac feralis rerum καταστροφὴ, non minorem literis & ingeniis, quàm terris vaſtitatem inducens, interveniſſet. Hactenus quidem nihil in vulgus emiſit, præter *Antiquitates Cantuarienſes:* Pium & laborioſum opus, nec iſtius tantùm florentiſſimæ quondam Civitatis ſtudioſis, ſed omnibus veteris Hiſtoriæ Anglicæ non incurioſis perutile. Præter hunc primum ingenii ſui fœtum ſcripſit in *Leges Henrici* I. à Rogero Twiſden, ordinis equeſtris viro, ſed virtutibus & eruditione, quàm titulis ornatiore, haud ita pridem editas, Notas & animadverſiones uberes & doctas cum Gloſſario utiliſſimo. Item de celeberrima & antiquiſſima conſuetudine

dine Cantiana, quæ vulgò **Gavelkind** nuncupatur, juſtum tractatum Anglicè. De *Portu Iccio* Diſquiſitionem,ſive Diſſertationem. Leges quoque Saxonicas à Guiliel.Lambardo viro doctiſſimo pridem editas, & ab eo ſic verſas,ut majorem Latinitatis, quàm Saxonici ſermonis & idiomatis rationem haberet, denuò ille ſic Latina fecit, ut Linguæ Saxonicæ ſtudioſis verſione ſuâ conſuleret: nonnullis prætereà additis Legibus,quas Lambardi codices non exhibuerant. Omitto ejus in varia Gloſſaria, & Saxonicorum quæ hactenus in lucem prodierunt ſcriptorum verſiones,animadverſiones & διορθώσεις, quibus inſtructiſſima habet Adverſaria. Ex his cùm ſatis ſupérque quid in his ſtudiis poſſet amicis ſuis probaverit, ego dudum flagitare non deſtiti, ut de Dictionario Saxonico adornando cogitare vellet;quo maximè opére de lingua illa optimè eum meriturum, & ingentes de ſtudioſis ejus gratias relaturum promittebam. Sed tam iniquis temporibus quid æquus Lector ſibi poſſit promittere, aut ego pro eo ſpondere, ipſi judicandum relinquo.

Cæterùm

Cæterùm quod antè dicebamus, tantam eſſe Saxonicæ veteris cùm Teutonicâ & Germanicâ vetere affinitatem, ut qui unam noverit, omnes noverit; ejus clariſſimum & luculentiſſimum teſtimonium Lectori nunc impertiam. Cùm enim aliquando in manus meas incidiſſet Juſti Lipſii V. Cl. ad Henricum Shottum Epiſtola, quæ, inter alia, ſatis prolixam verborum quorundam veterum Germanis ante 800, aut 900 plus minus annos in uſu, ſylvam continet; & inter legendum non pauca ſtatim occurrerent, quæ Saxoniſmum purum putum reſipere viderentur: viſum eſt Somnerum meum experiri, & quid ille cenſeret, miſſâ illâ collectione explorare. Erat ille tum Cantuariæ: ego Londini. Intra paucos dies remiſſa verba cum animadverſionibus, quæ cognationem Germanicorum cum Saxonicis (quod illi mihique propoſitum unum erat) oſtenderent. Hanc igitur ipſius opellam, quam ille mihi meo rogatu navavit, jam publici juris pro meo jure faciam. Quia tamen longior eſt, quàm ut hujus meæ Diatribæ corpori commodè poſſit inſeri, ad calcem

ſeorſim

ſeorſim ſub authoris ipſius exhibebitur nomine.

Sed ad intelligentiam veterum Germanicorum ſcriptorum quantum conducat Anglicæ ſive Saxonicæ veteris peritia, tum aliunde diſcamus, tum ex notis Anonym. viri, ſed digni qui clariſſimus eſſet, apprimè doctis in Willerami Abbatis geminam Paraphraſim in Canticum Canticorum, Lugd. Batavorum An. Dom. 1598. Paulo Merulâ G. F. P. N. viro doctiſſimo accurante, editam. Marquardus quoque Freherus, vir clar. & doctiſſ. quanti Saxonica noſtra faceret, edito cum Oratione Dominicâ & ſymbolo Apoſtolorum, Decalogi verſione vetere Saxonicâ, cum Notis eruditis, omnibus palam fecit: quanti facturus beatum hunc Saxonicorum ſcriptorum, quo nunc fruimur, proventum, qui in tantillo ſpecimine; & (ut Senecæ verbo utar) oculiferio, non dicam laureolā quæſivit; (apage!) ſed operam ſuam & nomen, vir tam doctus & gravis, apparere non detrectavit. Enimverò vel eo nomine digna quæ ab omnibus magni æſtimetur veræ antiquitatis amatoribus hæc lingua, quòd

quòd plura, longè plura, ni fallor, vetuſtatis ſuæ monumenta literaria præferat & oſtentet, quàm ulla earum quæ vulgares vulgò audiunt. Teſtor præter alia quædam minora, quæ nuper; & quæ jam diu vulgata non paũca; Conciliorum volumen amplum; & Bedæ Hiſtoriam, cum Appendicibus, non multò minorem.

Sed hæc ab aliis pluribus fortaſſè differentur, quibus iſta diutiùs excolere & accuratiùs pernoſcere, quàm mihi, datum eſt. Quod nobis propoſitum hîc eſſe dicebamus, & cujus unius gratiâ hæc à nobis opera ſuſcepta eſt, id jam aggrediemur. Quia autem circa verborum etymologias utplurimùm verſabimur, primum id erit, ut de toto hoc genere, quid & quibus argumentorum ponderibus nitentibus nobis videatur, oſtendamus. Eò enim res pervenit, ut quamvis graves interdum viri in rebus graviſſimis, ad etymologias ſcrutandas, poſito ſupercilio, ſe convertant; adeóque ſuper originibus verborum atrociſſimè non raró digladientur; plurimi tamen ita cenſeant, nihil hoc ſtudio levius aut futilius quicquam reperiri.

Nec nova hæc quæſtio eſt,ſed jam multis retrò ſæculis, non inter Grammaticos tantùm,ſed & philoſophos agitata, An verborum ſit Etymologia; verè ſcilicet, & in rebus ipſis: an verò res ſit ἀνυπόςατ☉ & imaginaria, quæ ſolo conſtat nomine. *Res meâ* (dicebat olim S. Auguſtinus) *ſententiâ nimis curioſa, & non nimis neceſſaria.* Et paucis de Cicerone interſertis, *Quòd ſi omninò multum juvaret explicare originem verbi, ineptum eſſet aggredi, quod proſequi profectò infinitum eſt.* Et mox, *Huc accedit, quòd ut ſomniorum interpretatio, ita verborum origo pro cujuſque ingenio prædicatur.* Talia apud alios tum veteres, tum recentiores non paucos.

Mihi autem hac de re ſæpe ac seriò cogitanti quid venerit in mentem, non gravabor (quia nunc id agimus) exprомere. Ut in aliis non paucis, ita in hoc quoque etymologico argumento, non aliud verborum videbatur eſſe fatum, quàm quod ipſarum quoque rerum eſſe compereram: ſive eas res ſpectemus,quæ particulari ſubſiſtentes exiſtentiâ materialéſque, ſub ſenſum cadunt:

dunt: ſive illas quæ ſeu naturâ ſuâ immortales & æternæ, ſeu operâ intellectus abſtractæ à particularibus, nobiliore ſenſu dijudicantur, & ad ſcientias propriè pertinent; Nam ſi quis ita animum inſtituat ſuum, ut nihil verum in rebus eſſe pertendat, ſed omnia illa de quibus tot extant volumina, κȣ̃φον eſſe ὄνομα; (quæ de virtute morientis olim Bruti querela) præterea nihil; nec deerunt magnæ authoritatis qui patrocinentur viri, nec argumentorum pondera; qualia apud Sextum Empiricum Pyrrhonicæ ſectæ philoſophum doctiſſimum, ſi non invicta, certè ſpecioſa. Ita dico: nullam puto eſſe tam certam artem vel ſcientiam, cujus vel vanitas, vel incertitudo, ſi quis id agat, multis non poſſit verbis exagitari.

Ut in re minimè invidioſâ, & quæ præter alias artes & ſcientias in natura maximè fundata videri poſſit, hoc aliquatenus pateat; ſumatur in exemplum medendi ſcientia. Primum igitur, quemadmodum qui olim contra Verborum Etymologias diſputabant; Quod Græci vulgares ὑποπόδιον, Athenienſes χελωνίδα: quorum illud

habet Etymon; iſtud autem(quod quidem noſſent) ἀνέτυμον; nec tamen inde minùs Athenienſes in ſermone, vel Atticos, vel Græcos fuiſſe: ita nos dicemus, multas olim, quæ medicos non haberent, Plinio, aliíque commemoratas gentes fuiſſe: in omni verò gente multos ubique reperiri, qui ſine ullo medicinæ uſu ad ſummam ſenectutem pervenerint; aut ex ſummis periculis, ſolâ curante & operante naturâ, evaſerint. Cæterùm, inter eos qui medendi artem profitentur, de medendi ratione minimè convenire: Aliam olim (ut Seneca alicubi objicit) Hippocratis ſectam fuiſſe, aliam Aſclepiadis, aliam Themiſonis: nec diverſâ tantùm, ſed planè contrariâ viâ qui graſſarentur, extitiſſe. Fuiſſe qui herbis omnia tribuerent; & ſolas ſufficere crederent: fuiſſe qui penitus abdicarent, nec minùs tamen placerent, aut minora præſtare crederentur, quàm qui illis uſi fuerant. Empiricos à Dogmaticis, ut præſtigiatores explodi; Dogmaticos ab Empiricis contemni non minùs ac rideri. Ut hodierna factionum nomina taceam, Galeniſtas, Chymiſtas, Paracelſiſtas,

celſiſtas, aliósque, quos inter ne de ipſis quidem naturalium corporum principiis convenit, & adhuc ſub judice lis eſt: nedum ut in medendi ratione, quæ ex illis principiis præcipuè pendet, conſenſum quis expectet.

Hæc igitur & ſimilia ſi quis contra medicinam objiciat, non nihil ille fortaſſe dixiſſe, nec immeritò, multis videatur; cùm tamen & plura & certiora opponi poſſint, quibus artis illius utilitas & dignitas aſſeratur. Ut igitur eſt in rebus ipſis & naturâ, veritas, ſed tot obſtructa difficultatibus, ut ad ejus qualemcunque cognitionem non niſi multâ ſedulitate & ſagacitate perveniatur: ita & verbis haud dubium quin ſua conſtet origo & originis ratio tam certa, quàm quod in rebus certiſſimum: ſed cujus indagatio tot habet difficultates, tot undique ludibriis & fruſtrationibus obnoxia eſt, ut in nullâ veri inveſtigatione majore ſit opus aut induſtriâ, aut judicio. Quòd ſi quis ita pertendat, tanti rem non eſſe, ad quam tanto molimine perveniendum ſit; per me quidem fruatur ille quiſquis eſt judicii ſui libertate. Trahit e-

nim, ut ille olim non inſcitè, ſua quemque voluptas, & ſuum cuique pulchrum; neque ego cuiquam author ſim, ut invitâ Minervâ in hoc ſtudiorum genere operam ponat. Erunt alii quibus hæc cordi futura ſunt: neque eò minùs certum eſt, (ut de voluptate nihil dicam:) ad explorandam ac percipiendam, quæ in rebus ipſis eſt, veritatem, inſigniter prodeſſe perfectam verborum cognitionem; quæ valdè manca eſt, & propè nulla, ignoratâ origine. ſed hæc alibi fuſiùs. De difficultate hujus ſtudii ſermo nobis hîc eſt.

Antiquis, quò boni minùs eſſent Etymologiſtæ, præcipuè obſtitit primævæ lingua ignorantia. Nam quis Ariſtoteli ſuccenſeat, quòd cùm verbi δίκη, & δίκαιον originem quæreret, ita ſcripſerit: διὰ τοῦτο καὶ ὀνομάζεται δίκαιον, ὅτι δίχα ἐστὶν, ὥσπερ ἂν εἴ τις εἴποι δίχαιον, καὶ ὁ δικαστὴς, διχαστής: aut verò Platoni, cui δίκαιον quaſi διαϊὸν, τοῦ κ εὐστομίας ἕνεκα (ut ipſe loquitur) aſſumpto? An alterutri eorum potuit incidere ſuſpicio aliqua vocis Hebraicæ צֶדֶק, aut צַדִּיק ut ex illis ſuum illud δίκη, vel δίκαιον arceſſerent? Cujus ut ratio derivationis

vationis meliùs intelligatur, ſciendum eſt (quanquam aliàs primam ſyllabam qualemcunq; per aphæreſin tolli, non inſolens :) Hebraicum צ à Græcis & Latinis per ſimplex ſ ſæpius exprimi : ut in *Sadducæi*, *Sidon*, aliiſque plurimis: imò, hoc ipſum צדק, à Syris זדק ; & צדיק , זדוק ſcribitur. Vitatur autem à multis hæc litera ut difficilis & ingratæ pronunciationis : unde ſunt & iſta, ῥίζα, à שורש ; & φιάλη, à ספל : aliáque. Ab aliis contrà (pro diverſis vel hominum vel locorum ingeniis) affectatur & aſciſcitur. Hinc apud Græcos, σμίλαξ, μίλαξ ; σμικρὸς, μικρὸς ; & alia non pauca promiſcuè uſurpata. Latini quoque in multis à Græcis acceptis, abjecere : ut in *fallo*, ex σφάλλω : *funda*, ex σφενδόνη, aliiſque vulgò notis. Ut mirum ſit in origine tam obviâ & certâ reperiri qui malint nova comminiſci, quàm rectè inventis acquieſcere. Tale etiam illud ejuſdem Ariſtotelis μάγειρος à χαίρω derivantis, cujus origo vocis proculdubiò eſt Hebraica : ab eâdem, ni fallor, quâ & Mercurius radice.

Sed etiam in illis quorum non erat

externa origo, parvam aut nullam ferè analogiæ rationem aut certè cognitionem veteres habuiſſe certum eſt. Pleni Varronis (doctiſſimi alioquin viri) libri ineptiſſimarum Etymologiarum: quem eo nomine meritò Quintilianus etiam reprehendit. Nihil enim plerumque inſulſius. Stoicos tamen excipio, qui in hoc negotio tam putidè, tam pueriliter ſe geſſerunt,ut Joh.Goropio ad ſua deliria præiviſſe videri meritò poſſint. Hodie autem poſtquam lingua Hebraica vulgaris eſſe cœpit,tanta pleroſque libido invaſit ad Hebraicos fontes omnia revocandi, tantámque ſibi torquendi vocabula, addendo, detrahendo, mutando, tranſponendo ſine ullo aut modo aut ratione certâ licentiam ſumpſere,ut quicquid uſpiam verborum non veterum tantùm, ſed & recentiorum in Germaniâ, Galliâ, alibi vel remotiſſimorum, pari ratione Hebraicum fuerit.

Edidit *Harmoniam* Etymologicam multarum linguarum vir doctiſſimus Steph. Guichardus, excuſam Pariſiis Anno Domini 1606. Iſtius editionis exemplar penes me nunc eſt,viri cujuſ-

dam

dam doctiſſimi magníque in his literis judicii miniatulis ceris notatum, & multis obelis paſſim confoſſum: qui etiam fronti libri ſupra titulum, ſuum de opere univerſo judicium his verbis præſcripſit: *Penus μετεωρολογίας ἀνερματίστου.* Quin tamen ab authore iſtius *Harmoniæ* multa ſolerter & fœliciter indagata ſint, multa acutè & ingenioſè, aliis antea non obſervata, in lucem eruta, valdè iniquus (meo judicio) fuerit, qui non agnoſcat: neque aliter opinor de eo judicaturus fuerit vir ille doctus quiſquis fuerit, ſi publicè ferenda ſententia fuiſſet. ſed extorſit illi (viro minimè inepto, ut ſuſpicor, & otioſo) tanta vis ineptiſſimarum conjecturarum, tum aliarum fortaſſe, tum earum præcipuè, quæ ſolâ literarum tranſpoſitione (quo ferè uno conſtat artificio liber iſte) nituntur: de quo quidem genere quid nobis videatur, & quatenus admittamus, exemplis appoſitis, poſteà fuſiùs exponemus. Ut omittam quod linguarum quarum arcana ſe reſerare profitetur author, planè ἀμύητος; & ex Lexicis totus pependiſſe, ex multis deprehenditur, ut cum סנה *rubus*,

rubus, errore ut videtur inductus typographico, legit סנד *ſened:* & inde *ſentis* Latinum deducit, quaſi non re magis, quàm voce geminum. His eò libentiùs impertiendos lectores duxi; non quòd de merito authoris quicquam detractum velim, quem & re & voluntate de publicâ re literariâ benè meritum agnoſco; ſed ut moniti, non omnia illius promiſcuè & *ἀβασανίστως* amplecterentur, quod quoſdem, aliàs non ineruditos, nimis quàm pueriliter ac putidè facere comperimus.

Quanquam autem in hoc Etymologico argumento multa jam ab aliis prudenter ac cautè tradita & conſtituta non neſciam; qui tamen certis limitibus ac metis infinitam iſtam licentiam circumſcribere ac coercere conatus ſit, nondum mihi repertus. Digna certè res ſummi alicujus ab eruditione & judicio viri curâ. Nos interim aliquid hîc pro virili noſtrâ tentabimus: ſaltem quantum ad præſens inſtitutum ſufficiat. Ab univerſalibus autem quibuſdam incipiemus, quibus ſemel poſitis & impetratis, cætera quæ volumus faciliùs impetrabimus.

Hoc

Hoc igitur primum eſto; Linguas alias eſſe matrices, alias traduces: matrices autem alias *ἁπλῶς* & ſimpliciter; alias *κατά τι*, & ut vulgò dicunt, reſpectivè. I.

Hoc uno poſtulato os illis obturatur, qui negant ulla eſſe verborum ex aliis verbis origines, & derivationes: omnes etymologias, pro rebus commentitiis habent & imaginariis: qualis ille neſcio quis cujus meminit Vander-Mylius, qui Belgicum *neuſe* ex Latino *naſus* ortum eſſe adduci non poterat ut concederet. Sanè ſi id ille dixiſſet, ex ſola verborum affinitate non ſequi, ut alterum ex altero ductum ſit, cùm talia ex caſu multa contingant, & in omnibus (ut poſteà videbimus) linguis aliqua reperiantur; aliquid dixiſſet. Sed ille ſine dubio, ut ex Mylio colligere eſt, fuit ex iſto genere, quales aliquos jam olim fuiſſe diximus, qui totum hoc ſtudium ut rem inanem & *ἀνυπόστατον* reſpuerent. Cæterùm, cùm ſint ex illo numero, qui imperitiâ potiùs peccant, quàm certâ animi deſtinatione & *προλήψει*. quæ multis pro judicio eſt; ita puto, qui tales, erroris ſui convinci

convinci poterunt. Rogem ſaltem an Italicum *naſo*, ex Latino *naſus* ortum concedat? Negat, & fortuitum pertendit? Ergo & illa fortuita, *capo, capelli, crine, dente, occhi, orecchi, mano, piedi, ungie, diti*, atque alia pleraque quæ ſunt propria corporis vocabula: quæ qui audiet, & cum Latinis conferet, quis tam perfrictæ præfractæve frontis, ut caſui tribuere ſuſtineat? Ab Italis ad Gallos tranſibimus; ab illis ad Hiſpanos, & in utraque lingua tantam vim verborum cum Latinis convenientium proferemus, ut quiſquis non eſt invictæ pertinaciæ, tanquam tot clariſſimorum teſtium copiâ obrutus, manus facilè porrecturus ſit. Quanquam ut quis rectè judicet, non illi tantum ſimilium verborum numerus ſpectandus, ſed non minùs rerum ipſarum verbis expreſſarum cognatio & propinquitas: ut ſi quæ linguæ in numeris à primo ad decimum uſque conveniant, quanquam decem tantùm ſint numero verba, ſtultum ſit id caſu tribuere, ſed vel alteram ex alterâ mutuatam eſſe; vel ambas ex una aliquâ; vel etiam ex diverſis, quæ tamen ex unâ aliquâ

primitùs,

primitùs, credendum ſit. Me certè vel iſta quatuor tam cognata vocabula, **Father, Mother, Brother, Daughter,** Anglis Perſiſque communia, ad ſuſpicandam, quæ poſtea à ſolertioribus deprehenſa creditur in infinitis aliis, Perſicæ linguæ cum Germanicâ cognationem plus moviſſent, quàm vel centum alia, quibus nulla inter ſe ſignificationis affinitas.

Alia tamen eorum ratio, quæ propria ſunt artium vocabula: ut & ventorum, cœlíque plagarum propria: quæ multis linguis ex alia occaſione communia eſſe probabile eſt. Pergamus igitur: Romanorum cum Germanis per multa ſæcula, odia, bella, fœdera, & cujuſcunque generis commercia, Romanæ Hiſtoriæ pars non minima: à Græcis quoque tum Hiſtoricis, tum Geographis narrata. Quorum omnium certiſſima monumenta ſuperſunt hodiéque, urbes celeberrimæ, aut urbium à Romanis in Germania conditarum rudera, inſcriptiones, opera, coloniæ: ut ſolem meridie lucere pariter neget, qui de eo dubitet. Ex hâc permixtione non aliter potuiſſe, quin

multa

multa in Germaniſmum verba Latina irrepſerint, ac paulatim pro genuinis ac germanis obtinuerint, quotidiana (ſi nihil aliud) populorum hodiernorum ac linguarum hiſtoria ab invitis extorſerit. Judicio eſſe præterea non unum aut alterum, qualia caſui poſſunt adſcribi; ſed benè multa, aut merè Latina, aut à Latinis non adeò detorta & deflexa, quin ipſa ſuam præ ſe ferant originem: qualia corporis propria (præter iſtud **neus**,) **cop**, caput; **oore**, auris; **tant**, dens; **palme**, palma; **baert**, barba; **mamme**, mamma; **arm**, armus; **lippe**, labium; aliáque id genus. Addo, cùm Galli dicant *nes*; Itali, *naſo*; Angli, **nose**; Belgæ, **neus**; Germani, **nas**; Latini (ut alios omittam) *naſus*: non eſt credibile tam varios populos in eandem appellationem caſu incidiſſe: quod ſi non caſu; quærenda ergo origo, quam Latinam eſſe multiplex ratio evicerit. Cæterùm cùm **neus** illud ex Latinâ aſſerimus origine, non id ita intelligendum, quaſi de immediata aſſeramus origine. Poteſt enim fieri ut Belgæ, ut & infinita alia, à Gallis acceperint. Non minùs enim quàm Angli peſſimâ illâ & patriæ

patriæ linguæ injurioſiſſimâ (quantum quidem ex Kyliani farragine ad calcem Lexici ſui colligere licuit) adſcititiorum & éxoticorum verborum κακοζηλίῃ Belgæ laborant. Hoc tamen verbum priſci potius ævi crediderim, cùm & veteres Angli **næſe** pro naſo dixerint; unde & **næſþyrlu**, nares, illis: ut Pſalmi CXIII. v. 14. **naſþyrlu hi habbaþ, and na geſtingeaþ.** (Nares habent, & non odorabunt.) Verbum **ſtincken** olim medium, quod tam in bonam quàm malam partem accipiebatur, ut vir doctus in Notis ad Willeranum. At olim etiam activè ſeu neutraliter uſurpatum fuiſſe, hinc videtur colligi poſſe.

Hoc exemplo poſſunt aliæ quoque traduces linguæ matricibus ſuis facilè aſſeri, ut omnibus palam liqueat, alias eſſe matrices, alias traduces linguas. Sed præter verborum ſingulorum ſimilitudinem, eſt aliud quoque quo id colligatur magni ponderis argumentum; quod ex Grammaticis ſcilicet obſervationibus & Analogiis: ex Idiotiſmis & particularum, puritati & proprietati ſermonis inſervientium, conſideratione ducitur. In

In conſtituendis autem Matricibus linguis, multa conſideranda veniunt; & multæ cautiones & conditiones adhibendæ, priuſquam aliquid ſtatuatur, ne res reprehenſioni aut calumniæ obnoxia ſit. Linguam ſimplicitèr & abſolutè Matricem ego quidem unam agnoſco, Hebraicam. Ex hac aliæ omnes initium ſumpſerunt; ſed ita, ut in aliis majorem multò quàm aliis mutationem dudum paſſa ſit. Hoc autem quomodo contigerit, ignorato (ut alibi dicebamus) confuſionis linguarum modo, & in tanta temporum iſtorum & migrationum caligine, noſtrum non eſt definire. In pleriſque linguis hodiernis manifeſta reperiri primævæ veſtigia, certum eſt: ſed an omnia à primis illis incunabulis, an ex recentiore cum Judæis commercio nonnulla, non hîc diſpiciendi locus.

Cæterùm matrices linguæ aliæ pro aliis temporibus, quæ traduces eædem non minùs dici poſſint. Inter Europæ matrices linguam Græcam & Latinam conſtituit Joſ. Scaliger: qui tamen alibi Græcam linguam veterem ferè totam ex Hebraica fluxiſſe, ut & Latinam ve-

terem ex Græca non ſemel agnoſcit: quod & ipſa res evincit. At ex iis linguis multas hodiernas ortas eſſe æquè certum eſt: ut ex Latina, Gallicam, Italicam, Hiſpanicam, & Valachicam; de quâ Stephanus Zamoſius, in Analectis lapidum & antiquitatum Daciæ: ex Græcâ, hodiernam illam, quæ quamvis hodiéque Græcæ (ſed vulgaris) nomen retineat, non minùs à vetere Græcâ diſcrepat, quàm Italica à Latinâ: hanc igitur vulgarem; præter alias, quorum in quibuſdam Inſulis quæ quondam Græcis ſubditæ, uſus obtinet: de quibus Edw. Brerewoodus Anglus in erudito *de linguis & religione hodiernis* ſyntagmate. Pari modo inter linguas matrices minores linguam Wallicam Scaliger enumerat: nec ſine cauſâ, ſi præſentis temporis ratio habeatur, cùm tantùm ab omnibus aliis Europæ linguis differat. Eadem tamen, ſi vetera ſpectentur tempora, & verum ſit quod plerique cenſent, eaſdem fuiſſe, aut certè ſimillimas, veterem Gallicam & Wallicam; veterem itidem Gallicam, Germanicæ fuiſſe Dialectum; non matrix lingua, ſed pro-

pago Germanicæ ſtatuenda eſt.

II. Secundò, alias eſſe legitimas & genuinas matrices; alias ex caſu & ex parte tantùm. Nullam autem eſſe linguam, aut vix ullam, præter Hebraicam, quæ non ex pluribus matricibus, partim legitimis, & ut ita dicam naturalibus; partim fortuitis repetenda ſit.

Exemplo ſit Hiſpanica lingua. Hiſpani veteres priuſquam à Romanis ſubigerentur, propriam linguã habebant à Latinâ (nemo dubitat) planè diverſam. Eam fuiſſe quæ Cantabrica hodie vocatur, & in uſu remanet apud Vaſcones, ſive Biſcainos, cis & ultra Pirenæos montes latè ſparſos, (inclytum ob conſervatam per tot ſæcula libertatem & linguam populum). res ipſa ſuadet, & luculentis argumentis adſtruxit vir doctiſſimus, Arnoldus Oihenartus Mauleoſolenſis; qui etiam vim magnam verborum collegit Cantabricorum, quæ hodiéque aut integra aut paululum immutata agnoſcit & uſurpat lingua Hiſpanica. Quanquam, ut hoc obiter dicam, de Hiſpanico verbo *açuçena*, lilium, (quod in ipſo limine occurrit) aſſentiri illi non poſſum, cùm Hebraicam

potiùs

potius ſapiat originem, nec à ſcapi rectitudine ſic dictum ſit, ſed ex numero ſex foliorum, quibus conſtat lilium. Poſt Romanos proximè Gothi Hiſpaniâ potiti ſunt. Tum Saraceni, gens Arabica, Hiſpaniam in ſuam poteſtatem ferè univerſam redegerunt, ac per plura & ipſi ſæcula ibi regnarunt. Poſteà iterum Gothi: ſed hoc nihil ad nos hîc. Quis igitur aliter expectet, quàm ut Gotbicæ ſive Germanicæ; ita & Arabicæ dialecti multæ ſint in lingua Hiſpanica? Quæ tamen fateor, non temporibus ſemper metienda ſunt; cùm unius interdum ſæculi poſſeſſio majorem longè inferat mutationem, quàm alio loco aut tempore plurium. Non enim omnium, in propriâ linguâ propagandâ, vincentium par ſtudium: non æqua omnium in retinendâ ſuâ, qui victi, pertinacia: ut multas alias temporum & morum circumſtantias omittamus, quæ ex hiſtoriis petenda ſunt. Hebræi certè in Ægypto per trecentos plus minùs annos primò hoſpites, deinde ſervi, propriam linguam puram illibatâmque (uno fortaſſe aut altero verbo, quo linguam ſuam locu-

 pletarunt,

pletarunt, excepto) conſervarunt. Iidem in Babylonia non totis centum annis captivi, adeò patriam linguam dedidicerunt, ut interpretibus, (quod ex ſacrâ diſcimus Hiſtoriâ) opus haberent, cùm Hebræa legerent. Sed ut ad Hiſpanicam linguam redeamus; ut Cantabrica illius; ita Gothica & Arabica ſunt qui collegerunt. Joſeph. Scaliger Arabica, quartam admodum partem conficere cenſebat: ſed hoc alii negant. Sed quicquid ejus ſit, matrix Hiſpanicæ ſola Latina vulgò audit, ob longè majorem ex illa lingua numerum verborum. Ita Hiſpanica: & pariter res habet in aliis linguis, aut omnibus, aut certè pleriſque.

III. Tertiò, in veſtigandis originibus magna ratio habenda analogiæ, tum communis, tum peculiaris cujuſque linguæ.

Analogiam voco quicquid in verborum formatione, vel literarum permutatione, ratione aliquâ, in natura vel conſuetudine fundatâ, nititur. Hoc omnibus linguis commune eſt, ut in verbis aliæ ſint literæ radicales, aliæ accidentales & aſcititiæ. Ut terminatio-

nes,

nes, ſive breviores, ſive longiores, non ſint de eſſentia verborum. Ut literæ ejuſdem aut affinis poteſtatis facillimè permutentur inter ſe: nullæ autem tam diſſimiles ſint & alienæ, quarum vel euphoniæ cauſâ,vel aliunde, permutatarum exempla non reperiantur.

De literarum Græcarum (nec alia ferè Græcarum ratio, quàm aliarum quarumlibet) poteſtatibus, affinitatibus, & mutuis permutationibus, accuratiſſimè tractavit Caninius in doctiſſima Grammatica. Multa quoque Julius Cæſar Scaliger in eximio *De lingua Latina* opere. Extat & Johannis Paſſeratii, viri doctiſſimi, *De literarum inter ſe cognatione ac permutatione* liber,in quo quicquid in iſto genere exemplorum lingua Latina ſuppeditat, accuratiſſimè congeritur, & ordine digeritur alphabetico. Alii paſſim multa,quicunque de verborum vel obiter, vel compoſitò tractant origine. Nos aliò feſtinamus.

Cæterùm præter communem linguis anologiam, ſuas habet quæque lingua proprias conſuetudines & idiotiſmos, quorum obſervatio magni uſus in ſcru-

tandis verborum originibus. Latinis auribus litera *x* vaſtior viſa eſt: cujus fugâ *axillam* in alam contraxerunt: quam literam etiam è *maxillis* & *taxillis* & *vexillo* & *paxillo* conſuetudo elegans latini ſermonis (Ciceronis utor verbis) evellit. Huc igitur recurrendum eſt; & qui hoc neſciret, fruſtra ſe in verborum iſtorum *ala*, *mâla*, *velum*, *talus*, & ſi quæ ſunt ejuſdem generis aliorum etymis inveniendis torquebit. Eandem literam quòd planè reſpuerent aut ignorarent veteres Britanni Latina quæ per *x* efferebantur, aliter ipſi ſcribere coacti ſunt. Hinc *taſcia*, pro taxatio, in nummis; doctiſſimus ut dudum Camdenus obſervavit. Contrà Latini cùm nullum verbum (ut nec Græci) in χ Græcum ſive *ch* terminent, Germani autem veteres hodierníque plurima: χ illud finale Germanorum in verbis Germanicis in ꝩ ſuum verterunt, unde obſcurata multorum propriorum nominum (ut Beat. Rhenanus aliíque rectè docuerunt) origo. Itali quoque Latinam *x* ſæpè emolliunt in *ſc*. ut in *eſco*, ex *exeo*; *ſciagurato*, ex *exauguratus*; aliíſque quæ Caninius obſervat

ſervat. Interdum tamen in ſimplex *ſ*. vertunt; ut in *eſalare*, *eſaſperare*; (exhalare, exaſperare;) & ſimilibus. Et neſcio an inde fit, quòd litera *ſ*. apud illos (contrà quàm apud Græcos & Anglos veteres, apud quos initiò ſæpe vacat per ἐπένθεσιν,) tum verbis tum nominibus pluribus præpoſita, vim habet particulæ privativæ; ut *ſbarbato*, imberbis; *ſbrigliato*, *ſfrenato*, effrenis: *ſfortunato*, infortunatus: *ſfare*, *ſconfortare*, *ſdentare*: deſtruere, affligere, edentare, & aliis ſimilibus plurimis. Ea certè vis & Latini *x* in multis, ut in *exanguis*, *exuccus*, *exanimis*, aliiſque. ſed undecunque illud *s* ſit, ſive ex *x*, ſive *diſ*, (cum dicant etiam *diſfare*, pro ſfare, &c.) propria ea ac ſatis mira non aſſuetis, Italici ſermonis videtur eſſe conſuetudo. Syri & Chaldæi verbis exoticis à litera *ſ* cum conſonante alterâ copulatâ incipientibus, præponunt א cum vocali: Chaldæi quidem cum vocali *i*. (quæ tamen interdum cum *a* etiam efferuntur:) Syri cum *e*: quos Galli & Hiſpani, (in quibuſdam:) neſcio an & alii imitantur; ut *eſchole*, *eſtomac*, *eſperer*, *eſtudier*: *eſſera*, *eſpiri-*

tuat,&c. ut Cambrobritanni Chaldæos *yſgoll*, *yſtuminog*, &c.

Solent Hiſpani in multis Latinis vocabulis quæ à duplici conſonante, quarum poſterior eſt litera *l*. incipiunt, præcedentem quoq; conſonantem(præcedentem autem conſonantem à ſequente δυσφωνίας cauſâ in multis verbis affici & mutari, Arabicæ & pluribus aliis linguis commune eſt: qualia Italorum *lotta*,*vetta*; pro,*lucta*,*vectura*,&c. imò & integram ſyllabam;qualia Græcorum κάμμορος, pro κατάμορος, &c.) in alterum *l* mutare: quod duplex *ll* Hiſpanicum dicuntur Luſitani in *ch* vertere:ut Pluvia, Hiſp.*lluvia*; Luſ.*chuva*. Planus, H. *llano*, L. *chano*. Clavis, H. *llave*,L.*chave*,&c. Mira Bavarorũ conſuetudo, qui pro K. ſequente r. ſubſtituunt Iſth; dicentes Iſth riſtel iſt ein guts Iſthrentlen:quod alii Kriſtophel iſt ein gut Krentlin: ut ex Fabiano Franco Geſnerus; ex Geſnero VanderMylius. Spinoſiora hæc quibuſdam & ſubtiliora fortaſſe videbuntur: quæ tamen ſunt ejuſmodi, ſine quorum diligenti obſervatione ſtultum ſit & temerarium rei ſeſe Etymologicæ ullatenus immiſcere.

Angli

89

Angli veteres *v.* conſonans Latinorum videntur ignoraſſe: in diphthongum ȣ (quemadmodum & Græci; Ὀυαλεέιανος, Ὀυεσπασίανος, &c.) ſive duplex **u.** (quod **u.** Germanicum à nonnullis appellatur) vertentes: ut vallum, **a wall**; vir, **were**; velle, **to will**; væ, **woe**; ventus, **winde**; volvo, **to wallow**; vaſtus, **waſte**; vibrare, (quod apud Feſtum *vibraſſe:*) **to warble**, &c. Interdum in **f**: ut vadum, **a foord**; at vadare, ut prius, **to wade.** Ita & vannus **a fan**; at vannire, ut ſuprà, **to winnow**; volare, **to flie**; vitiæ, **fetches**; vellus, **a fleece**; vulgus, **folcks**; & id genus alia. Quæ autem à Gallis poſteriores Angli acceperunt, in iis Gallorum quoque pronuntiationem retinuerunt. Nec alia promptior ratio antiqua & legitima à novitiis iſtis & ſpuriis dignoſcendi. **Wine**, antiquum: Saxonicè, **win**. at **vinigar**, (acetum) recens: quod olim **ecede.** **Wineyard**, antiquum quidem verbum; ſed recens ſcriptura: nam olim, **wineyard**: apud Willeramum Abbatem, **wingarden.** Ita **worm**, antiquum; Sax. **worme**: at, **vermine**, recens. **Wirta**, vel **wurta**; viridia,

viridia, herbæ; vetus: at **vert**, ab eodem viridi, ſed recentius, pro pabulo viridi, in Legibus quas vocant *Foreſticis*. Vidua, **a widow**, antiquum; Sax. **a wuduwe**: at **vovde**, vacuus, ex Gallico, (quod ab eodem *viduus*:) *vuide*.

Aliud Anglis veteribus uſitatiſſimum, ut *C.* literam in aſpirationum verterent. Hinc cornu, **a horne**; calamus, **halme**; vel **haulme**: cannabis, **hempe**; calx, **a heele**; capulus, **a haft**; caput, Saxonicè, **heafod**; nunc, **head**. Et, ni fallor, olim cytiſus, **hather**: quod apud Scotos hodiéque in eâ notione remanere memini legere. Angli poſteriores ad *Ericam* tranſtulerunt. Hinc & Germanicum **hemel**, ex cœlum: & noſtrum quoque, ni fallor, **hundred**, ex *centum*: & **houſe** (quod olim **huſe**, & **os**;) ex *caſa*. Sed de hac poſteriore plura poſteà. Ita & calidus, **hott**: abjectâ, ut paſſim, literâ *l*. Non erat igitur quòd Jul. Scaliger ὁ κείλικόπαλ@, inverſum rerum ordinem Germanis, *calidum* ſeu *caldum* pro frigido ſubſtituentibus, exprobraret: quaſi ſcilicet illi ſuum illud **kald** ex Latino *calidus* effinxiſſent. Non aliam enim quàm La-

tini

tini voci *calidus* notionem affinxere. quòd autem pro *calidus* ipſi **hott** ſubſtituerunt, in eo genium linguæ ſuæ & propriam analogiam ſecuti ſunt. At verbum **kalt** (frigidum) ſi ad Latinum contrariæ ſignificationis propiùs accedat, id ex merâ *συγκυρείᾳ* eſt; cùm longè alia ſit origo, ut alibi docebimus. Quanquàm ne ſummo viro falſò hoc crimen impingatur, valdè vereor. Certè in illo *De linguâ Latinâ* capite ad quod rejicimur, exprobrationis ullius, nedum *falſæ*, neq; vola, neq; veſtigium. Id tantùm dicit, ibi quidem, Scaliger, eadem verba diverſas apud diverſos, interdum & contrarias habere ſignificationes: cujus inter alia multa verbum **calt**, exemplum ab illo adducitur. Sed hoc obiter. Ex Græcis autem plurima pari ratione derivata ſunt; quæ ſuis locis in verborum collectione indicabuntur. Quanquam ex his ipſis quæ ſuprà poſita ſunt, quædam fortaſſe, ut **halme**, & **hempe**, ex Græcis *κάνναβος* & *κάλαμος* immediatè ſumpta ſint.

Ejuſmodi plurima ſunt in omnibus linguis, quæ diligenter illis attendenda, qui cum judicio iſta tractaturi ſunt.

Plurima

Plurima ſunt, fateor, in omnibus linguis, ſingularis cujuſdam juris, quæ ad nullam poſſunt analogiam referri: plurima quoque, quæ præter & contra aliorum conſuetudinem. Putidiſſimum ſit, meâ ſententiâ, ad regulas omnia velle redigere, vel exigere: ſed nec minùs temerarium, conſueta & obvia negligere, & in tritis & expeditis acumen ingenii experiri: Τύπτω, τέτυπα, τύπος. Λείπω, λέλοιπα, λοιπός. Κύπτω, κέκυφα, κυφός. Λέγω, λέλογα, λόγος. Τέμνω, τέτομα, τίμος. Quis igitur dubitat, quin pari ratione, Θάπτω, (vel ut olim τάφω) τέταφα, τάφος? Non ego certè, neque ſtuporis invidiam metuam, ſi negem quod vir doctus pertendit, τὸ τάφος, ex Hebraico חור ductum. *Nemo facilè repudiet*, inquit, niſi νόον ἀποφώλιος, *& qui neſcit quàm ſepulcra etiam veterum mirè ſignata fuerint, aut ornata,* ἐπιγραφῆ, *lapide, ſtatuâ, aliis.* Mos ille, res in confeſſo eſt: ſed ut ab illo more τάφος vox ſumpta ſit, nulla cogit neceſſitas: non magis certè quàm Latina ſepulcrum, cùm tamen & Latinis mos ille non minùs ſolemnis. At ipſum θάπτω haud dubiè eſt Hebraicum, ídq;

ſecundum

ſecundum ἀναλογίαν: ut à עלף, λυπέω; & alia paſſim, in quibus prima gutturalis abſorbetur: ita à עטף quod tegere, *obruere* (ex quo videtur & noſtrum to burie manaſſe) ſignificat, eſt τάφω, vel θάπτω ſepelio.

Verbum Germanicum huis pro domo, (quod Angli houſe) ex Græco οἶκος profectum multis contendit Abr. Vander-Mylius, vir doctiſſimus & candidiſſimus, in luculento *De lingua Belgicâ* ſyntagmate. Cùm autem longiùs id petitum videri poſſit, opponit (ſi quis id objiciat) tum alia, tum exemplum verbi Hiſpanici *hazer*, quod ex Latino *facere* fluxiſſe cùm nemo dubitet, non minùs ab origine ſuâ receſſerit. Poterat & alia facilè, ut *hoga*, ex folium: *huz*, ex *faſcis*; quæ non minùs remota. Sed non eſt eadem ratio. Nam quamvis *hazer*, à facere, &c. ſono quidem multum differt; certiſſimâ tamen nituntur hæc analogiâ. Ita enim paſſim Hiſpani Latinum *f* in *h.* convertunt. Hinc *fœmina*, illis *hembra*: fames, *hambre*: focus, *huigo*: fugere, *huir*: aliáque non pauca. At ut ex Græco οἶκος, Germanicum huis emergat, nulla,

quod

quod ſciam, ſuadet analogia: niſi ad metatheſin confugiamus, & ex οἶκ⊙ primò fiat κοῖ⊙; ac tum demum **huis**, vel **houſe**. Atqui nihil opus eò confugere, cùm præſto ſit Latinum *caſa*; ex quo mutata pro more (de quo diximus) primâ conſonante in aſpirationem, facilè emergat **huis** vel **houſe**. Quanquam (ne quid Lectorem celem) quoties ſolemne illud Romanorum fores domorum pultantium *heus, heus*, apud Comicos lego; ſubit ſuſpicio ex hâc ipſâ pultantium formulâ domibus ipſis (qualia multa contingunt) apud Anglos veteres appellationem remanſiſſe.

IV. Poſtremò, cùm non ſint ultra 24. plus minùs (non enim id nunc agimus) literæ, ex quibus, ſive pluribus, ſive paucioribus, velut elementis omnia omnium linguarum vocabula formantur; non poſſe aliter fieri, quia multa in linguis diverſis occurrant vocabula, quæ ſono & ſcripturâ ſint eadem, aut valdè affinia: multa quoque quæ non ſono tantùm, ſed & poteſtate ſive ſignificatione partim eadem ſint, partim valdè ſimilia: quorum nulla alia præter ge-

neralem illam quàm attigimus, particularis ratio reddi poteſt alia, quàm pura puta συſκυεία, ſive caſus.

Hac unâ concluſione corruunt infinitæ ob quam malè audit hoc ſtudium etymologiæ, (aut pſeudologiæ potiùs:) quæ nullâ aliâ veri ſimilitudine nituntur, quàm aliquâ ſoni ſimilitudine. Nam ad ſignificationem quod attinet, vix eſt ut ulla ſint tam alienæ per ſe ſignificationis verba, quin aliquid ſubtiliter excogitari poſſit, quo propinquitas inducatur aliqua, quæ levibus ingeniis ad etymologiam ſufficiat. Nam quid dicam de illis, quæ tamen occurrunt paſſim, & ex quibus grandia conſurgunt volumina, quæ ex literis partim inverſis, partim mutatis? ſed objiciat aliquis: An igitur nullæ in verborum ſcrutandis originibus admittendæ metatheſes? nullæ literarum mutationes? De hoc mox viderimus. Iſtud interim quod modò dicebamus de verbis & ſono & ſignificatione κατ' συſκυείαν iiſdem, quia magni momenti eſt, quò magis liqueat, exemplis aliquot illuſtrabimus.

Ἄβιος, Græcum eſt, diverſarum, imò

&

& contrariarum ſignificationum verbum. Nam & inopem exponunt, & divitem: tum etiam robuſtum, & invalidum: præterea, brevem ævi; & ut alii, longævum: quorum omnium ratio cuivis in Græcis non hoſpiti ex diverſâ poteſtate (intenſivâ vel privativâ) particulæ *α*: tum verò diverſitate radicis *βία*, vel *βίος*, manifeſta eſt. אֶבְיוֹן Hebraicum, quo, ſono & ſcripturâ nihil poteſt affinius eſſe, pauperem & egenum, ex radice quæ deſiderare (quis autem magis quàm pauper & egenus?) ſignificat, notat. Cui autem ſano, vel minima ſuboriatur ſuſpicio vel Græcum ex Hebraico; vel Hebraicum ex Græco, quorum, ut diximus, tam manifeſtæ rationes originis, ortum eſſe? Eadem ratio ſequentium: quod ſemel moneo, ne idem ſæpius repetendum ſit.

שׁוֹטֵר Heb. *judex, moderator*. Græcè *σωτὴρ*, *ſervator*. Quid verò magis competit vero judici, quàm æquâ juris adminiſtratione, ab injuriis potentiorum minùs potentes ſervare? Sed & קְשֹׁטֶר dominatus, quàm benè cum *μυστηρίου* ſignificatione convenit, cùm omni ferè dominatui ſua conſtat arcana, ſine quibus

bus vix ullum diuturnum imperium.

Menſura, Latinum, opinor, à *metiendo* verbum: Ut & קְשׂוּרָה Hebraicum; quod tamen cum Latino & ſono & ſignificatione planè congruit.

Pellex, Lat. ab eadem quâ & *illex*, origine. At פִּלֶגֶשׁ (à quo Græcum παλλὰξ & παλλακὴ) ejuſdem ſoni & ſignificationis, Hebraicum.

Sufficere, & *ſufficientia*, Latina. שׁפּק ſeu ספּק Chaldaicum, idem planè.

Paſſus, à paſſis pedibus, quòd in gradiendo pandantur ſive extendantur pedes; ſi non certa, certè probabilis origo. פּסח & פּשׂע Hebræis quoque idem.

Βούκερως, corniger. unde Lucretio, *Buceria greges*; & *bucera ſacla*. Hebræis בקר non bovem tantùm ſignificat; ſed & boves, armentum.

Ἐγκαίνια, feſtum dedicationis: ἐγκαινίζω, dedico, renovo. Heb. חנך dedicare; חנכה dedicatio, initiatio.

Ἀφορίζειν, ſeparare: פרש & אפריש, idem.

Caldarium, Latinis, à calore foci, (ut θερμαντὴρ Græcis:) ex quo Gal. *chaudron*. Heb. קדרה, ab atrore:

עונש Hebr. quod onus ſignificat, peperit fortaſſe Latinum *onus* : & Græcum ὄνος. At Anglicum **burden**, ex Latino *burdo*, quamvis eadem ratio, abſurdum deducere : cùm φέρειν, (ex quo, **to beare** :) & φορτίον propiora.

Νωχελὴς, νωχελία, νωχελίζω, tarditas, imbecillitas, &c. quàm propè accedunt ad Gallicum, *non chalant* : ut & Latinum *fœneus* (quid *homo fœneus* olim, docet Aſconius in Ciceronem :) ad *faineant* ; ex quàm diverſâ origine ?

Baſe, uſitatiſſimum Anglis verbum, nominibus adjectum vilitatem & turpitudinem rei notat. Idem verbum per modum Interjectionis uſurpatum ; uſitatiſſima quædam eſt quaſi abominandi ſeu exprobrandi formula. Quàm antiquum ſit neſcio : origo certè, Gallicè intelligentibus non obſcura. Atqui eundem quoq; apud Arabes uſum habet hæc vocula, ut Erpenii in Alcoranum notæ me docuerunt, بِيس *Biſa* (inquit ille) vocula eſt quâ cum admiratione quâdam rei malitia indicatur, q.d. *O quàm malum !* contrarium نعم *Nihma, O quàm bonum* ! Ut Anglici ex

Gallico

Gallico idiomate: ita Arabicorum iſtorum verborum ex Hebraico non minùs manifeſta origo. Quò etiam reſpexit Heſychius, cùm Βάσαι, αἰσχύνην exponit: ne quis & Græcos ita locutos ſuſpicetur. De Anglici tamen verbi (ut verum fatear) origine ampliùs cogitans, eò propè adducor ut ampliandum putem. Movet autem me, quòd Gallos ſuum illud *bas* ſic uſurpare (per interjectionem, vel exclamationem) nunquam memini: tum verò quod etiam Anglicum **bluſh**, pudore ſuffundi, manifeſtam prodit ex Hebraico בוש, ex quo Arabicum illud manavit, originem. Illis autem aſſentior qui Gallicum *bas*, ex Græco *βάσις* ortum conjiciunt.

רדה Hebr. dominari, caſtigare: Latinum, *erudire*: Anglicum, **rod**: ſono & ſignificatione (quis non agnoſcat?) cognatiſſima: originibus disjunctiſſima.

Talia, ne longus nimis ſim, אפסים, Græc. *ἄφενος*; Lat. *affatim*: שרביט *σκῆπτρον*: פרתמים, *οἱ πρῶτοι*, & alia plurima quæ quæque lingua ſuppeditat. Hæc *δείγματος χάριν* ſufficient hîc; cùm

quivis paulò attentior multa ex propriâ poſſit obſervatione ſupplere.

Concludimus igitur : verborum cum rebus, quæ naturâ cenſentur, in multis convenientiam obſervare eſt ; éſtque utilis ea, jucundáque (ut mihi quidem ſemper viſum) ſpeculatio. Prolem parentes, & illos proles ipſa oris & indolis ſimilitudo ſæpe prodit, ut multis aliàs ignaris, ſolus indicium fecerit conſpectus. Ita quidem olim graviſſimus & facundiſſimus Baſilius in notiſſimâ Epiſtolâ : Ἐπέγνων σου τὴν ἐπιστολὴν ὥσπερ οἱ τοὺς τῶν φίλων παῖδας ἐκ τῆς ἐπιφαινομένης αὐτοῖς ὁμοιότητος πρὸς τοὺς τεκόντας ἐπιγινώσκουσι. Quò pertinet illud Poëtæ ſuaviſſimi,

> *Sit ſuo ſimilis patri*
> *Mallio, & facilè inſciis*
> *Noſcitetur ab omnibus.*

Quæ quidem opinio apud veteres adeò obtinuit, ut ipſe non veritus ſit Ariſtoteles pronuntiare partum parenti diſſimilem, monſtrum quoddam eſſe ; nec pro legitimo naturæ fœtu habendum. ſi quis tamen hoc *κριτηρίῳ* fiſus , aliis omnibus indiciis & *γνωρίσμασι* inſuper habitis, de genuinâ prole pronunciare præſumet ;

præſumet; quantam, quæſo, in rebus confuſionem inducet? Quàm multos ille & legitimos abjudicabit; & ſpurios, adulterinos, ignotos, pro veris ac genuinis adoptabit? Ut autem in rebus, non una ſimilitudinis ſpecies: alia enim oris & vultus; alia indolis & ingenii: ita in verbis, alia ſoni ſimilitudo, alia analogiæ, quæ plerumque certius eſt κριτήριον. Ut ex. gr. verbum Hiſpanicum *hijo*, quod filium ſignificat, ſi ex ſono pronuntiamus, Græcum υἱὸς ſtatuamus originem; ſi ex analogiâ illâ Hiſpanicæ linguæ propriâ, de quâ ſuprà ubi de etymologiâ verbi *houſe*, vel *huis*, egimus; Latinum *filius*; quam veriorem eſſe etymologiam & illud ſuadet, (quod etiam ad analogiam referri poteſt) quòd lingua Hiſpanica ſit Latinæ tradux, ut ex infinitis ejus linguæ verbis ex Latinis variè inflexis, cuivis liquere queat: Græcæ autem linguæ perpauca, ſi fortè aliqua, in eâ reperiantur.

Sed ut ad exempla illa redeamus, & quod inde nobis hîc præcipuè propoſitum fuit: ſi talia paſſim in omnibus linguis occurrunt; quid illi, quæſo, cenſendi ſunt, qui verborum origines,

(ubi nulla alia ratio, quæ ſuadeat,) ex merâ & multiplici captant literarum tranſpoſitione & permutatione? Aut verò mirum ſit multa hâc viâ graſſantibus ſuccedere; cùm tam multa reperiantur ejuſdem planè & ſoni & ſignificationis, quæ tamen certum ſit diverſæ gentis & familiæ eſſe? Quæ tamen non eò dicuntur à me, quòd omnem literarum metatheſin aut adeò permutationem in explorandis originibus explodendam cenſeam: quibus negatis omnis ferè concidat etymologica res neceſſe eſt. Nos multa in hoc genere poſteà afferemus. Vel linguas ex Latinâ ortas, ſi quis moroſior eſt, inſpiciat. Quàm crebræ, quàm manifeſtæ, permutationes ejuſmodi, & metatheſes occurrunt? Eadèm ratio verborum Latinorum ex Græcis ortorum; aut Græcorum ex Hebraicis. Cùm tamen ex adverſo certum ſit, ſi ubivis admittatur iſta ratio, quamlibet ex aliâ quavis linguâ derivari poſſe linguam, ac poſt multiplicia ludibria, eò tandem rem neceſſariò redituram, ut nihil in hoc genere certum ſit: planè, aut otioſis iſta relinquenda, aut præfigendi certi

limites,

limites, quos intra debeant conſiſtere, qui in iſtis occupantur. De quo donec alii peritiores ſtatuunt, mihi hæc in mentem veniebant.

Primum igitur hoc erit, ut affinitas I.
aliqua propior linguarum ex quâ & in quam tranſlata verba perhibentur, demonſtretur.Cujus quidem demonſtrationis ratio duplex eſt: vel ex hiſtoriâ: aut ſi hiſtoria (quod poteſt accidere) deficit, ſaltem ex congerie verborum, vel tantâ,ut ipſa multitudo indicio ſit; vel talium, ut res ipſa apud æquos & idoneos judices fidem faciat, caſu iſta accidere non potuiſſe.

Proximum erit, ut modus adhibeatur, II.
& admiſſâ(ſi fortè)unâ aut alterâ, aut etiam pluribus,ſed quibus & ſonus favet, (quâ in re adhibendum eſt judicium aurium)& ſignificatio vel eadem, vel certè valde propinqua, per metatheſin derivatione, adblandiente ſubtilitate illecti nimis non evagemur & excurramus.

Exemplo ſit radix Hebr. אלף ex qua ſtatim ἐλέφας & ἄλφω, obviâ ratione, & rectâ, ut ita dicam, lineâ, emergunt. Nam de *Alphonſo* quod addunt, mihi

non perſuadent. Germani viderint, qui ſibi vindicant. Jam ſi quis ex inverſis in פלא literis, τὸ πολὺ quoque eliciat, quanquam non deſit propriæ originis non improbabilis ratio, & alia ſint verba Hebraica, ex quibus minori opere repeti poſſit; non ego tamen valde repugnaverim. At pergunt qui ſuæ licentiæ nullas metas poſuere: & φύλη, inquiunt, ab hoc (imaginario, inverſo:) פלא: ſed & πάλλας, & πῶλος. At cur non potius φύλη, à φύω, ut φύλλον: & πάλλας non à fictitio illo, ſed vero verbo פלש, ut doctiſſimus Junius cenſebat; vel certè פלץ, ut alii? Ad τὸ πῶλος quod attinet, facilè conceſſerim originem exoticam ſapere: inepta enim videtur, quam Grammatici Græci afferunt. Eruditiſſimus Caninius ex Punico verbo (mihi, fateor, ignoto) *Phala* deducit. Sed hoc nihil ad imaginarium iſtud. Pergunt tamen. Etiam *Pales*, Dea ruſtica, ab eâdem, inquiunt, origine. At quanto probabilius alii ex Syriaco פלח ex quo פלחה agricola, vinitor? Pergamus: Πελὸς, Græcum, ſatis vulgari ſignificatione, quod *niger* Latinis. Hinc πέλιοι λύκοι, πελίας ὄνος,

πέλλις

πέλλις βοῦς: quibus color iſtorum animalium fuſcus ſeu ater indicatur. Extant autem iſta vix ullibi, niſi apud Grãmaticos veteres; quorum teſtimonium ut ut verum ſit, an verba tamen eorum ab omni mendâ, ut in re obſcurâ & inſolente, libera ad nos pervenerint, dubitari poteſt. Sed ut & iſta rectè habeant, quis tamen Etymologiſtam noſtram, quicum nobis hîc res eſt, docuit πελίαν, ἁπλῶς, idem eſſe quod πελίαν ὄνον? aut πέλλην, quod βοῦν πέλλην? ſed opinor quia πελίας, ἁπλῶς, pro columba nigrâ: ideò & illa quoq; ſimiliter. Quaſi quis ita diſputet, quia *Negro* abſolutè ſumitur pro Æthiope; cur non & *Niger* abſolutè pro cane nigro? His igitur poſtulatis ac conceſſis, quid ſupereſt quàm ut imaginarium πελίας, i.e. ὄνος; & imaginarium πέλλη, i.e. βοῦς; ab imaginario פלא deriventur? Sed nondum finis. Nam βούπαλος quoque apud Suidam in Ariſtophane exponitur ὄνος. Unde igitur & illud πάλος, niſi ex iſto fœcundiſſimo פלא? Certè quantum ex verbis quæ profert Suidas, datur colligere, βούπαλος non fuerit ὄνος, animal propriè; ſed homo

duri corii, quale illorum debet eſſe, qui ſunt magni luctatores, aut qui cum bobus, & tauris audent congredi: quæ Græci verbi vis eſt.

Unum adhuc reſtat, ídque in hoc genere palmarium, ex quo lector intelligat, quò iſtorum proceſſerit audacia. Gallicum *palfroy* (ut & Anglicum **palfrey**) cùm propriè de equis inſignioribus qui ad pompam, aut honorem vectorum manu ducuntur, uſurpetur, quis non iis aſſentiatur qui ex Gallicis verbis *par le frain* compoſitum verbum exiſtimant? Certè, etiam in Hiſtoria Æthiopica mentio fit ſex puerorum nobilium, qui vocantur *Legameneos*: i.e. *pueri ad capiſtrum*, quòd equitantis *Neguz* latus proximè ſtipent & ambiant. *Palfhredus*, vel *Palefredus*, vulgò equus dicitur. Germanicè, **palfernier**: Gall. *Palefrenier*: Italicè autem, *palafrenero*, dicitur anteambulo; ut Kylianus notat in ſuo Etymologico. alii *ſervitore di ſtalli* exponunt. Quædam vulgata Lexica τὸ *palefrenier*, *manducus* interpretantur. Quod ſi aliquâ vetere nititur authoritate, & eſt *manducus* (nam à *manduco* longè aliud) quaſi

quaſi *manuducus*, optimè vim nominis expreſſerit. Non me latet aliunde quoque ab aliis arceſſi verbum. Sed de inverſâ illa * radice Hebraicâ, quis unquam, niſi per ſomnium, cogitaſſet?

* *Si bien que ia cōntinuera: à deriver de* פלא *pele, palefredus, palefroid en François, &c.*

Idem tamen alibi poſteà in פרד ex Latino *veredus* (q. d. *paraveredus, &c.*) non multò probabiliùs deducit: cùm (præter alia:) *veredus*, equus ſit curſorius, aut venaticus, propriè; *palfredus* autem, qui ad pompam lentè ducitur, aut incedit.

Ex his paucis judicet lector quid de cæteris ipſi ſperandum ſit; ut non mirum, ſi viro illi gravi ac docto bilem moverit. Quanquam non negem in quibuſdam optimè illi acumen ſuccedere. Et per me quidem plus meruerit ille gratiæ pro paucis illis; quàm invidiæ pro pluribus diſſimilibus. Cum Varrone dicam, ſed paululum mutatis verbis: *De originibus verborum, qui aliqua dixerit commodè, potiùs boni conſulendum; quàm qui multa nequiverit, reprehendendum.* Qui rara & ſublimia captant, audendum illis eſt. Magnorum ingeniorum ut plurimùm hæc labes. Hinc tamen alii non pauci, quamvis impares ingenio, pari tamen audaciâ ſe gerentes, hoc exemplo ſe tuentur.

Sunt

Sunt qui Etymologiis, quas *per alluſionem* vocant, multum delectantur. Ut qui *diabolum*, quaſi qui *duos bolos*, &c. Quanquam plures, opinor, haud probant; ego tamen eâ conditione excuſarem, ut qui talia ſectantur, ſaltem inter veras Etymologias non miſcerent, ne vel imperitis, cum veris temerè confundentibus, errandi, ne dicam delirandi; ſeverioribus autem totum hoc ſtudium deridendi anſam præbeant. Nulli certè de eo pèjus merentur, quàm qui vertunt in ludibria: Et veritatem rerum (quod Etymologiæ verbum pollicetur) profeſſi; ad alia converſi, vim veritatis omnem dum ludunt, elidunt.

Neminem libenter nominem, niſi ut laudem. Sed nec peccata reprehenderem, niſi ut aliis prodeſſem. Libenter igitur Joh. Avenarium hoc loco commemorabo: quem ego judico in hoc argumento modeſtiſſimè, & optimo judicio verſatum eſſe. De Germanicis ejus, meum non eſt judicium. In Græcis autem ex Hebraicis eruendis, pauca ejus hactenus, obiter & ex re natâ tantùm verſanti mihi occurrerunt, in quibus

bus ſagacitatem ſuam non optimè probaret. Ut mirer in tanto Hebraizantium numero, qui Hebraicas origines tam ſtudioſè conſectantur, majori in pretio non eſſe iſtud opus, quo nihil in iſto genere perfectius hactenus in lucem prodiiſſe perſuaſum habeo.

III. Hoc ultimum, quod jam ſuprà monuimus, nec fruſtra tamen hîc inculcabitur; ut ἀναλογίας ſemper, quantum fieri poteſt, ratio habeatur; neque ad remota referamus, cujus in propinquo cauſſa eſt.

Atque hæc hactenus in genere præfati ſumus; quæ quanquam per ſe talia, ut non abs re lectoris non unius fortaſſe quocunque loco futura ſint: aliis autem nonnullis, qui facilè carere poterant, intempeſtiva videri poſſint: nobis tamen neceſſaria viſa ſunt, à quibus, priuſquam Saxonicas Etymologias aggrederemur, inciperemus. Id jam nobis curandum ſcilicet, ut quæ deinceps ſuperſtructuri ſumus, iis quæ præſtruximus, congrua ſint & conſentanea; de quo lectoris erit judicium.

Linguam igitur Saxonicam, ſive Anglicam veterem, linguæ Græcæ tradu-

cem

cem eſſe, aut magnâ cum lingua Græca cognatione conjunctam eſſe, perſuaſit inprimis vis verborum aut planè eorundem, aut ſolâ quaſi dialecto differentium: talium inquam verborum vis, quanta ſola ſufficere poſſit ad vel averſiſſimos & moroſiſſimos, modò qui ſint harum rerum planè non imperiti, convincendos.

Quando hoc præcipuum eſt, non poſtulo ut gratis mihi credatur: res ipſa fidem faciet. Poteramus autem numerum hunc vel decuplo majorem exhibere, ſi Saxonica diligentiùs excuſſiſſemus: aut, ut dicam quod res eſt, meliùs intellexiſſemus. Nos verò in magnâ verborum copiâ, ea potiſſimùm delegimus, quæ hodiéque eſſent in uſu, quò plures poſſent judicare; (nam quotuſquiſque qui Saxonica, proh pudor! intelligat?) & fructum ex labore noſtro percipere. Sciat prætereà Lector multa alia, quæ hunc numerum puto æquarent, ſi non ſuperarent, nullo nos negotio potuiſſe congerere, verba (ut nunc quidem loquimur) Anglica, quæ Græca, aut Græcæ originis eſſe certiſſimum eſt: ab iis conſultò abſtinuiſſe,

né

ne fucum lectoribus noſtris faceremus. Talia autem, verba quædam Eccleſiaſtica, quæ cum fide Chriſtiana in uſum ſunt invecta, ut jam pridem monuit Walafridus Strabo. Quòd autem hujus Walafridianæ obſervationis ſic meminerunt viri quidam docti; quaſi ab iſtâ potiſſimum origine repetendum eſſet quicquid verborum in linguâ Germanicâ Græcorum hodie reperitur; in eo falluntur ut qui maximè: & quàm magnus eſt illorum error, tam facilis eſt ad arguendum; ut ex illis quæ poſteà dicturi ſumus liquebit. Secundò, abſtinuimus à verbis illis, artium propriis, quæ plurima ſunt, Græcæ quidem, ut omnes norunt, originis, ſed pluribus jampridem linguis communia. Abſtinuimus autem, quia non ab ipſis immediatè Græcis, ſed à Latinis, ut Latina, ad Anglos pleraque, ſi non omnia, pervenere. Multa quoque à Gallis accepta, quæ quanquam Græca ſint; quia tamen non à Græcis, ſed ab illis accepta, nihil ad rem noſtram, & ipſis relinquenda judicavimus. Quanquam autem poteſt fieri ut velut Angli multa ab illis; ita & viciſſim nonnulla & illi

ab Anglis,aut certè ab ipſis utriq; Græcis acceperint : nos tamen, ut in multâ copiâ, tam liberales fuimus, ut quæ Gallis & Anglis communia cognovimus, omnia aut certè pleraque quoad ejus potuimus prætermitteremus.

Scripſit de linguæ Gallicæ cum Græcâ cognatione Henricus Stephanus,author immortalis operis, quod *Theſaurum linguæ Græcæ* indigitavit. Ut autem erat ille Vir in omni literaturâ meliore conſummatiſſimus, linguæ autem Græcæ vel ad miraculum peritus, ita hoc opere defunctus eſt. Ita enim omnia in utriuſque linguæ conſuetudine vel abditiſſima & minutiſſima diligenter rimatus eſt ; omnes orationis particulas, (quarum quantò in omni lingua difficilior, tantò utilior obſervatio :) omnes idiotiſmos excuſſit, eruit, explicavit, ſimilia cum ſimilibus comparavit, ut exemplum quidem in hoc genere aliis ad imitandum reliquerit abſolutiſſimum . ſed quod pauci ſint aſſecuturi. Nos quoque multa notaveramus olim in libris noſtris locutionum & idiotiſmorum genera, in quibus lingua Anglica cum Græca conveniret.

niret. Sed quia quos olim legeramus & notaveramus libros, dudum iis maximam partem privati ſumus, hanc partem quæ in comparatione locutionum & idiotiſmorum conſiſtit omittemus. In repræſentandis autem ſingulis verbis, cautiores erimus quàm fuit incomparabilis ille vir, ne artium vocabula ſcilicet, aliáque à Latinis accepta, cum veteribus & genuinis confundamus, quæ à Græcis immediatè manaſſe contendimus. Talia *Anatomie*, *antidater*, (Anglicè, **to antidate**) *apoplexie*, *apoſtat*, *apoſtre*; (Angl. **an apoſtle**) *apoſtume*, (Angl. vulgò **impoſtume**) *apothiquaire*, *archeveſque*, *archidiacre*, (Angl. **arch-biſhop, archdeacon**) *arithmetique*, *armonie*, (Angl. **harmonie**) *authentique*, aliáque innumera, quæ in ipſius collectione utramque ferè quod aiunt paginam faciunt. Quod tamen in illo non adeò miror, quàm Vander-Mylium, qui non Stephano quidem quod ſciam, quem fortaſſè non legerat; ſed Trippaulto (mihi nunquam viſo, nec antea vel audito) hoc objicit; eundem tamen in ſuâ collectione ab illis non abſtinuiſſe, quæ certiſſimum eſſet partim à

Gallis, partim à Latinis ad Belgas tranſiiſſe. Niſi quis iſta Belgica, **forme, roſe, ſpeloncke** & ſimilia, potiùs ex Græcis, μορφὴ, ῥόδον, σπηλαῖον, orta eſſe, quàm vel Latinis, *forma*, *roſa*, *ſpelunca*; vel Gallicis, *forme*, *roſe*; poſſit in animum inducere ut credat: cùm tamen ex utrâque linguâ paſſim multa in linguâ Belgicâ eſſe, & quotidie multa ſumi nemo poſſit negare.

Præter numerum, ipſa verborum qualitas & propria quædam ratio, quam in multis animadverti, multùm moverunt, ut ita crederem. Jure id, an injuriâ, judicet lector.

Ἀγαθὸς, (γάθος) Anglicè, **good**: idem verbum: ſed hoc nihil. At βελτίων, βέλτιστος, ex ἀγαθὸς, non ordinaria; & miræ olim inter Grammaticos Græcos (teſte Plutarcho) de origine concertationes. Utrumque Angli, **better, beſt**, inflexis paululum, & contractis ad ſuam conſuetudinem, verbis. Unde autem, niſi ab illis?

Μέγαλος, (ita olim, quod poſtea μέγας) Angli olim, **mikell**: vel **michel**: unde proprium nomen, **Michel-grove**: quaſi *Magnus lucus*. Apud Willeramum

ramum Abbatem Michelon. Μείζων, (quod etiam μάσσων) major, Anglicè, mara: ut Mat. XI. *mara Johanne Fulwhitere*: major Joh. Baptiſtâ: & mox, ys him mara: eſt illo major. Μέγιςος, maximus, nunc moſt, quod olim maſtan. In mara, τὸ r ſolemne eſt comparativi Saxonici characteriſticum, ídque Græcorum, ut infrà videbimus, imitatione.

Μικρὸς, ἐλάσσων, ἐλάχιςος. Pro μικρὸς, aliud ejuſdem ferè ſignificationis ſubſtantivum Græcum ſubſtituerunt Angli: λιτὸς, little. Comparativum & ſuperlativum idem retinuerunt: ἐλάσσων, leſſe: ἐλάχιςος, leſt. Videbuntur fortaſſe imperitis inſolentiores ejuſmodi contractiones verborum, ἐλάχιςος, leſt. at nos poſteà, quæ magis mirentur, de quibus tamen nulla poteſt eſſe controverſia, proferemus.

Notiſſimus apud Græcos & uſitatiſſimus comparandi typus, ut comparativus deſinat in ερος; ſuperlativus in τος: quod hodiéque, quantum ad characteriſticas literas attinet, retinent Angli: Long, longer longeſt. Short, ſhorter, ſhorteſt. Atq; ita veteres Angli Sno-

ter (συνέτὸς) prudens: **ſnotere** vel **ſnotra**: (συνετώτερ☉:) prudentior: **ſnoteſt**, συνετώτατ☉. **Right wyſe**, juſtus: **right wyſere**, vel **right wyſra**, juſtior: **right wyſeſt**, juſtiſſimus. **Eald** (ἔωλ☉) vetus: **ealdre**, vel **ealdra**, (ἐωλότερ☉) veterior: **ealdeſt**, (ἐωλότατ☉) veterrimus. Ut omnino Verſteganus Anglus, de Saxonibus alioquin optimè meritus, cùm ſuperlativi veterem formam ſeu terminationem **ſtan** fuiſſe ſtatuit, & terminationem **eſt** recentiorem eſſe ſancit, in errore fuerit.

Nominum Græcorum declinandorum typus inter alios uſitatiſſimus, τυχὴ, τυχῆς, τυχῇ. Veteres Angli an plures declinationum formas habuerint, incompertum mihi. Iſta autem quàm fuerit uſitata quò melius lectori conſtet, non pigebit ex Ælfrico, vetuſtiſſimo Grammatico (cujus uſum doctiſſimo & amiciſſimo Somnero debeo,) Saxonicæ iſtius formæ exempla per omnes Latinarum Declinationum ordines hîc apponere.

Prima Declinatio: Nominativo, hic cytharista, **thes hearpere**. Genit. cytharistæ, **theſes hearperes**. Dat. cytharistæ, **thiſum hearpere**. II. De-

103

II. Decl. Nom. hic faber, **thes ſmith:** Gen. hujus fabri, **theſes ſmithes:** Dat. huic fabro, **thiſum ſmithe.**

III. Decl. Nom. hoc poëma, **thes leoth cræfte:** Genit. poëmatis, **theſes leoth cræftes:** Dat. poëmati, **thiſum leoth cræfte.**

IV. Decl. Nom. hic ſenſus, **this andgit:** Gen. hujus ſenſus, **theſes andgites:** Dat. ſenſui, **thiſum andgite.**

V. Decl. hic & hæc dies, **this dæg:** Gen. diei, **thiſes dæges:** Dat. **thiſum dæge.**

Hactenus Ælfricus. Jam Infinitivorum Græcorum terminatio inter alia, & præ aliis uſitatiſſima, eſt in *ειν*: ut *τύπτειν*, &c. Saxonicorum, (ut hodiéque Belgarum & Germanorum) in **en** vel **an.** ut **ſyllen,** dare. **ſettan,** ponere. **ſendan,** mittere. **ſecgan,** exprimere. Et ut Græci Infinitivis vulgó præponunt articulum neutrum *τὸ*, ut *τὸ ἐσθίειν, τὸ πίνειν*; *edere, bibere*: ita Angli vulgò, **to eate, to drinke.** Τὸ θέλειν, καὶ τὸ ἐνεργεῖν: Philipp. II. v. 13. **to will, and to doe.** Τὸ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν, τοῖς σοφοῖς ἀπαρέσκειν ἐστι, **to pleaſe many** (vel cum articulo, **the many:**) **is to diſpleaſe the**

wiſe. Τὸ ἀδικεῖσθαι τοῦ ἀδικεῖν βέλτιον, **to ſuffer wrong is better then to doe wrong.** Si hoc tam notabile omiſiſſem, non unus fortaſſe oſcitantium reprehendiſſet. Ingenuè tamen fateor ſubdubitare me an in iſta conſtructione Anglicum **to**, ſit loco articuli Græci. Sæpe enim ad exprimendum Latinorum gerundium in *dum* adhibetur hæc particula loco præpoſitionis *ad*: ut, **And they roſe to eate**: & ſurrexerunt ad edendum, &c. Quò referas illa vetera, & longè elegantiſſima, **to become thine rice**: vel, **to cymeth thine ric**: adveniat regnum tuum: in vetuſtis Orationis Dominicæ verſionibus. Interdum etiam cum verbis eleganter coaleſcit iſta particula; ut, **And thees temple wæhriſt wearth to ſliten en midden**; & velum templi ſciſſum eſt medium.

In his, locus articulo Græco cùm non ſit, aut ita ſtatuendum eſt, duplex eſſe illud τὸ, quorum illud articulo Græco reſpondeat; iſtud verò Latinæ præpoſitioni; non tantùm cùm gerundio præponitur, ſed aliàs quoque; ut cum motus indicatur, **to goe to the towne**, ire

ad

ad urbem, &c. aut (quod non minùs probabile) fuerit idiotiſmus Anglicanus, aut Germanicus; (nam Belgicis quoq; verbis haud paucis ita præfixum video, ut coaleſcat:) non gerundia tantùm, ſed & Infinitivus modus, aut Infinitivorum potiùs præſentia tempora, ad Gerundiorum Latinorum normam exprimere.

Erat aliud quoque quòd de articulis & aliis particulis quibuſdam dici poſſet: ſed quæ fortaſſe ſubtiliora quibuſdam videbuntur. Nos igitur ad manifeſtiora properamus.

In recenſione verborum cognatorum, ab elementis incipiemus. **Earth**, terra: dubium ex Græco ἔρα; an Hebr. ארץ. **Aire**, *aër*: ex Græco ἀὴρ, an Latino *aër*. At **fyer**, ignis, ex Græco πῦρ (quòd tamen non eſt origine Græcum, ſed Phrygicum:) & **water**, aqua, indubiè ex Græco ὕδωρ: unde conſequens videtur, ut & illa dua priora ab eadem ſint origine. **Weather**, æther, αἰθὴρ; poteſt ex utrovis duci. ſed **raine**, pluvia, non eſt dubium, quin ex Græco ῥαίνις. Σκία umbra, non tantùm τὸ **ſhade** (umbra) peperit; ſed, ni fallor, & τὸ

ſkie, cœlum. Id enim videtur etiam Græca vox olim ſignificaſſe; & inde σκιοθηρεῖν, non umbras tantùm, ſed & cœlum obſervare; ut in Heſychii loco, ubi φρέαρ ὀρύττειν, quid ſit docet. Ait autem: Φρέαρ ὀρύττειν, σκιοθηρεῖν· οἱ γὰρ ἀπὸ τῶν μαθημάτων εἰώθασι τὰς μεσουρανήσεις, λαμβάνειν καὶ σκιοθηρεῖν ἐκ τῶν φρεάτων. Etiam Saxonicum **lyfte** ambiguum, quod non cœlum tantùm, ſed & nubes, quæ cœlum obumbrant (aut terram potiùs) ſignificat. *Lumbre* Hiſpanicum quod lucem ſignificat, ex umbra Latino, vel Gallico *l'ombre* factum (mira ſignificationis inverſione) videri poſſit. Sed falluntur, opinor, qui ita cenſent. Ex Latino ſiquidem *lumen*, interpoſito *b*. ut in multis aliis, verior etymologia. **Moone**, luna, ipſiſſimum μήνη: cur non & **month**, menſis, ex Græco potius μὴν, μηνὸς; quàm Latino *menſis?* ſic **father, mother**, pater, mater: ex Latinis poſſunt, & ex Græcis proveniſſe: ut ab his tamen potiùs credamus, ſuadent ejuſdem nomenclatura alia: ut υἱὸς, (in accuſativo υἱὸν) verſâ pro more (de quo poſteà) in ſibilam literam aſpiratione, **a ſon**; quod olim etiam **ſunu**.

Item

105

Item θυγάτηρ, daughter: & ſiſter, ex ὑςέρα, nomine ſubſtantivo, quod matricem, &c. ſignificat; ut & μήτηρ, ἀπὸ τῆς μήτρας, quod ejuſdem eſt ſignificationis; quæ videntur primò generalia nomina fuiſſe, pro fœminâ in genere; poſteà uſu propria facta: Ut hoc de fœminâ matre, ſeu quæ mater eſſet; iſtud de fœmina, quæ ſoror, propriè dicerentur. Quid mirum, cùm fœmina Latinum (ita mutant ſignificationes, de quo poſteà pluribus fæmne,) Sax. virginem propriè; & fæmnhade virginitatem denotarit? Sed & φράτωρ apud Græcos magis generale verbum, quàm vel *frater* apud Latinos; vel brother apud Anglos: quæ tamen ex iſto communiore verbo manaſſe nemo dubitat. Cæterùm, τὸ μήτηρ, ex μήτρα; an hoc ex illo derivemus, non magni intereſt: & fieri poteſt, ut Synonyma olim, (ut & mother Anglicum, quod utrumq; ſignificat,) poſteà ſignificatione diſtincta ſint. Nam τὸ μήτηρ ab Hebraico אם immediatè fluxiſſe ſuadet affine πατὴρ, ab אב: ut jam antea in Hebraicis aſſeruimus.

Sed alia videamus. Need, ἔνδεια. ſi hoc

hoc ſolum erat, dicerem probabile tantùm, & caſu ita potuiſſe fieri. Sed jam ἐρημία, **earmneſſe**, (paupertas:) ἐχαλιά, **ſcantnes :** χῆρος, ἢ χερσεία, **ſcantnes :** Ecce quatuor ejuſdem propè ſignificationis vocàbula, eadem apud Græcos (quantum dialecti varietas admittat :) & Anglos. Quis tam ferreus & bardus, ut hanc tantam affinitatem ad propiores aliquas non referat cauſas? Cæterùm, poſteriora illa duo **ſcantnes** & **ſcarcenes** hodiéque notiſſima. At **earmnes** olim triſtiſſimum, nunc apud Anglos (nam Germani adhuc habent) exolevit. Pro eo dixerunt etiam, **yrmth**, quaſi ex ἐρημότης ; (ut φιλία, φιλότης, &c. & φαυλότης, **filth :** de quo ſuo loco :) quod idem, ſed alterius formæ verbum. Occurrit in Saxonicis Evangeliis, **Sothlice thes of hyre yrmthe :** hæc verò de penuria ſuâ : de viduâ paupere ſcil. quæ ibi vocatur, **earme wiδuwe.**

Multis verbis utuntur Græci, ut verborum ῥέμβειν & ῥομβεῖν vim explicent. Poterant tot verbis Anglicè, & quidem clariſſimè, **to ramble**, & **to romble.** Sed quia τοῦ ῥόμβον (ex quo ῥομβέω) non una apud

apud Græcos notio, eam nos hîc volumus, quâ ῥόμβος inſtrumentum ſignificat ad ſtrepitū excitandū: quod ideò in ſacris Deæ Cybeles (quæ & Rhea, ſeu Dea mater nuncupata) cum tympano circumferebatur. Scholia Græca in Ἀνθολογίαν Græcorum Epigrammatum: ῥόμβῳ καὶ τυμπάνῳ Φρύγες ἱλάσκονται. ῥόμβος δ' ἐστὶ τροχίσκος ὃν στρέφουσι ἱμάντι τύπτοντες, καὶ οὕτω κλύπον ἀποτελοῦσι. Etymologicum exponit, μυστικὸν σανίδιον; ὃ στρέφουσι εἰς τὸν ἀέρα, καὶ οὕτως ἦχον ἐμποιοῦσι. Unde Heſychius, Ῥόμβος, ψόφος, στρόφος, ἦχος, δῖνος. Addit autem Etymologicum idem inſtrumentum βρυτῆρα etiam nuncupatum. Unde fortaſſe manavit & Gallicum *bruit*. Angli à Gallis, an Græcis acceperint, neſcio: ſed & illi **bꝛuite** de rumore (qui linguæ ſonus) uſurpant.

Quis ad Græcorum verborum ſonos aures habet vel tantillum imbutas, qui cùm audit quotidie ſolemne illud in omnium ore, **good moꝛrow**, non Græcos audire ſe putet, γαθὴν ἡμέραν, Gallici *Bon jour*) dicentes? Quòd τὸ **moꝛrow**, poſteà ad craſtinum diem ſignificandam tranſlatum eſt; aut veriùs,

riùs, de craſtino die propriè uſurpari cœpit,hinc factum puto. Ἡμέρα, ut notum, pro luce ſæpe ſumitur, inde τὸ **mozgen**, & **mozrow**, de luce matutinâ propriè; & tandem de toto die,quatenus tenebris noctis opponitur. Dicebant autem, ni fallor, **mozrow**, de præſenti; **to mozrow** de craſtinâ diei luce. At recepto ſemel Latino **dæg** (nunc **day**) quod jam ante mille annos in uſu fuit: τὸ, **mozrow**, ſive **mozgen**, de matutino tantùm tempore, & craſtinâ luce uſurpata ſunt. Nos quidem nunc diſtinguimus, & illud, **mozning**, hoc, **mozrow** dicimus. At in ſcriptis Saxonicis τὸ **mozgen** de utroque reperias: ut & hodiéque apud Belgas. Etiam Græcum ἄυριον (ut quidem derivant veteres Grammatici) matutinam lucem vel auroram propriè videtur ſignificaſſe: ἐς ἄυριον autem, proximi diei lucem, & inde craſtinum. Uſus tandem obtinuit, ut ἄυριον abſolutè quoque diceretur (ut & Anglicum **mozrow**:) pro ἐις ἄυριον. Quòd ſi τὸ **mozrow**, vel **mozgen** apud vetuſtiſſimos Anglos pro die, (nos enim ſolâ conjecturâ ducimur) non occurrat, ſed tantùm de matutino tempore,

Pore, & de craſtino, quemadmodum apud poſteriores mille abhinc plus minùs annis reperimus, & hodie durat apud Belgas; tum dicemus, hæc verba, **God morrow**, propriam matutini temporis ſalutationem fuiſſe, quâ ſibi mutuò novam lucem gratulabantur.

Jam cùm dicunt, quod non minùs vulgare eſt, **ſweet heart**: quid aliud quàm Græcè loquuntur, ἡδεῖα καρδία? Nam τὸ **ſweet**, eſt ipſiſſima vox Græca, aſpiratione, in literam *ſ*. ut paſſim, verſâ: ut in, ὗς, *ſus*; ὑπὲρ, *ſuper*: ἓξ, *ſex*: ἑπτὰ, *ſeptem*: ὁλκὸς, *ſulcus*: ἵδρως, *ſudor*: & id genus aliis quàm plurimis. Sed in genere de litera *ſ*. præter ea quæ jam ſuprà notata, ſciendum eſt, nullam literam in omnibus linguis aut addi facilius, aut omitti. In aliis linguis obvia exempla, & offerent ſe nobis aliqua fortaſſe in ſequentibus. Ita in Anglicâ, quod olim **ſmilte** & **milde**; nunc **milde** tantùm: quod **ſmiltnes** (in quibus etiam literæ t. in affinem **d**. mutationem, ut in **ſweet** ex ἡδὺς notarem, ſi in tam trivialibus & obviis immorandum crederem:) nunc **mildnes**: quod Latini *nurus*, illi **ſnore**: ut hodiéque **ſparrow**

ex paſſer: ſnow, ex nix: ſlime, ex limus: Et contrà, tinne, ex ſtanno. Sed & in eiſdem interdum verbis, (ut in Græcis, de quibus ſuprà) promiſcuè ſcribitur vèl omittitur: ut in Evangel. andwarodun, (reſponderunt) quod mox andſworode: (reſpondit.) Obtinuit nunc uſus ut ſemper cum ſ. ſcribatur: tum verò ut cuique libitum, andwirde, andwirſt, &c. Hodiéq; tamen, neeſe, & ſneeſe: ut alia omittam. Ad τὸ heart (ex *καρδία*) quod attinet, eſt ea quoque pura puta Græca vox, ad idiotiſmum Anglicum flexa: τὸ *c.* vel *κ.* in adſpirationem emollito: de quo ſuprà egimus, & multa deinceps alia, in collectione verborum proferentur exempla. Simile eſt quod etiam ex Latino, *cervus*, fecerunt heart. In vetere Gloſſario, quod Somneri mei bibliotheca ſuppeditavit, ita legebam: hreod, carectam; hæfer, caper; hæferes, capri; hornboga, cornicem; hrefn, cornix. Ejuſdem generis ſunt & iſta: *χωλὸς*, claudus, halt; *κάρφος*, *κάρφεος*, heard; *κόρυλος*, corylus; hazel: (Belgis, hazeler:) aliáque aliis obſervata, aut à nobis deinceps obſervanda.

Qui

Qui norunt quem uſum apud Græcos verba τρίβω, & σμήχω (quorum præterita paſſ. τέτριμμαι, & ἔσμηγμαι) habeant, ſuper origine verborum Anglicorum **trim** & **ſmugg**, opinor, nòn hæſitabunt. Exponit autem Heſychius τὸ σμήχω, τρίβω, καθαίρω. A tonſorum aut fullonum artificio videtur primùm hæc ſignificatio manaſſe, ut exempla Græca ſuadent, quamvis uſus ad alia quoq; tranſtulit. Plutarch⁹ de curâ circa pocula loquens, utrumq; (ut & Angli ſæpè jungunt) adhibuit: Τί δὲ τῶν ἐκπωμάτων ἕκαστον ἐκτέτριπται καὶ διέσμηκται πανταχόθεν, &c. Sed caveant tyrones Angli ne ſimilitudine decepti σμήχω cum σμύχω confundant, quod longè aliud: ſed & hoc Angli mutuati ſunt: dicunt, **to ſmutt**: vel ut alii ſcribunt, **to ſmutch**.

Σίδηρος Græcis ut ferrum Latinis, metonymicè, haud raro enſem ſignificat: unde & σιδηροφορεῖν. Σίδηρος, Anglis, ſolitâ contractione, **a ſword**; vel ut olim ſcribebant **a ſwurd**. ἀμβλὺς σίδηρος, **a blunt** (uſitatiſſimâ, ut infrà docebimus, aphæreſi) **ſword**; & fieri poteſt ut **dint** (quod alii ſcribunt **dent** quaſi

quaſi ex Latino *dens*) ſit ex δεινότης. Galli dicunt, *poincte de l'eſpée*: quemadmodum & Latini *aciem* de ingenio quoq; dicunt. Certè τὸ δεινὸς cum ὀξὺς haud rarò jungi, ac idem, quamvis in metaphorico ſenſu, valere certum eſt. Sed quicquid hujus ſit, non dubium quin τὸ **blade**, ſit ex ὀβελὸς; (quod Græci poſteriores per diminutivum ὀβελίσκοι; ut ex Polluce patet, aliiſque. Ita & ξίφος, pro quo Æoles σκίφος dixere, peperit Anglis, a **knife**.

Ῥάχις Græcis, ſpina dorſi, Anglis, **the ridge of the back**. ῥάχις ὄρεος Græcis, porrecta montis longitudo: Euſtathio, ἐξοχὴ ὄρους: Anglis ſimiliter, **a ridge of an hill**. Dixit Homerus, ῥάχιν συὸς, dorſum ſuis: (ad cibum ſcil: parati; & convivis appoſiti:) dicunt Angli quotidiè, **a rack of mutton**, in eandem planè ſententiam. ῥαχία Græcis, ſtrepitus inconditus, qualis maris alluentis, & littoribus ſeſe infundentis eſſe ſolet: (unde proverbium, ῥαχίας λαλίστερος:) **racket** Anglis in quotidiano & familiari ſermone, ſtrepitus major & inconditus: ῥαχίτης, Græcis, alaſtor, peſtis, pernicies, magnorum malorum

auctor;

auctor : talis Anglis quoque vulgò, **a wretch, wretched**; quod non paſſivè tantùm, ſed & activè uſurpatur; ſed adjectis ut plurimùm ad diſcrimen epithetis: **a poor wretch** : **a baſe wretch** : **a wretched villain**, &c. Ecce tam multa ab unâ, ῥάχις, origine, ſeu radice: cùm tamen hæc ſcribenti alia quoque venirent in mentem ab eâdem fortaſſe origine: ſed quia dubito, abſtineo. Certè aut nihil in verbis certum, aut illa pleraque certa ſunt, quæ hactenus adduximus.

Halige gaſt, (quod hodie, **holy Ghoſt**:) quid aliud quàm ἅγιος ἀγα-στός? Multa alia poſſent hîc inſeri: quæ ſuis locis in Alphabetica (ne nimis hîc prolixi ſimus) collectione reperientur. Et hæc opinor ſatis multa ſunt, quibus propior hæc Anglicæ linguæ cum Græca, quàm volumus, affinitas probetur, quæ nec ad generalem aliquam linguarum omnium inter ſe cognationem, nec ad caſum referri poſſit. Quid multa? Ego non dubito, ſi quis id agat, & utriuſque linguæ bonâ fide peritus ſit, quin benè longus Dialogus contexi poſſit verbis quæ & Græca ſint & pa-

riter Anglica. Hoc ego bonâ fide profiteri poſſum, non ſemel hærentem in locis obſcuris Græcorum auctorum, linguam Anglicanam adhibuiſſe, nec parum ex eâ commodi percepiſſe. Multis exemplis hoc poſſem oſtendere, ſi libris illis fruerer, quos olim legi. Uno nunc contenti erimus.

Multas Libanium inter, ſophiſtam quondam celeberrimum, avitis ſuperſtitionibus addictiſſimum; & Baſilium Magnum, Chriſtianæ pietatis antiſtitem ſanctiſſimum & eloquentiſſimum, epiſtolas ἀμοιβαίας interceſſiſſe, nemo ignorat, cui utriuſvis eorum, Libanii, Baſiliíve opera unquam inſpecta. Ex illis quæ hodie extant, quædam ſic incipit: Πᾶς μὲν ἐπίσκοπος, πρᾶγμα δυσχήπιστον. Erat autem ſophiſticus ſtilus, præ nimiâ elegantiæ (cui uni ſtudebant) affectatione ut plurimùm putidior. Quod etiam Photii eſt (ſi benè memini) de Libanio judicium. Præter ſtructuram orationis affectatam, vocibus etiam non vulgaribus & deſitis, ſed Platonicis tamen, libenter utebantur. Talis hæc vox δυσχήπιστος videtur fuiſſe, quam vix in ullo Græcorum, (ſed neque χα-

πιστὸς,

ιπιςὸς, aut γραπίζω, aut γρίπισμα :) qui nunc extant ſcriptorum reperias. Baſilius inſolentia vocis, ut ex ipſo conjicere eſt, non parum offenſus, quæſitam tandem invenit vel in Platone, vel aliquo (qualia tum multa extabant) Platonicorum verborum Lexico, ſive Gloſſario. An hodie reperiatur in Platone, non poſſum dicere. Non memini certè ibi legere, nec ullum ex Platone locum ab aliis notatum reperio. Cæterùm, Baſilium longè aliter accepiſſe, quàm Libanius voluerat, aut ejus ſententia ferebat, tum verborum ipſius contextus, tum vocis ipſius vis planè perſuadent. An verò tam petulans & incivilis Libanius, qui tantam in cæteris omnibus epiſtolis erga Baſilium reverentiam prodit ; ut nullo ab ipſo vel malè dicto vel facto provocatus, tam abruptè avaritiam, & αἰσχροκερδίαν (eò enim ſpectat Baſilii reſponſio, ut id voluerit Libanius) Baſilio & aliis ejuſdem ordinis omnibus exprobraret ? Γρίπισμα, à veteribus Grammaticis κέρδος, ſeu lucrum exponitur. Hinc δυσγρίπιστον dictum volunt, ex quo lucrum non facilè percipitur. Quanquam nulla alibi ejus ſigni-

ſicationis exempla, ego tamen & Baſilii authoritate motus, qui ita exponit; & Anglicæ linguæ Helleniſmo facilè adducor, ut credam id quoque quondam verbum illud ſignificaſſe. Angli ſiquidem hodiéque **griping**, de homine per fas & nefas lucrum ſectante uſurpant: & olim, hominem avarum, **gitſre** levi tranſpoſitione, ex eâdem, ni fallor, origine, vocabant. Ita reperio in Saxonicâ N. Teſt. verſione: **Thus thing ealle the Fariſei gehyrdon tha the gitſre wæron and hi hine tældon:** Audiebant autem omnia hæc Phariſæi qui erant avari, & deridebant eum. Luc. XVI. v. 14. Sed ut hoc concedam, non tamen eò ſpectaſſe Libanium neceſſe eſt, cùm plures ejuſdem verbi notiones eſſe poſſint. Mentem Libanii in hoc verbo facilè Anglus intelliget: me certè ut intelligerem, non parum juvavit & confirmavit verbum Anglicum. Alius ſi roget; reſpondeo, me conſultò ſuperſedere, donec Libanii Baſiliíque interpretes, ad quos adire in hac ſolitudine, in quâ hæc ſcribebam, non licebat, conſuluerim. Vix eſt enim, ut locum tam inſignem, & ſi quid ego judico, obſcurum,

rum, intactum & intractatum præterierint: quem ſi ego nunc explicare conor, non tantùm fortaſſe, actum agere videar, quod equidem nolim: ſed & plagii ſuſpicionem incurram. Cæterùm Epiſtolæ illæ de quibus egimus, quia perbreves ſunt, & utræque in ſuo genere lectu digniſſimæ, utriuſque exemplar, quales illas exhibet Aldina Græcarum Epiſtolarum ex multis collectarum editio, quæ ante annos centum & quinquaginta prodiit, hîc apponam.

Λιβάνιος Βασιλείῳ.

ΠΑΣ μὲν ἐπίσκοπος, πρᾶγμα δυσχείρωτον· σὺ δὲ ὅσῳ τοὺς ἄλλους παρελήλυθας λογιότητι, τοσούτῳ καὶ φόβον μοι παρέχεις, μήπως ἔξαρνος ἔσῃς πρὸς τὴν αἴτησιν· κἀπειδὴ στρωτήρων δέομαι, κάμακας δ' ἂν ἢ χάρακας ἄλλος εἶπε σοφιστής, οὐ χρήζων, ἀλλὰ τοῖς ῥηματίοις ἐγκαλλωπιζόμενος, ἢ τῆς χρείας γενόμενος· ἐγὼ δὲ, εἰ μὴ σὺ παράσχοιο, ὕπαιθρος διαχειμάσω.

Βασίλειος Λιβανίῳ.

Εἰ τὸ κερδαίνειν, τοῦτο γρυπίζειν λέγεται, καὶ ταύτην ἔχει τὴν σημασίαν ἡ λέξις, ἣν ἐκ τῶν Πλάτωνος ἀδύτων ἡ σοφιστική σου ὑμῖν προεχειρήσατο, σκόπησον, ὦ θαυμάσιε, τίς μᾶλλόν ἐστι δυσγρύπιστος· ἡμεῖς οἱ οὕτω διὰ ἐπιστολιμαίας δυνάμεως ἀποχαρακκέμενοι· ἢ τὸ τῶν σοφιστῶν γένος, οἷς τέχνη τὸ τελωνεῖν τοὺς λόγους ἐστί. τίς τῶν ἐπισκόπων τοὺς λόγους ἐφορεθέτησε; τίς τοὺς μαθητευομένους μισθοφόρους κατέστησεν; ὑμεῖς οἱ προτιθέντες τοὺς λόγους ὤνια, ὥσπερ οἱ τοῦ μέλιτος ἑψηταὶ τὰ μελίπηκτα. Ὁρᾷς ὡς καὶ τὸν γέροντα ὑποσκιρτᾶν παρεκίνησας. Ἐγὼ δέ σοι τῷ τῶν μελέταις ἐμπομπεύοντι, ἰσαρίθμους τοῖς ἐν Θερμοπύλαις ἀγωνιζομένοις στρατιώταις στρωτῆρας χρησθῆναι προσέταξα· ἅπαντας δὲ μήκους, κατὰ τὸν Ὅμηρον δολιχοσκίους, οὓς ὁ ἱερὸς Εὐστάθιος ἀποκαταστήσειν κατεπηγγείλατο.

Quanquam nihil hoc ad Baſilium, ad propoſitum tamen noſtrum multum facit, ut Anglici verbi perfectam cum Græco in ſignificationum varietate conſonantiam oſtendamus, atq; eâdem operâ Heſychium illuſtremus. Γρυπώ-

μένα, exponit Heſychius, συνελκόμενα καὶ σπαλωδῶς συμπαθοῦντα· οἱ δὲ, ἐγλίζοντα. Eadem verba habet Etymologici Magni auctor, niſi quòd correctiùs ille σπασμωδῶς, pro σπαλωδῶς; & συνελίζοντα, pro ἐγγίζοντα. pro συνελίζοντα autem apud Etymologicum rectiſſimè conjicit doctiſſimus Sylburgius legendum συνελισσόμενα. Non enim aliud γριπόμενα ſive γρηπόμενα, hoc ſenſu quem indicare voluit hîc Heſychius, quàm quod Angli vulgò, **gripings**, de ſtomachi, vel inteſtinorum torminibus.

Nec dubito, quin multa antiquorum Gloſſographorum fœliciter illuſtrari & explicari ex hâc linguarum comparatione poſſint. Ait Heſychius Εὐὰν apud Indos hederam ſignificare. Eſt autem Εὐὰν acclamatio bacchantium: quæ ſacra apud Indos primùm inſtituta & celebrata ſunt: & inde fortaſſe Heſychii ſuſpicio Indicum verbum eſſe. Crediderim potiùs Scythicum fuiſſe. Quanquam & Indoſcythos ab antiquis commemorari non ignoramus. Certè **yvie** hodiéque Anglis hedera.

Celebratiſſima & uſitatiſſima in ſacris illis acclamatio, εὐοῖ, (unde &

 εὐάζω)

εὐάζω) quod interpretantur *Bene ſit illi.* Pro εὐοῖ autem Phrygas vel Thracas σαβοῖ dixiſſe notant veteres Grammatici. Thracicam autem & Phrygicam linguam aut eandem fuiſſe, aut non multum à Germanicâ diſcrepaſſe, ex nonnullorum ſententiâ prius docuimus. Certè in σαβοὶ aliquid ꝥ ſabe videor mihi ſubolere. Sabe be, fuerit *Hoſanna.* Si, ſafe be, tunc planè idem quod εὐοῖ, ut vulgò exponunt.

Ἄβιε, ait idem Heſychius, ἔβαλλον, Σκύθαις. Si id vult Heſychius, τὸ ἄβιε apud Scythas veteres eâ notione uſurpatum fuiſſe, ut ἔβαλλον, (quod velle videntur ejus verba) ſeu *projeci* ſignificaret: optimè congrueret hoc cum Anglico ſermone. Sæpius enim audivi pilâ ludentes, & manibus aut baculo ſtrenuè percutientes, in ipſo percuſſionis aut emiſſionis momento exclamantes, habie, vel heye: quod contractum puto ex Habe at you. Solitos autem poſteriores Græcos τὸ β. pro *v.* vel *b.* promiſcuè ſcribere, notius opinor, quàm ut monendum ſit.

Sed nos hæc ut qui in tenebris incedunt, ſuſpenſo pede, nihil affirmantes:

Vide-

Videbunt alii & Helleniſmi & Saxoniſmi peritiores. Hoc mihi certiſſimum, in quo alios quoque non iniquos judices acceſſuros puto, non pauca in optimis ſcriptoribus Græcis, ex Anglicis illuſtrari poſſe.

Supereſt de compoſitis verbis in quibus Germanicam linguam ad Græcæ fœlicitatem proximè accedere, paſſiva obſervatio eſt. Agnoſcit & Julius Scaliger, qui etiam more ſuo in cauſas ſubtiliter inquirit: ſed præcipuam tamen omiſit, Germanicæ cum Græcâ non in eo tantùm, ſed in tam multis affinitatem, ut vel propago ipſius, aut certè conſanguinea (ut ita dicam) conſtituenda ſit. Apparet autem iſta fœlicitas tum in aliis, tum in propriis nominibus, quæ omnia ferè ut ex pluribus verbis mirâ facilitate, & ut ipſâ pronunciatione generoſum quid ſpirent, coaleſcentibus conſtant; ita nullum eſt, cui non conſtet, aut olim ſaltem, eodem id quoque confirmante Scaligero, ſua ratio conſtiterit. Præter illa autem quæ Græco more & exemplo compoſita ſunt, qualia illa vetera, **Æfter-ſpꝛingend,** (διάδοχος:) **Æcer-ceoꝛl:** (γεωργὸς:)

γος:) Æſenblytta: (*σύμμορ*Θ, *συμμέτοχ*Θ:) An-wige: (*μονομαχία*:) anmode (*σύμψυχ*Θ:) Boc-hord: (*βιβλιοθήκη*:) Bryde-bure, (quaſi dicas *παρθενοκόιτων*: nam *θάλαμ*Θ, eſt Hebraicum, חא עלמה:) & id genus alia plurima: præter hæc inquam, quædam alia ſuperſunt in uſu hodiéque apud Anglos, quæ ex puris Græcis compoſita ſunt: qualia, *οἰκογενής*, a cockny: a bridegroeme, (q. d. *παρθενόγαμ*Θ, vel *παρθενόγαμβρ*Θ, ut nunc quidem ſcribimus cum litera r, at olim brydeguma; conſtanter ſine r.) a threſhold, q. d. *θυροῦδ*Θ: aliáque, quæ quotquot ſe nobis offerent, ſuis locis invenientur.

Ultimum nunc ſupereſt argumentum, quod ab hiſtoriâ, & rerum geſtarum memoriâ. Ego ſic cenſeo: Si funditùs periiſſet lingua Germanica, ut nullum ex verbis argumentũ duci poſſit; ex ipſarum tamen rerum geſtarum, quæ memoriæ mandatæ ſunt, circumſtantiis probabiliter inferri poſſe, linguam Germanicam de Græcâ multum traxiſſe, & ex illâ partim conſtitiſſe. Sed hoc ad hujus opellæ coronidem reſervamus. Ad verborum Syllogen

logen nunc properamus: quam tamen priuſquam exhibemus, quia veteris dicti memores, *Homine imperito nihil iniquius eſſe*, ita animo præſagimus, multos his non aſſuetos repertum iri, qui ſolitas verborum contractiones, protractiones, inflexiones; literarum inter ſe non affinium tantùm, ſed aliarum quorumcunque permutationes, & non rarò tranſpoſitiones ex inſolentiâ miraturi ſint, & inde noſtras Etymologias ſi non planè reſpuituri, pro ſuſpectis tamen & coactis habituri: quanquam facile erat labori parcere, & ad linguas in confeſſo traduces & cognatas, Gallicam, Italicam, Hiſpanicam, aliáſque ejuſdem generis, tales remittere; Et jam multa dicta ſint, ex quibus minùs illa mira & incredibilia videri debeant: nos tamen quò noſtram de omnibus benè merendi voluntatem tantò magis probaremus, alia quoq; nonnulla præter ea quæ jam attulimus, eôdem ſpectantia, collectioni noſtræ præmittenda duximus.

Hoc igitur primum; in omnibus linguis obſcuriorum quarundam, & remotiorum originum & ſignificatio-

num

num exempla reperiri, quibus tamen ubi probabilis ratio ſubeſt admittendis, non eo nomine rejiciendas eſſe, quòd obſcuræ ſint & remotæ.

Obſcurioris originis ratio non una. Prima hæc, cùm multa intervenit, ſed quæ tamen analogiâ nititur, literarum mutatio. Exempla jam plura in prioribus attulimus, & omnes linguæ innumera ſuppeditant. Quanquam quid opus exempla longè quærere, quæ ipſa loquendi ars, à quâ pueri initiantur, abundè ſuppeditet? A τύπτω, exempli cauſa, per multas mutationum vices, ſed notas & ſtatas, formatur præteritum paſſivum τέτυμμαι: tantâ quidem ſoni & elementorum diverſitate, ut planè aliud verbum videri poſſit; cum tamen ſit præſentis iſtius vera & germana ſoboles. Tale comparativum ἆσσον, ab ἐγγὺς· nam ἀμείνων, ἀρείων, &c. quæ poſitivo ἀγαθὸς comparativorum uſum præſtant, ab aliâ ſunt quàm poſitivus origine. Sed ἆσσον ab ἐγγὺς, & ſi non minùs alienum ſono, certâ tamen analogiæ ratione nititur. Talia multa Grammatica ſuppeditat, quæ vel leviter inſpicientibus occurrent.

Sed

Sed & illorum verborum, alio quamvis in genere, non obſcura minùs, quanquam certa in multis, origo, quibus plurium cauſſarũ ab ipſorum verborũ ſignificatione remotiorum connexio, & certi quidam eventus; aut certæ denique φράσεις & loquendi formulæ ortum dedere. Tale apud nos iſtud notiſſimum **Church**: ad cujus originem ut perveniamus, primo Κυριὸς, abſolutè, pro Κύριος Χριστὸς; deinde *κυριακὸν*, vel *κυριακὸς οἶκος*, pro loco in quo Κύριος ille coli ſolitus, explicanda: quorum certitudinem evincunt antiqui Canones & alia veterum Chriſtianorum ſcripta: cùm tamen magis obvia, ſed falſa, ex Latino *cors*, (unde *cohors*:) vel certè ex Græco *κηρύττω*, *κηρύκιον*, (quaſi locus prædicationis,) derivatio.

Vocem *charta* (Græcè *χάρτην*) ex Græco *χαίρειν*, quòd ejus olim præcipuus uſus eſſet ad ſalutem (ſeu *τὸ χαίρειν*) ſcribendam & mittendam, pleriſque non ſine ratione creditum: nec viris ſummis aſſentiri poſſum, ex Arabico petentibus. Affinis vox *ſaltem*, ex *ſalutem* contracta; quòd qui nihil aliud haberent quod ſcriberent, hoc *ſaltem*, *ſalvere*

ſalvere amicos jubebant, & propriam nuntiabant *ſalutem*. Haud diſſimilis Gallici verbis *chere*; & Anglici **feed**, origo, de quo in ἀφ̔δῶς.

Mira vocis oppidò pro *valde* origo, quam tradunt veteres Grammatici non unus. *Tranſlatio à ruſticis*, inquit Donatus, *qui interroganti quẽadmodũ fruges proveniſſent, reſpondebant*, Oppido: *id eſt, quæ ſibi & oppido ſufficere potuiſſent*. Paulo aliter Feſtus, qui tamen in ſummâ convenit. Confirmat hanc etymologiam vox Græca κάρτα, quam ex Hebraico קרת, ejuſdem cum Latino *oppido* ſignificationis, ortam conjiciebat in Adverſariis ὁ μακαρίτης parens meus. De verbo, ſeu adverbio potiùs Græci τηνάλλως origine, quid idem in Adverſariis, quia hactenus alibi quod meminerim non occurrit, Lectori quoq; promere non pigebit.

Quid eſt, (ita ille) cur τηνάλλως ſignificet fruſtrà? Veteres cùm initum hominis conatum notare vellent, τὴν ἄλλην πάρεξ οὐδὲν ποιεῖσθαι αὐτοὺς dicebant. Ariſt. Πεϱὶ. l. I. c. 32. καὶ γὰρ τὴν ἄλλον οὐδὲν ποιοῦνται πάρεξ, &c. Sic & Latini loquuntur. Inde quidem adverbium τηνάλλως. Sic apud

Latinos,

Latinos, *è veſtigio, oppido, extemplo, ſaltem*, aliáque adverbia è φράσεων ἐλλείψεις nata. Hactenus ille.

Hebræi quidem, ſeu Chaldæi verbis abundant, ex ejuſmodi contractionibus ortis, qualia hoc ipſum כנמא (ejuſmodi:) כביכל: aliáque iſtius linguæ peritis ſatis nota.

Hæc igitur obſcuriora ſunt: qualia tamen, ut jam diximus, in omnibus linguis plurima: in quibus eruendis non minore judicio, aut etiam majore, quàm ſagacitate opus eſt, ne in Goropiana deliria & portenta res excidat; quo nihil fœdius.

Sed & hoc in multis obſcuritatem parit, quòd verba ſæpe ex alterâ quidem linguâ, ſed in aliam ſignificationem transferuntur: aut certè longo uſu in alterutrâ ſeu matrice ſeu traduce linguâ à primæva ſignificatione degerant.

Innumera ſunt in lingua Syriaca, Hebrææ propagine, quæ Hebraica ſunt & ſono & ſcripturâ, ſed diverſæ apud Hebræos & diverſæ apud illos ſignificationis: in non paucis tam diverſæ, ut cùm eadem ſint verba, nulla tamen ſignificationum

nificationum cognatio vel affinitas percipi poſſit. Μάμμη, Græcis, mater; aliud *mamona* Latinis, qui à Græcis acceperunt. Ita vox Thetis, illis terra; his, mare. Βλαῖσος aliud Græcis, aliud *blæ-ſus* Latinis. Κυρτὸς itidem, aliud qu[illegible] *curtus*. Aliud *ſot* Gallis & Belgis, qu[illegible] vel Græcis, (ἄσωτος:) vel Anglis, q[illegible] tamen à Gallis videntur accepiſſe. *A[illegible]mus, calx, limus*; Anglicè, **arme, chalk**[illegible], **lime**, vicina quidem, ſed diverſa tamen ſignificatione. Λάμπας Græcis fax; Anglis, lucerna, **a lampe**: & contrà, λύχνος, Græcis lucerna; Anglis, **a linck**, lampas. *Apothecarius*, aliud Latinis, aliud Gallis, & Anglis. *Divinus*, nomen ſubſtantivum, Latinis & Gallis, ariolus: Anglis, Theologus, **a Divine.**

Improbare, quid ſit Latinis, omnes nôrunt: **to improve**, Anglis, propè contrarium. Quanquam (ut hoc obiter) dubito, an ex *improbare*, & non potiùs ex *improbus*; quo ſenſu dixit Virgilius, *labor improbus*, & Plinius, *improbæ vires*; & A. Gell. *improba ſubtilitas*; & Seneca, *improbum lumen*; de maximis, & in ſuo genere, præcellentibus. An ſimplici **probe**, (quod ex *profitere*, vel

probare;

probare; i. ἀγαθοῦν:) addita præpoſitio Anglica, ut in aliis non paucis: quemadmodum & impaire, (Gall.*empirer*:) ex *pejorare*? Quicquid hujus ſit, certè λυὴ Græcum, & *lues* Latinum, contraria: ut & אבה Hebræis, & אבה Arabibus; ut jam olim notatum doctiſſimo Rabbinorum Maimonidi. Tale & πρᾶος (ut οἶς, *ovis*: ὠὸν, *ovum*: ἄορνος, *avernus*,&c. inſerto τῷ *v.*) *pravus*: cujus ratio ex effectu potiùs, quàm ex ipſâ rei naturâ, cùm lenitas & facilitas, alios ut plurimùm, ipſa per ſe alioquin laudatiſſima, depravent & corrumpant. Ita denique **Srank**. Anglis, agilis; Germanis & Belgis, *ægrotus*.

Sed in omni hac circa voces & Etymologias πραγματείᾳ nihil eſt in quo plus ſibi conſuetudo permiſerit, quàm in contrahendis ac decurtandis vocabulis: Nulla autem lingua, quæ monoſyllabis variiſque verborum compendiis plus delectetur, quàm Anglica. Hinc illa prænominum, quorum uſus in ore vulgi creberrimus, vulgatiſſima contractio; ut **Beſſe**, pro **Elizabeth**: **Batt**, pro **Bartholomew**: **Kitt**, pro **Chriſtopher**: **Ban**, pro **Barnabas**, &c.

quibus haud abſimilia, **gaffer**, **gammer**, pro **good father**, **good mother**: **huſſie**, pro **houſewyfe**; quæ familiariſſimæ & uſitatiſſimæ compellationes. Non minùs autem contracta, **ſpittle**, ex **hoſpitalle**; **orpin**, ex auri pigmento; **palſy**, ex παράλυσις; **parſly**, ex petroſelynum; **gourd**, ex cucurbita. Talia Gallorum *ſouley*, ex ſoliſequium: & *poulx*, ex pediculus. Ex cujus ultimâ ſyllabâ (quod fateor non ordinarium, cùm terminatio non ſit de eſſentiâ verborum) **louſe** (vel ut alii **lowſe**) ſuſpicetur aliquis etiam Anglicum fluxiſſe: niſi ſit Latinum *lues*, Græcorum imitatione, quibus φθεῖρες, ἀπὸ τῆ φθορᾶς. In pleriſque contractis, aliqua etiam literarum tranſpoſitio intervenit: quæ tanto magis obſcurat originem, ut in aridus, **dry**: humidus, **moiſt**: aſper, **ſharp**: & ſimilibus. Cæterùm quamvis in aliis non minùs vulgaris, in propriis tamen, urbium præcipuè, locorúmque quos hiſtoria aut inſignis aliquis eventus nobilitavit nominibus, magis obſervabilis contractio; ut **Stambol**, vel **Stimbolle**, (quorum illud Turcis, hoc Græcis uſitatum tradunt:)

dunt:) ex Conſtantinopolis: Maldon, ex Camalodunum: Milan, ex Mediolanum: Grenoble ex Gratianopolis: & illud quo nil contractius eſſe poteſt, & quod nullam habet dubitationem, Aix, ex Aquæ Sextiæ.

De literarum ſingularum permutatione qui conſulendi, jam priùs indicavimus. De literis tamen *l.* & *r.* quod non uno monitum ſimus, non pigebit hîc, (quia magnum uſum habet) uno verbo tetigiſſe, non eas tantùm omnium aliarum literarum frequentiſſimâ conſuetudine invicem permutabiles eſſe; ſed etiam utramque τῇ εὐφωνίᾳ in contrahendis aut producendis pro cujuſque linguæ conſuetudine vocabulis; in tranſponendis & coagmentandis literis ut plurimùm inſervire.

Ad vocales autem quod attinet, quanquam etiam inter illas ut & inter conſonantes aliæ aliis & ſono & poteſtate propinquiores ſint, atque inde faciliùs inter ſe permutentur; nulla tamen tam alienæ ab alterâ poteſtatis aut ſoni, ut non facilè confundantur, & mutuas ſedes occupent. Exempla ubiq; in omnibus linguis obvia: & abundè ad fidem

minùs expertis ſufficiant, quæ Caninius & Jul. Scaliger in hoc genere ſuppeditant. Angli multa hodie exiliùs proferunt, quæ olim latiùs & pleniùs. quod diſcrimen etiam in hodiernis dialectis obſerves. Affixum privativum, quod Anglis, **leſſe**; Belgis, **looſe**; ut quod illi **godlooſe**, Angli **godleſſe**, &c. Ita illis **ooghe**, **ooze**, **ooz**, quod Anglis, **eyes**, **heyze**, **eare**, &c. Ex Latino *lippus*, Belgæ **loope**; ex piſcis, Galli *poiſſon* effinxerunt. Sed & in eodem ejuſdem linguæ dialectíq; verbo eadem varietas interdum occurrit, ut **foot**, in ſingulari; plurali, **feet**: ita **tooth**, **teeth**, &c.

Eadem porrò diphthongorum quæ vocalium ratio. aliæ aliis naturâ propinquiores, ſed omnes permutabiles. Sed & vocales ſimplices in diphthongas, & diphthongi in vocales ſæpè migrant. Exempla apud Caninium, & Scaligerum quibuſvis obvia. Multa quoq; Robertus Stephanus, non ille celeberrimus, de melioribus literis meritiſſimus; ſed ejus opinor filius, Henrici frater, in Grammaticâ ſuâ Gallicâ, Latinè Gallicéque excuſâ: ubi Gallicorum verborum ex Latinis derivando-

rum

rum rationem doctiſſimè docet, & accuratiſſimè.

Monendus præterea, Lector; in Heſychii Lex. Gr. paſſim reperiri verba, non alibi apud Græcos qui nunc extant reperienda, quæ vel planè ſunt Anglica, aut ad Anglica tam propè accedunt, ut ejuſdem meritò cenſeantur originis & proſapiæ. Quæ quidem verba, quia incertum erat, an Heſychius pro genuinis Græcis, ſed jam rarioribus & obſoletis, qualia in illo plurima: an verò pro barbaris, qualibus itidem refertam eſſe iſtam farraginem, veriſſimè doctorum pridem non unus obſervarit, exhiberet: id inquam nobis quia incertum erat, neque id nobis conſultum videbatur, ut de iis judicium nobis ſumeremus; ut non nimis curioſè conquirenda duximus, quæ præſtare Græca genuina non poſſemus; ita nec repudianda quæ ſe nobis offerrent; vel eo certè nomine, ut Heſychio, de linguâ Græcâ tam benè merito, aliquid inde lucis accenderetur. Talia autem ſuis locis, addito plerumque Heſychii nomine, exhibebimus.

Cæterùm, valde tempeſtivè hoc loco

ſe nobis ingerit doctiſſima M. Varronis obſervatio, Gellio laudata. Multas ſcil. Romanas voces, origine Græcas eſſe, quarum tamen origines vulgò ignorentur, quòd verba illa Græca, ex quibus orta ſunt, aliis, ut fit, in locum receptis, eſſe in uſu deſierint, & ipſis jam Græcis ignota aut certè peregrina ſint. Iſtius eſſe generis hoc ipſum, *Græcum*, quod olim Γραικὸν, apud Græcos, in uſu quotidiano; & à Græcis ad Romanos primùm pervenerit: poſteà, altero Ἕλλην in uſum recepto, iſtud exoleviſſe, & apud Romanos tantùm remanſiſſe. Item *puteus*, *lepus*; quibus addit Gellius, & τὸ *fur*: quæ omnia ſunt originis Græcæ, ſed apud Græcos, recentioribus aliis ſubſtitutis, deſita, aut certè, obſoleta. Geminam huic obſervationem habet & Plutarchus, in *De Iſide & Oſiride*; cujus verba hîc apponam, non eo tantùm nomine, quòd ad noſtra hæc opportuniſſima & appoſitiſſima ſunt; ſed eò quoque libentiùs, ut cum Varronianis collata faciliùs intelligantur: cùm ex Latinâ eorum, quæ vulgata eſt, verſione haud temerè quiſquam ad mentem Plutarchi penetret. Plutar-

chus

chus igitur in iſto tractatu multis paſſim verbis & nominibus Ægyptiacis ad Græcas origines inflexis & traductis, quorum tamen rationes à Græcæ linguæ conſuetudine partim penitùs alienæ, aut partim alieniores, quàm ut aliis pro talibus approbare ſe poſſe ſperaret: ita quodam loco ſe excuſat: Οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν τῶν ὀνομάτων τὴν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἀνάπλασιν· καὶ γὰρ ἄλλα μύρια τοῖς μεθισταμένοις ἐκ τῆς Ἑλλάδος συνεκπεσόντα, μέχρι νῦν παραμένει καὶ ξενιτεύει παρ' ἑτέροις, ὧν ἔνια τὴν ποιητικὴν ἀνακαλουμένην διαβάλλουσιν ὡς βαρβαρίζουσαν οἱ γλώττας τὰς τοιαύτας (vel ut quidam ibi conjiciunt, τὰ τοιαῦτα) προσαγορεύοντες. Plutarchi hæc ſententia eſt: Qui ex Græcia variis temporibus & occaſionibus in varias terras migrarunt, multa ſecum tranſportaſſe vocabula Græca, quæ in Græciâ poſteà publico uſu, neſcio quo fato, intermiſſa & abdicata, apud Barbaros durent & peregrinentur: Poëtas autem qui talibus pro re natâ, ut probis & legitimis utantur, immeritò à nonnullis culpari, quaſi barbaris & peregrinis (quæ γλώττας vocabant:) utentes vocabulis. Magno igitur in Heſychianis il-

Q 4 lis,

lis, de quibus dicebamus, verbis utendum judicio, ne quis temerè pro genuinis Græcis vel admittat vel rejiciat. Cæterùm, non ad ipſa tantùm verba, ſed & varias verborum notiones pertinet illa obſervatio; quas ſæpè mutaſſe, ut aliud alio ſæculo ſignificaret idem verbum, non minùs certum eſt. De quo aliquid in voce *ἀλάζων*. Tale etiam, vox *θεῖναι*, quæ olim, *operari, facere*, ſignificabat: ut ab Helladio vetere Grammatico in Chreſtomathiâ notatum fuiſſe legimus apud Photium Patriarcham. Hujus autem ſignificationis veſtigia apud Homerum alióſq; ſcriptores Græcos ſuperſunt hodiéque plurima. Hinc verbum θὴς, mercenarius: ut ibidem Helladius. Ab hoc θὴς, ductum videtur Saxonicum **thegn**, vel **thein**, (ut apud Verſteganum:) quod ſervum liberum ſignificat; planè ut & illud θὴς, de libero, ſed qui paupertate adactus operam locare cogeretur, propriè dici notant veteres. Sed & Anglicum **to doe**, & Germanicum (ſeu Belgicum) **dienen**, quæ miniſtrare ſignificant, ab eodem, ni fallor, fonte.

Poſtremum hoc; Extat liber, & per

omnium,

omnium, Anglicarum antiquitatum non planè incurioſorum, Anglorum manus ſub Clariſſimo Cambdeniano nomine volitat, Paralipomena Anglica, inſcriptus. Cambdenum authorem eſſe, cum nullum authoris nomen adſcriptum ſit, ego non præſtem. Sed quiſquis author fuerit, neſcio quâ occaſione aut conſilio, Græcarum originum in aliis linguis jactatores & ſcrutatores, maximos certè viros, Budæum alióſque perſtringens, ut ne hac quidem laude (quam tamen ille nullam eſſe ſatis faſtuoſè pronunciat,) linguam Anglicam deficere aut aliis cedere oſtendat, vocum ſyllabum exhibet, quas adeò cum Græcis convenire contendit, ut de uno fluxiſſe fonte cuivis facilè liquere poſſit. Sunt ſanè talia illa, quæ ab eo proponuntur: quanquam ſunt ex illis quædam ejus generis (ut γαλπάζειν, μωκάω, μύσταχες, πολίκειον, &c.) quæ nos ex noſtro ſyllabo excluſimus, quòd incertæ eſſent, à Gallis, an ipſis immediatè Græcis, originis. Sed qualiacunque ſunt, nos ea ſeorſim hîc ordine digeſta alphabetico lectori exhibemus. Ita enim ſatius viſum eſt, quàm noſtris

immiſcere,

immiſcere, ne aliena nobis arrogare videremur.

Ἄγχεσθαι, to hang.
Ἀξίνη, an axe.
Ἀστὴρ, a ſtarre.
Ἄχος, ache.
Γράστις, graſſe.
Ἐλάσσων, leſſe.
Ἔρα, earth.
Ζέω, to ſeeth.
Θὴρ, a deere.
Θρασὺς, raſh.
Θύρα, a doore.
Κακκάω - - - - - -
Καλέω, to call.
Καλπάζειν, to gallop.
Κάραβος, a crabbe.
Κλίμαξ, a climbing.
Κόπτω, to cut.
Κρέκω, to creake.
Κυριακὴ, a Church.
Κύσαι, to kiſſe.
Λάπτω, to lappe,
Λοῖσθος, laſt.
Λύχνος, a linck.
Μήνη, the Moone.
Μύλη, a mill.
Μύστακες, muſtaches.

Μωκάω,

Μωκάω, to mocke.
Νέος, new.
Ὄαρι, whoriſh ſport.
Ὁλκὰς, a hulke.
Ὅλος, whole.
Ὄρχαθος, an orchard.
Οὖθαρ, an udder.
Πάτος, a path.
Ποτήριον, a pot.
Πῶλος, a foale.
Ραβδὸς, a rodde.
Ράιειν, to raze out.
Ράκος, a ragge.
Ρανὶς, raine.
Ραπίζειν, to rappe.
Ραστώνη, reſt.
Σκάφη, a ſhipp.
Σκώπτειν, to ſcoffe.
Στρόφος, a roape.
Στρώννυμι, to ſtrow.
Τίτθος, a tett.
Φαῦλος, foule.
Χάρμη, ſkirmiſh.
Ὤχρα, oker.

Jam ad noſtra veniamus. Ab iis autem incipiemus in quibus τὸ α initiale per aphæreſin Anglis uſitatiſſimam præſcinditur: qualia quoque ex Latinis haud

pauca,

pauca, ut apis, **a bee** : aper, **a boare**, &c. ſed ex Græcis longè plura ; ut ex longâ exemplorum ſerie patebit. Atqui hoc ipſum ex uſu & genio linguæ Græcæ ad Anglos derivatum. Talia enim illis ; *ἀλάζων, λάζων : ἀσαφὶς, σαφὶς : στάχυς, ἄσταχυς : ἀμαυρόω, μαυρόω : βληχρός, ἄβληχρος : σπάλαξ, ἀσπάλαξ : σπαίρω, ἀσπαίρω : ἀστεροπὴ, στεροπή* : aliáque plurima. Jam Anglica, bono, ut ſperamus, à boni verbi auſpicio, videamus.

A

Ἀγαθὸς, bonus, Anglicè, **good**, de quo videantur quæ jam ſuprà. Ab eodem, & τὸ **God**, quòd Deum ſignificat, fluxiſſe multi non improbabiliter opinantur. Deus enim cùm ſolus bonus, ídque perfectiſſimè bonus ſit, meritò *κατ᾽ ἐξοχὴν* dicitur ὁ Ἀγαθὸς : Huc faciunt Chriſti verba, Εἷς ἀγαθὸς : Saxonicè, **An God is god.** Sed & ipſi ſapientiores Ethnici idem agnoſcunt. Eximium Platonis locū proferam ut cum verbis Chriſti contendatur : Γενέσθαι μὲν *ἄνδρα ἀγαθὸν, χαλεπὸν ἀληθέως· οἷόν τε μέν τοι ἐπί γε χρόνον τινά· γενόμενον δὲ διαμένειν ἐν ταύτῃ τῇ ἕξει, καὶ εἶναι, ἄνδρα ἀγαθὸν,*

ὡς

ὡς σὺ λέγεις ὦ Πίττακε, ἀδύνατον καὶ οὐκ ἀνθρώπειον, ἀλλὰ Θεὸς ἂν μόνος τοῦτο ἔχοι τὸ γέρας. Quem tam eximium locum miror illos fugiſſe, quibus quicquid apud exteros, quod quoquo modo ad ſacri hujus Evangeliſtæ ſive verba, ſive ſenſus trahi poſſet, undique colligere propoſitum fuit. Sed & Latinis *Deus*, uſitatâ formulâ, *Optimus*, *Maximus*: & quidem *Optimus*, priuſquam *Maximus*; quæ Ovidii Poëtæ, ut alios omittam, præclara alicubi obſervatio eſt. Meritò igitur τὸ **God**, ex **good** ſive ἀγαθός. Interim, de Hebraicâ quid dici poſſit, aut Ægyptiacâ quid ab aliis dicatur origine, non me latet: quæ accuratiùs excutere non eſt hujus loci.

Ἀγάλλειν, geſtire, gaudere, exultare: **to be glad**: niſi ex γάδειν, quod idem, ſignificat, ut Heſychius exponit.

Ἀγάζειν, admirari, venerari: **to gaze**.

Ἀγαστὸς: εἶδος ἀγαστὸν, apud Homerum, id eſt, ἐκπληκτικὸν, terribilis ſpecies, ut Euſtathius exponit. Saxonicè, **gaſt** (hodiè, **ghoſt**) ſpiritus. Unde & **gaſtly**, terribilis. Nihil enim pleriſque tali ſpecie terribilius. Hinc illa diſcipulorum

lorum Chriſti conſternatio, narratâ Matthæo, XIV.v.26. Hinc Apuleio, in ſolemni imprecatione, *ſpecies mortuorum, buſtorum formidamina, ſepulchrorum terriculamenta.*

'Αδρανὴς, infirmus, languidus, iners; **a drone**: niſi quis malit ex ϑρώναξ, fucus.

'Αδερκὴς, non videns: etiam ἀφανὴς, obſcurus, ut Heſychius exponit: **dark.**

'Αβακὴς, mutus, taciturnus: (ἀβακέω, ſileo; non habeo quid dicam:) planè ut Angli, cum dicunt, **He was very blanck.**

"Αδολος, ſimplex, ſincerus, **dull**: Vide infrà, in δȣ̃λος.

'Ατρεκὴς, verus: ἀτρέκεια, veritas: **true, trueth.** Veteribus **triwian**, fidere; & **triwth**, fidelitas: quæ cum etymologia verbi ἀτρεκὴς, quæ à veteribus Grammaticis traditur, benè conveniunt: quibus ἀτρεκὴς, quaſi ἀτρεὴς, impavidus. Prodendæ ſiquidem ut veritatis, ita & fidelitatis inter cauſas, præcipuus timor.

'Ατάρτηρος, contumelioſus, acerbus, **tart.**

'Αλάζων, λάζων: vulgò, ſuperbus, jactator.

ctator. Sed interdum mendax, ut ex Suida notum, & aliis notatum. B. m. parens, in Adverſariis ſuis ad Platonis Protagoram, inter alia: *Inprimis notandum quantâ curâ Socrates mentem Simonidis eo aſmate ſcrutatur. Deinde obſervandum multa Græca aliter ſonare apud alios, ut de voce* χαλεπὸς *pro* κακὸς *apud Lesbios ibi notatum. Talis obſervationis exemplum clariſſimum in voce* ἀλάζων *pro mendace apud Atticos: quod non obſervatum Platonis interpretes turpiter fefellit.* Hactenus ille. Anglis veteribus, **leas**, mendax: **ælc man leas**: omnis homo mendax. **Leaſe**, & **leaſunge**, falſa, mendacia: **leaſe gewitneſſe**, falſum teſtimonium; in vetere Decalogi verſione, ubi Freherus: [**Leas**, quod nobis **los**, falſus. Gloſſa dicta, Falſus, vel mendax, **leas**. Aliæ Belgicæ; Fraudulentus, **loes**: Dolus, **loſheit**: Doloſè, **loſleker.**] Ejuſdem ſignificationis, ſed ab aliâ, ni fallor, origine, Belgicum & Germanicum, **liegen**, mentiri: ex quo **lughen** & **loghen**, mendacium, &c. quod & Saxonibus in uſu fuiſſe videtur; unde, **Tunga heora hi lugon him**: *linguâ ſuâ mentiti ſunt illi.*

illi. Pſal. LXXVII. v. 40. Ducunt à λέξιν, (unde, λόγοι, *logi*; pro nugæ, fabulæ, mendacia:) non improbabiliter. Cæterùm ad priora illa **leas**, &c. pertinet, opinor, & Gallicum illud, quod in veteribus libris occurrit crebrò, *loſengier*: Ital. *luſinghiero*: Hiſp. *liſoniero*: pro ſimulatore, vel adulatore, qui mendaciùm peſſimum genus.

Ἀστεμφὴς, immotus, aſper, gravis: **ſtiff.**

Ἄστομος, mutus, **dum**, Germanicum **ſtomme.**

Ἀλλήτριος, inter alia, erro: **a loytecer.**

Ἀμβλὺς, obtuſus, **blunt**: (de quo ſuprà:) ut ex Latino, *ambo*, **both.**

Ἀργὸς, ἄεργος: iners: otioſus. *argus*, apud nonnullos mediæ ætatis ſcriptores, **a rogue.**

Ἀβλαστὴς, non germinans, infœcundus, **blaſted**: βλαστοκοπεῖν, **to blaſt**: Vide & in βλῆτος.

Ἀνόητος, imprudens, ſtultus, &c. ἀνόνητος, inutilis, &c. **naught, naughtie.**

Αἴγλη & ἀγλαΐα, ſplendor, lux, fulgor: ἀγλαὸς, & αἰγλήεις, ſpendidus, lucidus: ἀγλαΐζειν, lucere, ſplendere: **to glitter.**

glitter. Item **gold**, aurum : ex fulgore. quò alludit & vulgare dictum, **Every thing is not gold, that glitters :** Non omne quod fulget, aurum eſt.

Ἄφρος, ſpuma, **froth.**

Ἄστυ, urbs, **a towne.**

Ἄχλυς, caligo, **a cloud.**

Αἶξ (ex Hebraico, עז) ὁ ϗ ἡ : caper & capra : ſed hoc tamen ut plurimùm. Ex ejus genit. αἰγὸς (nam & ex obliquis interdum formantur nomina:) Anglis, ut videtur, **a goat** ; quod caprum ſignificat. At βήκη, quod ab Heſychio exponitur capra, veteribus Anglis (ut & hodie Gallis , Italis, & Germanis :) **buccan,** caprum ſignificabit. Videtur autem apud Græcos veteres ovem primitùs (quod & origo ſuadet ex βῆ propriâ voce ovium)ſignificaſſe,ut ex Galeno & Hippocrate docet Stephanus : nec multum abludit vetus Anglicum **sceap** (nunc **sheep**) ſi metatheſis admittatur. Hinc etiam (ex iſto βήκη) videtur Gallicum *biche* manaſſe, quod cervam Gallis ſignificat; Anglis autem, canem fœmininam. Ita non ſexus tantùm permutantur, ſed & ſpecies animalium in verbis transferendis.

"Ατομ**Ⓢ**,atomus, **a moate**: ut autem potiùs ex Græco ducam quàm Latino, faciunt exempla priorum,in quibus eadem quaſi forma ſervatur. Cæterùm ex Latino *atomus*, factum recentius verbum, **an atome.**

'Ἀπαστία, jejunium, inedia; **faſt, faſting.**

'Ἀκόνη, cos, **a hone.** De mutato ꝑ κ. in aſpirationem, præter ea quæ ſuprà, vide in litera K.

"Ἄχνησις, (quod etiam χνῆσις) ſpina dorſi; propriè in quadrupedibus, **a chyne.**

'Ἀγείρω, (à quo ἀγέρθην, ἀγερθεὶς,&c.) congrego: **to gather.** ab eâdem etiam origine, **together**, ſimul.

'Ἀμβλίσκω, activâ tantum ſignificatio poſterioribus Græcis nota: hebeto, cæcutire facio. Angli, neutraliter, **to blinck**: Ita ἐξειλῆσαι, apud vulgares Græcos, activum;ab Alexandrinis neutraliter uſurpatum fuit: ut auctor Etymologici notat: & talia paſſim plurima. Sed & βλάνΘ, τυφλώδης, ab Heſychio exponitur. Angl. **a blinckard.**

'Ἀμαυρόω, μαυρόω: hebeto, retardo: metaphoricè,extinguo,peſſumdo,planè ut Angli, **to marre.**

'Αλυσκάζω,

Ἀλυσκάζω, fugio, in bello : ſubterfugio. verbum Homericum. **to ſlinck ; to ſlinck away.** Fortè &, **to lurck.**

Ἀσπαίρειν, σπαίρειν : propriè de motu dicitur animantium, cum morte colluctantium. Homerus cum voce πόδες ſæpius jungit, quia pedes ultimi ut plurimùm palpitare videntur. **to ſprawle.** De piſcibus etiam,aliiſque ex ſuppoſito igne in ſartagne ſalientibus uſurpatur. Etymologicum, ad piſces propriè pertinere, (ut & alterum ἀσπαρίζω) & eorum motus, author eſt : **to ſpring.**

Ἀπαντᾷν,occurrere, reſpondere : eventu reſpondere, ſive convenire, congruere : qui uſus verbi rarior, ſed elegantiſſimus. Uſurpant Angli hodiéque ſuum **patt**, de re ſeu verbo, quæ pro præſenti occaſione optimè quadrent. Ab eâdem quoque,ni fallor, origine ejuſdem propè ſignificationis verbum, **to fitt** ; quod congruere ſignificat : litera *p*.in affinem *f*.pro more, (ut in pes, pater, &c.) mutatâ. Erunt fortaſſe qui ex Latino *aptus* utrumque malint repetere. Ego potiùs hoc ipſum *aptus* (in hac conveniendi ſeu congruendi notione : nam ut *ſuſpenſum* ſigni-

ficat, ex aliâ eſt origine:) ex hoc eodem ἀπαυλᾶν.

Ἀλφεῖν, vel ἄλφειν: invenire, ἀλφηστής: inventor. Hom. **to find.**

Ἄρδειν, ἀρδεύειν: irrigare, adaquare, **to drench.** Etiam, **to drinck.** Πολίζειν & ἀρδεύειν, affinia re, & in ſermone permutabilia, ut notant viri doctiſſimi in Rom. cap. III. verſu 6.

Ἀρᾶσθαι, imprecari, **to rue**: Sed & **to curſe**, ab eâdem, ni fallor origine. Vide infrà in καταρᾶσθαι. Cùm autem ἀρὰ & ἀρειὴ, βλαβὴ quoque exponantur, poſſet & τὸ **wrong** inde duci, niſi propior ex verbo **wring** origo ſuccurreret: eâdem quâ & Galli *tort*, ex torquere, ratione.

Ἀράσσειν, vel ἀράττειν, inter alia, convitiis impetere; ut apud Sophoclem, **to rate.**

Ἀφειδῶς, adverbium; profuſè, liberaliter: ἀφειδῶς, ἀφειδῶς; vox ad liberaliorem compotationem invitatoria: unde videtur Anglicum, **to feed**, manaſſe; ut ex ſimili, χαῖρε, Gallicum, *chere*, pro lautitia.

In his quæ hactenus adduximus omnibus, ratio ferè traductionis omnis eſt

eſt per aphæreſin, Anglis uſitatiſſimam, ut initio monuimus. Contractio etiam in nonnullis, & metatheſis aliqua. Pergamus nunc ad alia.

Ἄγριος, trux, immitis: **angry**. niſi tamen ab *ὀργὴ*, ira, per metatheſin, **anger**, & inde, **angry**.

Ἀγκύλη, curvatura genuum, vel cubitorum. Anglis, **ande**, curvatura pedum, talus. **ande bone**, malleolus. Sed *ἀγκύλη*, latè patens verbum, exponitur, lorum, amentum, vitium linguæ, (cùm adſcititiis neſcio quibus membranulis & vinculis impeditur:) & *ἀγκύλιον*, hamus catenæ, &c. ex quibus videntur Anglica **inde**, **angle**, (hamus, niſi quis malit ab *ἀγκιςρον*:) imò & per metatheſin, **latch**, fluxiſſe.

Ἄκυλος, glans ilicis: Anglicè; (*l.* in *r.* ut paſſim, mutato, & addito ad Euphoniam *n.*) **acornes**. Magis arridebit forſan nonnullis quæ vulgò affertur Etymologia, **acorne**, quaſi **okecorne**; granum ilicis. Sed confirmet priorem, quod hodiéque Belgæ, **Eeckel**, dicunt: & Germani, **Eychel**. Sed & ipſum **Oke**, quercus, (quod illi **Eeck**, & **eich**; Saxones, **ac**, ni fallor:) ab *ἄκυλος*

per apocopen fieri potuit, ut arbor ex fructu nominaretur.

Ἅγιος, ſanctus; Saxonicè, **halige**: Belg. & Germ. **heyligh**: aſpiratione in *h* verſa, de quo ſuprà diximus, & exempla poſuimus; & *l.* ad ἐυφωνίαν pro more inſerto. Angli hodierni **holy**, extritâ conſonante radicali, cujus abſentia originem facit obſcuriorem. Sed & τὸ **hallow**; ab eodem. **Hallowed**, olim **gehalged**, ut in Oratione Dominica, Matth. VI.

Αἰόλος (ἀιολόμητις) verſutus, callidus, **wylie**; ſed abſtractum Anglis uſitatius, **wyles**, **wylines**, verſutia, calliditas.

Ἄχος, dolor, **an ache**: habuimus jam ſuprà, in Cambdenianis; ſed id eò hîc iterum, ut præterea notem, quod non omittendum credidi, quòd quemadmodum Angli ex hoc ſubſtantivo verbum forment, **to ake**, dolere: mutato *ch.* in *k.* ita apud Græcos reperiri præteritum ἔακεν, ἐακὼς, ἐακότες, quæ apud Heſychium ſingula, ejuſdem planè cujus eſt Anglicum illud ſignificationis: ut apud Heſychium videre eſt. Niſi quis dicat Heſychium Anglica verba exponere voluiſſe, cùm valdè affinis ſit

Anglici

Anglici a pronunciatio literis illis εα: à quibus iſta incipiunt. Ego tamen potiùs crediderim antiquum fuiſſe, ſed dudum apud Græcos antiquatum.

Ἄχθος, pondus, **weight**.

Ἄμπηρος, (pro ἀνάπηρος: ut ἀμβολὴ, pro ἀναβολὴ, & id genus alia plurima:) mutilatus, læſus. Heſychius habet, & compoſitio Græcum legitimum probet. Quod movet me ut Anglicum **impaired**, tam propinquum & ſono & ſignificatione, inde potiùs repetendum ducam, quàm ex ficto Latino *impejorare*; ut antea conjiciebam.

Ἄρχος, podex. Heſychius. Anglicum eſt, niſi quod τὸ χ excidit in Anglico, ut in ἀράχνη, *araneus*, &c.

Ἄδελαν, πονηρὸς, malus. Heſych. Anglicè, **adle**. Veteres de morbis, (quæ mala corporis) uſurpabant, ut Mat. IV. v. 23. **Hælende ælce adle, and ælce untrunysse on them folce**: *Sanans omnem languorem & omnem infirmitatem in populo*: & cap. VIII. v. 17. **ure adla**: ægrotationes noſtras: τὰς νόσους.

Ἀλίσκιος, ſimilis, **alike, like**.

Ἀλύω, multis verbis opus eſt, ut vim vocis hujus Latinè quis exprimat: ut.

apud veteres Grammaticos, & qui illos exhibet, Stephanum videre eſt. Uno verbo Anglicè dicas, **to ayle**: ut cùm triſtitiam præ ſe ferentem, & animi præter morem affecti ſeu vultu ſeu factis indicia prodentem (interdum etiam cum indignatione, quaſi inſaniam exprobrantes) ita compellamus, **What ayleth you?** Quòd autem Plutarchus contendit etiam contrariam ſignificationem habere, & pro gaudere apud Homerum reperiri, non puto id ex illo quem profert loco (ut apud Stephanum reperio: non enim nunc Plutarchus ad manum:) probari poſſe. *Ἦ ἀλύεις ὅτι Ἶρον ἐνίκησας τὸν ἀλήτην*; Non enim ibi *ἀλύειν* lætari, ſimpliciter; ſed impotenter & ex levi cauſſâ efferri; quod animi non benè compoſiti ſignum eſt. Anglicè optimè exprimas, **What? are you wild because,** &c. Ita enim illi ſuum illud **weild,** (quod tamen ab aliâ videtur origine) de impotente lætitiâ & exultatione interdum uſurpant. Ut omittam quod in verbis *ἀλύειν* & *ἀλήτης* alluſio ab Homero, ut ego quidem cenſeo, quæſita: quales aliæ in eodem libro, Ἶρος, & ἦρα: Ἶρος, ἄϊρος: &

Ἶρῳ,

"Ἴρω, ὠείνετο θυμὸς; aliæque venuſtiſſimæ.

'Αξιόω, inter alia, peto, poſtulo, **to aſke.** Litera ξ ſæpe mutatur in σκ. ut σκίφος, pro ξίφος; σκιφίας, pro ξιφίας; ἀξίνη, *aſcia*: ut alia omittam ex linguâ Etruſca, (ſive Italicâ;) & Hiſpanicâ, doctiſſimo Caninio notata. Germani **ochs,** quod Angli **oxe**; Belgæ, **os.**

'Ανύειν, perficere, **to end.**

"Αρνυμαι. Deeſt Latinis verbum, quo exprimant. Nam capio, recipio, conſequor; & ſimilia, ſunt nimis generalia. Angli optimè, **to earne**: ut in vulgaribus illis exemplis, ἄρνυσθαι μισθὸν, **to earne wages**: ἄρνυσθαι βίοτον ἐκ χειρῶν, **to earne his living with his hands.** Ab eâdem autem origine eſt **earneſt**; pro, ſerius, vel ſtudioſus. Cætera enim pleraque quaſi per jocum & perfunctoriè: at ubi lucri res agitur, (talis præcipuè ex quo vita pendet, qui Græcis ideò βίος) tum ſerii, &, ſi unquam, animis intenti plerique ſumus. Sed & verbum ἄρνυσθαι, pro *ſtudiosè aliquid proſequi*, olim ſine dubio vulgare, cujus apud Homerum veſtigia ſignificationis, in iſtis, quæ doctiſſimus Stephanus

ex

ex illo profert, Ἀρνύμενος ἥντε ψυχὴν, καὶ νόστον ἑταίρων, conſequi conans,&c. ut ibi vir doctiſſimus. Si liceret ex uſitato nomine, inuſitatum verbum fingere, diceremus uno verbo, **earneſting**.

Ἅπτω, necto, connecto (unde ἅψις, vel ἄψις, connexio, vinculum:) **to hapſe**.

Ἀλᾶσθαι, errare: vagari. **Wallen**, olim, idem.

Ἅλλεσθαι, ſalire, ſaltare. Πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου: fons aquæ ſalientis: Joh. IV. verſ. 14. Veteribus Anglis, **wallen**, & **wellen**, bullire. **Well**, hodiéque, puteus. Vide & infrà, in βρύω.

Ἀεὶ, ſemper, **ay**; ut **for aye**, in æternum: **ayegreene**, ἀείζωον; ne quis ex Latino *ævum*, natum ſuſpicetur.

Ἄνα, pro ἀνάστηθι, ſurge, perge. Hortatorium, ſeu excitatorium verbum, Homero familiare. Angl. **on**: vel geminatum, **on, on**.

Αὐτὰρ, cæterum, autem, &c. vox Homero frequentiſſima apud quem ſæpe etiam cum ἐπὶ conjuncta reperitur: αὐτὰρ ἐπὶ: *poſteà verò*; vel *autem*. Hinc Anglicum **after** manaſſe credibile eſt: **after**, pro αὐτὰρ ἐπὶ: quod non tam mirum

mirum eſt, quàm ex Latino *magis*, quòd alicubi pro *ſed* poſitum ſit, Gallicum *mais* (quod *ſed* ſignificat,) fluxiſſe: quæ doctiſſimi Caninii, aliorúmque poſt illum ſententia eſt.

B

Βέλτερος, βέλτιστος. Angl. **better, beſt**: de quibus ſuprà.

Βαεῖνος, nomen piſcis, ex illo genere piſcium, qui ob inſignem ſterilitatem ἐπιτραγίαι nuncupantur: de quo ait Ariſtoteles, eum (βαεῖνον ſcil.) neque ovum parere, neque ſemen ullum prolificum habere. Hinc fortaſſe Anglicum **barren**: Niſi quis malit ex vetere **unberend** (cui tamen ipſi ex Græco φέρειν prima origo: unde ἄφορος, ἀφορεία, &c. & ἄφοροι, id eſt, ἀσύλληπτοι, Heſychio:) contractum eſſe.

Βραβεύω, propriè, præmium do ut judex certaminis; Angli abſolutè pro præmium dare acceperunt: & ut שחד Hebr. quod *munus* in genere ſignificat, ſæpè accipitur pro munere quod ad corrumpendos judices dabant: ita Angli ex βραβεύειν, ſuum **to bꝛibe** fecerunt; quod etiam aliter, **to give a reward**,

ſacræ

ſacræ Scripturæ phraſi dici poſſit.

Βρωτὸν, eſca, cibus, potui ſolet opponi : Anglis, **bread** ; panis qui potiſſimus cibus. Ita & Heb. לחם panem, & alium quemvis cibum ſignificat. Sed & **broath** ab eodem fonte. Eſculentis enim meritò accenſeatur, etiam dum hauritur ; & ut plurimùm, multo pane temperatur.

Βιὸς, arcus ; apud Homerum ſæpè occurrit : vix alibi. **a bow** : & inde fuerit verbum, **to bowe**, flectere : potiùs quàm nomen ex verbo. ut & *arcuare*, ex arcus. At τὸ **bough**, pro ramus, etſi magna in rebus affinitas, ab aliâ tamen, ut puto, origine : & potiùs ad συſκιείαν referendum ; quales in omnibus linguis crebræ.

Βάτραχος, (quod & βρότραχος Heſychio) rana, **a frogge**. Niſi potius ex φρῦν vel φρῦνος, rubeta, rana propriè venenoſa.

Βλάνος. Vide ſuprà in Ἀμβλίσκω. Cæterùm & ſi aliud cæcutiens, aliud cæcus ; meritò tamen & τὸ **blind**, ad hoc βλάνος referatur, cum ita ſæpe verborum notiones ad alias affines transferantur.

Βλαςέω,

Βλαστέω, germino, pullulo, **to budde.** Efflorebit, **blewth,** Saxonicæ verſionis, Pſal. CXXXII. v. 19.

Βαυβᾷν, dormire, ſopire. Utrumque convenit carmini illi ſopitorio nutricum Anglicarum, quod alumnis ſuis decumbentibus ſolent occinere, **by by** identidem repetendo. Hinc Βαυβὼ nutrix Cereris, ab ejuſmodi ſine dubio cantilenâ ſic dicta, quòd ἐβαύβα (ut optimè Stephanus:) id eſt, baubando (ut ego interpretor) ſopire ſoleret Cererem. At *baubari* Latinis aliud longè: quod non mirum. Cæterùm confirmat expoſitionem noſtram quòd etiam vox λάλα fuit παιδικὸν ἐπίφθεγμα, ut ex Luciano docet ad Theophraſti Characteres vir doctus. Unde Latini ſuum *lallare*; pro dormire, vel ſopire finxerunt. Solent autem nutrices Anglicæ cantillantes utrumque jungere, **Laleby,** &c.

Βοάω, clamo; **to bawle.**

Βωστρέω, aliquem vociferando & manibus palpando (ψηλαφᾶν, ut veteres Grammatici exponunt:) quæro. Hinc Angl. **boiſtrous**, de tumultuante, & inconditum clamante.

Βρύκω, βρυχάω, βρώσκω, edo, comedo,

to brooke. Devorare miſerias dicunt & Latini : quod & Græci, (de quo Longinus ſi benè memini.) ἀνασκοφασεῖν.

Βρύω, ſcateo, pullulo : de fontibus, ut plurimùm. Anglis, **bourne,** tum aquam ipſam ſcaturientem, tum fontem ſignificat, ut Verſteganus docèt. Olim **burna**; ſed & **brunno,** ut apud Willeramum Abbatam. Hinc quoque fuerit τὸ **brooke**, ejuſdem ferè ſignificationis. Vide tamen infrà in ῥύαξ. Ita & **beke**, de quo idem Verſteganus, ex πηγὴ, haud dubiè.

Βάλλειν, jacere, ferire, vulnerare, **a blow** : adderem, & **bowle**, niſi id Gallicum quoque eſſet. Occurrit tamen & aliud, **to fell** : βεβλημένος, projectus ; (quaſi ex Aoriſto βληθείς:) **feld.** Nam alioquin Græci compoſito potiùs utuntur, καταβάλλω, ex quo Gallicum, ni fallor, *accabler.*

Βελόνη, acus, tranſpoſitione literarum, & *d.* (ut in *cinis.* Gall. *cendre ; cinder :* vagari, **wander**, &c.) interpoſito, **a needle.** Nec illud magis remotum, quàm Gallicum *eſguille*, ex Latino, *acus*. Vide infrà in σίζειν.

Βαθὺς, profundus ; per tranſpoſitionem,

nem, **deep**. Quod ne cui minus aſſueto nimis audax videatur; talia ſunt, *μόρφη*, *forma* : *φαινόλη*, *penula* : *κῆφῶν*, *fucus*: *κῦδος*, *decus* : *χιτὼν*, *tunica* : & alia quæ in omnibus linguis plurima. Multa Caninius, id genus, ex pluribus linguis : & Avenarius, ex ſacris Scripturis, in Grammaticis ſuis.

Βάλανος, glans; arbor ipſa glandifera. Hinc quidam deducunt **a wal-nut**; (ſive juglans,) quæ etiam alicubi apud Belgas, **oker-notte** : ut ex balæna, **a whale.** Aliam tamen originem oſtendit Kylianus, quem adeat & ſequatur, qui volet. Cæterùm, *nux avellana*, (ne quis propinquitate ſoni decipiatur) alia res, & ex alia origine.

Βλητὸς, ἀπόπληκτος, ſideratus, **blighted.**

Γ

ΓΑίω, glorior, **gay.**

Γλῶσσα, lingua, **to gloze.**

Γένειον, mentum, **the chin** : ut ex *γένυς*, *gena*, **the cheek.**

Γένλα, inteſtina, **guts.** Thracum propriam vocem fuiſſe volunt quidam. Thracicam & Gethicam unam eandémque fuiſſe linguam, præter Strabonis

nis authoritatem, alia multa ſuadent. Gethicam autem non aliam quàm Gothicam, ſive Germanicam fuiſſe, ſuo loco probabimus.

Γυλιὸς, vel ut alii, γύλιος, pera militaris,in quâ viaticum, & alia neceſſaria milites circumferebant. Hinc videtur Anglicum **to gull**, defraudare, fluxiſſe; quo modo & Latinum, *manticulari*, pro furari, doloſè agere, ex ſimili ratione. Affinis vox, **to beguile**, ex **guile**, (quod & **wyle**; de quo ſuprà; fraus, impoſtura :) ad quam ſi priorem illam malit aliquis referre, fruatur ſuo judicio ; ego aliter cenſeo.

Γρηπίζειν, γρηπίσματα, vide ſuprà.

Γωειάω,ſubſanno;ſalſè rideo. Ita vulgò ex Plutarcho in Lycurgo docent.Ibi certè in ῥήτρᾳ quadam Lycurgi vetere, extremâ,reperio : ὅπως εἰσφέροιεν τε καὶ ἀφίσταιντο γαμωδᾶν γοειᾶν ἦ μὴν καὶ κράτος : ut præſtantiſſima Henrici Stephani editio illa exhibet. Quæ miror à Plutarcho, qui cætera iſtius Sciti explicat, prætterita eſſe. Si is eſt locus quem volunt, infirmo fundamento nititur iſta expoſitio. Sed de verbo Græco aliàs fortaſſe quæremus,cùm aliæ erunt Plu-

tarchi editiones in poteſtate quas conſulere poſſimus. Ego certè tantò magis illis crediderim, quòd & Anglis **to jeer,** irridere, cujus ſynonyma, **to ſcoffe,** ex σκώπτειν in Cambdenianis jam habuimus; & poſteà ſuo loco, **to tawnt,** & **to twitt**; ex τωθάζω; (quibus addi poteſt & **to ſlaunder,** ex λοιδορεῖν, ut quibuſdam placet:) habebimus. Sed & **to mock,** ex Græcis potiùs ipſis, (his exemplis adductus:) ad Anglos perveniſſe quis non credat, quàm Gallis?

Γέφυρα, pons, **a bridge.** β.π.φ. literæ affines, ſæpe inter ſe mutabiles; ut multis exemplis docet Caninius: βρέμω, *fremo*; βασκαίνω, *faſcino*, &c. qui etiam obſervat & multis exemplis probat literam ρ. in derivatis ut plurimùm loco moveri, ſive tranſpoſitionem pati. Olim **bryg,** & **brycg.** De litera d. inſita, diximus ſuprà in βελόνη.

Γελᾶν, ridere; **to laugh.**

Γαμεῖν, de viro, uxorem ducere: de fœminâ, nubere: uno verbo, matrimonio jungi. Hinc, opinor, Angl. **to game.** Solent enim per paria ut pluririmùm, ut certare, ita & ludere: & eſt iſtarum rerum, ut in matrimonio, συ-

ζυγία quædam. Pari ratione, ex μαχὴ, pugna, fit Angl. **match**: quod & pugnæ,& luſui, & matrimonio commune verbum eſt. At **match**, pro ſulphurato, ut aliud longè ſignificatione, ita & ab aliâ longè origine. Venit tamen in mentem verbum, **mate**, ſocius, ex quo prius illud **match** ortum eſſe, probabile videatur: niſi & hoc ipſum, eſt Græcum μαχήτης. Quod Germanorum moribus quales illos deſcribit Tacitus, optimè conveniat. *Dotem*, inquit, (de Germanorum matrimoniis agens.) *non uxor marito, ſed uxori maritus offert. Interſunt parentes ac propinqui, ac munera probant. munera, non ad delicias muliebres quæſita, nec quibus nova nupta comatur, ſed boves, & frenatum equum, & ſcutum cum framea, gladióque. In hæc munera uxor accipitur, atque invicem ipſa armorum aliquid viro offert: hoc maximum vinculum, hæc arcana ſacra, hos conjugales Deos* (arma, ſcilicet) *arbitrantur*. Sed plura fortaſſe, alio loco: in μαχὴ, vel μῦ.

Γογγύζειν, murmurare, indignari, **to grudge, to growle**: ſi hæc, cur non & **to gromble**, quamvis & Galli dicunt *grommeler*?

Γεύφω,

Γράφω, ſcribo, ſculpo. Nempe, quòd ut ſculpebant ſtylo, ita & (in pugillaribus ſcil.) olim ſcribebant aut eodem, aut ſimillimo. Anglis, **to grave**; ſculpere: olim (ne quis ex Gal. *graver* mutuatum ſuſpicetur:) **grafen. grafenum anlicnyſſum heora**: ſculptilibus ſuis, Pſal. LXXVIII. 58. Hinc etiam fortaſſe & alterum ſynonymum, **to carve**, ꝑ ϱ. leviter tranſpoſito, ut in *κράτος, κάρτος*, &c. & *γ*. in *κ*. (quod non rarum) mutato. Aliam tamen originem non minùs probabilem paulò poſt ex verbo *ἐσκυρὼς* exculpturi ſumus, de quâ lectoctoris (ut in dubiis) eſto judicium.

Γραφὴ, ſcriptura, ſculptura, **a grave**: ut propriè de monumento pro more inſcripto vel inſculpto, dictum fuerit.

Γέρανος: Vide in Κίρκοι.

Δ

Δαῖς, δαίτη, convivium, **dainties**. Eſt igitur, **a daintie man**: propriè, cupediarum, & ſcitamentorum ſectator, liguritor. Gallicè, *un friand*. Eſt tamen alloquin etiam *τένθης*, catillo, liguritor: & *τένθεια*, ſubſtantivum: Item & *τενθεύω*, ejuſdem ſignificationis ver-

bum : ex τένδω, vel τένθω, edo, rodo, arrodo, λιχνδω.

Δάσκιος, umbroſus, tenebroſus, **duſkie.**

Δρῦς, quercus, arbor quævis, (δεῖον, ſylva:) **a tree.** Quævis quoque ligna δρύας olim nuncupata eſſe, notat auctor Etymologici in voce Δρύφακτος. Apud Willeramum Abbat. **aphelderа**, quòd nunc, **apple-tree**. Si quis tamen ex δένδρον (arbor:) malit τὸ **tree** repetere, per me liceat.

Δρᾶμα, fabula, (Anglicè, **a Play, or Comedie**:) ad vitam ſæpè transfertur: δρᾶμα τοῦ βίου, fabula vitæ; quòd vita humana, fabulæ ſimillima. Hinc opinor Anglicum **dreame**, ſomnium: quod & de vitâ, ſi quid aliud, veriſſimum.

Δμωή, ancilla, **a maide**: per metatheſin.

Δοῦλος, ſervus. Et hinc fortaſſe Anglicùm **dull**, (tardus, hebes, ſtupidus,) manavit. Nota Ariſtotelis opinio, δούλους eſſe à natura, qui ſcilicet κοινωνοῦσι τοῦ λόγου τοσοῦτον, ὅσον αἰσθάνεσθαι, ἀλλὰ μὴ ἔχειν: quos etiam ad corporis miniſteria natos, à beſtiis uſu μικρὸν παραλλάττειν ſancit. Germanos autem qui ad libertatem

tatem omnia referrent, hoc quoque probro ſervientium conditionem notare voluiſſe, probabile eſt. Eſt tamen propria quædam ſervorum nequitia, calliditas, & vafrities, Græcis Latiníſq; comicis decantatiſſima. Hinc illud Comici, *Hic Geta, prætereà, ut captus eſt ſervorum, non malus.* Hinc eſt, quòd ipſum ſervi nomen ſchalck, quòd olim famulum, ſervum, ſignificabat; nunc aſtutum & vafrum, apud Germanos: & Anglicum, Knaab; nunc nebulonem, hominem nequam apud Anglos ſignificet. Origo igitur non minùs probabilis(Lector pro ſuo arbitrio poterit alterutrum eligere) ex Græco ἄδολος, ſimplex, omni fraudis & doli expers: uſitatiſſimâ illâ veteribus Anglis, (cujus tot in litera α. exempla protulimus:) aphæreſi: ἄδολος, δόλος, Doll. Ita & Græcis, εὐήθης, ſimplex, probus, candidus: Item, ſtultus, fatuus. Ita & in aliis linguis exempla; nec ratio, cui noti mores, obſcura cuiquam. Doll; dicunt hodiéque, ni fallor, Germani.

Δῶρον, donum, dos, ut apud Homerum, πολύδωροι, id eſt, πολύεδνος, a Dowꝛie, vel Dower. Cæterùm (nam

hoc quoque ad rem noſtram, quò originem non linguæ tantùm Germanicæ, ſed & hominum ex Græcis pro re natâ aſſeramus:) quod modò ex Tacito in moribus Germanicis didicimus, Dotem non uxorem marito, ſed maritum uxori dare ſolitum; id apud veteres quoque Græcos obtinuiſſe ex multis colligere eſt. Erat autem dos, munera; munerum verò id præcipuum, ut & ibi Tacitus, *boves*. Hinc virgines ἀλφεσίβοιαι dictæ Homero, quæ ob eximiam formam multos boves dotis nomine conſequebantur. De quo verbo & vetere conſuetudine multa eruditè notat author Etymologici Græci in ἀλφεσίβοιαι. Eſt etiam Gallis *dovaire* in uſu, ſed ſtrictiore ſenſu, pro dotis incremento quod poſt mariti mortem cedit uxori. Dos alioquin illis **doſt**, ex Latino verbo.

Διδάσκειν, docere, **to teach.**

Δέχεσθαι, ſuſcipere, capere, **to take.**

Δείδω, timeo, **to dread.**

Δειματόω (δειδίττω) terrefacio, **to daunt**: ἀδείμαντος, intrepidus, **undaunted.**

Δοκεῖν, videri, **to thinck**: δοκεῖ μοι, **methincks.**

Δύειν,

Δύειν, δύνειν, δύεσθαι, mergi, occidere: propriè de ſole: unde δύσις, occidens. Anglis **to dye**, mori: item **to dive**, immergere ſe.

Δεύειν, madefacere, irrigare, tingere, δευσοποιὸς, tinctor: Angl. **to dye**: ſed & **dew**, ros, (quæ irrigatio terræ) ab eodem fonte.

Δέειν, & δεῖν, ligare, **to tye**.

Δοχάνη, θήκη, loculus, conditorium: Angl. **a dock**, receptaculum navium: non portus vel ſtatio, ſed ubi ſubducuntur & compinguntur. A δοχεῖον etiam ducere poſſimus.

Δάκνω, mordeo, δάκος, animal morſu noxium; morſus quoque, ut docet Etymologicum: Angli canem, **a dogge**.

Δεινότης, vis, acumen, **dint**: de quo ſuprà.

Δύπτω, aquam ſubeo, δύπτης, urinator, qui aquas ſubit: Angli activè, **to dippe**; & **a dipper**, qui alios tingit.

Δρυπετὴς, fructus jam adultus & maturus: jamjam (quippe ex δρῦς & πίπτω compoſitum:) caſurus: δρύπεψ & δρυπεπὴς, idem, ſed aliunde compoſita, ſignificant. Hinc credibile eſt Anglicum **drop**, quod de maturis fructibus ſæpe

uſurpatur, fluxiſſe. Fortaſſe & **droope**, vergere deorſum, inclinare; niſi potiùs ex ῥέπω, *d.* præpoſito.

Δρέπω, colligo, carpo, **to reape**: ut ex Græco δρέπος, *ros*, Latinum ejuſdem ſignificationis.

E

EIα, gramen, **hay**.

Ἔτι, adhuc, **yet**.

Ἐρέω, remigo. Dixerunt poſteà ἐρέττω. Sed illud antiquum aſſerit locus Homericus διήρεσα χερσὶν ἐμῇσι. Non enim poteſt ex διερέσσω, aoriſtus διήρεσα formari; ſed ex διερέω: ídque ex Herodiani ſententiâ, quem laudat Etymologicum: Angli, **to rowe**.

Ἔνδιον, domicilium, diverſorium, **an Inne**. *D*. litera ſæpè excidit, ut in Gallicis illis, *louer*, *ſuer*, *choir*, *cruel*, &c. ex laudare, ſudare, cadere, crudelis, &c. Verſteganus **ingeat** etiam ſcribit. De quo viderit ille. Certè τὸ **inne**, vetus, Matth. XIII. 36. **and com to his inne**, venit in domum.

Ἐλιννύειν, Pigrari, ceſſare; etiam tempus terere: tardare, morari; cunctari. Tot enim tum Heſychius, tum Suidas,

&

& pluribus utuntur verbis, ut vim hujus verbi exprimant: Angl. **to linger.**

"Ἑτερ☉, alius, alter, **other.**

"Ἑκαςος, unuſquiſque, **each.**

'Εντρέχεια, ſolertia, calliditas: Angl. **trick, & tricks**, id eſt, ſophiſmata: 'Εντρέχει, incurrit, convenit, quadrat, aptum eſt, **to be trigg.** in eam ſententiam non ſemel audiviſſe mihi videor.

Εἰλέω, verto, volvo, εἱλεῖσθαι circumplicari & obvolvi: Anglicè, **a wheele**, rota: item **to wilde**, circumagere.

Εἴλλω, prohibeo; εἶλ☉, frenum, vinculum; ἕλαρ, propugnaculum: Angl. **to hold**; ut cum dicunt, **hold your hand**, abſtine manum: item **a hold**; arx, propugnaculum.

"Εργον, opus, **a worke.**

'Εργώδης, operoſus, laborioſus, moleſtus, **irckſome.**

"Ευρως, ſitus, **ruſt.**

'Ερέω, ἐρείω, ἐρεείνω, interrogo, denuncio, quæro, **an errand.**

"Επω, ἔπω, dico, **to ſpeake.**

'Εθεῖραι, propriè, αἱ τρίχες κοσμούμεναι, καὶ ἐπιμελείας ὑπ' ἔθους ἀξιούμεναι. Cæſaries, ex more culta & ornata: ut Heſychius & Etymologicum explicant. Unde ἐθείρόμενον,

ϛόμϑιον, in genere, κοσμέμϑιον, ἀγαλλόμϑιον; ornatum, cultum ab Heſychio exponitur: Angl. **to attire**, & **attired**.

Ἐμπολέω, comparo, acquiro, lucror: ἐμπολᾷ, Heſychio, πραγματεύεται, περιέρχεται; negotiatur, circumit: Anglicè, **to prole**, & **a proleur**: etiam ἐμπολὴ, merx, φόρτιον, unde fortaſſe, **implements**; niſi Latinum, *implementa*, (quod tamen verbum Latina lingua, quod ſciam, non agnoſcit) vetaret. Sed nec illud **implements** fortaſſe vetus & genuinum: Belg. tamen **Im-boel**, **inboel**, ſupellex, apud Kylianum.

Ἔμφυτος, innatus; ἐμφυτεύω, inſero: Angl. **to impe**, **an impe**, ſurculus.

Ἐγγράφειν, inſcribo, inſculpo, ſcarifico, **to graffe**, **or ingraffe**.

Ἐμφῦναι, adhærere, amplecti: ἐμφῦναι τῇ χειρὶ, manibus amplecti, & firmiter tenere: Anglicè, **to fang**, **or fong**: manu prehendere. Fortaſſe & hinc **fingers**, digiti: item ἐμφῦναι, φῦναι, (unde participium, φύντες, i.e. ἐμπλακέντες, amplectentes:) ἐμφύεσθαι, amplecti, oſculari: de puero collo matris inhærente, τῷ τραχήλῳ τῆς μητρὸς ἐμφῦναι. Et hinc fortaſſe, **to be fond**, & **fondneſſe**;

de

de puerorum deliciis, & nimiâ parentum erga liberos indulgentiâ. Sed & **fond**, ſtultus; **fondneſſe**, ſtultitia, amentia: nempe, *Quia mollis illa educatio, quam indulgentiam vocamus, nervos omnes & mentis & corporis frangit.* Quintiliani ſunt verba: ſed Germanorum eam fuiſſe ſententiam, ex educationis ratione liquet. Tacit: *Dominum ac ſervum nullis educationis deliciis dignoſcas.* Reliqua apud ipſum leguntur.

'Ερυθρὸς, ruber, **red**.

'Εαρ,ἔαρος,ver. Angl. **yeare**, (Germ. **jar**.)annus: quòd à vere annum multi auſpicarentur.

'Ειμὶ, ſum, **I am**.

'Ελπὶς,ſpes, **hope**; an & **to helpe**,cùm ſpes & præſidium ſint affinia?

Ἕλκειν, trahere, **to hale**.

Ἕυειν, inflammare,torrere, **to ſindge**. De aſpiratione in *ſ*. vertente, vide ſuprà.

Ἑστιᾶν, convivio excipere: ἑστιάτωρ, conviva: Angl. **a gueſt**.

Εἴδω,Præter. οἶδα,novi,ſcio: Angl. **wote**: οὐκ οἶδα, **I wote not**.

Εἰδὼ, φρόνησις (Heſychio) prudentia: εἰδὼς, ſciens, peritus, **witt, wittie**:

'Εγκλύαζειν,

'Εγγλύσσειν, ἐγγλυκάζειν, (Heſychius.) indulcare, **to glutt**, & **to cloſe**.

'Εſκυεδ̀ς, & κυεδ̀ν, Heſychio, (qui Æſchyli locum citat:) ἡ ὀροφὴ καὶ ὁ γραπτὸς πίναξ: vel ἡ ἐν τοῖς ὀρόφωμασι γραφή: tectum domus; item picturæ ſeu tabulæ pictæ (ut Stephanus interpretatur) quibus laquearia & tecta ædium exornari ſolent. Idem Heſych. ἐſκυεδ̀ς, ὁ γεγραμμένος, pictus, interpretatur. Conjicit autem doctiſſimus Stephanus (& rectè conjicit, ut ego ſentio:) dictam eſſe κυεάδα, vel ἐſκυεάδα, παρὰ τὴν κόρην, quæ in ſeſe τῶν κορῶν imagines pictas habeat; Puellarum puerorúmve imaginibus exornata. Hinc igitur Anglicum, **to carve**, ſculpere,& **a carver**,ſculptor: ut propriè ſit **a carver**, qui puerorum puellarúmve imagines (quibus ut plurimùm ædes exornantur:) facit aut ſculpit. Notant Anglici quidam Lexicographi, **cornell**, vetus verbum; quo pars anguli, neſcio quæ; ſed & domus frontiſpicium nuncupatum eſt: quod ſi verum eſt, (nam mihi aliàs inauditum:) hinc quoq; ductum meritò cenſeri poſſit.

'Ευὰν, ἔωλος, ἐχάτία, ἔνδεια, (**need**,

ſed

ſed & **want.**) De his in ſuperioribus, ut occaſio ſe dabat, jam egimus.

Ἐρεσχελεῖν, cavillari, ſcommate illudere, ludificari, nugari, **to wrangle**; ſed & **to raile**; quamvis Galli quoque habeant, *railler*, & *raillerie*: ἐρεσχελία, ludificatio, &c. **wrangling.**

Εὐχὴ, precatio, votum; εὔχομαι, precor, voveo: **a wiſh, to wiſh.**

Ἐγγυάω, propriè, in manus trado; **I give**: item ſpondeo, deſponſo: quod & Angli, propriè, **to give.**

Εἶτα, poſteà, **and.**

Z

ZΕω, ferveo, **to ſeeth.** Eſt in Cambdenianis: ſed ideò repeto, ut ejus occaſione (alieno quamvis loco, niſi quòd à ζέω non alieno:) Græcorum proverbium lectori impertiam. Dicebant enim; Ζεῖ χύτρα, ζῇ φιλία: Fervet olla, viget amicitia: Quo nihil aptius ad mores Germanorum, quales eos deſcribit Tacitus, fingi poteſt: ut ab illis ortum videri poſſit. Sed & hoc ipſum non factis tantùm, ſed & verbis illos uſurpaſſe, docebit de re Anglicâ vetere meritiſſimus, & pretioſæ apud omnes bonos,

bonos, ob ſummam probitatem, ſummum candorem, memoriæ, Henricus Spilmannus, in optimo Gloſſario, in voce *Geldum*. De quo plura quoque Somnerus meus, in Gloſſario ſuo, in *Croco Crowellet*.

Ζάγκλη, vel ζάγκλον: δρέπανον, falx. Vox Siculorum propria, ut notant veteres Grammatici. Hinc, ni fallor, vox à quibuſdam Italiæ populis (ut Varro docet) uſurpata, *ſecula*; pro falce. Varro quidem ipſe à *ſecando* ducit. At typus ille verbi diminutivus, *ſecula*, rei non benè convenit. Nec veriſimile eſt, vocem apud ipſos Latinos raram & ferè ignotam, ad Anglos perveniſſe. Varronem autem falſum fuiſſe, nemo mirabitur, cùm talia apud illum paſſim occurrant: qui etiam vocem *Pater*, ex Latinâ, (quo nihil ineptius) quòd *ſemen patefaciat*, origine: & *Proſerpina*, à proſerpendo, ducere maluit; quàm ex Græcâ, tam obviâ alioquin & certâ, repetere. Multa autem ex Siculorum dialecto in Linguam Latinam tranſlata eſſe, ſatis notum eſt. Videant, quibus animus, quæ de voce *cataſta* notant docti viri in Perſium. Hinc igitur fuerit;

rit, ut ego quidem cenſeo, Anglicum, **ſickle**. De affini verbo **ſythe**, in poſtrema parte dicturi ſumus.

H

Ἦϊον, maxilla, **the jaw**.

Ἠίθεος, juvenis, **a youth**. Venient, haud dubito, lectori in mentem, **young**, ex juvenis, & **youth**, pro juventute, ex hoc ipſo *juventus*, originem, iſtud quidem certiſſimam, hoc autem, probabilem, præferentia. Quæ mihi quoque cùm venerint in mentem, cauſſam tamen, cur reſpuenda eſſet origo Græca, in tanta linguarum iſtarum affinitate, non videbam: cùm nec illud exemplo careat, ut verba & ſono & ſignificatione penè eadem, à diverſâ tamen ſint origine.

Ἡμέρα, ἡδύς. De his ſuprà.

Θ

Θυγάτηρ, filia, **a daughter**.

Θάνατος, mors, **death**; niſi ad τὸ θύειν, de quo ſuprà, pertinet: **Dye, Death**. Vide ibi.

Θίβη, arca ſcirpea; propriè: ſed latiùs interdum pro loculo quovis, aut repo-

ſitorio,

ſitorio, ex quacunque materia : ut ex Atheni locis patet, **a tubb.**

Θυμέλη, locus editior, in ſcæna, vel alibi, in agris, unde Bacchici vel Dionyſiaci τεχνῖται ſeu artifices, ſaltationibus & geſticulationibus populum oblectabant : unde & θυμελικοὶ, tales dicti, ſaltatores, & geſticulatores publici. Sax. **tumbe, to daunce : tumbed, danced,** ut Verſteganus docet. Hodie, **to tumble,** jactare ſe, cernuare, proſtrare.

Θίασος, cœtus (Bacchantium propriè, ſive Bacchi ſacra celebrantium:) ſaltantium, & tripudiantium. Unde θιᾶσαι, ab Heſychio exponitur, χορεῦσαι, choreas ducere, tripudiare : & θίασον, χόρδισον, id eſt, tripudiato : & θιασῶται, χορεῦται, i.e. tripudiatores. Hinc petenda, ni fallor, Gallici verbi *danſe à danſer*, circa quam multi laborant, etymologia. Sed hoc nihil ad nos. Nam Angli à Gallis, ut probabile eſt, acceperunt. At Anglicum eſt, vetus & probum, **to toſſe,** ejuſdem ferè cum præcedente, **to tumble,** ſignificationis. Belgicum **taſſen,** aliud ; ex Gallico verbo, *tas.*

Θέμεθρν,

Θέμερον, σεμνὸν; (ut Heſychius exponit:) id eſt, grave, honeſtum, venerabile. Θεμέρη, σεμνὴ, βεβαία, ἀσαθὴς; gravis, ſtabilis; firma. Θεμαρύνεσθαι (γρ. θεμερύνεσθαι, ex Stephani ſeu exemplari, ſeu correctione:) σεμνύνεσθαι, morum gravitatem & verecundiam præ ſe ferre. Nullibi nunc quod ſciam extat hoc verbum; quod tamen genuinum eſſe & vetus Græcum, (ex σεμνὸς fortaſſe per dialectum formatúm: quod & hîc innuit Heſychius:) patet ex compoſito θεμερόφρων, id eſt, συνετὸς, σώφρων, apud eundem. Angli habent, **Demure**, id eſt, gravis, modeſtus. Nam qui ex Gallicis, *de bonne mœurs*, ductum volunt; ſuo more ludunt. **Demorre**, affine ſono, ſed planè aliud & originè & ſignificatione.

Θαῤῥεῖν, audere, **to dare**.

Θέλγειν, mulcere, demulcere (quod oratoris proprium:) Angl. **to talke**. Niſi quis malit (quod etiam probabile eſt) ex διαλέγειν, διαλέγεσθαι (quod in uſu tantùm eſt:) diſſerere, ſermocinari; contractum eſſe. Unde ortum videtur & vetus Belgicum, **taelen** (ut apud Kylianum) loqui, & **taele**, ſermo, oratio;

(διάλεξις:) Anglis hodiéque, **a tale**, fabula.

Θεωρέω, contemplor, **to ſtare.** Vulgò, ab aſtrorum ſeu ſtellarum (quæ **ſtarres**) contemplatione. Ego iſtud verius credo.

Θρέω, clamo, loquor; θρόος, ſonus, ſermo. (hinc ἀλλόθροος, Homero, diverſilinguis:) Angl. **I trow**, id eſt, puto, credo. Putare & loqui, affinia naturâ: Unde אמר Hebræis, utrumque: & vulgò dicimus, **what ſay you?** Lat. *Quid ais?* ſententiam rogantes.

Θροῦς, tumultus, clamor; Anglis, **a throng**, turba, tumultus, vel tumultuoſa hominum congeries. Niſi tamen ex θόρυβος, quod idem; vel, ἀθρόος, confertus.

Θορέω, ſalio, inſilio; θοῦρος, impetuoſus: qui cum impetu aſſultat: Anglis, **throwes**, parturientium dolores, ὠδῖνες, qui ſubiti & impetuoſi eſſe ſolent. Sed in genere, **throwigen**, pati, Saxonicum. (Matth. XVII. v. 12.)

Θερμὸς, calidus, **warme.** Vide in Κρύος.

I

Ἴκτιν, milvus, a **kite.**

Ἰμάντωσις, lignum (ita interpretatur Hieronymus, ut aliis notatum reperio) quod ad continendos parietes in medio ſtructuræ ponitur: Angli vocant, **the mantle**, (vel **mantletree**) **of a chimnie**, tranſverſum lignum quod anteriorem partem camini (ut nunc loquimur: deeſt enim aptius verbum, quia res ignota Romanis, ut ex Philandro in Vitruvium, aliiſque notum :) ſuſtinet & continet. Quod verbum quanquam aliis quoque fortaſſe Gallis, Italiſve commune, non tamen prætereundum duxi, quod paucis notam originem crederem. Stultum enim eſt quod de *mantelo* ſomniant.

Ἰαίνω, calefacio, tepefacio, propriè: & inde, liquefacio, diſſolvo, ſolvo, perfundo. Cùm animo attribuitur, perfundere lætitiâ ſignificat. Proprium enim caloris eſt, aperire & ſolvere. Unde ſparſis per totum corpus ſpiritibus, quædam cum languore conjuncta voluptas ſequitur. Hujus autem affectus, crebra oſcitatio ſæpè indicium

eſt: quam ut *fluxæ* cujuſdam *& apertæ ſecuritatis*, ſtrenuo & ſerio homine indignæ, argumentum vitio olim datam, ex A. Gellio (IV. 20.) diſcimus. Inde & flores cùm ad calorem ſolis aperiuntur, *oſcitare* dicuntur. Vis verbi Græci optimè à Plutarcho περὶ τοῦ πρω-ψυχροῦ exponitur his verbis: Τὸ θερμὸν κρατοῦν τοῦ ψυχροῦ διάχυσιν παρέχει καὶ ἀλέαν τῷ σώματι μεθ' ἡδονῆς, ὅπερ Ὅμηρος ἰαίνεσθαι κέκληκεν. Innuit autem Plutarchus, aut innuere ſaltem videtur, ſi non verbo, certè eâ notione verbi ἰαίνεσθαι, ut lætitiam ſignificaret, primum Homerum uſum eſſe; ut hinc quoq; tranſire ſæpè ſignificationes ad alias res affines, diſcamus. Anglis, **to yawne,** oſcitare eſt.

Ιαλεμίζειν, lamentari, flere, lugere: ἰάλεμος, lamentum, cantilena lamentabilis, & lugubris. Anglis, **to yawle,** lugere, cum clamore lamentari.

Ἱστάναι, ſtare; item, ſiſtere. Ita & Anglicum, **to ſtay,** utrumque. Quod evincit, non ex Latino, ſed Græco ortum eſſe. Hinc quoque credibile eſt & verbum **ſtaffe,** quo corpus quaſi ſiſtitur (ſæpè ſine eo ruiturum) & ſuſtentatur.

Quæ

Quæ & Hebraici מַשְׁעֵן ratio: ſed & Latini (ut pleriſque placet) *ſcipio.*

Ἵππος equus, **a hobbie**, de quodam equorum genere.

K

KΑρπὸς, fructus, in genere, quivis: καρπὸς ἀρέρης, fructus terræ. Interdum, ut docti viri obſervarunt, frumentum, propriè: καρπίζω, carpo, fructus colligo. Anglicè, **a croppe**, annona; meſſis unius anni.

Καρπὸς, palmæ prima pars, junctura manus cum cubito: λαμβάνειν ἐπὶ καρπῷ, apud Homerum: Anglicè, **to grapple, or graſple**, conſerere manus, implicari.

Κάρφος, palea, feſtuca, ſtipula arida: κάρφω, & καρφύνω, ſicco, arefacio: etiam κατακαρφύνω, ſordido, ſqualidum reddo: κάρφη, Heſychio, φορυτὸς, quiſquiliæ aridæ. Anglis **ſcurfe**, furfures capitis, arida ſcabies: **ſcurvie**, ſcabioſus, propriè. Sed cùm ad mores transfertur, ex αἰσχρὸς ductum videri poſſit, quod *turpem* ſignificat.

Κίρκοι, vel κείκοι, inter alia, (nam multa ſignificant:) ab Heſychio exponuntur,

nuntur, ἅρπαγες, & πάντα τὰ ἐπικαμπῆ, id eſt, harpagones; & in genere, quicquid aduncum eſt. Anglici Lexicographi **creeke**, vel **crooke**, (utroque enim modo ſcriptum reperio:) exponunt etiam harpagonem, ſive machinam, quâ onera tollunt. Ejuſmodi machina etiam γέρανος à Græcis dicta: Anglicè, (ex Græco) **a crane.**

Κίρκος (vel κρίκος) circulus, annulus, anſula, quicquid aduncum. Ex hac multiplici verbi ſignificatione manat fortaſſe Anglicum **qwirke**, pro opere ſubtili, vel ſophiſmate.

Κεραντῆρες, dentes genuini vel maxillares. Anglicè, **to ſcrantch**, edere; ſed indecorè, lacerando dentibus, aut conterendo.

Κλοιὸς, collare, propriè caninum: jugum ligneum, quo ferociores canes domantur. Tale lignum vocant hodiéque Angli, **a clogge**: & inde verbum, **to clogge**, impedire, implicare. Unde & τὸ **clogge**, ni fallor, pro trunco. Solent enim ejuſmodi κλοιὸς ex appenſo trunco concinnare.

Κορυφὴ, vertex, ſummitas quævis, cacumen. Olim **croppe**, pro quavis ab

Anglis

Anglis ſummitate uſurpatum ; ut apud quoſdam Lexicographos reperio.

Κόλλυψ, corium, ſeu caro neſcio quæ durior in ſive tergis ſive cervicibus boum ; item & ovium. Hinc κόλλυπες & κόλλαβοι claviculæ quædam ex iſto corio confici ſolitæ, quibus fides intendere & remittere ſolebant. Alii πασάλους, ἐξ ὧν ἐξάπτονται αἱ χορδαὶ interpretantur, & ex κεκολλῆσθαι, i.e. ex agglutinatione ita vocatos iſtos κολλάβους tradunt. Haud longè abit Anglicum, **claſpes.**

Κόλλαβοι vel κόλαβοι dictæ etiam ſunt portiunculæ panis, neſcio quæ, in certam formam ex majore quantitate conciſæ ; ex κολοβόω, decurto, minuo, mutilo. Angli vocant **collops**, particulas porcinas, ad ſubitos uſus ex integrâ ſuccidiâ deciſas. Imò & quælibet offulæ carneæ ita vocantur.

Κῦμα, κύημα, partus, conceptus. Anglis, **a qualme**, deliquium animi quoddam, quale parturientibus uſitatum. Poſſit etiam ex κάμνω; ut alterum **faintneſſe**, ex Latino, fatigo, vel fatiſco. Sed illud magis probo. Hinc etiam **ſquamiſh**, qui delicato & faſtidioſo laborat ſtomacho.

Κράμβη, braſſica, faſtidium parere ſolita, unde proverbium, *Crambe bis cocta*: Græci dicunt; Δὶς κράμβη θάνατος. Hinc puto Anglicum, **to cramme**. Alioquin ex κορέω, unde κεκορημένος, ſatiatus, ducerem. Facit tamen ad priorem rationem, quòd Bœotos κράμβην, pro γαστέρι dixiſſe, notat ex Athenæo Euſtathius.

Κάμπτω, curvo, inflecto. Anglis, **to crumpe**. Unde, **crump-legg'd**: **crump-ſhoulder'd**, &c. **to crumble** aliud, quod ex **crumme**, mica. Καμπὴ, flexura, curvamen. flexus artuum, articulus, nodus, ſuffrago. Angl. **crampe**, ſpaſmus. **Krimpen**, Belgis, contrahere, quæ propior origo meritò cenſeatur. Sed hoc ipſum ex Græco κάμπτειν, cùm flectendo res contrahantur: aut certè ex χρίμπτω, appropinquare facio, admoveo. Sed & τὸ **cripple**, mancus, claudus; ab eodem, ni fallor, κάμπτω.

Κρώβυλοι, cincinni, crines intorti: puerorum propriè. Hodie, **curled hayre**: olim **crul**, ut ex Chaucero notatum quibuſdam. Sed & **crocks** olim pro cincinnis uſurpatum notant iidem.

Κόβαλος, πανοῦργος, κακοῦργος, quaſi κακόβου-

κακόβουλος, ut quidam volunt: maleficus, vafer, &c. Anglis, **goblins**, mormolucii neſcio cujus nomen, quo infantes terrere ſolent: ex Græcâ haud dubiè origine. Antiquitas hujus notionis & uſus, futilem eorum conjecturam arguit, qui ex Italâ *Gvibellinorum* factione ortum crediderunt. Joannes Meletius in Epiſtolâ ad Georgium Sabinum, de religione & ſacrificiis veterum Boruſſorum: *Eædem gentes*(inquit) *colunt ſpiritus quoſdam viſibiles, qui linguâ Rutenicâ* **coltky**, *Græcâ Coboli; Germanicâ* **Coboldi** *vocantur. Hos ſpiritus credunt habitare in occultis ædium locis, vel in congerie lignorum: nutriúntque eos lautè omni ciborum genere, eò quòd afferre ſoleant nutritoribus ſuis frumentum ex alienis horreis furto ablatum.* Hactenus ille.

Κρότος, pulſus, plauſus manuum pedúmve, propriè: applauſus. *συγκροτεῖν*, coire, conſpirare. *συγκρότημα*, coitio, conſpiratio. Anglis, **clutter**, ſonus inconditus; tumultus: **a crue**, ſocietas, coitio.

Κρύος, frigus; *κρυερός*, frigidus: Anglis, **cold**, utrumque, frigus & frigidus.

Litera-

Literarum *l.* & *r.* mutua inter ſe permutatio, tam tralatitia obſervatio, tam in omni ſermone obvia, ut meritò verear ne noſtra in talibus diligentia lectori non uni putidior quàm gratior accidat. Nos tamen quia novum hoc & fortaſſe minùs probabile videbitur etymon, aliquot exempla legentibus ob oculos hîc ponemus: ἅλως, *area*; λείριον, *lilium*; κανθήλιος, *cantherius*; στλεγγὶς, *ſtrigilis*; γαργαρεὼν, *gurgulio*: Ululare, **hurler**, *urlare*; παράλυσις, **palſie**; καρυόφυλλα, caryophylli flores, **gillyflowers**. Hæc in derivatis exempla. Sed in uno eodémque verbo ſæpè alternant, ut שרשרת, & שלשלת. κρώμαξ, κλώμαξ: κλωμακόεις, κρωμακόεις, aliiſque plurimis: ut Galenus Latinum *cerebrum* Græcè ſcripturus, κέλεβρον, quaſi perinde eſſet, cum litera *l.* vel *r.* ſcriberetur, expreſſerit: & contrà, φραγέλλιον, pro Latino *flagellum*, Joh. II. 15. aliíbque reperiatur. Sed dicet aliquis fortaſſe; Nonne ex Latino *gelidus* (quod & doctis viris, Helvidio, aliiſque placuiſſe ſcimus) ꝑ **kald** vel **cold**, verſo ut ſæpè ꝑ *g.* in *c.* promptior & paratior Etymologia? ſanè, ſi ſonum ſpectemus, quin

gelidus

gelidus ſit propior origo, non ego negaverim: ſi verò ſignificationem, non ſine cauſâ Græca præferatur. Aliud enim, quamvis affinia, gelidum; aliud frigidum. At commendat Latinam originem vox etiam *frigidus*, ex quâ quis dubitet quin τὸ **freeſe** manaverit? ego verò dubito, & ex Græco φρίκη, quod horrorem frigoris (& indè timoris: quamvis hoc uſitatius:) propriè ſignificat, potiùs duxerim. Tres gradus frigoris in febricitante Alex. Aphrodiſæus (ut doctiſſimus hîc ex illo Stephanus) conſtituit: ἐπιψύχωσιν, φρίκην & ῥῖγος: ex utrovis horum poſteriorum, quibus intenſum frigus indicatur, φρίκη vel ῥῖγος, τὸ **freeſe**, duci poteſt: ut & Latinum *frigidus*. At Græcam commendat originem vox **warme**, calidus, è Græcâ θερμὸς; quod non nobis ſic viſum primis. Eò autem magis aliis ita ſtatuentibus aſſentimur, quòd literam illam aſpiratam θ in derivatis haud rarò excidere non uno exemplo didicimus: vide in σπιθάμη, &c. Sed & Latinos ex hoc ipſo θερμὸς, olim finxiſſe *formus*, notant docti viri. Cur non & Angli veteres ſuum **warme**; quòd non magis, quàm

quàm illud Latinum, ab origine ſuâ recedit?

Κοῖλος, cavus; κοίλη ναῦς, cavum navis, venter navis, carina. Hodie, **the keel**, propriè carina; nec aliter ſumitur. olim autem, **keeles**, συνεκδοχικῶς, *naves*. Niſi tamen iſta potiùs diſtinguenda, & τὸ **keele**, ut carinam ſignificat, ſit ex κοίλη: ut autem navem, ex κέλης: quod navigii genus, ex uno remigum ordine, (non ut quidam puerili errore, quòd uno remo & non duobus ageretur:) conſtans, ad velocitatis & prædationis uſum potiſſimùm comparatum ſignificat.

Κέλης, equus deſultorius; ad curſum aptus. Anglis, **a coalt**, pullus equinus: juvenis equus, quales ad curſum aptiores. Sed olim fortaſſe equus ſimpliciter ita dictus, ut **mare**, olim equus in genere; nunc equa tantùm.

Κάπη, præſepe, **a cribb**.

Κώρυκος, pera, ſacculus, propriè coriaceus; ad cuſtodienda, & circumferenda cibaria aptus; ut ex Homero patet. **Crock** Anglis olla in quâ coquuntur carnes.

Κικκὸς, gallus (Heſychio:) κικκὰ, gallina:

gallina : **chick**, & **chickens** : *pulli gallinacei.*

Κοῦρος, juvenis, inter puerum virúmque medius : qui, ut plurimùm, ferociores & petulantiores eſſe ſolent : **ceorl**, olim, (nunc **churle** :) duri agreſtíſque vir ingenii : ſed & ruſticus.

Κουρίδιος, & *κουριδία*, apud Homerum, de marito & uxore, qui juvenes. Saxonicè, **ceorlian**, *ἐκγαμίζεσθαι*: Matth. XXII. verſ. 30. **ne big ne ceorliath on tham æriste** : *neque nuptum dentur in reſurrectione.*

Κόρη, & *κούρη*, filia, puella ; **a gyrle.**

Κόννος, menti barba, apud Lucianum. Anglis, **chin**, mentum.

Κομμὸς, ornatus nimius, affectata corporis elegantia ; **comely**, nitidus, elegans.

Κνίζειν, *κνιττᾶν* (verbum Tarentinum, de quo Scal. in Virgilii Catal.) prurire, **to itch.**

Κνίδη, urtica ; **a nettle.**

Κῆδος, affinitas ex nuptiis contracta : *κηδεστὴς*, affinis, ſocer, gener : *κηδεύω*, affinitatem contraho, &c. Angl. **Kindred**, affinitas, propinquitas. Si quis tamen malit ex *γένος, συγγενὴς, συγγέ-*

νία, &c. non valdè repugnem. Hiſpanicum, *cunnado*, ex *cognatus*, ni fallor. Cæterùm, Anglicum **kind**, tum genus ſignificat, quando ſubſtantivè ſumitur; tum verò, cùm adjectivè, humanum, amicum, commodum; cui non abſimile Græcum οἰκεῖος, quod tum propinquum, tum familiarem & commodum ſignificat: unde etiam Anglicum verbum per uſitatam aphæreſin duci poſſit.

Κάπηλος, caupo, inſtitor, propola, tabernarius: καπηλεύω, cauponor, &c. Anglis, **ceapman** (nunc **chapman**:) vel **ceap-man**: q. d. inſtitor homo, nundinator: **decyp**, vendito: Matth. XIX. verſ. 21. Item **to chaffer**, mercari; & **chaffering**, mercatus, nundinatio. Fortaſſe & **to pickle**, muriâ condire, inde ortum, cùm ad caupones & id genus hominum propriè pertineat.

Κείζω, ſtrido, **to ſcritch**: κειγὴ, ſtridor noctuæ, **a ſcritching**; **a ſcritch-owle.** An & **a crickett**, obſtreperum cicadæ, vel locuſtæ genus.

Κεφαλὴ, caput; veteribus Anglis, **cop**.

Κρύπτω, abſcondo, ſimulo: κρύψις, abſcon-

abſconſio, ſimulatio. Anglis, **craft**, & **craftie**; vafrities; vafer. Item **a croft, or, undercroft**, κρυπτὴ, i. e. locus ſubterraneus, &c.

Κενὸς, vacuus, inanis; κενὴ κοιλία, venter vacuus. Anglis, **cleane**, mundus; aliquando vacuus; ut cùm dicunt; **cleane gone**; **cleane riddance**; **cleane teeth**: Κενεαγγὶη, κεναγγία, vaſorum vacuitas: Hippocrati, fames, inedia. Unde poteſt etiam eſſe, ? κ. in *h.* (de quo ſuprà fuſè; & mox exempla plurima:) migrante, **hunger**, fames, inedia.

Κόπτω, ſcindo, **to chopp**: κόπτεσθαι, vexari, plangere, **to chafe**.

Κατέχειν, occupare, firmiter tenere, aut amplecti; **to catch**.

Κωτίλλειν, garrire; **to chat**.

Κόκκω, (vel ut alii, κόκω) Atticis pro ταχὺ, celeriter. Angl. **quick**, & **quickly**. Niſi tamen id conceptui proprium: & tum fuerit à κινεῖν.

Κηλέω, delinio, demulceo; **to claw**.

Κοεῖν, i. e. νοεῖν, αἰσθάνεσθαι: intelligere, ſentire. Verbum vetus, ſed cujus apud veteres Grammaticos frequens memoria, in tradendis diverſorum verborum Etymologiis, ut κοῖος, κοάλεμος, νόβαλος;

λ☉, ϑυοσκό☉, &c. Apud Etymologicum in κοάλεμ☉ profertur ex Callimacho locus, ubi ita uſurpatum reperitur. Habet etiam Photius in Bibliotheca ſua, in derivatione verbi μακοᾷν, ex Helladio Bizantino. Eſt etiam apud Heſychium κοθεῖ pro αἰσθάνεται, νοεῖ: i.e. ſentit, intelligit. Hinc fortaſſe fuerit & vox ἀλλόκοτ☉, peregrinus, incognitus: potiùs quàm ex τίκτω, ut vulgò tradunt. Veteribus Anglis, **cuth**, notus, cognitus; **uncuth**, (hodiéq; vulgò) incognitus, inuſitatus.

Κοννεῖν, i. συνιέναι, ἐπίςαϑαι intelligere: κοννοῦσι, γινώσκουσι, ſciunt, intelligunt; **to konne**; Item **cunning**: peritus, intelligens: & inde **Koning**, nunc **King**, Rex. Sed & **to kenne**, videre, perſpicere: **the kenne of ſenſe**, judicium ſenſuum.

Κύων, prægnans: κύουσα, quæ peperit; olim **quena**, vel **quinde**, (ut Verſteganus) uxor, vel mulier in genere. Nunc **Queene**, κατ' ἐξοχλὼ regina. Sed & **queane**, probroſum, pro meretrice: fortaſſe, ex aliâ origine. Verſteganus, ſterilem vaccam propriè ita nuncupatam docet. Ipſum autem **Kaw**, pro vaccâ

ex

ex Latino potiùs per aliquantulam inverſionem, & contractionem, quàm ex Græco derivem.

Κυὼν, canis; **a curre**; item **a kennell**, canum cubile, vel agmen.

Κυνίδιον, catellus; **a hound**: ℘ *κ*. in *h*. verſo, ut ſuprà in *κενεὸς*, *κενὰγχία*: & ſuprà, de idiotiſmis, multis exemplis probatum. Hîc alia nunc ſubnectemus, ex quibus intelligi poſſit, quanti momenti ad veras origines expiſcandas, ſit talis obſervatio.

Κεύθειν, occultare, **to hide**.

Κόνδυλος, pugnus, **a hand**: *κονδυλίζειν*, pugnis cædere; propriè: & inde fortè, **to cudgill**, quod fuſtis, pugnorum uſum in tali re, præſtet: ut & *τὸ* **fiſt** (pugnus:) ex Latino *fuſtis* ortum eſſe non improbabile. Ita Græcis *πυγμὴ* tum pugnum ſignificat; tum cæſtus, ſeu potiùs pugilatum qui cæſtibus exercebatur. At **knuckle**, eſt *κόνδυλος*.

Καμπὴ, flexura artuum corporis inter incedendum: ut cum Ariſtoteles de quibuſdam animalibus, *εἰς τὸ πλάγιον ἔχειν τὰς καμπὰς*, id eſt, obliquè incedere. Angl. **the hamme**,

 poples,

poples,cujus inflexione inceſſus inſtituitur.

Κοιλὸν,cavum; **hollow** : κοιλόφθαλμος, **hollow-eyed.**

Κουρὰ, cæſaries ; **hayre.**

Κερχνεῖν, aſperare : κερχώδης, qui aſperâ eſt voce. Angl. **harſh**, aſper.

Κορδύλη, Suidæ πᾶν τὸ ἐξέχον καὶ συνεστραμμένον, quicquid eminet, & convolutum eſt : ἐσκεκορδυλημένος, intectus, involutus ; **a hurdle** : crates ex viminibus textis, parietum uſum ad includendos homines, pecudéſve præſtantes.Item, **to huddle**, involvere : **to hoord**, acervare, condere : potiùs quàm ex Gal.*bardes*, impedimenta. Eſt etiam κορδύλη, περιείλημα τῆς κεφαλῆς, involucrum capitis ; **a hood**, Anglis, cucullus.

Καβάλλης, ἐργάτης ἵππος : equus operarius ; *caballus*, Latinè : quod vilitatis habet ſignificationem, ut ex ſexcentis authorum Latinorum, & nonnullis Græcorum locis cuivis liquere poteſt. Tale, *olitoris caballus*, apud Horatium, & id genus alia, doctis viris notata. Ut qui id negant,(quod faciunt quidam Per-

ſii interpretes) miram ſuam in his literis infantiam prodant. Nam quod afferunt, *chevalier*, apud Gal. *cavaliero*, Italis nomina eſſe honorifica : perinde faciunt, ac ſi dicerent, queane, aut ſchalck, aut knave, quia olim honeſta fuerint, talia nunc eſſe, nec aliter uſurpari poſſe. Næ illi verborum naturam cognitam non habent qui ſic diſputant. Cæterùm καβάλλης, caballus, vox origine Græca ſit, an Latina, meritò dubitemus. Plutarchus aliquoties uſurpat ; ſed ille ex poſterioribus eſt Græcis, qui à Latinis potuit accepiſſe. Deinde quòd de Etymologiâ verbi tradunt Grammatici Græci, ex καββάλλειν, pro καταβάλλειν, id eſt onera injicere : id primum oſtendere debebant, καταβάλλειν eâ notione reperiri. Mea tamen ſic eſt opinio, verbum Græcum eſſe, & ita propriè vocatum, equum caducum & ſternacem, quem Angli vulgò, a ſtumbling jade nuncupant : vel equum vectigalem, quem ad publicos pro re natâ uſus, oneribus ferendis aptum,

alere cogerentur. Utrumvis, uſitatæ verbi καταβάλλειν ſignificationi optimè conveniat. Talia autem multa ſunt vetuſtiſſimis Græcis uſitata, quæ poſteà exolevere: ut in ſuperioribus ex Varrone & Plutarcho obſervavimus. Aliquid etiam in verbo ζάσχλης. Anglis, **to bobble** ſubſultare eſt: quod equi ſuccuſſarii, id eſt caballi proprium. Lucil. *Succuſſator tetri tardíque caballi.* **Hobbi** genus quoddam equi, ut volunt, Hybernici. **Hoblers,** *hobbellarii*, in jure Anglico municipali vocati, qui lege prædii ſui equum curſorium ad publicos uſus alere tenerentur.

Κόρη, puella, filia; Anglis olim **hure**, (nunc **whore**) meretrix. Planè ut Gallis, *garce*, vel *garſe* tam puellam, quàm meretricem ſignificat. Sed & Anglis, verùm ſecundum aliam analogiam, ex hoc,

Κόρη, puella, mutato, ut in multis, κ in *g*. factum eſt Angl. **girle,** puella.

Κατὰ, contra; **gainſt, againſt.**

Κύκλος, circulus, orbis, rota; **a wheel.** Vide tamen in εἰλέω ſuprà.

Καλῶς,

Καλῶς, benè; **well.**

Κείρω, tondeo; **to ſheare.**

Κοῖλον, & κοίτη, luſtrum ferarum, cubile, &c. **a cote,** (nunc **cottage**) tugurium.

Κλώθω, neo; κλῶθες, Parcæ, ob aſſiduam in nendo operam; **cloth,** pannus.

Κιγκλίζειν, crebró movere, & agitare: κιγκλισμὸς, crebra agitatio & motio. Angl. **to jangle,** & **jangling.**

Κρέω, pulſo: κρεμβάλοις κρέειν, crembala pulſare: τὴν κιθάραν κρέειν, citharam pulſare: κροῦμα, ſonus qui editur cum organorum muſicorum pulſatione. Item, (ut quidam interpretantur) carmina, odæ; **a croud.** Notiſſimum & uſitatiſſimum inſtrumentum muſicum, ad quod cantare & ſaltare ſolent.

Κῦδος, opprobrium: κυδάζειν, convitiari; **to chide,** increpare: quod plerumque non ſine opprobriis.

Καταρᾶσθαι, imprecari, maledicere: ſolet τὸ κατὰ in compoſitione contrahi, ut κάτεβαλε, κάββαλε, (inde καββαλικὸς, & Lat. *caballus*:) καταλείπειν, καλλείπειν, &c. ſed & coaleſcere, ut κατὰ κορυφὴν, κακκορυφὴν: κατὰ πεδίον, καππεδίον: κατὰ μέσον, κάμμεσον, &c. **to curſe,** quaſi ex καρρᾶσθαι,

ut ex καλαρέζειν demulcere, Galli ſuum *caraſſer* effinxiſſe memini alicubi legere. Vulgò tamen (ſed non ita probabiliter) ex χαρίζεσθαι, quod aliud eſt.

Κιχέω, κιχάνω, & κίχημι, Homero uſitatiſſima: propriè, curſu & pedum pernicitate aliquem aſſequor, & comprehendo: corripio. Anglis, **to kick**, pede ferire: *Ferire*, pro aſſequi, vel tangere etiam Latinis uſurpatum. Horatius, *Sublimi feriam ſydera vertice.*

Κνίψ, culex, **a gnatt**: quod non tam remotum quàm eſt *pavo*, ex ταώς; *ſpica*, ex ςάχυς; & ſimilia, quæ doctiſſimis viris placuerunt, & arcaniore quadam analogiâ ſe tuentur.

Καρδία, κάρτερος, κυκλὸς, &c. Vide ſuprà, ubi de Idiotiſmis, &c.

Λ

ΛΕγεσθαι, (unde λέκτρον, lectus: ἀλέκτωρ: & καταλέγμενος. &c.) jacere, cubare, **to lie**: Item, λέγω, cubare, vel jacere facio, (apud Homerum, ut & prius:) **to laie.**

Λιχάω, lingo; **to lick.**

Λάγνης, vel λάγνος, (quaſi λάγυνος) libidinóſus, ſalax; **lecherous.**

Λαγὼν,

Λαγὼν, λαγόνες, ilia, lumbi; **the loynes.**

Λαγὼν, angiportus; **a lane.**

Λέγνον, fimbria; & in genere, (ut Heſychius explicat) τὸ ἔσχατον, quod extremum eſt; **a ledge.**

Λόχμη, denſa ſylva; & metaphoricè, crines denſi. Angl. **locks**; cincinni: ſed & λοξὸς, obliquus, non rectus: quod & cincinnis, ſive intortis crinibus non malè quadrat.

Λαγαρὸς, laxus, vacuus, non diſtentus: Angl. **lanck.**

Λίχνος, qui cupediis eſt deditus, liguritor, cupes, catillo; **lickeriſh.**

Λόφος, inter alia, tumulus, collis, locus editus, **a loft**, & **aloſt.**

Λάβρος, avidus, vorax, impetuoſus; nimius: λάβρον ςόμα, os procax. Angl. **laviſh, a laviſh tongue.**

Λὰξ, cum calcibus; vel ut quidam apud Homerum (λὰξ ποδὶ κινήσας, & ſimilibus) interpretantur, molli pede: ἄκρῳ τῷ ποδὶ, pede extremo. Anglis **lagg**, tardus, poſtremus; quod tamen etiam ex λήγω, ceſſo, deſino, duci poſſit.

Λίσπος, attritus, ſeu detritus uſu. Λίσπη γλῶσσα, quo ſenſu Athenienſibus

à lepidiſſimo Comico objecta, conſulendi ejus interpretes & ſcholiaſtæ. Hadrianus Junius, vir doctiſſimus, *lubricâ ac ſuaviter balbutientem linguam interpretatur.* Angl. igitur, **a liſping tongue**; λίσπη φθογγὴ. Et enim **tongue**, Græcum quoq; ut idem vir eruditiſſimus pridem monuit, & nos ſuo loco docebimus.

Λαγχάνω, ſortior, ſortitò obtineo: τὸ λαχὸν, quod ſorte obtigit: λαχμὸς, ſors, **luck** & **luckie**: quanquàm dubito utrùm ex eâdem ſint origine: & non potiùs **luckie**, ſit ex λευκὸς, candidus, albus; dicunt enim Græci, λευκὴ ἡμέρα, fœlix & fauſta dies: Angli, **a luckie day.**

Λεύσσω, video, aſpicio; **to looke**: quod minùs remotum, quàm βλέπω; ex quo tamen prius illud doctiſſimi Grammatici deducunt.

Λύειν, λῦσαι, ſolvere; **to looſe**: Λυσιμάχιον, herbæ nomen; Angl. **looſe-ſtrife**: quaſi dicas, λυσιστρόφιον. Vide infrà in στροφή. Idem λῦσαι, diſſolvere, reſcindere, abſcindere, evertere (ut apud Homerum, λύειν πόλιν, evertere, perdere urbem, &c.) **to loſe**, id eſt, *perdere, amittere*; **loſſe**, damnum, jactura.

Λείπειν,

Λείπειν, relinquere, linquere, **to leabe.**

Λαὸς, turba, populus: Anglicè, **lewd**, improbus, flagitioſus: quales è turba plerique. Obvia philoſophorum in eam rem teſtimonia.

Λῶ, λῇς, λῇ, (pro θέλω, θέλεις, θέλει; apud Callimachum, Theocritum, alióſque:) volo, cupio, &c. **I liſt.** Hinc autem, aut ex λελιημένος, quod exponitur θέλειν, ὁρμῇ σπεύδειν, eſt, **to luſt**: & nomen ſubſtantivum, **luſty**: niſi quis malit ex λοίσθων, (quod ab Heſychio exponitur ἀκρατὴς περὶ τὰ ἀφροδίσια, circa res venereas incontinens, ſalax) deducere. Quæ quanquam ſunt valde probabilia, non tamen omittendum, λύσσα, vel λύττα, quod apud Græcos de caninâ rabie proprium eſt, ad alios quoque, majores & impotentiores, (ut amoris iræve,) qualeſcunque affectus non rarò transferri. Unde & Anglicum verbum manaſſe, nonnullis fortè magis arridebit.

M

Μύρον, unguentum; **to beſmeere**: ungere: τὸ **be** præponitur, ut in aliis multis. Simplex igitur fuerit, **to ſmeere.**

ſmeere. Sed & **myre** lutum ex eodem fonte; cum τὸ μύρομαι, ex quo μύρον ortum, *flere, fluere, fundere,* in genere ſignificet, & iſta vulgò confundantur.

Ἀλείφειν, ungere, & illinere: ἀλοιφὴ, unguentum, & tectorium, quo parietes illinantur. Ita & Latina, *venenum, inficere,* in utramque partem uſurpantur; & alia plurima.

Μυδάω, nimio humore & uligine vitior; præ nimio humore ſeu madore putreſco: μύδησις, vitium quod ex nimio humore & madore contrahitur; **mud, muck; muddy, mucky.**

Μέλδω, liquefacio: Item macero, conſumo, &c. **to melt:** Item, **to moulder.**

Μινύρομαι, lamentor; **to mourne.**

Μῶλος, πόλεμος, μάχη, θόρυβος, μόλος, bellum, pugna, turba, labor; Angl. **to moyle:** vulgò jungunt, cum **toile,** (**to molle and toile**) de quo vide in ὄτλος.

Μιγνύειν, miſcere; **to mingle:** μίσμα, mixtio; **a miſhmaſh.**

Μαραίνω, tabefacio; μάρανσις, vel μαρασμὸς, tabes; **muraine,** vel **murrein:** lues, tabifica lues: inter pecora propriè.

Μαίνεσθαι,

154

Μαίνεσθαι, inſanire; μανία, inſania; **to be mad, madneſſe**: de *d* inſerto, vide ſuprà. Hebræis recentioribus מלנכיא, μελαγχολία, μανία.

Μιςύλλω, in minutas partes ſeco, in parva fruſtra concido; **to mince.**

Μείλιχιος, vel μείλιχος, ſuavis, manſuetus, affabilis; **mello.**

Μαῖα, obſtetrix; **a mid-wiſe.**

Μέγιςος, maximus; **mighty**: de **mæſtan**, & **moſt**, in ſuperioribus.

Μηχανᾶν, excogitare; moliri, ſtruere; **to make.**

Μυελὸς, medulla; **marrow.**

Μόλυβδος, plumbum; **lead**: Vide exempla contractorum, de quibus in ſuperioribus egimus: & infrà, in μαςρωπὸς, & μαςεύλλη. Item & πολύπη.

Μανινὸν, pro magno, ſeu ingenti, vox (authore Plutarcho) Phrygiaca. Potuit alioquin (ut jam olim Eraſmo aliiſque notatum:) & Græca meritò cenſeri, cum etiam à Lat. *inſanum*, pro magno uſurpetur. Cæterùm linguam Phrygicam ejuſdem fuiſſe cum Græcâ originis, ut quæ ex illâ ſunt, etiam Græcæ, ſed quæ antiquiſſimis temporibus obtinuit, adſcribi poſſint, ex quorundam

ſententiâ

ſententiâ priùs notavimus: Anglis, maine, ingens. Utuntur & ſubſtantivè, cùm dicunt, with might and maine.

Μάνης, δοῦλος, ſervus. Ariſtophanes, (ut alios omittam) bis utitur; ubi Scholiaſtes, οἰκέτας, domeſticos, exponit: ut doctiſſ. Stephano notatum. Græcam tamen non redolet originem: de quo alii pluribus. Anglis man, homo, vulgò pro famulo, ſed καταχρηστικῶς, ut Latinis puer; & Græcis παῖς. Quidam ex Latino *mas* repetunt, ut Lipſius; alii ex *homo*. Ego ἐπέχω. Movet me tamen, quod affine, wo·man ex Latino fœmina fluxiſſe credibile eſt. Quanquam magis probarem Verſtegani ſententiam, woman, quaſi womb-man, ἐτυμολογοῦντος, ſi conſtaret τὸ wombe, mulieris uterum propriè, non ventrem in genere apud antiquos denotaſſe. Regeret tamen aliquis fortaſſe, utcunque nomen illud tam viris quàm mulieribus commune, nihil obſtare tamen, quin mulieribus ab illâ potiſſimum parte nomen ductum ſit, in quâ præcipuum à viris diſcrimen, & quâ illæ maximè notabiles. Enimverò, & γαστὴρ commune utrique ſexui; ad ea tamen

quæ

quæ mulierum propria, ſæpe transfertur: ut cum ἐν γαστρὶ ἔχειν, &c. dicuntur. Cæterùm, ut nunc **woman**, ita **wife** olim, commune ſexus nomen erat: quod nunc uſus conjugibus addixit. Hodie, enim **wife**, uxor; **houſe-wife**, mater familias.

Μάννος, vel μάνος (quod & μανιάκης) κόσμος περιτραχήλιος, ut Theocriti Scholiaſtes; genus ornamenti collaris, vel collo apti: χρυσοῦν ψέλλιον φοροῦσι περὶ τὰς χεῖρας καὶ τράχηλον οἱ Γαλάται: ait Polyb. ut ex illo docet hîc doctiſſimus Stephanus. Angli hodiéque, **a mane**, vel **maine** jubam vocant equinam: quæ equi præcipuum, præcipuè ſi cultus accedat, ornamentum. Plinius de Leonibus: *Leoni præcipua generoſitas, tunc cùm colla, armóſque veſtiunt jubæ. Id enim ætate contingit, è leone conceptis. Quos verò pardi generavere, ſemper inſigni hoc carent.*

Μετὰ, (præpoſitio:) cum: Saxonicè, **mid**. Eadem præpoſitio μετὰ, quando cum accuſativo conſtruitur, ſæpè (apud Homerum præcipuè:) motum ſignificat ad locum, ponitúrque pro, πρὸς vel εἰς: ut

Ζεὺς

Ζεὺς γὰρ ἐπ' ὠκεανὸν μετ' ἀμύμονας Αἰθιοπῆας ἔβη.——— (διοπῆας (id eſt) *Jupiter enim in Oceanum ad inculpatos Æthiopas Heſternus ivit.* Et, Ἀλλ' ἴθι νῦν μετὰ λαόν, *proficiſcere ad populum.* Et, Βῆ ϛ' ἴμεναι μεθ' ὕας. *Pervenit ad ſues.* Ex hâc præpoſitione fecerunt Angli (ut Græci ipſi ex ἀντὶ, præpoſitione, verbum ἀντιάω, ſeu ἀντάω: & ſimilia:) verbum **to meet**: convenire. Unde & ſubſtantivum **meet**, id eſt, aptum, conveniens. Ita & Græcis ἀπαντᾶν, quadrare, convenire: de quo ſuprà ſuo loco. Eadem præpoſitio genitivum regens, conjunctionis aut participationis habet ſignificationem, Latinæ *cum*, vel *unà cum* reſpondens: μεθ' ἡμῶν, nobiſcum; μεθ' ὑμῶν, vobiſcum: vel conjunctis viribus. μετὰ δικαιοσύνης, cum juſtitia; vel juſtitia comite, &c. Unde & compoſita, μετοχὴ participatio; & verbum μέτειμι, interſum: (κουροτέροισι μετεῖναι, inter juniores converſari, &c.) & interdum, μέτα (accentu retracto:) pro μέτεστι, præſens eſt; intereſt. Hinc, aut ego fallor, **mate**, focius, ſodalis. Imitantur etiam Græcos Angli in uſu hujus præpoſitionis, ſuo **after**: pro

διὰ

διὰ: ut cùm dicunt, **He is gone after ſuch a thing.** μετὰ δεῖπνα, **after a dinner, i.e. to get a dinner.** χρυσεῖον μετὰ κῶας, **after the golden fleece.** Latini non poſſunt iſta verbatim reddere: verbatim ſimul & eleganter Angli poſſunt. Sed hoc ad idiotiſmos pertinet: de quibus nos aliàs; (infinita enim ſunt in hoc genere digna quæ obſerventur:) aut alii, quod malo, peritiores.

Μῦθος, verbum, dictum, oratio, fabula. Hinc, ni fallor, Anglorum, **mouth:** *Os* ſanè pro *oratio* non raró ponitur. Sed Germanorum **mut**, animus, ex θύμος per inverſionem, facit ut dubitem. *Os* enim pro animo ſæpe ponitur, ut ab eâdem origine poſſit & Anglicum verbum eſſe.

Μύω, claudo oculos, (ſubaudiendo ὀφθαλμοὺς, vel ὄμματα:) claudo, ſeu obſtruo os, (ſubaudiendo ςόμα:) μύσις, occluſio, compreſſio, obſtructio. Angl. **to muzle.**

Μάσσω, pinſo, ſubigo: miſceo, φυρῶ. (μᾶζα, ἄλφιτα πεφυρμένα ὕδατι καὶ ἐλαίῳ:) μάγμα, materiæ cujuſvis expreſſæ, vel agitatæ maſſa, vel recrementum; **a maſh.**

Ματτύη,

Ματτύη, vel *ματτύα*, lautitiæ, delicatior cibus; **meat.**

Μαστρωπὸς, ὁ καὶ ἡ, leno, vel lena; **a ſtrompet.**

Μαβύλλη, lena; *μαβυλλεῖον*, i. *πορνεῖον*, lupanar; **a trull.**

Μέλκα, ὄψον τι διὰ γάλακτος; edulium ex lacte conſtans. Extat apud Galenum & poſteriores aliquos Græcos; ſed ut Romanum verbum, non Græcùm. Meurſius non aliud fuiſſe cenſet, quàm quod veteres Græci ὀξύγαλα: q. d. *lac acidum* nuncuparunt. Mirum apud Latinos, ut hîc obſervat Stephanus, non reperiri. Credibile eſt eos iſtum lactis uſum, quicunque fuerit, à Germanis didiciſſe; & inde nomen Germanum retinuiſſe. Quis tamen non dicat originem Germanici **melck**, vel ut Angli **milck**, eſſe Græcam; ab ἀμέλγω, mulgeo? Quid enim lac aliud, quàm quod mulgendo ex animalibus exprimitur? Cæterùm monendus ſemel eſt lector, alia quoque non pauca, ut γοῦνα, **a gowne**: ὑσόιον, **a hoſe**: μέδος, **mead**, &c. in Meurſii, viri doctiſſimi, *Gloſſario Græco-barbaro* reperiri, quæ Anglica quoque ſunt, & ab Anglis, aut

Germanis

Germanis ad illos recentiores Græcos pervenere. Et hactenus quidem nihil ad nos. At inter illa, ſi quis accuratiùs excutiat, nonnulla fortaſſe, quæ utcunque poſterioribus Græcis ignota, Græcæ tamen originis reperiuntur. Sed iſtis diutiùs immorari, alterius & otii, & operæ eſt, quàm quæ noſtra nunc eſt.

Μανδάκις, Heſych. ὀλιγάκις, σπανίως, ἢ πυκνά, id eſt, parcè, rarò: vel etiam, ſpiſsè, denſè. Non dubito fore, qui Heſychium depravatum contendent, & pro ἢ πυκνὰ, corrigendum eſſe, μὴ πυκνά: *non ſpiſsè, vel densè.* Facilis lapſus fateor, & conjectura non improbabilis. Quanquam & illud dicendùm, non deeſſe exempla vocabulorum, in omnibus fortaſſe linguis aliquorum, ſed in Græca non paucorum, quæ contrarias res aut actiones ſignificet: ad vulgatam autem lectionem Heſychii aſſerendam & illuſtrandam inſigniter facere linguam Anglicam, quæ eodem ferè & ipſa verbo **mante**, & **meane**, (quorum illud multitudinem, copiam, abundantiam; hoc, exile, tenue, rarum ſignificat:) res diſſimillimas exprimit. Iſtud autem **meane**, quanquam Latinum *mi-*

nutum, & Gallicum *menu*, non longè abeunt: cur aliundè quis malit, quàm ex Græco μανὸς, quod rarum, non denſum ſignificat, arceſſere, cauſam non video: μανόκαρπος, rarum ferens fructum: μανόφυλλος, non habens folia: Angli dicunt, **meanly ſtored**, vel **meanly furniſhed**: in eandem planè ſententiam.

Μαλεϱὸν, ἄλδεϱον, σέαρ: (Heſych:) farina, paſta; **meale**.

Μανεϱὸω; vide ſuprà, ἀμανεϱὸω.

Μάχυ; vide ſuprà in γάμος.

N

NEω, νήθω, neo, acervo, glomero. Sunt qui νέω, *neo*; & νέω, glomero, diverſa themata conſtituant, & τὸ νήθω ad prius referant. Sed aliter Heſychius, qui νήθων ὕλλω, σωρδίων ὕλλω exponit. Anglicè, **to knitt**, texere, contexere, connectere. Interdum propriè de texturæ genere, quæ duabus, aut etiam pluribus, pro operis ratione, prælongis acubus peragitur. Hoc genus an veteribus in uſu fuerit, incertum eſt. de quo plura b. m. parens in *Exercitationibus* editis. Cæterùm, de literâ κ. pro arbitrio

159

trio præpoſitâ, vel omiſſâ, plura nos in *De linguâ Hebraicâ.*

Ξ

Ξίφος, σκίφος; a Knife. Vide ſuprà.

O

Ὄρνις, avis, in genere, quævis. Interdum ſpecialiùs, de gallinaceo genere, a herne, Anglis, avis ardea: hen, gallina.

Ὀροφὴ, vel ὄροφος; tectum, culmen; a roofe.

Ὀδυρμα, & ὀδυρμὸς, lamentatio, ploratus, planctus; a dirge: ſcio vulgò ex ſolemni in his (ut aiunt) ſacris verbo dirige originem repeti. Quàm probabiliter id dicatur, meliùs judicarem, ſi ante oculos illæ formulæ. Nam quòd ad Deum *dirigantur* iſtæ preces, nimis id dilutum eſt, cùm non illæ magis, quod ſciam, quàm quævis aliæ. Præterea movet me, quòd in nullâ aliâ linguâ his ſacris inditum ab hoc *dirige* nomen reperiam.

Ὄρθρος, diluculum, tempus antelucanum, propriè; rath, rathest.

'Ολκὴ, pondus, vis; **a bulcke**: de quo vide infrà, in ῥάμν☉.

'Οφρὺς, ſupercilium: τὰς ὀφρῦς συνάγειν, ſupercilia contrahere. Angli uno verbo, **to frowne**: ſed & **brow**, frons, ſupercilium, ab eâdem origine, cùm & de monte quoque dicant Angli, **the brow of a hill**: ut Græci, ὀφρὺν τοῦ ὄρους.

'Οικογενὴς, domi natus; & educatus; verna, vernaculus. Πάνυ σφόδρα οἰκογενὴς, apud Platonem, genuinus Athenienſis, ſermone (de ſermone enim quæſtio ibi propoſita) & natalibus: peregrino & externo oppoſitus. Ita & vernaculus apud Latinos, non eum tantùm qui domi natus eſt ſignificat, ſed qui urbanam vitam totus colit, ruris & peregrinationis expers. Apud Senecam *vagus atque erro,* vernaculis opponitur: De Benef. VI.c.XI. Idem Epiſt. LI. vernam & urbanam conjungit, & montanis opponit. Anglis, **a cockny**; qui in urbe natus, rarò aut nunquam foras extra natalitia pomœria pedem extulit, rerum omnium, præterquam urbanarum, planè expers, & ex merâ inſolentiâ ſtultus & incredulus admirator. Ut autem *verna,* (unde *vernilitas*) & *vernaculus*

apud Latinos pro ἀρέσκῳ ſæpè ſumitur (ut ad Antoninum dicebamus) qui verborum blanditiis & quæſitioribus, ſed & putidioribus officiis gratiam hominum captat; ita & Græcum οἰκογενὴς uſurpatum olim videtur; quamvis hujus uſûs & notionis, niſi apud Antoninum Imperatorem, nulla nunc quod ſciam, ſuperſunt exempla. Apud illum enim Primo *De ſeipſo*, ἀστργάλος & οἰκογενὴς in eam ſententiam conjuncta: quanquam nos aliter quoque, quòd ejus uſus deerant exempla, interpretari ibi conabamur. Sed jam puto me in Anglica lingua reperiſſe. Illis enim, **to cogge**, eſt adulari, blandè & verniliter alloqui: **a cogger**, ἄρεσκος, adulator: quæ quidem ex fonte Græco manaſſe nullus dubito.

Ὀπτάζω, inſpicio, inſpecto: ὀπτάστης, viſor, ſpeculator; **to peep.**

Ὀρέζω, porrigo, extendo: τὰς χεῖρας ὀρέγειν: manus porrigere, tendere. Item ὀρέζω, porrigo, alio ſenſu, pro præbeo; ſeu porrectâ & tenſâ manu præbeo. Angli, levi ſoni diſcrimine, ſed ut idem verbum agnoſcas, prius, **to ſtreach**: poſterius, **to reach**, dicunt. Sed & Græci

159

in quibuſdam literas σl. præponunt; ut ῥόμβος, ςρόμβος, &c.

Οὐτάω, vulnero; **to wound.**

Ὀρχάζειν, ſimplex; ex quo compoſitum ἀνορχάζειν, quod exponit Heſychius, τὰ παιδία ταῖς χερσὶν ἀναπάλλειν, infantes manibus certo ritu agitare, vel quatere: de quo ritu plura viri docti ad Perſii, *Tunc manibus quatit*, &c. **to rock**, cunas agitare.

Οὖδος, ſolum, pavimentum, terra. Anglis, **threſhold**, eſt limen domus: quod compoſitum reor, ex θύρα, (Anglicè, ex Græco, **doore**:) & οὖδος: q.d. *pavimentum januæ.* Eſt enim pars inferior januæ, ſolo proxima; ſuperliminari oppoſita.

Οὖρος, (vox Homero familiaris; pro quâ poſteriores φρουρὸς maluerunt:) cuſtos: ὠρεῖν (ex alia tamen hoc origine:) curare, cuſtodire. Anglis, **a ward**, **or warden**; cuſtos, quod etiam, **gard**, &c. Olim **waren**, cuſtodire, de quo Notæ ad Willeramum, p. 11. Item hodiernum **warie**, cautus, ſedulus, ſollicitus. Item, **to beware**, cavere, præcavere.

Οἶςρος, ſtimulus, &c. (unde compoſita,

160

ſita, διςεϱμανὴς, διςεϱπλὴξ, &c.) **to ſtirre:** incitare, irritare.

Οἴειν, putare; **to weene:** olim, **weanan:** οἴησις pro δοκησισοφία, **a weening,** vel **over-weening.**

Ὄλλω vel ὀλέω, ὀλέσαι: perdere, amittere: ὀλέσαι τὸν λαὸν, perdere vel peſſundare populum: ὀλέσαι τὸν πατέρα, amittere patrem: id eſt, deſiderare. Angli pariter: **to looſe,** perdere, & amittere. Vide ſuprà in Λύω.

Ὁμιλία, colloquium, commercium, confabulatio. Veteribus Angl. **mallus,** colloquium, parliamentum, conventus. Sed & hodiernum **meale,** hinc quoque fortaſſe procedit, quòd ad capiendum ſtatis horis cibum plures ſimul convenirent: unde & Græcum κοινὴ, cœna.

Ὄβελος, ex quo diminutivum ὀβελίσκος, quod à Polluce exponitur lamina enſis, (Galli vulgò, *lame d'eſpee:* eſt autem *lamina* quoque verbum Græcum, ἔλασμα, vel ἐλαμένη, ut docti norunt) & ita apud Polybium reperiri tradunt. Angli, **a blade.**

Ὄαρ, (& ὄος) uxor: ὄαραι, γυναῖκες; uxores, mulieres: Item confabulatio-

nes, colloquia, conſilia : ὀαρίζω, confabulor, colloquor. Unde verbale ὀαριστὴς, confabulator: ὀαρισμὸς & ὀαριστὺς, confabulatio, colloquiũ : πολέμου ὀαριστὺς, apud Homerum, converſatio & commercium cum bello ; id eſt, lex belli. & ὀαριστάνος, apud Heſych. μάχη, pugna, exponitur. Ex his puto patet origo Anglici **warre**, pro bello. Quanquam enim dubium ſit hoc Heſychii poſtremum, & fortaſſe mendoſum ſit : notum tamen eſt, uxores & mulieres præcipuam bellis occaſionem fuiſſe. quod & Homerus tum alibi toto ſuo poëmate, tum his inter alia verbis paucis docet, Ἄνδρεσσι μαρναμένοις ὀάρων ἕνεκα σφετεράων. Rapi quoque uxores olim ſolitæ, nec aliæ fauſtiores, quàm quæ ſic compararentur, creditæ. Ut monomachias & ſingularia certamina omittam, uxorum & mulierum cauſſâ, nullo non ſæculo, frequentiſſima. Quid quod etiam *enſes* ἄορες exponuntur ab Heſychio ? Certè τὸ ἄορ, vel ut alii ἆορ, neutrum, enſem apud Homerum ſæpè ſignificare, nemo dubitat, & obvii loci, qui probent, plures. Cæterùm, etiam ab ἄρης, Mars, bellum, ferrum, τοῦ **warre**, non improbabilis

161

babilis origo: ſed nos quod maximè probaremus, indicavimus.

Οὐδὲν, nullum, nihil; **ougbt.**

Ὄφις, ſerpens; a **feend**, Anglicè, (vel **fiend**) tum inimicus, in genere; tum ſpeciatim, dæmon, diabolus. Harum autem duarum ſignificationum quæ primaria, & verbi propria, non facilè dixerim. Utrumvis certè ad ὄφιν optimâ ratione referatur. De diabolo, nullus opinor Chriſtianus monendus, cui lapſi ſeductique primi parentis hiſtoria nota. At illa non nota gentilibus. Dicemus igitur ita tum nuncupatum diabolum, cum primùm diaboli natura ex ſacrâ hiſtoriâ illis innotuit. Poſteà, ad quoſvis inimicos per exaggerationem traductum verbum. Aut ſi primùm ita dicti quivis in genere inimici, quòd ſerpentis conſpectum horrent naturâ plerique, (unde & proverbium Latinum, *angue pejùs odiſſe:*) tum poſt compertam ab antiquis illis Anglis diaboli naturam, & erga genus humanum malitiam; probabile fuerit, ad illum κατ' ἐξοχὴν indigitandum traductum commune verbum, quòd nullum facilè occurreret, quod naturam ipſius

meliùs

meliùs exprimeret: unde & *Satan* Hebræis, tum inimicum in genere quemlibet & adverſarium, tum propriè diabolum comprehendit.

Ὀργὴ, ira: vide ſuprà in ἄγριος.

Ὅλος, totus, **whole**: ut ſuprà in Cambdenianis. τὸ ὅλον, interdum, (philoſophis præcipuè, aut, τὰ ὅλα:) mundus: unde conjicio Anglicum **world** manaſſe.

Ὄτλος, (ὄτλημα) labor, calamitas: ὀτλέω & ὀτλεύω, laboro; miſer, ærumnoſus ſum. Angli, **toyle**; **to toyle**. Vide ſuprà in μῶλος. Eſt etiam τύλη callus, qualis ex multo labore ſolet provenire: unde τὸ **toyle** poſſit aliquibus arridere, ſed illud verius.

Ὄρχατος, pomarium, **an orchard**. Habuimus in Camdenianis. Sunt ſanè ὄρχος & ὄρχατος Homerica verba, unde tantò probabilius ad Anglos tranſiiſſe. Dubito tamen an illa vera origo. Dubitandi cauſſa, quòd Belgæ, **oeſtgaerd**, & **ooſt-gaerd**; ut & **boomgaerd**: & Germani, **baum-gart**: **obſgart**: (**luſt-garte**: paradiſus:) dicunt. Unde probabile eſt, etiam Anglis eſſe verbum compoſitum: **or-chard**, vel

orch-

orch-yard: (ut vine-yard, & win-gard, de quo ſuprà :) ut τὸ ooſt, & or, ſint ejuſdem, ex Græco ὀπώρα, originis : cujus τὸ π apud Belgas, in *f*. emollitum, remanſerit; τὸ ρ apud Anglos, q. d. ὀπωροφυλάκιον, vel ὀπωρεῖον. Vide in ὄρος, ſuprà.

Π

ΠΟλεῖν, πολέσαι, i.e. ἀρόσαι, arare ; to plow : πόλος, terra aratro verſa, terra proſciſſa : plowed-ground.

Πόλος, capitis vertex, cranium, calvaria : τὸ σύμπαν, integrum caput, the pole.

Πιθανὸς, diſertus, gratus, jucundus, aptus ad perſuadendum, (à πείθω nempe, id eſt, perſuadeo:) pithy.

Ποικίλος, varius, diſcolor, maculis diſtinctus ; ſpeckled : ποίκιλμα, a ſpeck. Hinc quoque ni fallor, & morbi illius maculoſi nomen, pocks, quo modo & Latini, ſed poſteriores, *variolas*, (Galli *varioles* :) ex macularum varietate indigitarunt.

Πιττάκιον, ſplenium, vel panniculus illitus : ut doctiſſimus Steph. ex Celſo docet, quamvis apud Græcos qui nunc

extant,

extant, vix eò ſenſu reperias. Anglis, **a patch.**

Πέλος, vel πέλλος, niger, fuſcus; **black.** Idem πέλος, ſubniger quoque, ſubfuſcus, lividus, exponitur. Unde ſeu Gallicum, ſeu Anglicum **blue** fluxit. Angli interdum conjungunt, ut cùm de ſuggillato dicunt, **black and blue.**

Πελιδνὸς vel πελιτνὸς, ſanguine ſuggillatus, lividus, ὕφαιμος. Angl. **blood,** ſanguis; **bloody,** ſanguinolentus.

Πλατὺς, latus; **plate.** Item, **broad.** ἐν πλατείαις, **abroad**: πλάται, i.e. ὠμοπλάται, ſcapulæ; **ſhoulder-blade.**

Πλάδον, vel πλάδος, humor ſuperfluus :/ nimia humiditas: πλαδώδης & πλαδαρὸς, uliginoſus, udus; **a plaſh, plaſhie.**

Παῖς, puer, **a boy.**

Πῦς, ποδὸς, pes, **a foot.**

Πέδον, vel πεδίον, (quod neſcio quàm benè Ariſtoteles alicubi ducit ex πῦς:) ſolum, campus, planicies, **a field.**

Πέλλα, propriè, mulctra, ſeu vas in quod lac emulgebant. Interdum de aliis, ut catino, poculo, &c. Angl. **a palle, a milk-palle.**

Παρθένος, (quod etiam πάρθνος) virgo,

virgo, (*διαπαρθενεύω*, devirgino,) a **bride**. Germanicè, **braut**. **bridegrome**: Germanicè, **brautigam**; q. d. *παρθενογάμος*.

Περισσὸς vel περιττὸς, propriè, qui ultra cæteros aliquid habet in ſuo genere: eximius, præſtans, inſignis. **pretty**, inſignis; ſed de parvo propriè, aut in parvis rebus: in magnis, **proud**, ſuperbus: Item **ſpruce**, elegans, inſignis: Item **pert**, acer, vegetus: **malapert**, ſuperbus, procax, confidens, protervus; *μάλα περισσὸς* vel *περιττὸς*: (**malapertneſſe**, procacitas, protervia:) quod etiam apud Græcos in ſequiorem partem haud raró poſitum reperire eſt. Frequentiſſimi inter Græcos uſus vocabulum iſtud fuit, & latæ notionis; ut ex libris conſtat, qui ſuperſunt: apud Atticos præcipuè: ut non mirum ſit tam numeroſâ ſobole apud Anglos pullulaſſe.

Πυθμὴν, ένος, fundus, imum. Angli totidem ferè literis (neque enim literæ affines *b.* & *p*. Item *t.* & *th.* in hoc argumento pro diverſis habendæ:) a **bottom**. Scribitur vulgò, **bottome**: ſed *e.* illud finale otioſum eſt.

Πύελος,

Πύελος, labrum balneatorium: vas quodvis majus, ſed ligneum, propriè; **a boale.** Idem πύελος vel πυελὶς, σφενδόνη: pala annuli. Anglis, (ita reperio:) neſcio unde, niſi hinc, **a beȝill.**

Πηλὸς, lutum, cœnum; **puddle.**

Πυδαρίζειν, Heſych. exponit, μὴ ἀνέχεσθαί τινος, ἀλλ' ἀποπηδᾶν: χαλεπαίνειν: id eſt, ex impatientia & indignatione reſilire, moleſtè ferre. Angli de tumultuante dicunt, **to keep a pudder.** Affinis vox χονδοϑυλεύειν, quam Heſychius exponit, θυμοῦσθαι: iraſci, indignari, **to grunt.**

Πεδᾷν, vel πεδεῖν, impedire, ligare; **to binde**: πέδη, pedica, vinculum, **a bond.**

Πλάσσω, formo, creo, compono, fingo, effingo; **to plott.**

Παίζω, ludo; **to play.**

Παίω, Græcus Ariſtophanis Scholiaſtes: τὸ παίειν λέγουσι, τὸ πᾶν ὅπερ συντόμως ποιεῖν, id eſt, τὸ παίειν, propriè, quidvis expeditè facere. Angli ſimiliter, **to ply.** Suſpicetur aliquis fortaſſe ex Latino, *applicare*. Sed longè alia ſyntaxis. Dicunt enim Latini, applicare animum ad aliquid: Angli, **to apply the mind.**

At

At hoc aliter, **to ply his booke**: ut Græci, παίζιν θεωρίαν; **to ply his meat**: quemadmodum illi, παίζιν τὴν μάζαν, &c. Παίζιν Græcis, ſpeciatim quoque, ferire, cædere, malè mulctare; certè & Angli, **to pay**, ſimiliter. Quòd ſi proprium eſt, non dubium quin hinc ſit. Si metaphoricum, alia ratio. Cæterùm in verbis Scholiaſtæ, pro συντόμως, rectum fortaſſe, συντόνως: quod vim verbi Anglici, fortaſſe & Græci, meliùs exprimat.

Πάλλω, vibro, quatio, agito: παλτὸς, vibratus: παλτὸν, jaculum, telum, tragula: δίπαλτος, qui utrinque vibratur. **to pelt**. Sed & πέλλη, ab Heſychio exponitur, λίθος, lapis. Dicunt autem Angli, **to pelt with ſtones**; lapidibus denſis impetere.

Πήγνυμι, πηγνύω, πήσσω, vel πήττω: compingo: figo, defigo, depango: πακτὸς, fixus, defixus. **a pegg**: paxillus. An & **to pitch**, defigere? niſi potiùs ex πίτνω, jacio, projicio.

Πέσσω, πέττω, (Atticè & Æolicè, pro πέπτω) coquo, concoquo: πέψαι τὴν ὀργὴν, concoquere iram. Cæterùm πέττειν τὴν ὀργὴν aut τὰς λύπας, (ut ex pluribus Homeri

Homeri locis, quas doctiſſimus Steph. adducit, quale illud, Ἀλλ' αἰεὶ στενάχω, καὶ κήδεα μυρία πέσσω:) dicuntur Græcis, non tantùm qui iram vel dolorem planè vincunt & profligant; ſed & illi, qui intra ſe cohibentes, hactenus cohibent, ut foras non erumpat: qui non evomunt, ſed ipſi ſecum, quicquid iræ aut doloris eſt, intus taciti verſant & vorant. Unde eſt quòd Euſtachius τὸ πέσσειν, vel πέπτειν, pro κρύπτειν, vel πιέζειν, occultare, vel comprimere poſitum cenſet. Angli hòc dicunt; **to pett**, & **pettiſh.**

Πιέζω, premo, crucio, ango: πιέζειν φθόνῳ, premere, onerare invidiâ: propriè de oneribus, aut luctatoribus dicitur, ut Stephanus docet: **to pelſter.**

Προΐκτης, verbum Homericum, pro mendico: ut, Ὡς τις θαρσαλέος καὶ ἀναιδής ἐσσὶ προΐκτης: i. e. *Quam audax & impudens es mendicus?* Unde Ulyſſes προΐκτης, cognominatus. Ex quo in Meridionalibus his Angliæ partibus agere me contigit, non ſemel miratus ſum, cum identidem janua pultaretur, reſpondiſſe famulos, alióſve indigenas, *proctorem* vel *proctores* eſſe (**proclers**) qui

qui pultarent. Ad hoc enim, *proctorem*, pro procuratore uſurpatum audiveram; nunquam pro mendico: quod hîc familiare eſt. Fruſtra laboravi ut cauſſam hujus appellationis intelligerem, donec ad Græcas origines me contuli. Placuit fateor conjectura, & parum abfuit, quin ſolemne illud εὕρηκα, εὕρηκα, præ nimio gaudio mihimet acclamare. Ne tamen εὐστοχία meæ nimium confidam facit diverſa Somneri mei ſagaciſſimi conjectura; Habebant, inquiebat ille, olim Ptochotrophia (quæ vulgò *Hoſpitalia*; q. d. ξενοδοχεῖα) in Anglia ſuos Procuratores, per quos tum reditus, tum eleemoſynas ſolebant colligere. Hinc factum, ut & mendici quicunque *procuratores* vulgi ſermone nuncupati ſint. Haud improbabiliter ſanè, ſi procuratores iſti oſtiatim mendicorum more domos obibant. Cogitet Lector.

Πρόξενος, hoſpes publicus, amicus; & qui alicujus ſeu boni ſeu mali author eſt alicui: προξενίτης, proxeneta, pararius, qui eſt veluti conciliator, interpres & internuntius ad paciſcendum, ſeu ſtipulandum; a pꝛoꝛte: ſi

tamen antiquum eſt, & non recentioris ætatis verbum, quod aliis à veteribus libris & memoriis inſtructioribus indagandum relinquo. Ab eodem certè, quo **proctor**, cùm pro procuratore accipitur, fonte fluxiſſe non puto.

Πυϱὰ, lignorum ſtrues, ſive accenſa, ſive non accenſa, ſed ad uſum rogi propriè. Veteres Angli **peer** videntur vocaſſe ſtruem lignorum & lapidum mari oppoſitam: Unde **Dover peer**, aliáque. Struem lignorum vocant hodiéque **a pile of wood**: & ligna ſtruere, ſeu componere in acervos, **to pile up**; an ex iſto πυϱὰ, mutato *r*. in *l*. ut in ſexcentis aliis: an ex πιλέω, ſeu πιλόω, denſo, (quod quidem de lanâ coactâ propriè dicitur; ad alia tamen interdum transfertur:) condenſo: judicet Lector. Piræum, nobilem illum & famigeratiſſimum portum Athenarum conſultò hîc prætereo, quòd alienam huic loco commemorationem ejus crederem. Longè enim aliam appellationis ejus rationem reddunt veteres Grammatici. Poſſit tamen aliquis ſuſpicari ex tam nobili portu ad alios quoque qualeſcunque ab Anglis veteribus

ribus appellationem traductam fuiſſe. Sed nos non tam ſumus audaces.

Πράττω, cujus præter. act. πέπραχα: medium, πέπραγα, &c.) inter alia, *tracto, adminiſtro*, pararii ſeu proxenetæ munere fungor: tranſigo pro aliquo: ut πράττειν γάμον: πράττειν φιλιππῷ, &c. Anglis, a **broker**, proxeneta, pararius. Eſt & πράττω (pro πράω, vel πιπράσκω) ex quo præterita, πέπρακα, *vendidi*: πεπρακέναι, *vendidiſſe*, &c. quomodo & Anglicum **broker** etiam pro inſtitore ſeu propolâ ſumitur.

Πράττειν, agere: unde Angli, ni fallor, **to prate**, pro nugari, fabulari, garrire. In omnibus enim linguis iſta confunduntur: facta cum verbis & ſermone. Ut Lat. *res*, ex Græco ῥῆσις, &c. Sed nec ἕπω, *operor, ago*; & ἔπω, *dico*, aliter quàm ſolo differunt ſpiritu.

Πρᾶξις, actio, factum. Angl. **pranke**, actio, facinus; **a lewd pranke**, malum facinus. Hinc quoque τὸ **prayſe**, ut ego conjicio, quòd omnis, ut vulgò dicitur, virtutis laus in actione conſiſtat. Certè, ut plurimùm, ſua aut aliorum facta narrant, qui ſe aut alios laudant. Poſſimus alioquin ex ἐπαινεῖν, admo-

nere, exhortari: (laudare autem & admonere quàm ſint affinia, docet vulgatum illud diſtichum, *Qui monet ut facias, quod jam facis,* &c.) vel παρασιτεῖν, *adulari, paraſitare*: ſed illud tamen ego magis probo, quod prius.

Πεῖνα, fames; πεινάω, eſurio, careo, deſidero, indigeo; **to pyne**. Apud Ariſtotel. dicitur quidam, πεινεῖν ὅτι μὴ τυραννεῖ. Anglicè, **to pyne after a Kingdome.**

Παραβάλλομαι, audaciâ præcipiti projectâque periculum adeo; periclitor: παράβολος, audax, temerarius; παράβολον ἔργον, audax facinus. Hinc *parabolani*, in hiſtoria Eccleſiaſtica, alibíque, de quibus tum Scaliger alicubi, ſi benè memini; tum b. m. parens fusè. Angli, contractè, **bold**, audax; **boldly**, audaciter. Veniebat in mentem & τὸ **parleſſe**; nec dubitarem ſi veram illam ſcripturam conſtaret, ac non **peerleſſe** potiùs ſcribendum eſſet.

Πλύνειν, lavare, eluere; **to plunge.**

Πάω, πάομαι, πάσασθαι: guſtare, veſci, ſaturari. (Hinc ἄπαστος, jejunus: ἀπαστία, inedia: de quibus ſuprà, ſuo loco.) **to feed** & **fodder.** Nec oblitus ſum

tamen

tamen quid in ἀφίδῶς dictum ſit. Sed varia (cùm ſe offerunt) proponendo, id ago, ut alii ampliùs cogitent, & quod ſolidiſſimum judicabunt, amplectantur. Cæterùm, ex hoc πόω, eſt nomen πῶϋ, grex; πῶϋ & πώεα ὀίων, apud Homerum: & hinc fortaſſe, inſerto (de quo jam ſuprà non ſemel) *l*. **a flock.**

Πέρδειν, pedere: **to f.**

Παραιολίζειν, (ut & ſimplex αἰολίζειν) decipere; fraudulenter & doloſè agere; **to purloyne.** Quòd ſi de laniis, ut aſſerunt quidam, id propriè dicatur, tunc alia ratio. Sed fortaſſe mera tantùm conjectura fuerit iſta illorum aſſertio.

Περαλὴς, προπετὴς, πρόχειρος, Heſychio: qui prompto aut præcipiti eſt ingenio: qui promptè aut præcipitanter aliquid agit, aut aggreditur. Hinc fortaſſe **to prole, & a proleur,** potiùs quàm ex ἐμπολέω.

Πτέρον, (quaſi πέτερὸν, ut docet Etymologicum:) ala, penna, pluma; **a feather:** Item, πτέρον, volucris, apud Homerum, **a bird.** Eliditur τὸ τ. ut in πτέρνα, *perna*, &c.

P

PΗγνυμι, ῥηγνύειν, ῥήσσειν: rumpere, lacerare; **to rend.**

Ρῆγος, pannus tinctus: lodix: veſtis ſtragula: Homero. **a rugge.**

Ρὼψ, virgultum, plurali (quod magis uſitatum:) ῥῶπες, virgulta; ἱμαντώδη φυτὰ; ait Euſtathius; plantæ ex quibus lora confici ſolita. Sæpiùs hoc inculcat Euſtathius, quia apud Homerum (præter quem vix alius habet) eâ plerumque notione verbum occurrit, ut vel funem, vel materiam funis denotet. Adſcribam unum de multis locum, cum Euſtathii explicatione, ut tanto magis, quod ſatis inculcari non poteſt, appareat, quàm Homero multum debeat Anglica lingua; ſed & Homerus veteribus Anglis, qui tot ejus vocabula apud Græcos ipſos antiquata, ſua faciendo conſervaverint. Homerus igitur Odyſſ. κ. ſive x̄. ubi inducit Ulyſſem de cervo ingentis magnitudinis à ſe transfixo & occiſo narrantem, inter alia de fune ab eo contexto, quo cervum ligatum geſtare poſſet, hæc habet verba:

——αὐτὰρ

——— αὐτὰρ ἐγὼ σπασάμην ῥῶπάς τε λύγους τε
Πεῖσμα δ' ὅσον τ' ὄργυιαν ἐΰστρεφὲς ἀμφοτέρωθεν
Πλεξάμενος, συνέδησα πόδας δεινοῖο πελώρου.

id eſt, *Caterùm ego avulſi virgultáque vimináque, Funéque ad ulnæ longitudinem bene torto undique complicato colligavi pedes ingentis monſtri:* ubi Euſtathius, (cujus verba Stephanus etiam ſuper hoc verbo citat) ῥῶπες inquit, φυτὰ ἱμαντώδη, καὶ οὕτως δ' εὐλύγιστα, ὡς καὶ πεῖσμα (ὅ ἐστι σχοινίον) ἐξ αὐτῶν στρέφεσθαι ἤγουν κλώθεσθαι: id eſt, ῥῶπες, plantæ, vel frutices inſtar lori tam flexibiles & ſequaces (ſeu vitiles) ut etiam πεῖσμα (quod propriè funem majorem ſeu nauticum ſignificat:) ex illis torqueri ſeu neri poſſit. Hactenus ille. Angli ſine ulla mutatione hodiéque **ropes**, funes, vocant. De voce στρόφος, ex qua Anglicum verbum quibuſdam placuit arceſſere, vide ſuo loco, in στρόφος.

Ροικὸς, curvus, inflexus, retortus: ῥαιβὸς, idem. Anglis, **awry**, incurvum, inflexum. Dubito tamen, propter Belgicum **awer-recht**; vel **ower-recht**; contrarius

trarius recto, præpoſterus, ſiniſter. Angli ſcriberent **over-right**. Sed non videntur eadem eſſe verba.

'Ραγδαῖος, præceps, impetuoſus: ῥάγδην, abruptè, præcipitanter; **raſh, raſhly.**

'Ρυτὴρ; (& ῥυτὰ plur. à ῥύω, traho:) habena, lorum fræni, frænū. Angl. clavus, ſeu gubernaculum navis, quòd navi habenæ uſum præbet, **a rudder.** Jam pro ῥυτὴρ, Æoles dixere βρυτὴρ, (quod in aliis quoque illis ſolemne; ſed de hoc peculiariter à Grammaticis notatum:) unde Anglicum, **a bridle**, frænum. De verbis **rhæda** (quod Germanicum, ſeu Gallicum fuiſſe notum eſt) & hodierno, **to ride**, ab hâc, an ſecùs, origine, aliàs quæremus.

'Ρῦμα, tractus, intervallum loci, diſtantia: ῥύμη, vicus; ſeu liberum illud inter ædificia ſpatium ad ultro citróq; commeantium uſum, quod vulgò *Stratas* dicimus: ῥυμοτομέω, per vicos partior, aut ſeco. Anglicè, **roome**, ſpatium loci liberum: loca in ædificiis diſtincta.

'Ρύαξ, Æolicè, βρύαξ, rivus; **a brook.** Vide ſuprà in βρύω.

'Ράκος, Æolicè βράκος, lacera veſtis,

ſtis,&c. ſimili ratione, ex ῥήγνυσθαι, ῥῆξαι, ῥῆγμα, ῥῆξις, ῥαγὰς; rumpi, rumpere, ruptura, fiſſura, &c. fecerunt Angli, **to break, a brack**, &c.

Ῥάμνος, rhamnus, ſpinoſus frutex. Spina alba, quibuſdam :. rubus, ſecundum alios. Anglis, præpoſito ut in ſuperioribus, *b.* **a bramble**. Ita & βϱάδιον, βϱόδον, βϱίζη, pro ῥάδιον, ῥόδον, ῥίζα, & alia plurima, quæ à Grammaticis notata. Inde & ὁλκὴ, pondus, vis, **a bulk** : & Gall. *blanck*, ex λευκὸς, albus.

Ῥητὸν, dictum, ſententia, oraculum : ῥητὸς, de quo certis verbis convenit : certâ verborum formulâ comprehenſus : præfinitus, conſtitutus, certus: μισθῷ ἐπὶ ῥητῷ, pactâ, conſtitutâ mercede : ἐπὶ ῥητοῖς, certis conditionibus : ῥητοὶ νόμοι, ſcriptæ leges : apud Philo. Judæum, ut ibi interpres. Philonis verba : Εἰσὶ γὰρ τινες οἱ τοὺς ῥητοὺς νόμους σύμβολα νοητῶν πραγμάτων ὑπολαμβάνοντες, &c. Interpres *Sunt enim quidam; qui dum putant ſcriptas leges eſſe figuras intelligibilium*, &c. Hinc igitur Angl. **to write**, ſcribere. Porrò, etſi aliud per ſe ſcribere, aliud dicere ; quàm vulgò tamen iſta in diverſis idiomatibus confundantur,

dantur, fidem faciunt, λέγω, (dico:) Græcum; ex quo Latinum *lego*; alio ſenſu: **leſen**, Germ. legere; **liſten**, Anglicum, auſcultare: **reden**, Belgicum, loqui: **read**, Anglicum, legere: & id genus alia.

'Ρέθος, membrum, quævis pars corporis. Sed peculiariter, & *κατ' ἐξοχὴν*, *τὸ πρόσωπον*, facies, vultus. Et hinc credibile eſt Anglicum **wrath**: (nam *τὸ* **w**. ſæpe vacat initio: ut nunc **whore**, quod olim **hore**; nunc **whole**, quod olim **hole**, &c.) pro ira, manaſſe: ut & Hebræis אף & plurali, אפים, tum vultum (*πρόσωπον*) tum iram ſignificant. Rationem docent Hebræi Lexicographi, nec cuiquam valdè difficilis ad divinandum.

'Ράσσειν, (pro *ἀράσσειν*) illidere, collidere; **to wrack**: unde **ſhip-wrack**; alliſio navis, naufragium. Ut & ab *ἀράσσειν*, ſeu *ἀράττειν*, pro convitiis impetere, **to rate**: de quo ſuo loco.

'Ρέειν, ῥεῖν, currere: de aquæ curſu propriè. Unde & ῥέος, ῥοή, ῥόος, fluxus, flumen, fluentum: **to run**, currere; **rey**, olim, flumen: unde **ſouthrey**, &c.

'Ρινὸς, pellis, cutis, corium. Anglis, **rine**,

rine, cortex. Eſt enim cortex, arboribus ; quod corium, animalibus.

Ῥέπω, vergo, inclino. De maturis frugibus & ſegetibus propriè, quorum maturitatis indicium eſt cum vergunt & propendent. Hinc Anglicum, **ripe**, maturus. Vide ſuprà in δρυπετὴς.

Ῥέμβειν, & ῥόμβος : de his ſuprà.

Ῥάχις, ῥαχία, ῥαχέτης : de his etiam ſuprà.

Σ

Στρόφος, funiculus, è loro aut cannabe aliâve materiâ tortus, ſeu plexus. Ita Stephanus. Heſych. συνεστραμμένος λῶρος, ἢ σχοινίον. ut non ſine cauſſa ſuſpicatus ſit vir ille doctus, quem Cambdenum plerique ſuſpicantur, in collectione verborum, quam huic noſtræ præmiſimus, Anglicum, **rope**, ex Græco fluxiſſe. Nam literarum στ. initio labilium, aut aſcititiarum exempla prius habuimus : quale ῥόμβος, στρόμβος : aliáque. π. & φ. ſunt cognatæ literæ, nec uſu tantùm, ſed proprio quodam jure & lege naturæ ſuæ permutabiles. Nobis tamen ex ῥῶπες origo probabilior viſa eſt, ubi nulla omnino li-

terarum

terarum mutatio intervenit, & ſignificatio optimè conveniat, cùm in omnibus linguis ſit receptiſſimum, ut opera qualiacunque ex ſuâ materiâ nominentur. Simillimum hoc,quod in mentem nunc venit. Οἶσος, Græcis ſalix: φυτὸν ἱμαντῶδες, ait Euſtathius, (cujus verba etiam apud Etymologicum:) καὶ ἁπαλὸν, &c. planè ut antea in ῥῶπος. Hinc οἶσοι, vel οἰσοὶ, γένος χοινίου (genus funis:) & οἶσα, funes nautici, retinaculæ. Judicet lector, & quod maluerit, amplectatur.

Στρόφιον, στρογγύλον ζωνάριον, rotunda, ſeu teres Zona. ſumitur etiam pro faſciis quibuſdam tum capitalibus, tum pectoralibus. Hinc ducerem **ruffe**, pro colli qualicunque ornamento, quod ipſum cingat. Certè faſciis collùm cingere, non nautis tantùm, ſed populis multis hodiéque ſolemne. Sed de antiquitate verbi dubito; quod ſi recens eſt, illis aſſentior, ex Belgico **ruyffelen** (à quo non multum abit Anglicum **ruffle**:) rugare, corrugare, repetentibus.

Στρηνὴς, aſper, acutus: στρηνὲς βοᾷν, vel φωνᾶζαι, aſperè clamare. στρηνὲς βρέ-

μειν,

μειν, immaniter, vel immani ſono reſonare: στηνόφωνοι, qui aſperâ voce. Apud Etymologicum τὸ στηνὸν, exponitur τὸ ὀξὺ ϗ ἀνατεταμμένον, (ut Stephanus rectè corrigit, pro ἀναπεπταμένον; quod apud Heſych. ἀνατεταſμένον:) acutum & contentum: ſeu nimiâ contentione peccans. Anglis, **a ſtrained voice**, & **to ſtraine his voice**; vox contenta; & vocem contendere. Ex nimia autem contentione, accidit τὸ βαχὺ ϗ προσίσταντες τῇ ἀκοῇ, aſperitas illa vocis aures offendens, ſive auribus odioſa; ut apud Etymologicum. A voce, ad alia apud Anglos, verbum tranſiit, ad indicandum ſeu animi vitium, ſeu corporis contentionem. At τὸ **ſtraine**, quod percolare ſignificat, ab aliâ dubio procul origine. ex Gallico ſcil. *eſtraindre*, vel *eſtraigner*: quæ ex Latino, ſtringere: quibus quamvis inſit aliqua contentionis, ſeu nixus ſignificatio; in alio tamen illa contentio genere, & ab illâ longè diverſa, quæ voci propriè competit.

Στύφω, adſtringo, (de cibis ut plurimùm Græci:) Item ſpiſſo, condenſo. Angl. **to ſtifle**, adſtringere ad ſuffocationem. Item **to ſtuffe**, denſare, conſtipare.

Στυφελὸς;

Στυφελὸς, durus, aſper; **tuff.**

Στυφελίζω, duriter, aſperéque tracto, &c. Item ὑβρίζω, maledictis, aut convitiis inceſſo: ὀνείδεσι συφελίζειν: συφελιγμὸς, contumelia, ὕβρις. Anglis **to flowt**, ſubſannare, deridere: **a flowt**, ſarcaſmus, convitium: de quo plura in φαῦλος. Iiſdem **to ſcuffle**, rixari, verbis contendere. Idem συφελίζω, diſpello, diſcutio, disjicio: deturbo, depello: συφελιγμὸς, cùm quis injurioſè loco ſuo deturbatur: **to ſhuffle**, loco movere, miſcere, deturbare: **ſhuffling**, verbale.

Στείβω, calco: terram ſcil. vel viam, eundo, & ambulando: στείβειν ὁδὸν dicitur, qui graditur, & viam pedibus calcat, ſeu terit: στειπτὸς & στιπτὸς, calcatus, tritus: ἀστιβὴς, non calcatus, ἄβατος: εὐστιβὴς, bene calcatus, tritus. Στίβος, via, callis, veſtigium, ſignum pedis. **to ſtep**, incedere: **a ſtep**, veſtigium pedis; ſynonymum, **to tread**, ex Latino, terere, calcare.

Στείχω, eo, incedo; propriè, ut quidam volunt, ordine quaſi militari procedo; **to ſtalke.**

Σκεδάω, σκεδάζω, (quod etiam κεδάω, κεδάζω) σκεδάννυμι, diſſipo, diſpergo.

De

De hominibus (ſparſis, diſperſis, diſpalatis) ut plurimùm uſurpatur: **to ſcatter**. Sed & **to ſhed**, effundere, ni fallor.

Σκῶρ, **ſt. to ſcorne.**

Σκατὸν, idem. **to** - - -

Σφαδάζω, de eo propriè dicitur, qui quacunque de cauſſâ, ſeu lætâ, ſive triſti, ſtare neſciens præ nimiâ impatientiâ, terram pulſat & ferit pedibus. De equis ut plurimùm uſurpatur: ſed & de hominibus cum morte colluctantibus, & jamjam expiraturis. Anglis, **to fade**, marceſcere, occidere: de floribus, ut plurimùm: ſed & ad alia quoque ſatis familiari tranſlatione. De equis autem **foundered** cùm dicunt, vitium pedum intelligunt, quo qui laborant equi, præ ungularum teneritudine, ſive mollitie, ſi per aſpera & dura incedunt, frequenter impingunt.

Σφριγάω, turgeo; item vegetus ſum, & corpore benè habito, ut qui in flore ſunt ætatis: σφριγώσης τῆς ἡλικίας, florente & geſtiente ætáte. Anglicè, **to be friſck**, (quod etiam **briſck**:) quod etſi Gallicum quoque ſit, non tamen omittendum putavi, partim quòd non conſtaret an ab illis acceptum ſit; partim, quòd

quod cum σφαδάζω conjunctum, alterum alterius confirmet originem.

Στέλεχος; truncus, caudex. Anglicè **ſtalke**, caulis, ſcapus, thyrſus. Caulis & caudex, ſi naturam ſpectes, eadem res; & una à Theophraſto definitione comprehenduntur; τὸ ὑπὲρ γῆς πεφυκὸς ὑφ᾽ ἕν: (de caule loquitur:) ὃ ἐπὶ τῶν δένδρων καλεῖται στέλεχος. *Quòd ex radice ſupra terram eminet in uno continuo & ſingulari corpore:* (ita ego illud ὑφ᾽ ἓν interpretor. Sed inſpicient Theophraſtum quibus licet, & vacat; nos enim ex Stephano iſta tranſcribimus:) *quòd in arboribus vocatur* στέλεχος.

Στῆμα, ſtamen. Sed & de plantâ dicitur, καὶ ἐπὶ φυτοῦ τίθεται, ait Heſychius. ſed quo ſenſu, divinare oportet, cùm nulla quod ſciam ullibi quæ doceant exempla. Succurrat Anglica lingua, quæ **ſtemme**, caulem hodiéque vulgò nuncupat.

Σπαθᾶν, texere. Angl. **to ſpin**, nere: quæ quamvis diverſa, ſunt tamen affinia, & muliebris utrumque muneris & artificii. Confundi interdum vel illud doceat, quòd aranea Latinis texere dicitur: unde & araneæ tela: Anglis, **to**

ſpin;

ſpin; unde & **a ſpinner**, aranea. Præterea, cùm alia ſimilia artificiorum vocabula, **to weave, to knit, cloath**, &c. ſint Græca; probabile hoc quoque ejuſdem eſſe proſapiæ. Sed & σπόνδυλος (ſeu σφόνδυλος) pars fuſi, quam verticillum quidam nominant; Græcis: & Anglis, **ſpindel**, fuſus.

Σπαθάω, & σπαταλάω, inter alia σκορπίζειν, diſſipare: unde **to ſpatter**, ductum videri poſſit: ſed ego potiùs ex σπατίλη, quod ὑγρὸν διαχώρημα, liquidum excrementum, exponitur: & ἐπὶ τῆς διαῤῥοίας à medicis uſurpari notatur, ortum crediderim.

Σπάθη, rudes, rudicula: ſpatha, ſpathula: inſtrumentū pharmacopolæ, &c. Hinc fortè, **ſpoone**, cochleare; non idem planè, ſed valdè affine inſtrumentum.

Σπιθαμὴ, dodrans, ſpithama: **a ſpan**. Non dubito multis, ut propiorem, arriſuram Gallicam originem, ut *ſpan*, ſit ab *eſpan*; & *eſpan*, ab *eſpandre*, expandere. Sed aut ego valdè fallor, aut longè antiquior apud Germanos Angloſve, vox **ſpan** (hodiernis Belgis, **ſpanne**: Germanis, ut apud Kylianum

reperio, (**ſpan**) quàm eſt Gal. illud *eſpandre*, à Latino, pandere, vel expandere. Jam τοῦ θ in medio abſorpti, vel inſerti, (ne quis imprudens hîc offendat) exempla ſatis obvia : ut *καθέδρα*, (cathedra) *une chaire*. ἔσθλος, Doricè, ἔσλος. ἄσθμα, Ital. *aſma*. *μαλακὸς*, *μαλθακὸς*, &c. Et quantum quæſo *th*. diſtat à *d*. quod Galli in innumeris ferè Latinis abjiciunt, ut *fier*, *louer*, &c. fidere, laudare, &c. Sed & inſerunt in quibuſdam, ut generare, gener, tener, &c. *engendrer*, *gendre*, *tendre*, &c.

Στίζειν, *στίξαι*, pungere, figere, ſignare, notare ; **to ſtick.** Eupolis apud Pollucem, Ἐγὼ στίξω σε βελόναις τρισί : **I will ſtick thee with three needles.**

Στίγμα, nota, quâ aliquis eſt compunctus, vel inuſtus, &c. Et *στιγματίζω*, notas inuro, compungo. Angl. **a ſting**, ſtimulus, ſpiculum : **to ſting**, pungere. De apibus, ut plurimùm.

Σπεύδω, feſtino, propero ; **to ſpeed**, (**or, make haſte**) & **ſpeed** : celeritas, feſtinatio.

Σπένδω, (pro quo olim *σπείδω* dicebant, unde remanſit futurū *σπείσω*, &c. quomodo autem pro *σπείδω* primitivo

factum

factum ſit σπένδω, fuſè docet Etymologicum in ἄσπενδος & ἔνσπονδος:) libo, ſacrifico. Hinc Anglicum, ni fallor, to ſpeed, pro proſperari, eventu bono uti: quòd veteres illi Græci, nihil ferè quod alicujus eſſet momenti aggrederentur, quin Deos, ut fœliciter eveniret, aliquo priùs ſacrificio placaſſent. Ex ſimili ratione, *litare*, Latinis; & *auſpicari*, aliáque apud alios haud pauca. Sed & to ſpend, expendere, impendere, ex ſacrificiorum conſuetudine proceſſit. Tunc enim tempus ſumptuum, (& rarò aliàs: quod etiam ex divinâ ſcripturâ, non uno loco, diſcimus:) cùm rem divinam facerent. Hinc illud Comici, *Feſtô die ſi quid prodegeris, profeſto egere liceat, niſi peperceris.* Item, *Quos in divinis rebus ſumas ſumptus, ſapienti lucro eſt.* Hinc etiam ex ἑστιᾶν, quod eſt epulari, convivio excipere, Latinum *feſtum*, & *feſtus dies*, pro die ſacro: & contrà, Anglicum, (vel Gallicum potiùs) feaſt & feaſting, pro convivio, ex Latino, feſtum, pro die ſacro. Similì ratione, quia nulla ferè apud veteres illos fœdera, aut pacta, ſine alicujus oblationis aut libationis ſolemnitate,

 hinc

hinc factum ut ipſum *σπένδω*, quod propriè *libare* ſignificat, pro paciſci & fœdus percutere non minùs raró uſurparetur. Unde & Latinum *ſpondeo.* Sed & *delibare* Latinum, pro minuere (quod ab Anglici verbi ſignificatione non procul abit:) ex ſacrificiorum conſuetudine. Ex quibus & infinita alia, ut *Eximius, egregius*, &c. pauló attentioribus obvia. Hæc eò pluribus, ob viciniam Latini *pendo, expendo, impendo:* (unde & Italicum *ſpendere:*) ex quibus ſi quis malit Anglicum verbum repetere, ego non vehementiùs obluctabor. Mihi aliter videbatur: & quod olim de ſe magnus Hippocrates; *Οἷσι δὲ λόγοισι ἐμαυτὸν ἔπεισα, τούτοισι αὐτέοισι καὶ τοῦτο ἀκούοντας πείσειν πειρήσομαι*: ita nos; quibus rationibus inducti ſumus ut aliter crederemus, eas lectori candidè impertiendas cenſuimus.

Στιβὰς, (quod etiam *στοιβὰς*) torus, culcitra, &c. etiam ramus ex arbore exciſus, ut Marci XI. 8. **a ſtubb**: ſtipes, truncus, &c. olim **ſtybbe**. Ex Latino *ſtipes* malint aliqui fortaſſe. Sed cur non tam hoc ex Græco (ex quo & Latinum verbum:) quàm proximum

ſtump:

ſtump: aut quod paulò ſuprà, **ſtalke**; & **ſtemme**?

Στύμος, στέλεχος, κορμὸς, Heſychio, i,e.truncus; **a ſtump.**

Σμώττω, (vel σμήζω: de utroque conſulendus author Etymologici, in σμώδιξ: nam in Stephano non reperio:) πατάσσω, verbero, cædo; **to ſmight.**

Στύω, tentigine laboro: unde & στῦμα, στυτικὸς, & ἄστυτος, quæ à b. m. parente in Animadverſ.in Athenæum explicantur: nam fruſtra alibi quæres. Anglis, **ſtewes**, lupanar: quod quidam ex **ſtew**, vel **ſtove**, quod thermas ſignificat,deducunt: quod aliàs quamvis non improbabile, eò magis mihi ſuſpectum eſt, quòd in nulla linguarum, quibus levi diſcrimine, poſterius hoc in uſu, (*eſtuve,ſtufa,eſtufa,* **ſtuv**, **ſtove**,) prioris illius ſignificationis veſtigium ullum reperiam. Quòd autem **ſtewes** pro thermis, ex σταθεύω, foveo, calefacio, tanquam verbo Græco repetunt; cum nullibi niſi apud Heſychium reperiatur, probabilius eſt ex Anglico natum,quàm Anglicum ex illo; nec ab Heſychio ut genuinum Græcum afferri,ſed ut verbum peregrinum explicari.

Eſt autem **to ſtew**, Anglis, carnem inter duas patinas lento igne elixare. Tanto magis id dicamus, ſi Heſychium ipſum adeamus, cujus hæc verba: Σλαθεῦσαι, τὸ τῷ πυρὶ ἡσυχῆ χλιᾶναι κρέας, καὶ τὸ ὀπτῆσαι. Σλαθάλος, πεφλογισμένος κρέμα. Quis non dicat Heſychium Anglica (**to ſtew**, & **ſtewed meat**) in animo habuiſſe cùm iſta ſcriberet? Poteſt tamen aliter res habere, ut genuinum Græcum fuerit iſtud σταθάω, ſed dudum antiquatum apud Græcos, quod apud Anglos cum plurimis aliis (ut Plutarchus in ſimili re loquitur,) exulaverit. Hoc addam, ſi analogia ſpectetur, probabilius eſſe **ſtewes**, ex σταθάειν (abſorpto, ut in pluribus aliis, de quibus ſuprà, medio θ.) per contractionem; quàm σταθάειν ex **ſtewes** ortum eſſe.

Στρουθὸς, & στρουθὸς (quod uſitatius) paſſer. Etiam ſtruthio (aliàs στρουθιοκάμηλος dictus) avis omnium maxima, & proceriſſima. Hinc Græcis στρουθόποδες, pedes habens amplos, & longos; ut vulgò interpretantur. Sed & illi fortaſſe ſic dicti, qui inceſſu ſtruthionem quaſi imitantur. Hoc certum eſt, quæ majora ſolitis eſſent, στρούθεια nuncupa-

ta;

ta: unde *ςρέθια μῆλα*, id eſt, majora. Anglis, **to ſtrowt out**; inflari, turgere. Et de illis ut plurimùm uſurpant, qui affectato cultu & inceſſu *longos*, ut Horatius ipſe de ſe alicubi, id eſt, opulentiores, & beatiores, ſupra fortunæ ſuæ conditioniſque modulum, libenter imitantur.

Στοαὶ, porticus; & de variis locis uſurpabatur: *ςοαὶ* dicebantur etiam loca, in quibus frumentum recondebatur: *τὰ ταμεῖα ἐν οἷς ὁ σῖτος*, inquit Ariſtophanis, Stephano laudatus, Scholiaſtes: id eſt, horrea. Anglis veteribus, **ſtow**, locus: **ſtowung**, collocatio, diſpoſitio, in loco: ut Verſteganus obſervat. Hodie, **to be-ſtow**, collocare, (ut cum de collocatione liberorum, **He hath beſtowed her or him**, &c. aut proprii temporis & otii collocatione, **how to beſtow**, &c.) Item, largiri, q.d. de proprio penu, & peculio: **to beſtow upon one**, &c.) **Stoadge**, pabulum reconditum propriè: ſed ad alia ſæpe, quæ recondita ſervantur, transfertur. **Steward**, fortaſſe, quaſi **ſtoward**, diſpenſator, cuſtos, vel (ut alicubi Plautus) procurator peni, promus condus,

τιμῦχος. **Store**, vel ut alii, **ſtoare**, quamvis affinia; ab alia tamen origine.

Στερέω, privo, &c. **to ſtarve**. Sed & **to ſteale**, furari; *r*. in *l*. mutato, de quo ſuprà.

Στέλλω, comprimo; **to ſtill**.

Στηρίζω, ſtatuo firmiter, figo: *ςηρίζομαι*, fulcior, ſtabilior, &c. Angl. **ſtarke**, rigidus, immotus: ut, **ſtarke-dead**. **Strong**, fortis, robuſtus, firmus, benè ſtabilitus & fultus: *ἐςηριγμένος ἐν τῇ ἀληθείᾳ*, (II. Pet. 1.) **ſtrong in the faith**. Si quis malit *τὸ* **ſtrong** ex *ςἐῤῥὸς*, firmus, validus, &c. repetere, non valdè repugnabo: quanquam illud verius putem.

Στιφρὸς, firmus, validus, rigidus. Hinc **ſtiff**; niſi ex *ἀςεμφὴς*, de quo ſuprà.

Στιβαρὸς, gravis, firmus, robuſtus, validus: *ςιβαρὶ βραχίονες*, & *ἀυχὴν ςιβαρὸς* apud Homerum. **ſtubborne**, contumax. **ſturdy**, robuſtus.

Στοργὴ, naturalis amor, qualis parentum erga filios, aut filiorum erga parentes. **a ſtorck**, ciconia. Græcis, *πέλαργος*, (unde *ἀντιπελαργεῖν*:) & Hebræis, חסידה à חסד miſericordia, ob eandem rationem: ut jam multis obſervatum.

Σκύβαλον,

Σκύβαλον, ſtercus; ut apud Apoſtolum Philip.II. veteres & recentiores interpretes. Nec malè. Sæpè enim ita uſurpatur,ut τὸ διὰ τῶν ἐντέρων ἐκδιδόμενον; quod ex ventre excernitur, qualecunque ſit, ſignificet: ut & author Etymologici explicat. Eſt alioquin σκύβαλον (non enim abs re Chriſtiani lectoris, aut à profeſſione meâ alienum, verbi Apoſtolici quod ſe nobis obtulit, & ab aliis ſatis jejunè tractatum reperio, explicationi aliquamdiu immorari:) omne in genere rejectamentum, retrimentum, purgamentum: omne (ut apud Plutarchum, qui lanam, ungues, capillos, inter σκύβαλα enumerat) περίττωμα. Unde apud Etymologicum τὰ ἀποβράσματα (furfures tritici: vulgò **bran**: ídque ex Græco, βράσμα, ἀπόβρασμα: ſed ad Anglos, à Gallis an Græcis; vetus id eſt, an novum, non ſcio:) σκύβαλα τοῦ πυροῦ exponuntur. Cæterùm, ſi verbi etymologia ſpectetur, quicquid ob vilitatem canibus objicitur, aut canibus propriè competit, id eſt propriè σκύβαλον, quaſi κυσὶ βαλλόμενον, ut ab eodem docemur Etymologici Magni authore. Hinc micæ,& alia

quæcunq;

quæcunque epularum rejectanea quæ ſeu à canibus, ſeu ab aliis quibuſcunque colliguntur, *σκύβαλα* quoque dicuntur. In collectione Græcorum Epigrammatum(quæ vulgò *Ανθολογία*,&c.) duo lepidiſſima ſunt & venuſtiſſima, non eodem tantùm capite, ſed & ordine proxima ſibi, & cohærentia Epigrammata, in quibus vox iſta eo ſenſu occurrit. In priore præparcus quidam alloquitur mures,quos jubet ex ædibus ſuis faceſſere,ut nihil quo tueri ſe poſſint inventuros. Se enim *αὐτάρκειαν* à parentibus doctum, frugi hominem eſſe,&c.

> *Τῷ τι μεταλλεύεις τοῦτον μυχὸν, ὦ φιλόλιχνε,*
> *Οὐδ' ἀποδειπνεῖν γευσόμενος σκυβάλου.*

Proximum, ejuſdem cujus prius argumenti ; niſi quod de libris non arrodendis, ut qui etiam muribus devorati, ne dum hominibus lecti, nauſeam movere poſſint, lepida cautio additur, Sed vox *σκύβαλον* in iſtis :

> *Οὔ καὶ πίονα τυρὸν ἀποδρέψασθε καὶ αὔην*
> *Ἰσχάδα, καὶ δεῖπνον συχνὸν ἀπὸ σκυβάλων.*

Phocylides

Phocylides, poëta diſertiſſimus & puriſſimus: Μηδ' ἄλλης παρὰ δαιτὸς ἔδοις σκυβάλισμα τραπέζης, id eſt, *Neque ex aliena menſa micas velut canis aſſecteris.* Ex hoc uſu verbi σκύβαλον non dubito quin **to ſcamble** (quod alioquin etiam ex σκύμνος catulus, cujuſcunque ſit animalis, duci poſſet:) & **ſcamblingly**; quod de canibus propriè dicitur objectas offas avidè & cum mutuo conflictu diripientibus. Sed & **ſquimble ſquamble** quoque id dicunt. In accuratiſſimo & laudatiſſimo Gallico-Anglico Lexico, quod Cotgravii nomen præfert, ita reperio: [**Griffe graffe. By hooke or by crooke: ſquimble ſquamble: ſcamblingly: catch that catch may.**] Hinc quoque fortaſſe & **to ſquable**, rixari, contendere cum clamore; quod eſcæ cauſâ pauperes inter & egenos ſæpè contingit.

Στρεύγομαι, quaſi στραγγεύομαι, id eſt, (propriè) paulatim & veluti κατὰ στράγγα, id eſt, guttatim deficio: tabeſco, conſumor: **to ſtruggle.** Homerus, Ιλ. ο'.

Βέλτερον ἢ ἀπολέσθαι ἕνα χρόνον, ἠὲ βιῶναι,
Ἢ δηθὰ στρεύγεσθαι ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι.

id eſt, *Melius aut perire uno tempore*

(at

(**at once**; vel **once for all**) *aut vivere,* (victores ſcilicet, ſi ita contingat, extra metum, & periculum:) *Quàm diu luctari,* (& paulatim conſumi) *in gravi pugnâ*.Hoc Angli dicerent, **to ſtruggle long**. Hinc etiam **to ſtrive**, niti, eniti, propriè: & inde, contendere.

Στεύω, στεύομαι: promitto, firmo, præ me fero, jacto. Ita vulgatiora Lexica: nam apud Stephanum (quod mirum:) neque in Indice, nec alibi reperio. Eſt autem verbum Homero uſitatiſſimum. Inter alios, locus hic notabilis:

Ἴσχεσθ' Ἀργεῖοι, μὴ βάλλετε κοῦροι Ἀχαιῶν:
Στεῦται γάρ τι ἔπος ἐρέειν κορυθαίολος Ἕκτωρ.

ſunt Agamemnonis de Hectore Paridis ad Græcos mandata ferente, verba. Longâ opus eſt periphraſi, ut vis verbi *στεῦται* exprimatur. Id enim vult, Hectorem præ ſe ferre ſpeciem locuturi. Sed ineſt præterea huic verbo *παραστήματος*, (ita vocant Græci quandam præfidentis animi oriſque pro re natâ præſentiam & audaciam: ex eodem quo *στεύομαι* illud fonte:) & confidentiæ ſignificatio; ut ſi uno verbo utendum ſit,non aliud Latinum meliùs reſpondeat huic loco, quàm *minatur*: (quomodo Ho-

ratius,

ratius, *Atqui vultus erat, pulchra & præclara minantis*; alibíque: unde & Gallicum *mine* pro vultu & exteriore ſpecie:) *Hector minatur*, (id eſt, ipſâ præſidentis oris ſpecie promittit) *ſe aliquid locuturum.* In aliis locis Homericis ubi idem verbum occurrit, non eadem difficultas, quòd manifeſtior in illis jactantiæ & confidentiæ indicatio: ut cum de eodem Hectore ait,

> Στεῦται γὰρ νηῶν ἀποκύψειν ἄκρα κόρυμβα
> Αὐτὰς δ᾽ ἐμπρήσειν μαλεροῦ πυρός, &c.

Et Ιλ. β΄. Στεῦτο γὰρ εὐχόμενος νικησέμεν, εἴπερ ἂν αὐταὶ

> Μοῦσαι ἀείδοιεν κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο.

Et Ιλ. φ΄. Στεῦτο δ᾽ ὅγ᾽ ἀμφοτέρων ἀποκοψέμεν οὔατα χαλκῷ.

In his & ſimilibus, de apertâ jactatione, & inſolentiore gloriatione verbum uſurpatur. Hinc Angli finxerunt ſuum **ſtout**, quo hominem audacem & præſidentem indicant.

Στρόμβος, turbo, trochus: Etiam στροφὴ ἀνέμων, vertex, turbo, procella, (aliter, στρόβιλος) **a ſtorme.**

Σχιστὸς,

Σχιςὸς, inter alia, genus veſtis interioris: χιτὼν σχιςὸς, & σχιςὸς χιτωνίσκος: & ſimpliciter, σχιςαὶ, interulæ, ex ſciſſurâ vel inciſurâ ſic dictæ: a ſhirt.

Σάγαρις vel σάγγαρις, gladius Perſicus, ſecuris: σάγαρις λυσιφλεβὴς, ſcalprum chirurgicum (ut Celſus appellat:) quo venæ aperiuntur. Vox origine Scythica, ſed Græcis ſatis familiaris. Cujus veſtigia in Saxon. verbo ſeares; de quo verbo plura dicemus in poſtremâ parte.

Στύλος, columna, cui ædificium aliúdve innititur; a ſtoole.

Στεῖρα, ſterilis, βοῦς ςεῖρα, apud Homerum, vacca. Anglis, a ſteere, juvencus: ob caſtrationem ſterilis ſcil. & tauro oppoſitus.

Σπέρχω, σπέρχνω, urgeo, feſtino, &c. σπερχνὸς, feſtinans, pernix, ſtudioſus, ſtudioſè incumbens alicui rei. Neſcio an hinc ſpark, de inſignioris agilitatis & alacritatis puero; an potius metaphora ſit à ſparck, ſcintilla. Sed eſt præterea σπερχνὸς, εἶδος (ut Heſychius) ἱέρακος, genus accipitris. Angl. a ſpara-hawke, vel ſparrow-hawke: ex Græco ſine dubio: niſi hoc ipſum verbum Anglicum

Anglicum (nullibi enim quod ſciam alibi:) voluit Heſychius exponere, & in σπερχνὸς ita contraxit; aut contractum ab aliis exhibuit. Sed & Galli dicunt *eſparvier*: unde fortaſſe fluxit Anglicum.

Σκῆνος, tabernaculum,&c. item corpus humanum, non apud Platonem tantùm, & Pythagoræos,(ut in II.Cor. V. v.1. doctis notatum:) ſed apud medicos quoque alióſque. Τηκεδὼν τοῦ σκήνεος, corporis tabes, apud Aretium medicum. Atque ita in Democriti ſententiis à doctiſſ. Holſtenio editis, bis unâ ſi bene memini paginâ: neq; enim nunc liber ad manum. Sed & in Fragmentis ejus, à Stephano editis, ſæpius. Etiam apud Longinum περὶ ὕψους, ἀνθρώπινον σκῆνος, humanum corpus. Hodiernis Anglis, ſkin, pellis: Eſt autem pellis quoddam quaſi corporis tabernaculum, quod omnibus ejus undique partibus ut tegmen & munimen obtenditur: quomodo & ipſum corpus animæ θύλακος etiam & ἔλυτρον ab eâdem aut ſimili ratione nuncupatum. Id enim reliquo corpori pellis, quod corpus animæ. Sed nec inſolens metonymia,

mia, ut pellis, pro toto quod ambit corpore ſumatur. Poſſit tamen & τὸ **ſkin** ab ἀσκὸς duci: ἀσκὸς βοὸς apud Homerum; pellis ovina: ἀσκὸς Μαρσύου; apud Herodot. *pellis Marſyæ*, i.e. exuviæ, ut Camerar. interpretatur.

Σῶμα, corpus: & ut anima (ψυχὴ Græcis) per ſynecdochen omnibus ferè linguis uſitatam; ita & corpus (σῶμα) pro integro homine interdum ponitur. Anglis utrumque familiare: **no ſoule**: **no bodie**: pro, nemo. Sed poſterius tamen uſitatius. Non enim dicunt **ſome ſoule**, ut **ſome bodie**, pro aliquis. Suſpicatus ſum ſæpe Anglicum illud **ſome**, (quod interdum abſolutè, ut **ſome are of opinion**, &c. aliquando cum **bodie** jungitur, ut in prioribus exemplis:) ex Græco σῶμα fluxiſſe. Ridebunt, credo, imperiti; at non illi fortaſſe, qui quem uſum habeant Hebraica עצם & איש non in doctorum tantùm libris, ſed in ipſâ quoque ſacrâ Scripturâ non ignorant. Latinum *perſona*, factum eſt, ut doctis placet, ex περὶ σῶμα: & Chaldaicum שום (quod & Græco σῶμα fortaſſe dedit originem: nam ὀνόματα, pro σώμασι interdum poni ſatis conſtat:)

181

ſtat:) propriè, *nomen*; vulgò, pro *aliquis* uſurpatur. Sed & priſcos Latinos *ſum* pro *eum* dixiſſe, ex Feſto diſcimus: quod an huc aliquid faciat; neſcio. Sed nihil æquè auget ſuſpicionem meam ac docti viri de origine imperſonalis, ſeu imperſonalibus verbis ſervientis apud Gallos *on* particulæ origine obſervatio: Ita autem ille in Grãmaticâ ſuâ Gallicâ, quæ Latinè, & Gallicè ſeorſim An. Dom. 1569. typis Stephanicis excuſa eſt. Majores, inquit ille, noſtri frequenter ſcripſerunt *hom* in ſignificatione imperſonali paſſiva: veluti ut Gallicè verterent Curritur, ſcribebant, *hom court*, vel *l'hom court:* tanquam ſi Latinè diceretur, *Homo currit:* unde factum eſt noſtrum, *On dit: on fuit:* pro Latino; Dicitur, Fit: *h.* ablato, & *m.* verſo in *n.* Hactenus ille. Objiciat aliquis fortaſſe, quòd huic Anglico ſome, additur interdum bodie; vel men: ut ſome bodie: ſome men; &c. Sed hoc nihil eſt. Prius enim illud ſome, quamvis (ut nos quidem ſuſpicamur) originè idem, poſtquam tamen uſu (ut & Gallicum illud *on:*) nunc aliud eſt, & in pronominis naturam tranſiit, nihil vetat, quin no-

minibus ejuſdem cujus & ipſum (ſi originem ſpectes) ſignificationis, rectè jungi poſſit. Talia multa memini obſervare, quæ legentibus fortaſſe, mihi certè nunc iſta ſcribenti in mentem non veniebant. Non omninò diſſimilia, *ἐινάνηχες* (quod ex *ἔννεα* & *νύκτες* compoſitum:) *νύκτες* ; & *ποδόνιπτρα ποδῶν* ; & *βοῶν ἐπιβέκολος ἀνὴρ* ; & *οἰνοχοῶν οἶνον*, & id genus alia quæ apud Poëtam incomparabilem obſervarunt veteres Grammatici: in quibus cum ejuſdem verbi manifeſta ſit repetitio, à tautologiâ tamen facilè excuſantur.

Σείω, præter *ἔσεικα*, *σεικέναι*, quatere, concutere ; **to ſhake.**

Σεύω, cieo, agito, concito : Item perſequor, inceſſo, fugo: *ἐπισεύω*, impello ; **to ſhove.** Fortaſſe & **to ſhun**, vitare.

Σήθω, cribro, as ; excutio cribro, agito ; **to ſift.**

Σχῆμα, habitus, cultus. Item habitus oris & geſtus : dignitas, decus : *ἀσχημονεῖν*, immodeſtè ſe gerere : inverecundum aliquid & homine pudico indignum patrare. Etiam latiùs, moribus & vita turpi coinquinari. *Εὐσχήμων*, decorus, modeſtus : *ἀσχήμων*, indecorus, immodeſtus.

immodeſtus. Quæ cùm certa ſint & obvia, nollem virum doctiſſ. in nupero opere aſſerere non tam corporis figuram, quàm habitum & veſtis decus hoc verbo ſignari: & negare, *ſhematio*, mediæ ætatis verbum hinc eſſe. Verè ille quidem poterat dicere, *ſhematio*, ex Anglico to ſhame; vel Germanico ſhamen immediatè factum: at illa, quæſo, unde? Eſt & ἀσχημολογέω verbum, pro, modeſtè & honeſtè loquor; & ἀσχημοσύνη nomen, modeſtia: conſtans animi ſtatus, nullis aut doloris aut gaudii perturbationibus infracti; aut obnoxii: quò omnes alias virtutes interdùm referunt philoſophi. Interpretes Græci Bibliorum verenda corporis, quæ Hebræi pudicè ערוה vel ערות (γύμνωσιν propriè) nuncupant, verbo non minùs pudico ἀσχημοσύνην ſolent exprimere. Iidem verbum פותה (unde Græc. πόσθη, & vetus Latinum, de quo multa Scal. in Catalecta Virgilii, *puta*: ſed & Italicum *potta*; ex quo, *puttana*, *putta*, *putaine*; recentiora; pro, meretrix: fortaſſe & Latinum, *pudor*, &c.) Eſ. III. 16. σχῆμα verterunt. ויהוה פתהן יערה Κύριος ἀποκαλύψει τὸ σχῆμα (alii, ἀσχημόνημα) αὐ-

τῶν: **The Lord will diſcover (or, make open) their** (*χῆμα*) **ſhame**; (*vergogne*, Gall.) id eſt, ut ibi nuperi interpretes, **their ſecret parts.**

Σίγλαι, ἐνώτια: inaures. Heſychius: qui etiam *σίκλαι* ſcribit, & ſimiliter exponit. Σιγλοφόρων, στάσις (ut idem Heſychius) *ἀνέχων· τὰς κλαγκλεῖδας τῶν ἐνωτίων, σίγλας φασίν· οἱ δὲ, αὐλὰ τὰ ἐνώτια*: id eſt, ut ego interpretor, quia alibi non reperio: Σιγλοφόρων, *officium* vel *munus ad Eunuchos pertinens. Aiunt enim σίγλας ſcrinia monilium eſſe: alii, monilia ipſa interpretantur.* Anglis olim, **ſigle**, monile. Et ab illis, mediæ ætatis (ut probabile eſt) ſcriptores, *ſigla*: de quo in aliqua Somnerianarum lucubrationum plura legere memini. Potuerunt autem à Græcis (ut alia multa Græcis uſitata, etſi non Græca genuina,) habuiſſe Germani, ſeu Saxones,

* סגלה peculium. res pretioſæ. De auro & argento, I. Chron. ca. XXIX. v. 3.

* quamvis Hebraicam potiùs ſapiat originem, quàm Græcam. Sed videamus tamen, numquid & Græca origo poſſit inveniri non incommoda. Σιγαλόεις Homero verbum familiare, quod adjunctum nominibus ſubſtantivis ſummum earum ſeu pretium, ſeu artificium notat:

183

notat: tale utique, quod ſpectantes admiratione & ſilentio (unde & verbo ſecundum quoſdam origo:) figere ſit idoneum. Ita Ιλ. ε'. Αλλ' ἄγε νῦν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα Δέξαι. & iterum eodem libro — αὐτὰρ ὅγ' ἥρως Ὧν ἵππων ἐπιβὰς ἔλαβ' ἡνία σιγαλόεντα. Idem Οδ. ο'. χιτῶνα σιγαλόεντα, de Telemachi tunicâ: & alibi pariter non ſemel. Conſulent Euſtathium, quibus ejus adeundi copia. Apud auctorem Etymologici, (quem poſt Euſtathium commendatiſſimum omnibus linguæ Græcæ ſtudioſis cupio:) ſic reperio. Σιγαλόεντα, σημαίνει τὰ πεποικιλμένα: παρὰ τὸ στίζω, στιγαλόεντα, καὶ σιγαλόεντα· Diverſa hæc origo à priore: ſed Græca tamen. At Heſychius; Σιγάλοεν, ποικίλον τῇ γραφῇ, λαμπρόν. σιγάλωμα γὰρ οἱ Σκύθαι λέγουσιν, &c. cætera à libris & otio meliùs paratis relinquam. Sed ille facit Scythicam vocem. Nos autem Scytharum illorum linguam, qui Græcis notiores, & quibuſcum frequentia illis ob vicinitatem commercia, non aliam remur fuiſſe, quàm Germanicam. Fuerit igitur (ſecundum Heſychium) vox pura puta Germanica, vel Saxonica; & ab illis, à Græcis accepta.

Sed hæc longiorem diſquiſitionem deſiderant: nobis aliò feſtinandum.

Σπῖλ☉, macula, labes,&c. a **ſpot**, *l.* in *t* migrat; ut σολὴ, στολὴ, &c.

Σκύζομαι, & σκύζομαι, iraſcor,&c. **to chide**: ſuccenſere, increpare: niſi potiùs ex κῦδ☉, opprobrium, maledictum, de quo ſuprà.

Σικχὸς, à Suidâ exponitur, ἀνόρεκτ☉, ἀσθενὴς, & (idque Plutarchi loco adducto:) νοσώδης: cibi faſtidioſus, infirmus, æger; **ſick**.

Στροφὴ, fraudulentum effugium, callida tergiverſatio: ἀντιλογίαι, Heſych: contentiones, contradictiones. **ſtrife**, contentio. De **ſtrive**, ſuprà in στρεύγεσθαι: niſi & illud ipſum, ex στρέφειν.

Σάννας, fatuus: ſtultus. puto me legiſſe vel audiviſſe apud Angla **Zanie**, pro fatuo.

Σίνω, noceo, lædo: σίντης, & σίντωρ, nocuus, noxius, κακοῦργ☉: **to ſin**, peccare: **a ſinner**, peccator: Germanicè, **ſund, ſunder**.

Σκία, umbra,&c. de quo ſuprà: σκιὰς, σκιάδης, σκιάδιον, &c. unde **ſhade**, & **ſhadow**, umbra.

Σμύχω: Σμήχω, vide ſuprà.

Σίδηρ☉,

Σίδηρος, & σιδηροφορεῖν. vide ſuprà.

Στρεπτὸς, flexilis, &c. ςρεπτὰ, armillæ, monilia, torques: funiculi, fibulæ, ut quidam apud Homerum exponunt; **a ſtrap.**

Σκαιὸς, lævus, ſiniſter; ineptus, perverſus, σκόλιος. Anglis, **a ſquint,** & **aſkew,** limus, obliquus.

Σχερὸς, ἀκτὴ, αἰγιαλὸς: (Heſych.) i. portus, littus; **a ſhore.**

Στρυφνὸς, acerbus, auſterus; de ſaporibus, propriè: & metaphoricè de hominibus; **ruffe:** ut vulgò pronuntiatur. Sed ſcribitur **rough.**

Στεῖρα, carina. Anglis, **to ſteere,** clavo aſſidere, navim gubernare; **ſterne,** gubernaculum.

Σεμίδαλις, ſimila, ſimilago: unde **ſimnel** ducunt vulgata quædam Lexica. nam alioquin ex Latino quoque fieri potuit. ut & **cracknell,** & κολλύρα, collyra.

T

Τρόχος, curſus: Item locus in quo curritur: Τροχὸς, rota. Angl. **a track,** ſemita; veſtigia. **to track, or trace,** veſtigare.

Τροχοπέδη, ſufflamen (quo impetus

 rotæ

rotæ in declivibus locis ſuſtinetur & impeditur:) **a trigger.**

Τήκω, liquefacio; τήκομαι, liqueſio, liqueſco: **to taw.**

Τυτθὸς, parvus, parvulus, puſillus, infans: τυτθὸν βρέφος. **tit.** de infantibus & puerulis, in quotidiano ſermone puto me non ſemel audiviſſe. **titmouſe**, aliàs **miſken**: parus, parvula avis. Quaſi equo propriè competeret, in accuratiſſimo Lexico Anglico-Gallico: *Tit; godal, roce, roſſe, haridelle.* Eſt etiam τίτθος, ὑποτίτθιος, qui ab uberibus adhuc pendet, & lacte nutricis alitur: unde etiam, quando de infante & lactente uſurpatur, verbum manare poſſit.

Τρόπα, luſus puerilis genus, quod Stephanus deſcribit; cui non abſimilis, quem **trap** vocant Anglici pueri.

Τύπτω, verbero; **to thump.**

Τολύπη, glomus, lanæ propriè; ſed de aliis quoque rebus dicitur: etiam de mazâ; (μάζη) ex quo *maſſa* Latinum; **a lump.** Ejuſmodi, integrarum etiam initio ſyllabarum aphæreſes, etſi paſſim multæ: ſimillimum tamen in mentem nunc veniebat, μῦκλος, recentioris Græ-

ciæ vocabulum, ex *tumultus* Latino factum: de quo doctiſſimus Meurſius in Gloſſario: μουλτάειοι, tumultuarii, ſeditioſi. Vide & ſuprà in μόλυβδος.

Τρὺξ, τρυγὸς, fæx: **dregs.**

Τρυγητὸς, vindemiæ tempus, quando omnes occupatiſſimi: unde puto fluxiſſe, **to drudge**: niſi quis malit ex τρύχω, attero, vexo: τρύχομαι, atteror, conficior, &c. repetere.

Τείρω, infeſto, moleſtiâ afficio, conficio, &c. **to tyre.**

Τέλλω, ἐντέλλω, mando, faciendum injungo: **to tell.** אמר Hebraicum, dicere, & mandare, ſeu præcipere.

Τέλος, vectigal; (unde τελῶ cenſeor, &c.) **tole, tole-monie.**

Τελέω, pendo, penſito. ἀργύριον τελεῖν, & τελέσαι, ſæpe occurrit apud Græcos ſcriptores: **to tell**, id eſt, numerare, pendere. τελῶ, attribuor, contribuor: ἐναριθμοῦμαι, ἐγκρίνομαι, ut ἤρξάμην τελεῖν, cœpi numerari: εἰς ἕλληνας τελεῖν, Græcus cenſeri, &c. propriè (ut Grammatici loquuntur, ad Etymologiam ſpectantes) dicerent Angli, **I began to be told**: &, **to be told a Grecian**: atque ita veteres etiam Angli ſuo **tellan**, uſi:

uſi:ut, **And he us him to bearn telth :** i. e. & ille nos pro liberis habuit : vel, in liberorum loco. Sed conſuetudo nunc obtinuit, ut loco **tell**, aliud ſynonymum ejus in his locutionibus uſurpetur. Dicunt enim, **to be reckoned**, &c.

Τελῶ, ſum ſub ditione : ſum ſub imperio. Hinc, ni fallor, **to dwell**, habitare, agere.

Τωθάζω, dicteriis inceſſo, irrideo, mordeo opprobriis, &c. **to tawnt**. Item **to twit.**

Τυντλάζω, τυντλάζει, id eſt, (ut Heſychius exponit) αὐτὸ καὶ αὐτὸ λέγει, blatero ; **to twattle.**

Τάγγη, rancor : ταγγὸς, rancidus. de oleo propriè. In quibuſdam Angliæ partibus, (ut Cantio, ni fallor) de rancidis, aut aliter vitiatis liquidis, dicunt, **It hath a tang.**

Τηλίκος, tantus : de corporea, propriè, magnitudine ; **tall**, procerus.

Τρύπανον, veterator, vafer ; **trupenie**, non ſemel audivi, vel, **an old trupenie**, de vafro & tenace. Obviæ ſunt & aliæ rationes, ſcio : ſed quæ mihi magis arrideat, aut tam probabilis videatur, nulla.

Τράπεζα,

Τράπεζα, menſa, pegma : a trap, decipulum : id eſt, ut Had. Junius in doctiſſimo Nomenclatore pluribus explicat, Laqueus quidam aut machina irretiendis aviculis, aut capiendis beſtiis comparata.

Τρώκτης, comeſtor, (à τρώγω ſcilicet, arrodo, rodo, comedo :) vorator. Ita dicitur & Homero (ut viri doctiſſ. Camerarius & Steph. in ſuis uterque Theſauris:) qui ut habeat quod voret, quavis arte lucrum facit. Atque hæc eſt Euſtathii & Heſychii, quorum verba Stephanus adducit, expoſitio. Eſt autem verbum Homericum. Homeri verba quæ ab illis afferuntur, ſunt hæc: ex Odyſſ. Ξ.

> Ἀλλ' ὅτε δὴ ὄγδοός μοι ἐπιπλόμενον ἔτος ἦλθε,
> Δὴ τότε φοῖνιξ ἦλθεν ἀνὴρ ἀπατήλια εἰδώς,
> Τρώκτης.

id eſt, *Sed cum octavus mihi rediens annus venit, Jam tunc Phœnix vir fallacias ſciens*, Τρώκτης, &c.

Item ex ſequente libro,

> Ἔνθα δὲ φοίνικες ναυσίκλυτοι ἤλυθον ἄνδρες

Τρῶκται,

Τρῶκ৩), μυεῖ' ἄγοντες ἀθύρματα ναῒ μελαίνῃ.

id eſt, *Illuc autem Phœnices navibus inclyti venerunt viri,* Τρῶκ৩), *infinitas ducentes res ludicras* (Gyphanianæ editionis hæc verſio eſt) *nave nigrâ.* Mihi longè aliter videtur de hoc verbo, quàm vel Euſtathio, vel Heſychio, aut qui ipſos ſequuti ſunt. Nec puto ullos eorum aliter de vero ſenſu quàm ego ſentio, judicaturos fuiſſe, ſi linguam Anglicam intellexiſſent. Anglis hodiéque verbum notiſſimum & uſitatiſſimum, **to truck**, pro mercari, vel merces alias pro aliis mutare. Unde ſecundum analogiam, quamvis non ſit in uſu, **truckſter**, (τρώκτης) fuerit, mercator, nundinator, negotiator. Nec mihi dubium, quin **druggs**, & **druggſter** (vel **druggiſter**) ab eâdem ſint origine. τρωκτὰ enim Græcis (quod & τραγάλια:) edulia, veſca quæcunque: ſed propriè, quæ cruda (ut doctis placet) comedi ſolent, & ſecundis menſis apponi, ut raphani, pyra, poma, nuces, amygdalæ, & ſimilia. Plura recenſentur à Polluce: μυρτίδες, μέσπιλα, κόκκοι, ῥόαι, κάρυα Πέρσικα, &c. quæ pleraque ex tranſmarinis locis

locis navibus advehi ſolita. Talia autem pleraque quibus officinas ſuas inſtruere ſolent Pharmacopolæ: ut mirum non ſit conſuetudinem obtinuiſſe, ut drugs, de Pharmacis; & drugſter, de Pharmacopolâ propriè diceretur. Porrò, Phœnices ex Canaanitis oriundos, conſtans doctorum ſententia eſt: & veteres quoque apud Procopium in eam rem inſcriptiones, tum aliis, tum ſummo viro in *De Diis Syris* opere commemoratæ. Cananæi autem in Sacrâ ut omnes norunt hiſtoriâ (ut & Phœnices apud Ethnicos) à mercatura tam noti & nobiles, ut ipſum nomen *Canaan*, (Hebraicè, כְּנַעַן) in commune mercatoris nomen tranſierit. כנען mercator, negotiator. כנעה, merx. Judicet jam lector, quàm appoſita ſit verbis Homer. hæc expoſitio: ut Phœnices ſcil. (notiſſimo illo & vulgatiſſimo apud omnes nationes Epitheto) mercatores nuncupentur; & mercatores ſive negotiatores, à fraudibus & fallaciis, quibus ferè conſtat iſta vita, perſtringantur. Vulgata autem illa explicatio, quàm coacta ſit & longè petita, quis non videt? Dicerem potiùs

τρώκτας

ϐωκλὼ (ſi quidem ϐώζω vera origo, & non eſt verbum peregrinum, quod magis probabile eſt;) cum primò qui ventri commeatum ex peregrinis locis adveheret, eſſe nuncupatum: poſteà, qui res alias quaſcunque; ἀθύρματα præcipuè: id eſt, curioſorum vel delicatorum oblectamenta, quæ graviores & ſapientiores pro meris ἀθύρμασι (talia autem ſunt quæ ex peregrinis locis à multis magno ſtudio conquiruntur:) ludicris & ludibriis habentur. Suſpectam fuiſſe vulgatam illam doctis viris interpretationem, indicii eſt, quòd priore illo Homeri loco, in Gyphaniana editione, ϐώκλης vertitur *veterator*: in ſecundo, *ingenioſus*. Ego verto, ϐώκλω, **a truckſter**: i e. *Cananæum*, vel *Cananitam*: negotiatorem, &c. Literæ, *t.* in *d.* (in **drugſter**, vel **druggiſter**, pro **truckſter**:) mutationis, quanquam ut in literis affinibus nihil proclivius, exemplum tamen quod ultrò ſe ſuggerit, dabo; Græciæ recentioris illud δραγούμανος; Ital. *droguèman*; Gall. *truchement*; (id eſt, interpres:) ex Chaldaico, ut notum, תרגם.

Τάω, vel τίζω; præt. τέτακα: Aor. 2. Part.

2. Part. (quod apud Homerum & Apollon.)Poëtic. τετλαγών. Exponunt quidam τείνας : alii, πνάξας : alii denique λαβών, accipiens, prehendens : quos Stephanus ſequitur : cujus ſententiam non parum confirmat Angl. **to take** : capere, prehendere. Certè τῆ Imperat. ex τάω (de quo tum alii, tum auctor Etymologici in ἄτης alibíque:) omnes exponunt λάβε : cape, accipe. Quanquam nec illa inepta Anglici verbi etymologia, quam ſuprà in δέχεσθαι attulimus.

Υ

Ὕθλος, nugæ : ὑθλέω, nugor ; **idle ; to be idle.**

Ὕδωρ, aqua ; **water** : de quo ſuprà.

Ὕδρη, ſerpens, aquaticus propriè, **an adder** : ſi antiquum, ut puto. nam alioquo ex *hydra* Latino, non minùs.

Ὑδρία, vas aquaticum. ſitula, &c. **An ewer,** ſi antiquum. Nam & Latinum alioquin *hydria*. De *d*. medio abſorpto, vel excidente, ſæpius jam monuimus. Fortaſſe tamen ex neutro ; & **ewer**, ex *urus* ; (Græcè οὖρος :) ex cujus animalis cornibus pocula à Germanis olim fieri ſolita,

ſolita, ex Cæſaris commentariis, Plinio; notum, aliiſque. *Urum* Hercyniæ ſylvæ proprium animal fuiſſe tradunt illi veteres: unde & à Germanis ſive Græcos, ſive Romanos nomen accepiſſe, ſuadet ratio. Origo tamen erit Græca, ſi ab ὄρεσι (montibus) nomen illis inditum.

Ὑπὲρ, ſuper; **over**: ὑπεροϱᾷν, **to overſee.**

Ὕλη, ſylva, ligna, &c. **wald, weald, wold**: (tot enim modis ſcribebatur, ut Verſteganus docet) ſylva: Item, **wood**, lignum.

Ὑφὴ, textura, textus: ὕφος, textile, tapetum, rete: ὑφάω, & ὑφόω, texo: Anglis, **a webb; & to weave.**

Φ

ΦΗλόω, ἀπατάω, decipio. Notum ſatis & uſitatum verbum. An hinc φιλήτης, fur, latro, &c. ſit, ob diverſam ſcripturam dubium eſt. Nam à φηλόω, φηλήτης potiùs ſcribendum fuerit: ut & φῆλος, impoſtor. Seneca docet apud Ægyptios vulgare verbum fuiſſe, qui tamen ad Græcam originem, quaſi à φιλέω (ex quo φιλητὴς, ſed alio ſenſu) non à φηλόω, alludit. Verba ejus ſunt:

Voluptates præcipuè exturba, & invisiſſimas habe: Latronum more, quos philetas Ægyptii vocant, in hoc nos amplectentes, ut ſtrangulent. Atqui Heſiodus etiam, aliíque Græci ſcriptores habent. Ab illis igitur (quis dubitet?) Angli, **to filch**, (vel ut alii propiùs ad originem ſcribunt, **to filtch**) & **a filcher**.

Φῆρες, fauni, (de quibus inter alios *μακαρίτης* parens in *De Satyr. Poëſi*:) ſatyri; Anglis **fairies**, nymphæ: larvæ, lemures.

Φορμὸς, teges, ſtorea. quæ pluribus olim, (de quo aliquid ad Theophraſti Characteres:) hodiéque vice ſcamni, aut cubilis. Hinc Anglis, **a fourme**, ſcamnum: ſedile.

Φλάω, contundo, &c. φλάσμα, pro θλάσμα, Hippocrati, &c. contuſio; **a flaw**: ruptura.

Φλάζω, παφλάζω, ferveo, æſtuo; **to flush**. niſi ex φλύζω, unde φλύσις, puſtula. οἰνόφλυξ, quaſi vino bulliens: ebrius. De vino quoque Angli.

Φλὸξ, γὸς, flamma; **a flash**.

Φέρεσθαι, habere, agere; **to faire**: ut φέρεσθαι κακῶς; φέρεσθαι καλῶς; **to faire well: to faire ill**. Bb φείδω,

φείπω, φρυάπω, fremo, frendeo; **to frett.** Niſi potiùs, ex βορὰ, cibus: & βορὸς, vorax. Eſt enim vetus **frettan**, edere, propriè. Transferunt autem etiam Græci ad animum: ut in θυμοβορεῖν, & θυμοβόροι μελεδῶνες, &c.

φλοιὸς, cortex; φλοίω, decortico; **to flea.** Item, **to flaw.**

φάτνη, præſepe. Anglis, **fatt** pinguis. אבס Hebræis, ſaginare: אבוס præſepe.

φελλεῖς, ſilices; **flints.**

φάσκωλος, φάσκωλον, & φασκώλιον: marſupium: arca, pera, ciſta. Anglis, **a flasket:** ſporta, calathus, caniſtrum majus.

φυρᾶν, φύρειν, miſcere: φύραμα, miſtura. Anglis, **a fray**, pugna: ut Gallis *meſlée*, ex miſcendo.

φέριστος, optimus; excellentiſſimus: **first**, primus, princeps.

φρῦν, φρύνη, φρῦνος, rubeta, rana venenoſa; **a frogge**, rana: niſi ex βάτραχος, de quo ſuprà.

φείδομαι, parco, do veniam, miſereor: Hinc ergo poſſit eſſe **fond**, &c. de quibus ſuprà in Ἐμφῦναι.

φθόγγος, vox, ſonus: φθέγγομαι, loquor: ἄφθογγος, elinguis, mutus. Angl. **tongue**, lingua. φόρτος,

φόρτος, onus; ſed propriè, navis. Quæ navibus apportantur, ait Camerarius. φορτάζω, onero. Anglis, fraught, onus navis: to fraught a ſhip, navem onerare. Scribitur etiam fraite, vel fraight; quod ad Gallicum verbum propiùs accedit; & eſt fortaſſe ab aliâ origine.

Φαῦλος, (quod jam ſuprà in Cambdenianis habuimus, ſed hîc repetitum, quia plura ſuper eo addenda:) vilis, facilis: nullius pretii, aut negotii. Item, malus, improbus. Hæ vulgares & uſitatæ ſignificationes. Sed Dio: Laertius in vita Platonis alias commemorat, non ut Platonis proprias, ſed tamen præterquam Platoni paucis uſitatas aut notas. Inter eas hæc eſt, ut φαῦλος pro ſimplice & minimè fucato ponatur: quomodo etiam Euripidem uſurpaſſe probat Laertius adducto ipſius in hanc ſententiam loco. Ut minimè dubium videatur quin τὸ foole, inde manaverit. Quanquam aliam quoq; notionis iſtius rationem poſſimus reddere ex ſententiâ philoſophorum principis, & hominum, quibus ſola ratio praivit ad ſapientiam, unius omnium poſt homines natos ſapientiſſimi; qui toties id incul-

cat,& non minùs ſolidè probat, ἀδύνατον φρόνιμον εἶ) μὴ ὄντα ἀγαθόν: i. *Fieri non poſſe, ut qui non eſt bonus, idem ſit ſapiens.* Sed à Græcis ad Anglos(quod hîc quærimus:) immediatè perveniſſe hoc verbum non præſtem,cùm in veteribus libris hactenus mihi non occurrerit, ſed ejus loco, **unwiſe, dyſing**, &c. At ſi non hoc; certè non dubium quin τὸ **foule**, vel ut alii ad diſcrimen (eſt enim **foule**, etiam volucris) ſcribunt, **fowle**, pro turpi & impuro, hinc profectum ſit. Sunt enim vilia,ex contemptu,ſæpe ſordida & ſquallida: & quæ mala & prava, eadem & naturâ ſuâ impura ſunt, & ita quoq; vulgò nuncupantur. Ἀκάθαρτον πνεῦμα, **a fowle ſpirit**, i.e.impium, malum. In veteribus rythmicis ante 600. plus minùs annos Orationis Dominicæ verſionibus, quod in uno exemplari, **Let us not in fonding fall, Dac fro evill thu ſyld us all**: in altero, eóque antiquiore, **Ne let us fall into no founding, Ac ſhield ous fro the foule thing.** φαυλότης, **filth.** Φαυλίζω, vilipendo, ſubſanno, (unde & φαῦλος apud Heſych. χλευαστὸς exponitur; & φαυλίστρια, ἡ χλευάζουσα, ſubſannatrix) **to flowt.** Φρονεῖν,

Φρονεῖν, ſapere, ſentire: *εὖ φρονεῖν, καλὰ φρονεῖν, φιλοφρονεῖν*; & interdum abſolutè, *φρονεῖν τὰ*, &c. pro, favere alicui, benevolo eſſe animo, &c. Anglis, abſolutè, **a frend**, quaſi *εὖ φρονῶν*, amicus. quemadmodum & Latini abſolutè, *velle alicui, cupere alicui*, pro, benè velle; benè cupere.

X

XΗλη, forceps, ſeu forfex, quales cancrorum propriè. De avium quoque unguibus dicitur, ut apud Sophoclem. **a claw.** Sed & **clutches.**

Χύτλον, propriè, oleum aquâ mixtum, quo perfundi & inungi balneantium corpora ſolebant. Hinc *χύτλον*, etiam pro *ἀγγείῳ ἐλαιοδόχῳ, ἐν ᾧ εἶχον οἱ παλαιοὶ τὸ ἔλαιον, ᾧ μετὰ τὸ λούσασθαι ἐχρίοντο*: i.e. vaſe, quod oleum continebat, quo poſt lavationem corpora veteres inungebant. Hanc interpretationem doctiſſimus Stephanus habet ſuſpectam, quòd exemplorum quæ proferuntur incerta lectio ſit: non habiturus opinor, ſi ſciviſſet in Anglica lingua hodiéque vocari **a kettle**, haud diſſimile vas, ad continenda, & calefa-

cienda liquida quæcunque comparatum. Quod tamen alioquin etiam ex χύϱ⊙ vel χύϱα, olla, cacabus, (mutato pro more *r.* in *l.*) duci poſſit; cùm in ejuſmodi vaſe carnes quoque vulgò coquere ſoleant.

χώρα, locus, regio, provincia: grounð: niſi ex ἀγρός. Sed & countrey, pro regione, provincia, hinc fuerit, niſi ex *conterraneus*, (quod ſatis antiquum) barbara vox *conterra*, ſequioribus ſæculis emerſit, unde iſtud fluxerit. Quæ quidem vox quamvis apud nullos fortaſſe iſtorum temporum ſcriptores reperiatur, nec in uſum recepta ſit; potuit tamen ex ejus quaſi ideâ vox iſta formari; qualia in lingua Gallica innumera ferè obſervat doctiſſimus author Grammaticæ Gallicæ, cujus jam aliquoties mentionem fecimus. Haud parum etymologiam priorem confirmat, quòd ut Græci dicunt, χωρεῖν, ἐκχωρεῖν, ἀναχωρεῖν; pro, cedere, recedere, &c. ita Angli, to give grounð q. d. χώραν διδόναι.

Χωρεῖν, ἐκχωρεῖν, ζυγχωρεῖν, cedere, concedere, &c. to grant. Eſt & χωρεῖν, impreſſionem facere hoſtili modo; vel

in

in hoſtes. Et hinc fuerit, **to crowd**: violenter trudere. Hoc malo quàm ex *κρέω*, pulſo, quod aliis placuit.

Χὴν, χηνὸς, anſer: veteribus Germanis, Plinio teſte, **ganze**: hodiernis Anglis, **a gooſe**: Item, **a gander**. Plinii verba, lib. X. c. 22. de anſeribus, *Candidi ibi*, (in Germaniâ) *verùm minores, ganza vocantur.*

Χολὴ, bilis; **gall.**

Χάραξ, vitis fulcrum, &c. **a crutch.**

Χαλίζειν, ἀναχαλίζειν; de equo propriè dicitur indomito, vel aliàs effræni, & ſternace. Angli pariter de equo, **ſkittiſh**: qualem quia Galli vocant *ombrageux*; ſuſpicetur aliquis fortaſſe ex *σκία* potiùs manaſſe. Sed ego illud magis probo.

Χεῖλος, labium: veteribus Anglis, **wæleras. Drighten welerum mine thu untyn**, &c. Domine labia mea aperies, &c. Pſal. LI. v. 15.

Χρόνιος, diuturnus, longo durans tempore. Χρονιότης, & χρονία, diuturnitas, vetuſtas. Χρονιαῖος, vetus. Anglis, **crone**, propriè vetula ovis, ut docet Verſteganus.

Χέρσος, χερσεία, locus ſterilis, incultus:

cultus : ſolitudo ; de quo ſuprà.

χαλάζα, grando ; **haile.**

χαλάω, remito, laxo, relaxo : de funibus, & id genus, propriè : ſed ad mores paſſim transfertur : unde χαλίφρων, & χαλιφρονέω, &c. **to ſlack** : Item, **ſluggiſh.**

χαράττω, (vel χαράσσω) ſculpo, inſculpo, imprimo : χάραγμα, nota inſculpta, vel impreſſa ; **to cratch**, vel **ſcratch.**

Ω

ΩΝέω, (ſed frequentius, ὠνέομαι) emo, mercor ; comparo mihi, impetro, obtineo. ὦνος, pretium. ὃ δίδωσί τις, ἵνα λάβῃ τι τῶν πωλουμένων ; quod quis dat ut aliquid quod vœnale eſt, auferat ; vel ſuum faciat. Hinc, τὸ **owne**, proprius : & **to owne**, ut proprium ſibi vindicare, ac pro ſuo agnoſcere.

Ὡς, ſicut, velut ; **as.**

HÆC ſunt, amice Lector, quibus noſtram quam expoſuimus, de linguæ Saxonicæ cum Græcâ affinitate & propiore cognatione ſententiam potiſſimùm niti agnoſcimus. Quibus lectis diligenter ac perpenſis ſi tu tamen ali-

ter cenſes, & abnuis: Hoc primò,(modò tamen conatus noſtros candidè interpreteris) me ſolabor, *Non eadem* (quod Poëta neſcio quis) *ſentire bonis de rebus iiſdem, Incolumi ſemper amicitiâ licuiſſe.* Proximo loco, ut candore tecum certem, lectionis hujus ut deſinas, & aliud agas, amicè conſulo. Quem enim propoſita verba & exempla non moverunt, eum ullis aliis quæ à me ſperet argumentis; motum non iri planè prædico.

Sed ut ad alios nos convertamus, quos non minore numero fore confidimus; ſciant illi quicunque ſint,in hac adornandâ collectione non ambitioſè verſatos eſſe,ut omnia undique congereremus; ſed eorum quæ ſe nobis offerebant delectum habuiſſe; magíſque ut judicium noſtrum lectoribus, quàm diligentiam probaremus,ſtuduiſſe. ídque non unâ de cauſſâ. Ac primò quidem, quia quid operis ſuſcepti ratio poſtularet, quid ad aſſertionem noſtram firmandam copiæ ſufficeret, propoſitum nobis erat; non Etymologicum Anglicum conficere. Quamvis igitur plurima ſe nobis offerrent, de

quorum, nos quidem, non magis dubitamus origine, quàm de his quæ hactenus exhibuimus: quia tamen obſcurior erat origo, & quæ minùs in his verſatis ſuſpectior fuiſſet, inſignioribus & illuſtrioribus contenti fuimus: quod ſpero Lectorem, qui aliorum in hoc genere conatus ac labores publici juris factos cum noſtris hiſce contulerit, facilè percepturum. Ut dicam liberè, quod ſentio: Pauca puto verè & genuinè Anglica, ſive Saxonica, id eſt, vetera reperiri, quæ (iis exceptis quæ Latinæ ſunt originis,) ſi ritè & diligenter expendantur, non poſſint ad Græcos fontes revocari. Sed ut quis dignè & ſolidè hoc opere defungatur, multis opus eſt, quæ non in uno aliquo facilè reperias. Nam primò, linguæ Græcæ, non vulgaris hæc, quâ multi paſſim ſe jactant; ſed accurata pro linguæ Græcæ magnitudine (qualem alibi ſuo loco deſcribimus:) peritia requiritur; à quâ nos longiſſimè abeſſe profitemur. Non enim ſufficit ut Lexica quis, quod ſibi quidam perſuaſerunt, diligenter evolvat; ſed omne Græcorum ſcriptorum, Poëtarum, Hiſtoricorum, imò & Philoſophorum

loſophorum genus evolvendi; cùm inter legendum, quod ſæpè experti ſumus, multa in mentem veniant, quæ nulla Lexicorum quamvis accuratiſſima lectio ſuppeditet. Jam Dialectorum, Deus bonè! quanta apud Græcos varietas! quanta verborum aut eorundem, ſed adeò per has dialectos immutatorum & diſtortorum, ut vix pro iiſdem agnoſcas: aut planè aliorum & ſingulis Dialectis propriorum varietas, ex quorum accuratâ cognitione infinitæ pendent origines. Ex una ferè Æolicâ Dialecto; totus penè fluxit, ut Quintilianus aliíque obſervant, Latinus ſermo. Hæc obſervatio quanti momenti ſit in Latinis originibus indagandis, norunt omnes ejus linguæ non vulgariter periti. Jam veteris linguæ Anglicæ cùm pars tantùm ad nos pervenerit, ſupplendus hic defectus ex cognatarum linguarum, Danicæ, Suecicæ, Belgicæ, Germanicæ, (ut nunc loquimur) exacta cognitione; neque omnino poteſt, ut in hoc ſtudio quiſquam fœliciter verſetur, aut aliquid dignum doctorum præſtet approbatione, qui non ſit omnium iſtarum linguarum callentiſſimus.

Quod

Quod mihi quidem, (tantam videor, ex mediocri uſu in comparandis illis, affinitatem deprehendiſſe) non adeò difficile aut operoſum videtur; modò qui ſit Anglicíſmi tum veteris, quantum ex libris hauriri poteſt; tum præſentis accuratè peritus. Ad hoc autem multum proderit tum Scoticæ linguæ, quæ Anglicâ hodiernâ purior, exacta cognitio; tum variorum verborum veterum, quæ pro locorum ac regionum in Angliâ varietate cuiq; ferè regioni ac loco propria multa reperiuntur, diligens obſervatio. Ego certè, ex quo ad Meridionales has oras, (quæ vulgò *Suſſexia* nuncupantur) diu jactatum publica me tempeſtas appulit, multas obſervavi voces antea penitùs inauditas, quas veteres eſſe veriſimile eſt: alias autem non inauditas quidem, ſed aliâ longè notione, quàm quâ mihi priùs auditæ fuerant. Ego quidem quantum potui id operam dedi, ut nullum verbum ex linguâ Græcâ peterem cujus veriorem aut veriſimiliorem originem cognatarum linguarum, Belgicæ puta, aut Germanicæ, aliqua ſuggereret. Quod qui non obſervant ſedulò,

& quicquid in linguâ Græcâ aut Hebraicâ aſſonat, arripiunt; non aliud quàm in arenâ multo molimine ædificant; aut quod Græci dicunt, τὰς νεφέλας ξαίνουσι. Quæ cauſa fuit altera, quòd à multis congerendis, imperitiæ noſtræ nobis conſcii, libenter abſtinuerimus; & hæc ipſa (ſi ſingularia verba ſpectentur; nam univerſæ collectionis, quantum ad præcipuum hujus operis ſcopum, alia ratio:) timidè proponeremus. Jam ut aliquis ab his omnibus quæ nobis deſunt, ſit inſtructiſſimus; niſi tamen propria quædam vis & δεινότης ingenii pari librata judicio acceſſerit, non ampliùs conſequutus fuerit, quàm puſio aliquis, aut effœtus viribus, armis Achillæis indutus, cum robuſto pugile congreſſurus.

Sed hæc obiter, & nihil ad nos, niſi quatenus hæc noſtra collectio Etymologici operis aliquod eſſe ſpecimen videri poſſit. Ad noſtra igitur ut redeamus: Quanquam literas Alphabeti ſingulas ordine ſuo exhibuimus, non tamen in verbis quæ ſub unaquaque literâ diſponendis ordinem literarum obſervavimus: nec ſanè obſervandum

credi-

credidimus;quòd multa erant,quæ collata & appoſita mutuam ſibi lucem fœnerarentur. Non negamus tamen meliùs multa diſponi potuiſſe, ſi hoc nobis tanti viſum eſſet; aut verò otium nobis tantum, ut etiam tam minutæ rei vacare potuiſſemus. In Latinâ Græcorum expoſitione cùm conſultum nobis, ne ſuſpectiores eſſent noſtræ interpretationes, videretur, alibrum potiùs uti verbis,quàm noſtris; non diu cunctandum fuit quem potiſſimum ſequeremur; ex quo & alios hauſiſſe, & ſuos, pleroſque, rivulos derivaſſe non dubitamus. Meâ tamen uſus libertate, in quibuſdam diſſentire, ſed redditâ ratione, auſus ſum: in non paucis ab Heſychio & Etymologici auctore adjutus ſum, ubi deficiebat Stephanus: alios quoque, nec ſine fructu, credo, libenter conſulturus, ſi copia eorum hæc ſcribenti fuiſſet.

ULTIMA jam penſi noſtri pars nobis reſtat, hiſtoria: non illa quidem planè neceſſaria, ac potiùs auctarium, quàm pars, cùm iſtam quam

volumus

volumus affinitatem linguarum, quamvis nulla ſupereſſent hiſtoriarum monumenta, quæ ſuaderent, tam numeroſa (ut omnes agnoſcent harum rerum periti) verborum cognatio & ſimilitudo ſatis evincat. Videamus tamen ecquid hinc quoque, quod tantò magis opinionem noſtram confirmet, erui poſſit.

Gallorum veterum cum Græcis commercia, & mutuas ſive per victorias, ſive per colonias immigrationes; quæ de Galatis, de Gallo-Græcia, de Maſſilienſi colonia, & id genus quæ multis obſervata ſunt, commemorare non eſt hîc animus. Quæ quanquam ſi vera eſt, quæ doctiſſimis probatur ſententia, Gallos Germanorum progeniem fuiſſe, & eandem fuiſſe veteribus illis Gallis & Germanis linguam, non ἀπροσδιόνυσα cuiquam meritò videantur, cùm ipſos etiam Saxones, ex illo Gallorum genere qui in Aſia ſedes variis temporibus fixerunt, ac variis locis ac temporibus varias (ut ſolet) nomenclatuturas ſortiti ſunt, & in novas quaſi gentes coaluerunt, aut degenerarunt; ſuſpicari (cùm talia paſſim contingant)

non ſine cauſſâ quis poſſit: quia tamen partim longiùs petita, partim ſolâ nituntur conjecturâ, jámque à multis inculcata ſunt, nos eò non confugiemus. *Græci ſe in Galliam immiſerunt, in Græciam Galli*; ait Seneca.

Ad antiquiſſima ſi recurramus tempora, Scythas totâ ferè Aſiâ potitos, ac ibi ſedes fixiſſe, in Herodoto & vetuſtiſſimis hiſtoriis legere eſt; ex quo Scythas cum Græcis permixtos communes in multis locis ſedes habuiſſe cuivis in promptu colligere eſt. Hinc *Scytho-Græci* de quibus Herodot. l. IV. Quanquam autem *Scytharum* nomen apud antiquiſſimos ſcriptores valdè generale nomen eſt, quod omnes ſeptentrionales populos tam Aſiaticos quàm Europæos complectitur: Europæos tamen ſive Celto-Scythas qui & Germani poſteà dicti, ab Herodoto aliiſq; Scythicorum bellorum ſcriptoribus intelligi certiſſimis argumentis viri docti plures adſtruxerunt. Sed & ipſum nomen *Scytha* Germanicam præ ſe fert, ut omnes ferè conſentiunt, originem. Illos autem nominatim Scythas, qui alio nomine *Getæ* quoque nominati,

minati, per oram Ponticam latè ſparſos, Græcis notiſſimos, Germanicæ fuiſſe proſapiæ; conſtans eruditiſſimorum virorum, antiquitatum Germanicarum illuſtratorum & indagatorum ſolertiſſimorum, eſt opinio. In eâdem autem orâ Græcorum coloniæ non minùs frequentes ac celebres: de quibus Strabo aliíque ſigillatim, & fuſè. Seneca paucis: *Scythia & totus ille ferarum indomitarúmq; gentium tractus, civitates Achaiæ Ponticis impoſitas litoribus oſtentat.* Inter has *Tomos* urbs, tum propriis cladibus non unis; tum Ovidii Naſonis, Poëtæ celeberrimi, exilio & morte (ſi quidem Euſebium ſequimur: aliter enim quidam recentiores de morte & ſepulchro ejus in ſuperiore Pannoniâ reperto:) nobilis.

Ita quidem docti plerique Germanicarum rerum ſcriptores omnes; uno tamen non contemnendæ authoritatis viro diſſentiente, qui Getas & Gothos pro diverſis habet. Ratio quâ præcipuè nititur ipſius ſententia hæc eſt; quòd nulli, ut ait ipſe, veteres, Getas Germanis accenſuerint. Quod mihi non adeò mirum videtur, quàm mi-

rum tam multos veteres (ut recentiores omittam) rerum antiquarum tam diligentes & ſtudioſos, in hanc de Getis opinionem tam unanimiter conſenſiſſe, niſi vel antiquorum monumentis, quæ fortaſſe, ut alia infinita, exciderunt; aut pertinaci majorum traditione, quæ pro monumentis eſſe debeat, in eam inducti eſſent; nec hactenus repertum quenquam, unum ſi excipiamus Cluverium, qui contradiceret. Multa autem potuerunt accidere, cur Getæ à Germanis oriundi, aut ejuſdem cum Germanis originis, alii tamen poſterioribus temporibus crederentur; quos tanta nimirum locorum intercapedo; mores in multis immutati; lingua quoque, ut probabile, non parum adulterata, & cum aliis confuſa; nová denique nomenclatura à notis & vulgatis Germanis diſcriminarent. Credibile eſt Germanos aut Germanorum parentes & προγόνους illas omnes olim oras inſediſſe, quas poſteà ut Orientalium numerus augebatur, ſupervenientes (& ipſæ quoque quondam & linguâ & ortu eædem:) aliæ nationes, Græci aut Græcorum progenitores,

nitores, aliíve cognati populi, ad magis Septentrionales partes paulatim protuderint. Nec tamen omnes loco ceſſiſſe. qui remanſerint veteres incolæ, cùm ſuis eos advenis in unam gentem coaluiſſe. in quibuſdam locis, mutatam gentem; linguam, eandem remanſiſſe: in aliis, mutatam linguam, non gentem, ſed mixtam tamen: ex hac mixtura & rerum viciſſitudine, nova nomina orta; veteribus, novas notiones acceſſiſſe; unde inſecutæ in hiſtoriis confuſiones multiplices. Huc facit & Plinii in Naturali Hiſtoriâ de Scythico nomine querela. Jam linguas, eſſentialiter quamvis, ut ita dicam, & originitùs eaſdem, ubi tamen multiplex ex confuſione variarum accidit interpolatio & diverſa pronunciatio, quis niſi peritiſſimus, eaſdem agnoverit? Imò vel affines; niſi qui utramque, aut alterutram ſaltem probè calluerit; & in ſcriptis potiùs, quàm ſermone (ubi longè difficilior obſervatio) comparationem inſtituat?

Nam quòd Getæ Thracum progenies (ut à Cluverio objicitur) ab antiquis nonnullis conſtituitur, parum hoc

me movet, qui ſciam quàm facilè vicinitas illis imponere potuerit: ſed & ipſos Thracas, Scythicam progeniem, ut & Germanos, à pluribus conſtitui, non ignorem. Cluverium autem miror, qui linguam non Gallis tantùm, Britannis ac Germanis; ſed & Illyriis Hiſpaníſque communem fuiſſe, contra diſertiſſima, ni valdè fallor, antiquorum plurium teſtimonia, ſtatuit: eundem ſilentium eorum tanti facere, ut contra tantum non contemnendorum teſtium (Hieronymum, Spartianum, Claudianum, Auſonium, alióſque ab ipſo nominatos:) conſenſum, Getas & Gothos pro iiſdem habentium, ipſe diverſos ſtatuat, quòd nulli veteres, (ex vetuſtioribus illis ſcil.) Getas Germanos fuiſſe teſtentur.

Id igitur ſi obtinemus, quod præter Cluverium nemo negat, Getas non alios quàm qui poſteà Gothi fuiſſe; quos omnes Germanicæ fatentur originis; Gethicam quoque linguam, non aliam quàm Germanicam agnoſcentes: Gethicam linguam Græcâ permixtam fuiſſe locuples teſtis Ovidius. Nec veriſimile eſt, quanquam id ipſe alicubi

negat

negat Ovidius, niſi potior pars linguæ Geticæ, Græca fuiſſet, affinitatem illam tam facilè animadverſurum fuiſſe Ovidium, cùm tantum poſſit (inter loquendum præcipuè) dialectorum varietas, ut vir Anglus in Belga, niſi attentior & ſagacior, ſermonis Anglici veſtigia; nec magis Belga in Anglo loquente Belgici deprehendat; cùm tamen τὰ οὐσιώδη utriuſque linguæ propiùs inſpicienti ſint propè eadem. Quid quòd Ovidius de ſe prædicat, librum ſe Getico ſermone in laudes Auguſti ſcripſiſſe? Quod ſi verum eſt, magna fuerit Getici cum Græco ſermonis affinitas oportet, quem tam paucis annis tam grandis Ovidius addiſcere potuerit.

Ultra Tomos in ſuperiori parte Pontici litoris ſitum erat Boryſthenes oppidum, fluvio celebratiſſimo cognomine, Græcorum vetuſtiſſima colonia: ab Herodoto deſcripta. Statum ejus Dionis Chryſoſtomi (qui ſub Domitiano & Trajano Imperatoribus vixit) ætate, deſcribit ipſe ἐξ αὐτοψίας. Narrat autem undique cinctos ac permixtos Barbaris (quos Scythas etiam ſæpè ap-

 pellat)

pellat)quanquam ad eorum mores habitúmque aliàs compoſitos, Græcè tamen utcunque intellexiſſe, Homeri Poëtæ inprimis ſtudioſos. Adeò quidem, ut ſtudio illorum adductus, orationem apud illos, quæ Boryſthenitica ex loco nuncupata, Dio habuerit. Quis autem dubitet, quin ut homines, ita & linguæ, Græca Scythicáque, in iſtis locis permixtæ confuſæque: & quanto Græci ibi patrii ſermonis ſtudioſores & tenaciores, quàm qui Tomis, ubi Ovidius exulabat; tanto plus ejus in vulgarem Scythicam transfuſum? Teſtatur ibi Dio Tauricam quoque Cherſoneſum, Mæotide palude celebrem, à Scythis & Græcis promiſcuè habitatam fuiſſe. Ibi autem hodiéq; ſermonem Germanicum, & quidem (quantum ex verbis à Busbequio prolatis colligere eſt) qui ad Anglicum proximè accedat, in uſu eſſe vulgó notum eſt. Non ignoro Gothos poſterioribus quoque ſæculis iſtas terras occupaſſe: nihil tamen obſtat, quin & ex prioribus illis multi, recentioribus illis permixti, ſint ſuperſtites. Cæterùm de Boryſthenienſium ſtudio philoſophiæ

quod

quod narrat Dio, non id abhorret ab ingenio cæterorum incolarum, quos eo nomine commendant aliqui veteres; Herodotus, ni fallor, & Ariſtoteles alicubi. Unde ſunt qui verba Apoſtoli Coloſſ. III. v. 2. βάρβαρος & σκύθης; non per ἄυξησιν (ut ibi Grotius aliíque) ſed per ἀντίθεσιν accipienda contendant.

Jam quæ hactenus diſſeruimus cùm ad Germanos in genere pertineant; an & ad Saxones ſpeciatim, & illos Ponticorum iſtorum Scytharum partem ſive progeniem fuiſſe, non improbabiliter colligi poſſit, porrò nobis videndum eſt.

De Saxonum origine inter doctos ambigitur, & multa à multis afferuntur, quæ contemnere facilius, quàm certiora, quæq; alii probaturi ſint, ſubſtituere. Cæterùm, de Saxonum origine aut ſedibus, poſtquam illo nomine Romanis innoteſcere cœperunt, nulla quod ſciam controverſia. Ptolemæus, qui primus aut inter primos illos memorat, in Cimbrica Cherſoneſo, (quæ nunc Dania) & Balthici maris oris conſtituit. Inde eos trajecto Rheno Auſtraliores oras ac terras infeſtaſſe &

occupaſſe, ſatis certum eſt. Sed cùm nomen tam recens ſit, quo nomine priùs noti, & unde, ſi non indigenæ, eò delati, non tam facile eſt expedire. *Conſentiens hodie omnium ferè eruditorum eſt opinio*(inquit eruditiſſimus Ciſnerus) *Saxones à Sagis, vel Sacis originem ducere; de quibus Herodotus*, &c. Hos autem Sacas ſub Scytharum (Aſiaticorum ſci.)genere ac nomine comprehendunt antiqui plures. ad Cappadoces autem Ponticos uſque victoriis ſuis & incurſionibus proceſſiſſe Strabo author eſt. Eoſdem ad Perſas quoque progreſſos eſſe, alii tradunt: unde à Perſis omnes univerſim Scythæ *Sacæ* nuncupati, ut qui ex omnibus illis notiſſimi. Οἱ γὰρ Πέρσαι πάντες τοὺς Σκύθας καλέουσι Σάκας: quo loco etiam habitum Sacarum deſcribit talem, qui Scytho-Germanis optimè conveniat.

Non defuerunt qui Saxones, Axones dictos aſſererent, ex Ponto Axeno qui poſtea Euxenus. Sed meritò hæc conjectura exploditur, quum certum ſit non tam antiquum eſſe iſtud, (ſive *Axenos* legas, ſive *Saxones*) indigitamentum. Alii ex Cimbris originē repetunt,

201

tunt, quos cum Cimmeriis neſcio quàm rectè, (inter quos & veteres multi) confundunt: quorum opinionem multis exagitat Cluverius. Cimmerios certè extrema Ponti, ſive Mæoticam paludem & vicina loca (ſive ut indigenas, ut nonnulli : ſive ut advenas, ut alii :) diu inſediſſe, unde & Boſphorus Cimmerius, qui aliis Mæoticus, ſatis conſtat.

In hac tantâ & rerum ipſarum obſcuritate, & opinionum varietate, non meum, neque fortaſſe cujuſquam vel diligentiſſimi, quicquam certò ſtatuere. Ut autem maximè veriſimile ſit, Saxones ex Ponticis oris & ponticâ Cherſoneſo, ubi promiſcuè Græcos & Scythas habitaſſe priùs oſtendimus, in Cimbricam Cherſoneſum & Germanici maris oras illas Septentrionales profectos eſſe; hæc inducunt me ut credam. Primò quidem, diſertum Ptolemæi teſtimonium, qui non illos tantùm, de quibus egimus, Sacas in Aſiâ conſtituit; ſed & *Saſones* nominat, Scythiæ populum, à Sacis oriundum. Cùm autem idem Ptolemæus Saxones in Europâ eodem tempore conſtituat, probabile

probabile eſt,tam Aſiaticos illos,quàm Europæos hos ex uno aliquo loco profectos, in diverſas orbis partes expeditiones ſuſcepiſſe ; &, vel antiquum nomen, quamvis eo nomine ante Ptolemæi ætatem, aut pauló ante, Græcis Geographis non innotuerint, retinuiſſe : vel hoc novum, ab armis, & ſuſceptæ profectionis conſilio ipſos ſibi indidiſſe. Eum autem locum, ex quo profecti ſunt, cùm ex Ponticis oris & Ponticâ Cherſoneſo variis temporibus in varias terras ingens ſeſe colluvies effuderit, Pontum fuiſſe, aut Ponto vicina loca, valdè probabile eſt. Sed ut ita credamus, præcipuè ſuadet propior iſta quam docuimus affinitas linguarum.

Secundò, quòd mari aſſueti, & maritima loca conſectati, ut plurimùm Saxones : quod Pontici litoris accolis, & nunc ἀποίκοις, optimè conveniat.

Tertiò, quòd in moribus Getarum, ut ab Ovidio,oculato teſte, deſcribuntur, haud pauca, quæ cum Saxonum moribus & inſtitutis optimè conveniant. Saxones, ut notum, cæſariem alebant & ad humeros uſq; demittebant.

Getæ pariter. *Vox fera, trux vultus,* (truces *&* *cærulei oculi,* de Germanis Tacitus:) *veriſſima mortis imago: Non coma, non ullâ barba reſecta manu.* Et Eleg. X. *Quos ut non timeas, poſſis odiſſe videndo, Pellibus,* (de Germanis idem Tacitus, *Gerunt & ferarum pelles,* &c.) *& longâ corpora tecta comâ.*

Saxones cultro accincti eſſe ſolebant, quem **Seaxe**, indigitabant, eóque miniſtro ad cædes prompti. Nota hiſtoria ſtragis Salisburienſis (in Anglia) ad quam nota illa verborum formula, velut teſſera militaris, aut claſſicum præivit, **Neam eour ſeaxes**. (vel ut ſcribi debere monebat Somnerus meus; **nymath eower ſeaxes**:) ſtringite gladios. Simile eorum factum narrat (ut & aliis obſervatum) Wittikindus Monachus, atque à majoribus illis cultris, quos ipſe **ſachs** indigitatos tradit, quibus cædem illam Thuringorum perpetrarunt, Saxonibus nomen inditum contendit: quam nominis rationem probat & Butherus in ſuis ad Taciti Germaniam commentationibus. De quo mox plura. De Getis autem Ovidius,

Dextera

Dextera non ſegnis ſtricto dare vulnera ferro ;
Quem vinctum lateri, * *Barbarus omnis habet.*

* id eſt, Geta omnis, ut alibi, *Barbara lingua*, id eſt, Getica.

Plura alius inveniet fortaſſe, cui omnia colligere, quæ de Getis ſparſim paſsímque Poëta, vacaverit. Cæterùm de Etymologia verbi *Saxones*, quamvis Ciſnero aliíſque concedamus, falli Wittikindum, qui ab illâ Thuringorum cæde repetit, quod multò antiquius eſſe certum eſt: nihil obſtat tamen, quin ita jam olim, cùm primùm Cimbricas oras appulerunt, vel etiam antè, appellati fuerint. Ut & Scythæ, à ſagittando: & Longobardi, Germanorum & ipſi Cimbrorúmque progenies, ex longis, non barbis, ſed haſtis. Nec minùs probabile eſt illud Etymum, quàm quod ex *Sacis* Ciſnero aliíſque probatur. Huc etiam facit fortaſſe quæ doctiſſimo Camerario de voce σκύθη in *Theſauro* ſuo obſervata. Docet enim ex Pauſaniâ & Theognide, σκύθην vocatum propriè ferrum, quo caput tonderetur: unde manaverit vox ἀποσκυθίσαι: quod tamen aliter ab aliis exponi non neſcimus. Sed ſive Græca vox eſt

eſt σκύθη primitùs, ſive Scythica, quin altera ab alterâ (vel ſcar, à σκύθη ; vel σκύθη, ex ſear:) profluxerit, ego vix dubito : cùm τὸ θ in medio verbi ſæpe deperdi in ϖιθαμὴ aliíſque obſervaverimus ; ſed & hodiéque ferrum meſſorium ſive falcem vocent Angli **a ſythe.** Ne quis autem miretur armorum nomen ad ruſticam ſupellectilem tranſlatum ; haud diſſimili ratione vomerem aratri vocant hodie Angli cultrum, **a coulter.** De litera *c.* vel *x.* pereunte, aliquid in Hebraicis.

Jam quod Dio teſtatur apud Græco-Scythas illos Boryſthenicos tantâ in veneratione Homerum Poëtam fuiſſe, ut propè pro Deo haberent, ac ſolum ex omnibus Poëtis agnoſcerent ; magnum hinc argumentum, Saxonicam linguam illic olim viguiſſe. Plurima certè Anglici ſermonis in Homero ; aut Homeri potiùs in Anglico ſermone tum in verbis ſingularibus, tum phraſibus & idiotiſmis animadvertimus olim veſtigia, quorum collectionem, ſi relegendi aliquando nunquam ſatis lecti aut laudati poëmatis illius otium & opportunitas ſuppetat, libenter promiſerim ;

miſerim; quanquam libentiùs ab alio tum Anglici tum Græci peritiore ſermonis expectaturus. Hujus generis eſt vox Anglica **tyde** de homine cui ſupra molem corporis robur aut ingenium ſuperat: ex Homerico ſcilicet illo Tydeo, de quo Poëta;

> Τυδεὺς τοι μικρὸς μὲν ἔην δέμας, ἀλλὰ μαχητής.

Hujus generis alia non pauca notavimus in verborum collectione: ut in ῥῶπες, & προΐκτης, & βώκτης; aliíſque, in quibus Homerus laudatus: interdum & illuſtratus. Jam Dionis, quia inſignis eſt locus, verba hîc apponam, & deſinam.

Dio Chryſoſt. Orat. XXXVI. *de ſtudio Boryſthenitarum erga Homerum.*

Σχεδὸν δὲ καὶ πάντες οἱ Βορυσθενῖται περὶ τὴν ποίησιν ἐσπουδάκασιν, ἴσως διὰ τὸ πολεμικοὶ εἶναι ἔτι νῦν· εἰ μὴ ἄρα καὶ τὴν πρὸς τὸν Ἀχιλλέα εὔνοιαν· τοῦτον μὲν γὰρ ὑπερφυῶς τιμῶσι, καὶ νεὼν τὸν μὲν ἐν τῇ νήσῳ τῇ Ἀχιλλέως καλουμένῃ ἵδρυνται· τὸν δὲ ἐν τῇ πόλει. ὥστε οὐδὲ ἀκούειν ὑπὲρ οὐδενὸς ἄλλου θέλουσιν, ἢ Ὁμήρου.

μέρου. καὶ τἆλλα οὐκέτι σαφῶς ἑλληνίζοντες, διὰ τὸ ἐν μέσοις οἰκεῖν τοῖς βαρβάροις. ὅμως τὴν γε Ἰλιάδα ὀλίγου πάντες ἴσασιν ἀπὸ στόματος.

Corollarium.

Liceret jam nobis per æquum lectorem fortaſſe deſinere ; non eo tantùm ſenſu, quo Cicero alicubi de Æſopo hiſtrione ; ſed ut jam perfunctis & fide præſtitâ. Corollarii tamen loco, quando de linguâ Anglicâ tota hæc diſſertatio fuit, erit brevis diſquiſitio, An illi benè de linguâ patriâ mereantur, qui verbis exoticis undique corraſis illam locupletare (ita enim obtendunt multi) ſatagunt. Paſſim enim occurrunt doctorum querelæ, corrumpi linguas hac loquendi farragine, non ornari. Quare quid nobis videatur, paucis hîc indicabimus. Ac primum illud ſtatuimus, copiam verborum multum ad eloquentiam conferre, quantóque quæque lingua amplior & locupletior eſt, tantò uberiores iſtius generis fructus ſperari poſſe. Nihil futilius Grammatici neſcio cujus in Æneidem primâ obſervatione, copulam,

&,

&, apud Latinos diverſas res ſemper copulare, cùm ad exaggerandam orationem (quæ pars eloquentiæ potiſſima) ſæpiùs adhibeatur. Quanquam etiam ſine copula (quæ oratio vocatur ἀσύνδετον) plura ejuſdem ſignificationis verba eleganter conjungantur; quale illud Terentii, *Abiit, evaſit, erupit*: &, *Vetus, vietus, veternôſus, ſenex*: & in Cicerone, Gellio obſervata, *vaſtare, exinanire, ſpoliare*; &, *decepit, fefellit, induxit*: de quibus & ſimilibus rectè idem judicat, *unam eandémque rem pluribus verbis vehementer atque atrociter dici*: — *quæ quanquam eadem ferè ſint, & ex una ſententia oriantur, plura tamen eſſe exiſtimantur, quoniam aures & animum ſæpiùs feriunt.* Sed legat lector quæ toto illo capite à doctiſſimo viro doctiſſimè diſputantur, & allatis ex Homero aliiſq; exemplis pluribus, illuſtrantur. Hoc magis miremur. Eſt quoddam genus dicendi conciſum, ac vibrantibus & contortis ſententiolis, quaſi ſpiculis, incluſum: qualis Senecæ Philoſophi oratio, ut plurimùm. Ab hoc genere cum copiam verborum brevitas ſententiarum videatur excludere,

A.Gell. lib. XIII. cap. 23.

dere, nullum tamen genus, ſi propiùs introſpicias, in quo verba magis luxuriant: ut bona pars eorum quæ in Senecâ maximè vulgò placent, perierit, ſi quæ per diverſa verba ſæpius repetuntur, ab illo dempſeris. Sed hæc alii pluribus, neque nos id nunc agimus.

Ad verſiones librorum aliâ linguâ ſcriptorum quàm neceſſaria ſit verborum Synonymorũ copia, fidem faciant ſacræ Teſtamenti utriuſque literæ, ubi tam frequens eorum uſus, ut vix interdum Latinæ linguæ ſufficiant opes; & Anglicæ bonam copiam ſine dedecore liceat ejurare. Sed hæc vulgaria. Illud haud adeò protritum fortaſſe, ad conſummatiſſimam ſive in Oratoribus ſive Poëtis eloquentiæ laudem copiam verborum multum conferre; non quatenús eſt copia per ſe (quod alterius eſt laudis, de quâ jam diximus:) ſed quatenus in copiâ delectus,quem cum arte (ubi opus eſt) adhibere, ut verba cum naturâ rerum congruant,pauci quidem qui norunt, ſed qui norunt, laudem ſummorum ac divinorum ingeniorum meritò conſequantur. Hac præcipuè laude excelluit & tantâ apud omnes,

quibus de meliore luto præcordia, in admiratione fuit Homerus: quem ideo dicebat Ariſtoteles *μόνον κινέμθυα ποιεῖν τὰ ὀνόματα*, vitam verbis infundere, ut qui illum legerent, non ſcripta legere, ſed res ipſas ſpectare crederent. De mirifico hoc verborum cum rebus conſenſu plura nobis alibi dicta. Quia autem pauci ſunt, qui iſta vel capiant, vel iis capiantur, quòd quantò ars eſt exquiſitior, tantò peritiorem requirit judicem; exemplo uno aut altero rem illuſtrare non gravabor.

Multa ſunt hujus generis quæ veteres Grammatici Rhetoréſque in Homero obſervarunt, ac miris laudibus extulerunt: qui ſanè unus plura in hoc genere ſuppeditat, quàm omnia omnium mortalium ſcripta qualiacunque. Poſt Homerum, ſecunda Virgilio laus meritò tribuatur. Sed nos illis omiſſis, ex ſacri Codicis Verſionibus exemplum ſumemus. Sublimis & exquiſitæ in ſuo genere orationis, Pſalmus CVII. quo divina providentia à divino vate, exemplis ex quotidianâ petitis experientiâ, ſed ſummo artificio aſſeritur. Ejus Pſalmi verſus 26. in vetere (ita vulgò vocant,

cant, quamvis ſit hujus ſæculi) Anglicâ verſione ita habet: They are carried up to the heaven, and downe againe to the deep, &c. recentior autem, They mount up to the heaven; they goe downe againe to the depths, &c. Pauci fortaſſe diſcrimen obſervant, neq; ipſos qui mutarunt hoc ſpectaſſe præſtare auſim: cæterùm ſi quis Ariſtotelicâ aure legat, mirum quantum diſcrimen ex unâ illâ peregrinâ & aſcititiâ voculâ mount, quæ huic loco ad ἐνάργειαν, & rem ipſam de qua agitur ob oculos ponendam appoſitiſſima eſt, & ut ita dicam, φυσικώτατη. Non ſolùm enim vaſti illi ſævientis Oceani fluctus cum montibus jucundiſſimè comparantur (quod nec omiſit Virgilius in tempeſtatis deſcriptione, qui iſtâ comparatione bis ibi, terve utitur; *montes volvuntur aquarum*, &c.) ſed & in ipſa verbi mount compoſitione & pronuntiatione neſcio quid arduum & præruptum, quod pronuntiantibus ſpeciem nitentium quandam ac laborantium ingerit. Sed & hoc Virgilianæ fuit artis, ut in hac re verſum monoſyllabo terminaret, —— *præruptus aquæ mons*. Tanti erat hoc ver-

bum civitate Anglicâ donare, ut hîc legeretur: quanquām ut hunc uſum præſtaret, multum contulit pronuntiatio, quæ illi ex genio ſermonis Anglici acceſſit.

Sed unde proprias poſſit opes Anglica lingua jactare aliud ibi ſpecimen. Notum quas voces Grammatici naturales & ὀνοματοπεποιημένας vocent. Ut igitur *balatus* ovium proprius, & *hinnitus* equorum, & æris *tinnitus*, & tubarum *clangor*; ita & vox *ſtridor*, ut catenarum propria à Sancto Auguſtino commemoratur. Quod autem propriè ac naturaliter catenæ dicantur *ſtridêre*, inde eſt opinor, ex ſono illo caninæ literæ aſperiore & horridiore cum ſibilâ conjuncto. Confert aliquid & ſtridula vocalis *i*, ut in *tinnitu*; quod æris proprium. Talis vox mihi videtur & Latina *ferrum*, in quâ geminum *r* rigorem illum ferri proprium pulchrè imitatur: unde & Græcis ϛεῤῥὸν, quod nos durum, & rigidum vocamus. Laudatur illud Lucretii,

—ſerræ ſtridentis acerbum Horrorem: quantò magis illud ejuſdem verſionis, de confractis æneis portis, & vectibus

ſeu

ſeu repagulis ferreis diſruptis, ejuſdem Pſalmi verſu 16. **For he hath broken the gates of braſſe, and cut the barres of yron in ſunder:** quibus tum confringentis ac ſummo quaſi robore nitentis ac prævalentis actio; tum ferri ipſius quaſi obluctantis & ἀντιτυποῦντος durities, ex ſingularum ferè literarum propriâ poteſtate, & appoſitâ collocatione ὡς ἐναργέστατα (ut mihi quidem videtur) ob oculos ponitur.

Hæc & ejuſmodi alia legentibus, non minore (ſi non inſipidum palatum) voluptate afficitur animus, quàm opera Apellis alicujus, aut Polycleti curioſè ac cum judicio ſpectantibus. Quod enim in illis placet, imitatio naturæ, non minùs hîc inſigne eſt; & tantò fortaſſe major admiratio, quantò voces ad animum penetrare, quàm colores & figuræ naturâ ſuâ ſunt idoneæ.

Hos igitur in uſus ſi quis ampliando & locupletando ſermoni ſtudeat, haud ille malè de eo mereri, meâ ſententiâ, cenſendus ſit: hac tamen conditione, ut dum aliena mutuatur, propria non negligat aut faſtidiat; & id ſedulò caveatur, ne novorum introductio, vete-

rum ſit abolitio. Quòd contrà fit à pleriſque, qui non ut locupletent linguam, peregrina mutuantur; ſed quòd nota & communia faſtidiant; peſſimâ & ineptiſſimâ plerîq; perſuaſione, quaſi ſapere eos ſupra vulgus neceſſe eſſet, qui vulgari ſermone contenti non ſunt.

Quantum ingenio valerent Angli, ut alia omittam, fidem faciant ſcripta, quæ funeſtiſſimis hiſce temporibus utrinque in lucem prodierunt. Sed ita ſunt à naturâ plerique comparati, ut quæ in medio poſita ſunt, inſuper habeant, & aliena tam in ſermone, quàm moribus & cultu conſectentur: qui ſi ingenii ſui vim, quo pollent, & induſtriam, ad patriæ linguæ theſauros eruendos potius conferrent, quàm ad legendos alieni ſoli floſculos; in majore apud exteros honore pridem fuiſſet Anglica lingua, & nobis hujus Diſſertationis occaſio dudum præcepta eſſet. Gaudebo certè, ſi alii noſtro exemplo incitati, quod nos inchoavimus, melioribus ipſi auſpiciis, & neceſſariis ad tantum opus præſidiis inſtructiores perfecerint.

FINIS.

Addenda, & ſuis locis inſerenda.

PAg.3.lin.14. poſt,poteſt. Hinc illa Johannis Philoponi de Græcarum dialectorum ortu: Διασπαρέντων γὰρ τούτων, inquit ille, εἰς πλείονας τόπους, καὶ τὴν αὐτὴν φωνὴν οὐκ ἔτι φυλαξάντων, ἀλλὰ τῇ τῶν τόπων μεταβολῇ ἅμα καὶ τὴν φωνὴν μεταβαλλόντων, συνέβη διαλέκτους λέγεσθαι. Ita editum: ſed puto legendum, γενέσθαι: & verto; *In varia autem terrarum loca diſperſis illis*, (Hellenis poſteris ſcil.) *& eundem ſermonem non amplius ſervantibus, ſed pro locorum varietate ſermonem quoque variantibus, ita extiterunt quæ vocantur dialecti.* Ab Orbe condito, &c. Joh. Grămaticus, in Τεχνικοῖς.

Pag. 9. l. 17. adde ibi ad oram adverſam, Dan.II.41.

Pag.44.l.6. poſt, impeteret. Quanquam autem ſatis caviſſe me puto, ne viro docto, vitâ pridem functo, in ſententiâ ejus vel aliter accipiendâ vel referendâ ulla à me (quod vulgò fieri ſolet) fieret injuria; quia tamen magna

res agitur, & tantæ molis liber non eſt cuivis obvius aut parabilis, rem gratam Lectori non uni facturum me cenſui, ſi totum illum, contra quem pugnamus locum, bonâ fide hîc repræſentaremus.

Cluver. Germ. Ant. lib. I. c.8. edit. Lugdun. Batav. Elzevirianæ. a.d.1616. pag. 73, & 74. *Sed nec eorum judicium probandum, qui, ubi aliquod vocabulum in linguâ noſtrâ Celticâ occurrit, quod vel Græco, vel Latino, vel Hebraico, vel Perſico, vel alius cujuſpiam gentis vocabulo ſit par atque ſimile; protinus, id nos inde habere, exclamant. Unus quum fuerit initio rerum in terris ſermo, quo omnes pariter inter ſe, ante Babylonis fundamenta, uſi ſunt mortales; quémque poſteà ad urbis Babylonicæ ædificationem Deus, rerum omnium conditor ac moderator, non omnino è medio ſuſtulit, novis exinde linguis creatis, ſed tantùm in varia* ἰδιώματα, *ut ſuprà dictum, variáſque* διαλέκτους, *confudit, ſeu potiùs diſſipavit: quid mirum, ſi diverſiſſimæ longéque inter ſe remotiſſimæ per univerſum terræ orbem gentes multa communia habeant etiamnum rerum vocabula? Exempla eorum pauca quædam*

dam ob oculos poſuiſſe, haud alienum fuerit. Ægyptii & Arabes, Germanique & Hiſpani ac Galli, ſupremum illud verúmque numen, omnium rerum principium, ſuâ quiq; linguâ dixêre Theuth, *Græci etiam* Θεὸς, Δεὺς *&* Ζεὺς, *& Latini* Deus : *Græci item aliâ dialecto, unà cum Germanis noſtris* Dan ; *ut certiſſimis documentis infrà ſuo loco oſtendetur. Græcis ſumma pars hominis dicitur* κεφαλὴ, *Sinis, Indicæ genti,* koppalab; *Germanis* kopf, *& aliâ dialecto* kop ; *Latinis* caput. *Latinis negandi particula eſt* non ; *Germanis, variis dialectis,* nein, neen, nee, ney. *&* na ; *quorum hoc commune cnm prædictis Sinis habent : Hiſpanis, Italis, & Anglis* no ; *Sarmatis, ſive Slavis,* ne, *&* nie. *Adfirmandi particula Germanis, & Sinis eſt* ja. *Quæ particula Latinis eſt* apud, *Danis dicitur* hos, *& eodem Græcis nonnumquam vocabulo* ὡς. *Quod Græcis eſt* ὅτι, *Latinis dicitur* uti, *vel* ut ; *Danis* at. *Latinis qui eſt oculus, Germanis vocatur* auge, *&* oge ; *Sarmatis* oko. *Latinis quæ* auris ; *Germanis eſt* oor. *Qui Græcis* ποῦς, *Latinis eſt* pes ; *Germanis* fuus, *quaſi* pfuus, *& aliis dialectis* fuut,

foot ;

ſoot ; *ut Græcorum Latinorúmq;* pater, *Germanis* **fater**. *Quæ Græcis eſt* μήτηρ, *Latinis dicitur* mater ; *Perſis* mader ; *Germanis* **mutter, muter, muuder,** *&* **moder** : *Anglis* **mother** ; *Sarmatis* máterz, mácz, *&* máti ; *Ægyptiis* muth. *Quæ Latinis eſt* ſepes, *Pœnis atque Hebræis dicitur* gadir, *ſeu* gader ; *nobis Germanis* **gadder**, *& aliâ dialecto* **gitter**. *Quod Lat. dicitur* eſt, *Græcis ſonat* ἐςὶ, *Sarmatis* jeſt, *vel* geſt, *Germanis* **iſt, is,** *&* **es** : *neq; tamen hujus vocis vel indicativus, vel infinitivus modus in omnibus prædictarum gentium linguis idem vel ſimilis eſt. pluralis nihilo minùs indicativi apud Latinos eſt* ſunt, *apud Germanos* **ſein, ſeind,** *&* **ſind**, *apud Sarmatas Polonos*, ſa ; *quod penè idem ſonat quod* ſon. *Germanis prima indicativi hujus verbi eſt* **ich bin** : *hunc modum Angli non agnoſcunt : interim tamen imperativum & ſubjunctivum habent* **be**, *& infinitivum* **to be** ; *quæ Germanicè ſcripſeris* **bie**, *ſive* **by**. *Sarmatæ item indicativi præteritum habent* byt, *& futurum* bede, *quaſi* benden ; *& imperativum* badz, *quaſi* bontſch ; *cum reliquis perſonis, ac numero : infinitivum*

quoque

quoq; bycz, *&* *participium* bedac, *quaſi* bendontz. *Latinis idem infinitivus eſt* eſſe; *Germanis* ſeīn, ſin, *&* ſyn; *Græcis* ἦν. *Iiſdem his ab eo indicativus eſt* εἰμὶ, *cui eâdem ratione ſimile eſt Latinorum* ſum, *ut illi* ἦν, *Germanorum* ſeīn. *ſed longè propiùs ad* εἰμὶ *accedit Anglorum* am. *Jam verò Latinorum* ſum, *Sarmatis eſt* gſem, *&* jeſtem: *illorum* es, *his* ſy, *&* jeſtes'. *Subſtantivus Latinorum* ſim, ſis, ſit, *Germanis eſt* ſete, ſeteſt, ſete. *Horum atque talium, quæ innumera univerſo orbe, non modò in hanc noſtram inſulam, quam Europæ, Aſiæ, Africæque nominibus diſtinguimus, ſed in Americam etiam ſunt ſparſa, quum noſtri illi homines, qui de linguis diſſerunt, rationem reddere omnino nequeant, quando & quomodò à gentibus ad genteis, quàm longiſſimè inter ſe diſſitas, ſibique invicem maximè ignotas, pervenerint, caſu id accidiſſe, tandem ſtatuunt. Egregium ſanè judicium, in re tam ſeriâ, ac gravi! De uno atque altero verbo, vel etiam tertio, ac quarto, imò de centeſimo, ſi ita lubeat, ego conceſſerim. at de mille, vel etiam millibus, quis ſanæ mentis homo credat? Oportet ſanè, eò*

recur-

recurramus, quò antè dixi. nempe hæc omnia ex primævâ illâ linguâ in variis dialectis atque idiomatibus, quæ inde apud Babylonem nata ſunt, perpetuò in poſterum manſiſſe. Quamquam non negaverim, etiam poſtmodò quædam vocabula à nationibus in nationes tranſiſſe. nempe ea, quorum res ipſas antè non habuerunt. exempli gratiâ; quis non credat verbum ſchreiben, *ſive* ſchriven *nos habuiſſe à Romanorum* ſcribere? *quando rem ipſam ab eâdem gente primùm accepimus. Sic exoticarum avium, ferarum, piſcium, plantarum, aromatum, & aliarum rerum vocabula, denique artium & actionum innumeræ adpellationes in noſtram invectæ fuerunt poſterioribus temporibus linguam. At earum rerum, & actionum, quæ jam inde à gentis primordio fuerunt in gente, quis temerè crediderit, vocabula Germanos non habuiſſe, donec ea ab exteris populis acceperint; aut, quum habuerint, poſteà externis permutaſſe? Neque enim novarum rerum tam avidi fuerunt priſci illi Germani, quàm nunc ſumus, in linguis pariter ac moribus. quod cuivis, Latinos ſimul Græcóſque rerum ſcripto-*

res

res legenti, diſpicere facillimum eſt.

Cæterùm, de primævâ illâ linguâ ut pauca quædam etiam heic dicam; minimè eorum proba mihi videtur ſententia, qui Hebraicam hanc fuiſſe ſtatuunt: à quâ illi, non modò omneis alias per totum terrarum orbem linguas, ſed noſtram quoque Germanicam, id eſt, Celticam, derivatam arbitrantur. Hoc ſi verum; certè plurima pars Hebraicæ linguæ jam multis abhinc ſæculis interiit. quippe cùm illa, quæ modò retuli, tùm innumerabilia alia linguarum peritis colligere licet vocabula, quæ in diverſarum longiſſiméque remotarum gentium ſermone eamdem vim, eumdémque ferè ſonum habent; nullo tamen pacto ad Hebraicam originem, vel etymologiam redigi poſſunt. Sententiæ ſuæ maximum omnium illis eſt argumentum, quòd hominum, qui ante terrarum inundationem, linguæque primævæ confuſionem vixerunt, propria nomina Hebraicam habeant etymologiam. Ad hoc duplici modo iis reſponderi poteſt. aut ea quoque nomina ex antiquâ illâ ac primævâ linguâ Hebræis manſiſſe; aut, quod potiùs crediderim, Hebræos, poſt gentium diſper-

ſionem

ſionem, ita ea ſuâ linguâ, ſeu dialecto nuper exortâ, interpretatos eſſe; quum alia ac longè diverſa fuerint in linguâ primævâ. Nam idem uſu veniſſe in reliquis gentium linguis, quis negaverit? Equidem ego, qui alioquin in rebus divinis temerè nugari, nefas duxerim, ita mecum ipſe ſtatuo; primam illam mortalium linguam nullibi adparere, nec umquam adparituram, donec, ſecundùm ipſius filii Dei Jeſu Chriſti verba, quæ divus Joannes in Evangelio, c. X. v. 16. refert, μία fuerit omnium Dei electorum ποίμνη, εἷς ποιμὴν, hoc eſt, unus grex, unus paſtor: *id eſt, in vitâ illâ futurâ, beatâ, atque æternâ.*

Pag. 202. l. 23. poſt **wiſdome**. Talia ſunt & *σκώπτειν*, **to ſcoffe**: (ut *τὸ γελᾶν*, **to laugh**, omittamus:) *μωκᾶσθαι*, **to mock**: *χωρειᾶν*, **to jeere**: *τωθάζειν*, **to twitt**, & **to tawnt**: *σιφλίζειν*, vel *φαυλίζειν*, **to flout**: Item, *ἐρεσχελεῖν*, **to raile**: *ἀρέπτειν*, **to rate**; &c. quæ qui collectionem à nobis exhibitam cum curâ legent, facilè per ſe obſervabunt. Multa enim ſtudioſi Lectoris induſtriæ reliquimus.

Pag. 208. l. 17. poſt, **ridge of an hill**. De literâ *d*. inſerta, vide in verbo *βε-*

λόνη;

κόρη; & exempla paſſim in collectione, ut in *λέγνον, χρῦμα, πιλὸς*, &c. Plurima addi poſſent, ut ſella, a ſaddle, &c. ſed hoc ſemel dictum ſit, nullam in toto Alphabeto literam aliam eſſe, quâ magis in formandis & transferendis ex aliâ linguâ verbis delectentur Angli. Hinc etiam in terminationibus verbo-borum crebra, ut ſonus, a ſound, &c. Excidit tamen interdum, de quo plura in *Ἔνδιον*.

Pag. 225. l. 16. poſt *ægrotus*. De verbis autem in eâdem linguâ à primævâ ſignificatione quaſi deſciſcentibus, & aliud alio tempore ſignificantibus, incidi nuper in Choerobosci, Græci neſcio cujus ætatis Grammatici, ſuper eo obſervationem, quâ multa congeruntur iſtius generis verba Græca; non indignam meo judicio, quæ hîc apponatur. Eos alloquitur *τοὺς ἐν πᾶσι τοῖς ῥήμασι κανόνας ζητοῦντας καὶ ὁμοιότητας*: Ait autem inter alia: *Εὕροι γὰρ ἄν τις σκοπῶν λέξεις πλείστας, αἷς ἄλλως μὲν οἱ πάλαι ἐχρῶντο ἄνθρωποι, ἄλλως δ' οἱ νῦν. Καὶ αἱ τοῖς πάλαι οὖσαι ἐν χρήσει, παρεωράθησαν, καὶ ἀπερρίφθησαν ὕστερον. Ἰδοὺ γὰρ τὸ τύραννος βασιλικὸν ὂν ὄνομα πρότερον, βλασφημεῖται νῦν. Καὶ τὸ*

χυδαῖοι,

χυδαῖοι, οἱ πεπληθυσμένοι ἀπὸ τοῦ χύδην λεγόμενον, νῦν ἐπὶ ὀνειδισμοῦ λαμβάνεται· καὶ τὸ πανοῦργος ἐπὶ φρονίμων λαμβανόμενον πρότερον, βλασφημεῖται νῦν· καὶ τὸ ἐξαίσιον, καὶ ἔκδικον τὸ ἔξω τοῦ αἰσίου καὶ δικαίου ἐλέγετο, νῦν δὲ ἐπὶ καλοῦ λαμβάνεται· καὶ τὸ ἀνόσιος, πάλαι μὲν τὸν ἄταφον ἐδήλου, νῦν δὲ τὸν ἀσεβῆ· καὶ τὸ καθοσιωμένος, πάλαι μὲν τὸν ὅσιον ἐδήλου, νῦν δὲ τὸν ἀφιερωμένον· καὶ τὸ κάθαρμα ἀπὸ τοῦ καθαίρω, καὶ τὸ ἄγος, καὶ τὸ ἐναγὴς ἀπὸ ἅζω τὸ σέβομαι γινόμενα, πάλαι μὲν ἐπὶ ἐπαινοῦ ἐλαμβάνοντο, νῦν δὲ ἐπὶ ψόγου· τὸ δὲ παναγὴς ἐπὶ ἐπαινοῦ μόνον ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ παραγόμενον· καὶ μυρία ἕτερα εὕροι τις ἂν τοιαῦτα ἐξετάζων, ἃ χρὴ κατὰ τὸν προσήκοντα λόγον ἑκάστῳ ἀνάγειν ὡς εἰς λιμένα τινὰ εἰς τοὺς προσήκοντας ἐκ τῶν τεσσάρων τῆς ὀρθογραφίας κανόνων· ἀναλογίαν, φημὶ, διάλεκτον, ἐτυμολογίαν, καὶ ἱστορίαν. Quanquam nihil in verbis obſcurum, in eorum tamen qui Græca non intelligunt, gratiam, non pigebit Latinè vertere. *Porrò, ſi quis id ſibi proponat, multas ille voces reperiet, quibus aliter uſi ſint veteres, quàm qui nunc ſunt homines : ut eas omittam, quæ quæ cum olim eſſent in uſu, poſteà contemptæ penitùs exoleverunt. Ecce vox* τύραννος, *regium quondam nomen, nunc contumeliæ*

De his quatuor recti ſermonis canonibus plura Grãmatici veteres; auctor Etymologici, aliique.

contumeliæ verbum. Ita & τὸ χυδαῖοι, propriè multiplicati, ex adverbio χύδην: nunc opprobrioſum: quomodo & vox πανοῦργος, prudentem olim ſignificans, nunc vitii nomen. Ut contrà τὸ ἐξαίσιον, & τὸ ἔκδικον, propriè quod extra jus & fas innuentia; nunc in laude ſunt. Vox ἀνόσιος quæ olim inſepultum propriè ſignificabat, nunc impium. Vox καθωσιωμένος, olim juſtum & ſanctũ; nunc antiſtitem. Κάθαρμα, ex verbo καθαίρω; & vox ἄγος, & ἐναγὴς, ex verbo ἄζω, veneror, orta: quondam laudis, nunc improperii vocabula. Solum nunc παναγὴς ejuſdem originis verbum, quod in bonam partem accipitur. Talia ſexcenta qui paulò diligentiùs iſta ſcrutabitur, inveniet; quæ pro cujuſque naturæ ratione ad unum aliquem qui propriè illi competit quatuor illorum recti ſermonis canonum, tanquam ad tutum aliquem portum oportet ſingula perducere: analogiam dico, dialectum, etymologiam, & hiſtoriam.

Pag. 232. l. 26. lege, quæ facere, operari, miniſt.

Pag. 287. l. 18. poſt, **to chat.** Item κωτίλλειν, δολίως ἀπατᾶν, κολακεύειν, adulari, decipere; Heſychio: & κώπηλος,

πανοῦργος, ἀπατηλὸς, δόλιος, &c. verſutus, vafer, doloſus, impoſtor; **to cheat**, & **a cheater**. Sciat autem Lector hac additione non id agere nos, ut noſtra collectio creſcat, cum legenti plurima quotidie ſe offerant, quæ prudens prætereo: ſed quòd illa præcipuè verba ſint ad id quod volumus & hoc opere ſuſcepimus obſervatione ante alia digniſſima, in quibus πολυσημία verbi Anglici, πολυσημίᾳ Græci reſpondet. Tale verbum χιπίζω, & χίπισμα; de quo pag. 211. &c. & 215. In collectione autem, multa. Vide in δύζειν, & δδίζειν in λέγζειν; λύζειν; & ὄλλυμι: & in μανιάχις; ὀρέγω, &c. Dicam liberè, quod ſentio. Vix ulla lingua, Italica, Hiſpanicáve, ſuæ traductionis indicia majora aut manifeſtiora ſuppeditat. Jam ubi de declinationibus & caſuum Saxonicorum terminatione agimus, etiam de Accuſativo Saxonico debuimus addere, quē more Græco in *n* ut plurimùm deſinere certum eſt. Exempla ſatis obvia; nec nobis nunc immorari vacat.

FINIS.

In eorum gratiam qui Saxonicorum Lectioni non aſſueverunt, Alphabetum Saxonicum hîc præmittendum duximus.

A b c ꝺ Є є ꝼ ᵹ h ı k l Ꮇ n
A b c d E e f g h i k l M n

o p q ꞃ ẟ ꞅ ꞇ u ƿ x ẏ Æ Æ æ
o p q r S ſ t u w x y Æ æ æ

Ð ð þ ⁊ ꝥ ẏ
Th th th and that .

Guilielmi Somneri,

Cantuarienſis, ad verba vetera Germanica, à V. Cl. Juſto Lipſio, Epiſt. Cent. III. *ad Belgas*, Epiſt. XLIV. collecta: **Notæ.*

* De his, vide ſuprà, pag. 143. 144.

Nomina.

Abalgi, Ira. vide **Balgon**] Saxonum Æbylignyſſe, aliàs Æbilhðe, quod ab eorum Æbilgian. i. exaſperare, irritare, fluens, irritationem, indignationem, notat.

Abirtho, Poſtea] Sax. Æfterþam.

Arufin, Curis, ut Galli *Ruſes*.

Adro, Diluculo] Hodie nobis **Rath**.

After, Secundùm] Quâ acceptione vox iſta nobis Anglis vel hodie nota. Saxonibus Æfter.

After allo, Uſquequaque] Videtur eſſe **after all**.

Ahtingo, Numerum.

Alendi, Inſulæ] Rectiùs fortè **Alendi**,

 cui

cui vicinum Saxonum ealonꝺ, quaſi **waterland**; voce conflatâ ex ea, Sax. aqua,& lonꝺ,(nobis hodie **land**) terra. Terra ſcil. aqua circumſepta, alio nomine ıȝoþe, (unde fortè noſtratium **eight**, eo ſenſu) ut & ıȝlanꝺ,unde noſtrum **Iland**, g. extrito.

Aleiwon, Reliquiæ] Eopſe ſenſu Saxonibus laꝼa, Vidua etiam hinc eis dicta laꝼ, quaſi quondam viri ſui Relicta. Hinc porro noſtratium **to leave**, pro relinquere.

Ambachtman, Miniſtri: quod Cæſar & Feſtus *Clientem* Gallis ſignificare notant] Sax. embehтman, ab eorum embeahтıan, miniſtrare.

Anagen, Principium: & **Annagenni**, Initio] Hoc Sax. anȝynn, cui vicinum Teutonicorum **angeben**: *ſic nos dicimus* (inquit Martinius in Etymol.) **angeben** pro inchoare. Nobis hoc **Beginning**.

Anbardon, Aſcia] Vide Martinii Etymologicum in voce *Martiobarbulus*.

Anfreſon, Interritus] Vide **Freſſon**.

Ando, Zelus. Vide **Andoda**, verbum] Sax. anꝺa, ab eorum anꝺıan, zelare.

Anliton,

Anlitton, vultus] Saxon. anꝺplıꞇe, quandoque plıꞇe, quod etiam eis decorem ſignabat.

Anlucce, Facie. Vide **Anluccon**, verbum] Vultum alicujus nos dicimus **looke**, ut Speculum, **a Looking-glaſſe**, à Saxon. locıan, videre, aſpicere : Vultu ſic dicto, quaſi parte corporis viſui magis obviâ : unde fortè Facies Saxonibus aliàs dicta anꞃıne, à ᵹeꞃeon, videre.

Antomi, Frænum : nunc **Toom**] Ab eâdem forſan origine noſtrum **Tame**, i. e. manſuetus ; Saxonibus & priſcis & modernis ꞇam, uti & Belgis, Germanis autem (**Z**. pro **T**. amantibus) **Zam**. Quæ omnia, unà cum Belg. **Tammen**, i.e. manſuefacere, ni fallor, veniunt à Latinorum *Domo* : quód Fræno dometur, ſaltem cohibeatur, equus. Atque inde fortean aggerem fluminibus objectum, cum Belgis **Dam** vocamus.

Anſt, Gratia : alibi, **Enſt**.

Anguſt, Anguſtia] Sax. anᵹnẏꞃ, & anᵹꞃumneꞃꞃe. Teutonicis modernis **Angſt**.

Anvarnunſt, Intellectu.

At, Eſcas. Vide **Atoda**, verbum] Edere,

dere, manducare, Sax. Ætan; al. etan, unde noſtrum **to eate**, illo ſenſu: Teutonicis **aet** & **aes**. Edax Saxonibus Ætulman.

Aſca, Cinis] Saxonibus Æxe; pluraliter Æxan, ahſan. Hoc Belgis modernis **Aſche**; nobis hodie **Aſhes**. Unde Cineralia, **Aſhwednesday** dicimus; Belg. **Aſchenwoensdach**.

Andran, vel **Andarn**, In vanum: nonne Italorum eſt *Indarno*?

Afgetalt, Oblivioni] Vocabulum (ut videtur) ejuſdem proſapiæ ac Sax. ofergytolnesse, quod eâdem venit acceptione; nobis hodie, **forgetfulneſſe**. Belg. **vergheteniſſe**. Germ. **vergeſſenheit**.

Ana, Extra vel Præter] Huic affine Sax. & noſtrum **Un**, uti & Teutonicor. **On**, de quo vide Kilian. Etymolog. in **On**.

Arug, Perverſa: nos **Arg**] Hac de voce vide doctiſſ. Spelmanni Gloſſar. in **Arga**.

Amunendelihen, Intolerabilem.

Verba.

Afterthunſun, Detrahebant. **Aftrithunſundi**,

thunſundi, Detrahentes] Fortè à Sax. Æꝼꞇeꞃ, retro, & ꞇeon, trahere; quibus etiam oꝼꞇeon pro detrahere.

Ahtidon, Perſecuti ſunt] Ejuſdem originis vox iſta ac Saxonum ehꞇan, perſequi.

Alihutt, Illumina] Aſſonat Saxon. onlihꞇe, quod ab eorum onlihꞇan fluens, illuminare ſignat: unde noſtrum **to lighten**, aliàs **enlighten**: quemadmodum etiam à Saxonum leohꞇe, (quod Belgis **light**, Germanis **lucht**) Lux, noſtratium **light**. **Lightning** autem, i.e. Fulmen, ab eorum leᵹ.

Anaſtandant, Inſurgunt. **Anaſtandandan**, Inſurgentibus] Huic affine noſtrum **gainſtand**, quod opponere ſonat, compoſitum à Sax. onᵹen, aᵹen, vel onᵹean, nobis **againſt**, adverſus, & ꞅꞇanꝺian, ſtare. Saxonibus autem, inſurgere, onaꞃiꞅan, quod Latino propius; cum **on** hîc, ut in iſtis vocibus **ana**, valeat **in**, i.e. adverſus, & aꞃiꞅan, (unde noſtratium **ariſe**) ſurgere.

Anarieson, Irruerunt] Scribendum fortè **anarieſon**. Intellige **onariſan**, de quo jam dictum.

Andredit, Timet] Ab eâdem origine

ne hoc, cum tribus vocibus proximè ſequentibus, viz. **Andredandt**, **Andradandore**, **Andradondt**, ac Saxonum ondræðian, timere. Hinc autem noſtrum **Dread**, (nomen) Timor; **to dread**, (verbum) timere, & ſimilia. Inter cætera **dread**, & **drad**, regibus noſtris in partem tituli attributum, veluti ob ſacram ipſorum majeſtatem tremendis. Hinc etiam fortè ſylvæ illius Cantianis & Suſſexianis communis, Ethelwerdo *immanis* dictæ, nomen apud Sax. **Andred**, aliàs **Andresweald**, q. d. Sylva terribilis; **wald** enim, ſylva.

Anlucon, Aperuerunt: ſicut **Belucon**, Concluſerunt] Priori affine noſtrum **to unlocke**, reſerare: poſterius autem Teutonicis priſcis (ut videtur) cum Saxonibus commune; quibus concludere, belucan, Verſtegano noſtro beloken; ſeratum autem, & firmè clauſum, belocuð, unde noſtrum **locked**. Vox hîc ſubſequens, **Antloc**, Revela, ab eâdem, ni fallor, eſt origine, ac **Anlucon**, hîc.

Anthehan, Prohibebo. **Anthatta**, Prohibui.

B

Balon, Cicatrices] Huic affine, & noſtrum, & Teutonic. vet. **Blowe**, i.e. Alapa, ictus.

Baldo, & alibi **Bolatico**, Fiducialiter] Audax, Saxon. balð, audaciter, balðlic, unde noſtratium **bold**, & **boldly**. Hoc Teutonicis modernis **boude**, priſcis autem, uti Sax. **bald**. Kilian.

Begihte, Confeſſione: nos **bichte**. Vide **begigan** verbum, & **Giet**.

Behatue, Retrorſum.

Beſuichetie, Scandalum] Æꝛpıc, al. ᵹeꝛpıc, & Æꝛpıcunᵹe, Saxonibus ſcandalum, offendiculum: **beꝛpıc** autem eis pro fraude.

Bethin, aliàs **bithin**, Propterea.

Bilithires, Figuli: & **Gebilithe**, Imagine] Saxon. Imago bılıþe, Belgis **beeld**, Teuton. **bildt**. Saxon. modernis * ſimiliter. Hinc autem fortè noſtrum **bly**, & **bill**, E. G. **to know one by his bly, or bill**, i. e. ex vultus ſui formâ aliquem cognoſcere.

* Gryphiand. De Weichbild. Sax. c. 72.

Biwie, Quare?] Hoc Saxon. ꞇoƕpẏ, uti & ꝼoꞃƕpẏ. Poſterius integrè quidam noſtratium hodiéque retinent; alii autem, brevitatis gratiâ poſteriorem

rem tantùm ſyllabam, literis paululum inverſis, pro Sax. ƿpẏ, ſcribentes **wby**.

Biſmer, Opprobrium] Vocem uſurparunt Saxones, præcipuè verò, (ut nos **Blaſphemy**) pro contumeliâ in Deum, ꞅpꞃæc addito : calumniam tamen & contumeliam generatim ſignat.

Biſa, Turba : ut Gall. *Vent de Bize*] Vide Kilian. verb. **byſe**, & **byſen**. Turbatus Sax. abẏꞅᵹòꝺ.

Biſpilla, & alibi **Spella**, Parabola] Eâpſe notione Sax. bıᵹꞅpelle. Poſterior hujus compoſiti ſyllaba (vox enim eſt compoſita) Hiſtòriam, Narrationem, imprimis notans, in pluribus aliis eorum vocibus reperitur, cujuſmodi ſunt 1. Laꞃꞅpelle, i.e. doctrina, à læꞃan, docere, (non leꞃnen, ut Minſhæus noſter, pro more ſuo perperam:) 2. ẏꝺelꞅpelle, i. e. vana colloquia, ab ẏꝺel, vanus : 3. ᵹoꝺꞅpelle, i.e. Evangelium.

Blaſma, Flamma] Nos **blaze** eodem ſenſu, fortè à Belg. **blaeſen**, i. e. flare, ſufflare, quòd ſufflatione venti flamma fovetur. Saxon. Funale, blaꞅa ; Incendiarius, blẏꞅᵹeꞃe.

Buokeſtaf, Literatura ; vel potiùs ipſa

ipſa Litera] ꞅꞇaꝼ & bocꞅꞇaꝼ eodem ſenſu uſi Saxones, uti **boecſtaf**, & **boecſtabe**, Teutonici. Vocis derivationem vide, ſi placet, in Wormii Literatura Runica, c. 1. Pſalmorum Anglicorum, cantandi gratiâ, in *metrum*, ut vulgò vocant, tranſlatorum ſectiones ſive partitiones, Italis *ſtanza*, Gallis *ſtanze*, hodie vocamus **ſtabes** : & ꞅꞇæꝼcꞃæꝼꞇ in Bedæ Hiſtoriâ Saxon. artem ſignat metricam, (al. Grammaticam.)

Burgiſl, Sepulchrum : quaſi tegmen hominum & operculum] Huic affine Saxonum bẏꞃᵹen, eodem ſenſu : hinc autem ſic dictum, quòd aggeſto in collem ceſpite, olim tumulabant mortuos, ut per agros hodie cernimus. Nam Colles illi, quibuſdam **barrowes** dicti, antiquorum plerumque ſunt tumuli cum nondum bẏꞃᵹenꞅꞇoƿa, i.e. cœmeteria in uſu eſſent.

Burthon, Oneribus] Saxonum bẏꞃþen, & bẏꞃþẏn, unde noſtrum **burden**, & **burthen**, pro onere. Belgis hoc **boꝛdene**, Teuton. **burd**. Kilian.

Buteric, Uter : & **butrice**, Utrem] Hoc Sax. bẏꞇꞇe, & biꞇꞇe, unde fortè noſtratium, & **bottle**, & **butt**: poſterius

rius vini, potúſque menſura œnopolis familiaris.

Verba.

Barída, Germinans] Parere, Sax. bæꞃan; unde peꞅꞇmbeꞃenꝺ, fructifer: ꞇꞃeoꞅ pæꞅꞇmbæꞃu, Ligna fructifera: unbæꞃenꝺ, ſterilis. Hinc Anglis aquilonaribus & Scotis, **barne**, pro ſobole, quod Saxon. bæꞃne, Parere, vel hodie nobis **to beare**.

Befillidi, Proſterneret] Sax. aꞅyllan, præcipitare, unde noſtrum **to fall**, i. e. cadere; item **to fell**; dejicere, de quâ voce plura infrà in **fellon fal**.

Beko, Proba: alibi **bekunno**, Tenta] Probare, Saxon. acunnian. Atque hinc forſan noſtrum **conning of a leſſon, or part**, quando ſcil. quis id quod dicturus eſt, ſibi recenſet, experiundi gratiâ utrum id memoriter didicit, necne.

Begegunſta, Cœpi] Hoc Saxonibus, Verſtegano teſte, onᵹan: longè autem propiùs noſtrum **begun**. Utriuſque origo à Sax. onᵹinnan, Belg. **beghinnen**, incipere.

Begian, & **bejan**, Confiteri.

Behoſcodon, Subſannaverunt: vide **Hoſce**.

Belgiſtruthi,

220

Belgiſtuthi, Iraſcêre] Quod ad hoc & duo proximè præcedentia verba,(**belgon**,& **belgon ſal**) vide **Abalgt**, ſuprà.

Beſcedilwiſt, Obſcurabitur : quaſi à **ſchadutwe**, Umbra] Ab eâdem origine noſtrum **ſhadow**, Saxonibus ꞅcaꝺupe; Teutonicis hodie **beſchaeduwen**, obumbrare, Sax. ꞅceaꝺıan;

Beſcurgi, Præcipita : & **beſcorgingun**, Præcipitationis. vide **Giſcurgidi**.

Beſuebet, Soporatus] Somnus, ſopor, ſomnium, Saxon. ꞅpeꝼn, & ꞅpeꝼene;

Beſuick, ſupplanta. Suprà, **beſviſcheide**, Scandalum] Saxonico convenit beꞅpıcan, ſupplantare.

Bethadon, Abſconderunt, alibi **behaton**, idem] Saxonico reſpondet hẏꝺan, behẏꝺan, Belg. **hoeden**, abſcondere,tegere; unde noſtrum hodiernum **hide**, ſive **to hide**, illo ſenſu.

Bethumendero, Deprimentium.

Biwollon, Infecta : **biwollona**, Inquinatæ : **biwellan**, Prophanabo] Quaſi à **vuyl**, Teutonicis, turpis, ſordidus, immundus, quod nobis hodie **fowle**,Sax. ꝼul; Inquinatum quid dicimus **befowllen**. **Bewildi**,

pedem notans, **Cripple**; qui repere potiùs quàm ire videtur. Repere autem Saxonibus modernis (ut mihi author eſt Martinius in Etymologico) **krupen.**

Bunnea, & **kunnl**, Generatio] Vide ſuprà; **kunnl.**

Buoſmeer, Butyrum] Compoſitum exiſtimo à **kuo**, Saxonibus priſcis cu, modernis **koe**, Germanis **kuh**, nobis **cow**; & **ſmeer**, Sax. ſmyꞃe, & ſmeꞃꞃe; unguen, ab ungo fluente. Ungere autem nobis hodie **to ſpꝛead**, **oꝛ ſmeare**; Teuton. **ſmeeten**, ut butyrum, præſertim inter edendum, ſolet. Unde mangonizantes in Caſeo & Butyro, Sax. ſmeꞃemanᵹeꞃꞇꞃe dicti. **Buoſmeer**, itaque eſt quaſi unguen vaccinum, ſive quod à vaccâ venit. Butyrum autem Saxon. buꞇeꞃa dictum.

Verba.

Beſtegoda, Anxit: an à caſtigando?
Coꝛodos, Probaſti.
Criedon, Cognoverunt.

D

Dſunl, Diabolus: quaſi **de ðꝛandt**]

Anglis **the Feind**. De quo Verſteg.

Drohtin, & **drutdtin**, & **Druttin**, Dominus. **Druttene**, Domino] Saxon. ðριhτ, & ðρẏhτen, vox (ut Verſtegano monitum) non omni Domino communis; ſed Domino Dominorum, Deo ſcil. propria & peculiaris, de cujus etymo pluribus Martinius in Etymolog. verbo *Deus*.

Drugina, Dolus: unde **Bedriegen**] Impoſtor, Sax. ðρẏ; Impoſtura ðρẏcρæϝτ: **drogh**, & **trogh**, Teutonicis, Fallacia, Impoſtura: ſed & noſtratium **tricke**, eodem ſenſu.

Drumbon, Tubis: nunc **trompen**] Huc fortè referendum noſtrum **drum**. Belg. **trommel**. German. **trummen**, i.e. Tympanum: niſi malis è Sax. ðρẏman, al. ðρemιan, quod eis jubilare ſignat, ut & ðρeam, & ρẏnðρeam, jubilum, jubilatio.

Duiri, Januus] Sax. eâdem notione ðuρa, unde noſtratium **doore**, quod Belgis **Dure**. Teuton. **thur**, oſtium.

Dumba, Stultus: **dumpheide**, inſipientia] Mutus nobis **dumbe**. Stultus autem non incongruè ſic dicendus, propter hebetudinem & vecordiam,

muto meritò comparandus; bruto potiùs; unde Stultus, Germanis * **Thor**, quaſi **Thier**, bruta pecus. Qui autem plus ſolito tacet, **in bis dumps**, dicitur. * Martis.

Duom, Judicium: & **duoma**, judicia: & **duomot**, judicatis] His reſpondet, ſono pariter & ſenſu, Saxon. dom, noſtratium **doome**, Teuton. **doem** (nomen) item deman (verbum) Teuton. **doemen**.

Duomis, Templum] A Latin. Dominicum, & Dominus, de quo pluribus Spelmannus noſter in voce *Dominicum*; niſi malis à *domus*, quòd templum domus ſit per excellentiam, Dei ſcil. ipſius domus. Hîc etiam vide Kilian. verbo **Dom.** & Beſold. de Nat. Pop. cap. 18. in voce **Dome**.

Verba:

Duelont, Errant: nunc **dolen**] Huic affine Sax. dpelian, errare, ʒedpylo, error, ʒedpola, & ʒedpolman, Hæreticus. Conveniunt Belg. **dwaelen**, & **dwaelinghe**, de quibus vid. Kilian.

E

Egiſſo, Pavor: **Egiſin**, Horroris:

Egiſliſts, Terribilis: & Egiſliſko, Terribiliter: nos Giſſeliſk] Omnes iſtæ quatuor voces eandem, ut veriſimile eſt, ſapiunt originem cum Saxon. eȝe, timor, & eȝeꞅlıc, terribilis, quibus etiam terriculamenta eȝeꞅeȝꞅımma ⁊ Inde fortè Larva eis hæȝeꞅꞅe, hæȝꞇeꞅꞅe, vulgò hodie a hagge.

Edwit, Opprobrium] Eodem ſenſu Sax. eꝺpıꞇ, & Æꝺpıꞇ, quod ab eorum Æꞇpıꞇan fluens, imputare, exprobrare, ſonat; unde noſtrum twitting. ut alicui in aliquo exprobrare, vulgò dicimus, to twit one with this or that.

Eht, Verò.

Ett, Autem.

Eino, Solus] Hoc Sax. ana, de quo velim conſulas Spelmanni noſtri Gloſſar. in voce An.

Einodis, Solitudinis: & Einodi, Solitudine] Compoſitum reor à præcedenti Eino, & adjectitiâ particulâ, hod, ut olim ſcriptum, poſteâ heyd, heit, hat; Sax. haꝺe, nobis hood, i.e. genus, conditio, qualitas, ſtatus, ut pluribus à me alibi oſtenſum, in Tractatu de Gavelkind, nondum edito, cap. 4. Einod itaque

itaque ſtatum ſolitarium ſignat.

Eintiſce, Antiquo : à Latino, ut videtur, ut nos **Antikſche**, & **Entiſcen**, Antiquis.

Ettir, Venenum: an **Etter** noſtrum, id eſt Pus ?] Sax. eodem ſenſu attor, & Ættrene.

Elelendig, Extraneus : & **Ellendiga**, Advenam : & **Elelendis**, Peregrinationis] Videatur hîc Kilian. in vocib. **El-lendd**, **El-lendigh**, & **El-lendigheyd**.

Eldi, Senecta : & **Ureldi**, Senium. Nam **Ur** auget] Saxon. ſenecta, ẏlde : Senium autem ẏldrene : unde noſtratium **Old**, i. e. Senex ; **Elder**, Senior ; **Eldeſt**, Antiquiſſimus : Sax. ẏldeſta, aliàs ealdra eldeſt, (non **alder-eldeſt**, ut Verſteganus, perperam) quaſi omnium ſenior.

Erurl, Pavimento : quaſi **Ert-urll**, quòd terram tueatur] Vide Kilian. in voce **Ere**.

Erebe, Hæreditas] Hoc Sax ẏrfe, erfe, ẏrfweardnesse ; Belg. **Erf**, **Erf-goed**, **Erve**.

Ewa, Lex : & **Ewn**, Lege. vide **Wiſtat Ewenlart**, Legiſlatorem] Sax.

 Lex,

Lex, Æ. de quo plura apud Spelmannum noſtrum, in voce **Ewa.** Videatur etiam Kilian. verb. **EE.** & **Ewe.** Legiſlator autem Sax. Ælædenđe; ab Æ, lex, & lædan, ferre.

Ewethon, Æternum] Vide Kilian. verbo **Eeuwe.**

Verba.

Ehton, Perſequi. **Ehton ſal**, Perſequar. **Ehtindon**, Perſequentibus] Sax. ehtan, quod perſequi ſignificat, de quo ſuprà in **Ahtidon.** **Sal** autem hîc, & in pluribus verbis tam præcedentibus quàm ſequentibus, nota eſt verbi futuri temporis, cui reſpondet & Sax. ſceal, & noſtrum **ſhall**, de quo vide Gryphiand. de Weichbild. Saxon. c. 38. num. 17.

F

Facinga, Dormitatio: nos **Waeck.** vide **Facon.**

Farbrokannuſſi, Prævaricationes.

Fardrunkon, Crapulatus] Sax. hoc ofeր-ðruncon, unde noſtrũ **drunke**, & **drunken**, Belg. **droncken**; Teuton. **truncken**, eo ſenſu.

Farkutha, Abominabilis. **Farwa-thena,**

thena, Maledicti. Fartwathanuſſi, Abominatione. Fartwet, Abominatus] ꝼoꞃcuð & ꝼꞃacoð, Saxon. Nequam, Pravus, Vilis, Turpis.

Farſeggent, Excuſandos] Fortè à far, Sax. ꝼoꞃ, Teut. Ver, pro, & ſegghen, Sax. ꞅecᵹean, dicere.

Faſtira, Munita] Huic affine Sax, ꝼæꞅꞇene, ꝼæꞅꞇnẏꞅꞅe, ꝼæꞅꞇnunᵹe, quæ omnia munitionē, municipiū, &c. ſignant: unde noſtrum faſt, Teuton. vaſt, pro *firmus*; item to faſten, id eſt, firmare, & ſimil.

Farthroza, Tædio] Saxon. aþꞃoꞇenẏꞅꞅe.

Felis, Rupem] Saxonibus olim & nobis hodiéque flints, ſilices. Vide Kilian. in velt.

Ferreno, Longè: nos Verre] Sax. ꝼeoꞃꞃ; nos farre, Germ. ferr.

Ferthe, Exceſſu] Huic affine noſtratium forth, quod à Sax. ꝼaꞃan, i. e. ire, venit, quibus ꝼoꞃþᵹanᵹ, pro proceſſus; item ꝼoꞃþꝼaꞃe, pro obitus, vel exitus.

Fetheracco, Alarum: nos Vederen] Nos feathers, à Saxon. ꝼẏðeꞃa, id eſt, alæ, pennæ.

Flo, Pecora: nos **vee.** **Flo**. Pecuniam. nota ſic à pecude, ut Latinis] Saxonibus, pecunia, bona, ſubſtantia, ꝼeoh: pecus autem iis ẏꞃꝼe, & nẏꞇen? De voce ẏꞃꝼe, Freherus, notis in Decalogum, Anglo-Saxonicâ linguâ ſcriptum, præcepto ultimo: ›› **Vihes** (inquit) pecus omne comprehendit, in ›› quo bovem, aſinum. Ethelſtani lex, ›› cap. 2. **Be thon the vihe beſpyrige**; ›› i. e. *De iis qui pecudem veſtigiis perſequuntur*: **Vihe** autem nil aliud ›› quàm **Erbe**, hæreditas, pecunia, ›› opes. Nec de ſolis Germanis Tacitus; *Pecorum fœcunda, eæque ſolæ* ›› *& gratiſſimæ opes ſunt*: ſed & de ›› Hiſpanis Juſtinus: *Armenta Geryonis, quæ illis temporibus ſolæ opes habebantur.* Imò & Romanorum pe›› cunia, unde niſi à pecudibus?

Flobercth, Præclara] Quod præclarum, Sax. beoꞃhꞇ, & bꞃẏhꞇ, unde noſtrum **bright**, eodem ſenſu: **Flo**, altera compoſiti pars, quemadmodum aſſonat Teutonic. **veel**, & Germanico **vil**, ita etiam Sax. ꝼul; unde noſtrum **full**, plenus. **Flobercth**, igitur quaſi **ful-bright**, h.e. exactè, vel exqui-

ſitè,

225

ſitè, clarus, ſive claritatis plenus. Vox ſequens, **filubirthon**, ejuſdem eſt originis.

Filoſcire, Præclarus, in his talibus **filo**, eſt **veel**, ſive Multum] Quid autem *ſcire*, vide infrà in *ſcieri*.

Filobardo, Vehementer] Quaſi, ut noſtrates vulgò, **foll-bardly**.

Fillunga, Flagellum: an quia cutem radit, quaſi **villen**?] Excoriare, nobis **to flep**.

Finiſtre, Tenebræ: Germani hodie.

Forthora, Dextra; & **forthoron**, dextris.

Freiſon, Interitu, & Interitionibus. alibi **frotſon**] **Vreſſen**, & **freſſen**, Ger. Sax. Sicamb. (inquit Kilian.) vorare. Anglo-Saxon. ꝼꞃeꞇen, aliàs ꝼꞃeꞇan.

Frihof, Atrium: & **frithovo**, Atria] Vide Kilian. in voce **vrydhof**, ubi Aſylum, &c. vertit, quod Sax. ꝼꞃiðꞅꞇop, de quo multis Spelmann. noſter in voce **fridſtol**. Sax. hoꝼ, domus.

Fremithorone, Alienigenæ: quaſi **vreemt geborne**] Saxon. eodem ſenſu ꝼꞃembo, & ꝼꞃemeo, alias Ælꝼꞃemeo; quod ad alteram compoſiti par-

tem,

tem, **boꝛona**; hoc Saxonibus ȝeboꞃen, nobis **boꝛne**, à Sax. bæꞃan, parere.

Fruo, Mane: nos **Vroech**.

Fuetkippon, Compedibus: ſuprà in **Cippon**.

Fulitha, Putredo: quaſi **vuylicheyt**, & **fulithon**, ſordibus] Hoc nobis **filth**, & **filthineſſe**, aliàs **fowlneſſe**, à Sax. ꝼẏlðe, & ꝼulneꞅꞅe, eodem ſenſu: item turpitudo, immunditia; quemadmodum, ꝼul, id eſt, immundus, turpis, nobis hodie **fowle**.

Fullethon, Abundantia] Nobis hoc **folneſſe**, à Sax. ꝼullnẏꞅꞅe, plenitudo, copia, abundantia.

Fuotſcamel, Scabellum] Hoc Sax. ꞅcamul, ꞅcæmol, ꞅcamel, & ꝼoꞇꞅcamul: à ꝼoꞇ, nobis hodie **foot**, pes, & ꞅcamul, ſcamnum, ſcabellum. Hinc ſcabellum mercatorium, Sax. ceapꞅcamel; Publicanorum, ꞇolꞅcamule; Campſorum, mẏneꞇeꞃa ꞅceamelaꞅ; Pulpitum, ꞃeaꝺınȝ ꞅceamle. Hinc etiam Lanionum, Piſcatorum, & ſimilium Scabella, nobis hodie **ſhambles** dicta. Plura vide apud Kilian. in voce **ſchaemel**.

Futhon, Auſtro] Annon rectiùs **ſuthon**? Sax. enim Auſter, ðuþ, & ðuþꝺæle,

ðæle, unde noſtrum **South.** Belg. etiam Auſter **Suyden-wind**; Germ. **Sud-wint.**

Fullust, Adjutorium: vide **folleiſten.**

Furist, Princeps: & **furistingo**, præpoſitione: nos **vorst**] Ab eâdem origine noſtratium **first**, (adjectivum) Primus, & adverb. **first**, primùm, vel imprimis. Plura vide apud Cl. Selden. noſtr. Tit. Honor. par. 2. cap. 1. §. 53. & Verſteg. cap. 10.

Furitekin, Prodigium: nos **voorteeken**] Hoc Sax. fore tacn, & fore-beacn. A priori, noſtrum **foretoken**, voce compoſitâ à fore, præ, & tacn, nobis **token**, ſignum.

Verba.

Facon-ſal, Dormitabit: **facodon**, dormitaverunt.

Farlithon, Tranſierunt: **farliet**, tranſeat] Tranſire, Sax. faran: unde **fare** in noſtratium **warre-fare**, Saxon. fyrdfare, aliàs utfare, id eſt, expeditio. Hinc etiam viatorem vocamus **Way-faring-man**, Sax. wegferend: Mari verſatum, ut Nautam, **sea-faring-man**;

man: ſed & maris transfretationem,& aquæ trajectum, cum naulo, (Germanis **fahrgelt**) **fare** dicimus. Iter autem Sax. ꝼæꞃ: Itinerarium ꝼoꞃboc: quaſi itineris codex. Sed & oꝼeꞃlıþan,Sax. tranſire ſonat.

Farbelgeda,Exacerbavit. Vide **Belgan**, & **Irbelgiden**] Exacerbare, Sax. abılᵹıan. Vide ſuprà **Abalgi.**

Farfiht, Expugna] Expugnare,Sax. oꝼeꞃꝼeohꞇan; ab oꝼeꞃ,ſuper, nobis **over**, & ꝼeohꞇan, German. **fechten**, Belg. **vechten**, pugnare, quaſi pugnando vincere, cui bene reſpondet verbum noſtrum **to overcome**.

Fardiligo, Dele: nos **verdilgen**] Hoc Saxon. ꝼoꞃꝺılıᵹan, & aꝺılᵹıan; unde (fortè) eorum ꝺẏhle, ꝺıᵹle, & ꝺıᵹhle, pro ſecretus, ut & ꝺıᵹolhnẏꞅꞅe pro Latibulum.

Farwellunt,Prophanaverunt. Vide **Biwellan.**

Farſchitan,Concîdet,mediâ longâ.

Farnozzan wurthan ſal, Conſumitur] Quaſi dicas, *nullius erit pretii:* **nozzan** enim, nullum, **wurthan**, pretium,ut opinor, ſignat. **ſal** autem, (ut antea monitum) nota verbi futuri temporis:

poris: niſi quis malit **warthan** hîc idem ſonare ac Sax. ȝeƿoꞃðen, id eſt, fieri: tunc autem verba ſonant, adnihilabitur, ſive, ad nihilum reducetur.

Fellon ſal, Deſtruet: nos **vellen** dejiciet] Eodem ſenſu (proſtrandi ſcil. ſive dejiciendi) nobis **to fell**, ut in arbore proſtrandâ, quod nobis **to fell a tree**, in bove malleo lanii proſtrato, quod nobis **felling an oxe**, & id genus aliis. Fluit autem à verbo ꝼaelen, cadere; quod enim ſic dejicitur aut deſtruitur, non ſine caſu deſtruitur.

Ferterron ſal, Perdes: nos **verderuen**: **fertherithu**, perdas.

Ferwerthan ſal, Peribit: **ferwerthet**, Pereatis] Perire Sax. ꝼoꞃƿyꞃðan.

Folleiſten, Opitulentur] Adjuvare, opem ferre, Sax. ꝼylꞅτian, unde ꝼulτum pro adjutorium.

Forfuor, Prodiit] Huic affine noſtratium **forth-fare**, quod (ortu Saxonicum) & obitum, & corporis de loco obitus exportationem, funeris ergô, olim ſignabat.

Framforithu, Receſſiſti] Compoſitum reor à **fram**, nobis hodie **from**, Sax. autem ꝼꞃam, i. e. à, ab, & **faran**, ire, tranſire,

tranſire, cedere, vide **farlithan** ſuprà.

Framgenian, Declinare] Compoſitum videtur à **fram**, de, vel à, & **gangen**, vadere, ire, proficiſci : unde Ambarvalia Sax. ȝanȝoaȝar.

Framgeleidon, Abduxerunt] Hæc etiam eſt vox compoſita ; cujus pars poſterior (prior enim ex præmiſſis patet) ejuſdem videtur originis ac Saxon. lædan, unde noſtrum **to lead** (verbum) ducere, & **Leader** (nomen) Dux; Ductor.

G.

Gajenwerde, Conſpectu : & alibi **gajenwajerde**, & **genwert**] Adverſus, contra; Sax. toȝeaneſ, unde ȝa him toȝeaneſ, i.e. Ito ei obviam; vulgò, **goe meet him**. Eodem ſenſu eis onȝean? Altera compoſiti pars, **werd**, nobis hodie **ward**, ut in **toward**, id eſt, juxta, prope, &c.

Garo, Paratus : & **garu**, idem] Hoc Saxon. ȝearpe, & ȝearu, à ȝearpian; parare, ornare, præparare ; ȝearcunȝ, præparatio. Teuton. etiam; præparare, **gaerwen** ; apparare, **gaer-maecken**.

Galenderi, Incantantis] Talis; Sax. ȝalenb; & onȝalenb.

Galleo,

228

Galico, Subitò.

Gartvon, Manipulus: nos **gerven**] Hoc Teuton. **gaertwe**, **garve**, Gallis *gerbe*, Latino-barbaris *garba:* nec longè abit Sax. ʒꞃıpe, unde noſtrum **gripe**, eâdem notione.

Gedruſt, Turbata] Hoc Saxon. ʒeꝺꞃeꝼeꝺ, & ʒeꝺꞃehꞇ.

Geberge, Cubilibus: ab occultando] Vide Cl. Spelman. in voce **Bergium**.

Gegravanuſſi, Sculptilia] Sculptile, Sax. ʒꞃaꝼen, nobis hodie **graven**, quemadmodum ſtatua nobis vulgò **a graven image**.

Un-gefremit, Imperfectum] Hoc Sax. onʒeꝼꞃemeꝺ, & unʒeꝼꞃemeꝺ; voce compoſita à negandi ſive privandi particula, **on**, **un**, i.e. non, & ʒeꝼꞃemeꝺ, perfectus.

Gehuorda, Fornicati: alludit ad **hoere**, meretricem] Meretrix Saxon. hoꞃe, nobis (**w**, voci perperam præponentibus) **whore**: perperam dico; nam ab hẏꞃan venit, i.e. precio conducere, quod vox etiam Latina ſat planè confirmat.

Geluvi, Conſenſu; an **gelibi**?] Sax. conſenſus,

conſenſus ʒeleaꝼe, & leaꝼnıꝛ, unde noſtrum,eodem ſenſu, **leave**, i.e. licentia,quod Belg. **Oor-lof,ver-lof.** Germ. **Urlaub, Erlaubnus.**

Gelivore, Libera] Hoc, ut & noſtrum **deliver**, latinizant.

Gelivedelic, Deprecabilis] Saxon. bıddan, eſt orare, rogare, precari, cujus (ni fallor) in hac voce quale quale veſtigium.

Gelende, Accola. Vide **Elelendig**.

Gemerka, Terminus] Finis, terminus Sax. ʒemæꝛe. unde hodie agrorum fines ſive limites **metres**, aliàs **meers**, vocamus. **Mark** aliàs **meare**,& **marck**, eodem ſenſu utimur.

Givert, Libera. vide **gevere**] Hoc Sax. ʒeꝼꝛeó,ab eorum ʒeꝼꝛean,Belg. **vryen**, Teut. **frejen**, liberare, quo ſenſu noſtrum **to free**, vel **let free**.

Genuhte, Abundantia : ab eó quod nos **genoech**, ſatis. vide **genuhtegor**. **Genuht ſamort**, Uberi] Copia, abundantia, Sax. ʒenıhꝺꝛumnẏꝛꝛe ? Satis autem ʒenoh, unde noſtrum **enough**. Hinc uber (adject.) Sax. ʒenıhꝺꝛum ; caſu ablat. ʒenıhꝺꝛumne ?

Gequalhit,Coagulatus : vide **Gewallit**.

229

Gerihtnuſſis, Refectionis] Non multùm abit à Saxon. ȝeꞃeoꞃ𝔡nyſſe, illo ſenſu accepto.

Geſcendidi, Confuſi] Hoc Saxon. ȝeſcynde, ut & dedecus eis ſconde. Hinc fortè noſtratium ſhent, & ſhending, (ge, particulâ verborum præteritis, & participiis præteriti temporis apud Saxones & Germanos præpoſitâ, hîc omiſſâ) quæ propriè increpationem notat: ab increpatione autem oritur confuſio. Vide Verſtegan. verb. ſcende, & Kilian. in ſchande. Spelman. in voce Gamalis.

Geſigenero Inclinato.

Geſiſte, Viſione] Hoc Sax. ȝeſyðe, ab eorum ȝeſeon fluens, quod videre ſonat. Viſio autem & Viſus nobis hodie ſight.

Geſcathot, Condemnatus: an propriè Mulctatus?] Vide Scathan ſal.

Getelt, Tentoria] Hoc Sax. ȝeteld; unde noſtrum Tilt pro Tentorio.

Getngel, Linguoſus] Talis Sax. ȝetinȝe, & tunȝfull; quibus Eloquentia ȝetinȝneſſe; Lingua, tonȝa ⁊ tunȝel autem iis, aſtrum, planeta, ſydus: tunȝelcpæft, Aſtronomia, &c.

Getuwing, Diſciplina] Mos, ritus,

Saxon. ʒeþeape, aliàs ʒeþýpe.

Getunſt, Pactum] Conditio, Saxon. ʒeꞇinꞇʒe, & ʒeðinʒ; paciſci, ʒeðinʒian.

Geverthe, Iter. vide **Werthe.**

Gewede, Veſtimenta] Vide **Waſ.**

Geweſanuſt, Subſtantia: & **gewin**, poſſeſſio; **gewnſt** idem] Poſſeſſio, Sax. ʒepinn, ab eorum ʒepinnan fluens, Teuton. **ghewinnen**, nanciſci, acquirere, obtinere, &c. unde noſtrum **to winne**, (verbum) item **winning**, (nomen.)

Gewiſſt, Scientia] Hoc Saxon. piꞇ, & ʒepiꞇ, quorum prius nobis manſit.

Gewitſcopt, Teſtimonia] Hoc Sax. ʒepiꞇnýꞅꞅa, unde noſtrum **witneſſe**, pro teſtimonio. Sax. etiam, teſtium ſtipatio, ʒepiꞇꞅcýpe.

Gewiſſo, Etenim, Enim] Certus, Sax. ʒepiꞅ: porrò, ʒepiꞅlice.

Giverſuntheðion, Opportunitatibus.

Gipondi, Patens: nos **gapende** fortè] Anglis **gaping**, à Saxon. ʒeopnian, aperire. Patens etiam eis opnienðe, & opniʒenðe, unde noſtratium **open**, & **opening**, illo ſenſu.

Gi-

230

Gibelta, Vota: alibi **gibela**, vide **beltinga**] Hoc Sax. ʒehat, & behat, unde **behight** in Pſalterio noſtro metrico (ut vocant) ſæpius obvium, eo ſenſu. Sax. beheht.

Glawon, Prudentem] Prudens Sax. ʒleap. Legum etiam periti eis Æ-ʒleapan dicti, ab eorum Æ, Lex, & eodem ʒleap, peritus.

Giwone, Diſciplina: ſuprà **gewoning**] Mos, Ritus, Sax. ʒeðyre, aliàs ʒeðeap.

Giwepene, Arma: quaſi **gewaepene**] Sax. arma, wæpn, unde noſtrum eodem ſenſu, **weapon**. Hoc Belg. **wapen**: Germ. **waffen**.

Gewittenon, Afflictus] Pœna, tortura, mulcta, Saxon. wite; Tortores, witeneres; punire, witnian.

Glidir, Lubricum: & **glidert**, lapſu] Lubricum Sax. ʒlid, unde noſtratium **to glide** & **gliding**, eo ſenſu. Hinc fortè Milvus, Sax. ʒlida dictus.

Gothehten, Cogitationibus: nos **gedachten**] Cogitatio, Saxon. ʒeðoht, unde noſtratium **thought**, illo ſenſu.

Gruova, Lacus: quaſi **groeve**, nobis foſſa] Ejuſdem (fortè) originis ac

noſtrum grave, Belg. graf & grave, ſepulchrum. Lucus etiam nobis grove, de quo Spelman. noſter, in voce grava.

Guolike, & gulike, Gloria: & alibi guolicheide. vide guolican] Sax. pulꝺop,& pulꝺpe, gloria, pulꝺoplıc, glorioſus.

Verba.

Gebalthon, Irritaverunt. vide Balgon] Belgon potiùs, & Abalgt.

Gebzedwerthiſt, Fundatur.

Geberides, Coronaſti: Et alibi gerwiſt, coronat, itémque geredoſto, coronaſti] Vide ſuprà garo.

Gehirmon, quieſcere: gehirmeda, quievit: gehirme, quieſcam. Ungehirmlick, Inceſſabilis.

Geliſcoda, Complacui. vide L ſcon] Complacere, Sax. ȝelıcean: nobis hodie to like: complacui autem, eis ıc ȝelıcoꝺe; nobis hodie I liked.

Gefuogan, Adjicies] Saxon. ꝼoȝ, & ȝeꝼoȝ item ꝼooȝınȝ, Junctura, conjunctio.

Getobowzthun, Obriguerunt] Priori vocis parti affine noſtratium tough, Sax. ꞇoh, id eſt, tenax, lentus, quibus lentum vimen, ꞇohȝæꞃꝺ ?

Gemuftor,

Gemutos, Mutabis.

Gemeini, Communicabo] Communis, Sax. ȝemæne, unde noſtrum **Peomen**, vulgus, Belg. **Volck ghemeynte**, Germ. **Das gemeyn volck.** Hinc etiam Paſcuum commune, Cantianis noſtris **Menys**, & **Minis**, quaſi ȝemænnyſ, id eſt, Communitatis, vulgò **the Manyes.**

Giveri, Libera, Imperandi] De hoc & duobus proximè ſequentibus verbis, **givereda**, & **geveran ſal**, vide **Giveri**, ſuprà, inter Nomina.

Genuhtegod, Abundavit. Vide **genuhte.**

Geocodon, Abdiderunt] Rectiùs forſan Addiderunt. Addere autem Saxon. ȝeıccan, aliàs ȝeeacan, unde noſtrum **eeked**, additus, adjectus, uti & **eke**, pro etiam.

Gequicco, Vivifica] Vivus, Sax. cuc, unde noſtrum **quick**, eopſe ſenſu; ſamcucene, eis ſemi-mortuus. Vivificare autem nobis hodie **to quicken**. Hinc autem verbum hîc ſequens **gequicceda**, vivificet.

Gerwon, Parare: **thu gerwidos**, paraſti: **gerwon ſal**, parabit: **gerwidon**, paraverunt: **gerwindi**, præparans:

 gerwida,

gerwids, paravi; gegerwet, præparabitur] Vide ſuprà Garo.

Geſpurcdos, Inveſtigaſti] Inveſtigare, Sax. ſpyrian; veſtigium ſpor. Teuton. hodie, Inveſtigatio ghespore. Kilian.

Getimbrit, Ædificabitur] Ædificare, Sax. getimbrian, Belg. timmeren. German. zimmeren: unde noſtratium timber. Belg. timmerhout. German. zimmer, i. e. tignum, lignum, voce autem Latino-barbarâ, *mæremium*, de quâ D. Watſius in Gloſſar.

Getrimbedos, Fabricatus] Formare, imò & ſtabilire, Sax. getrimman: à priori, noſtrum trim, E. G. trick and trim, i. e. elegans & perpolitus; qualis qui ſub manibus barbitonſoris fuerit, cujus opificium, nobis trimming dictum. Plura vide infrà in Mancreft.

Gefocon, Adjiciam: ſupra gefuogan] Vide Geoco on ſuprà.

Geweigit, Vexatus] Sax. wah, nobis hodie woh, dolor, huic verbo ineſt, ut mihi perſuaſum.

Gewyt, Benedictus: & gewyungs, benedictio.

Gevinſos, Viſitas] Sax. viſitare geneoſian ? Giwolgt,

Gidolof, aliàs gittalof, ſuperbit.

Gemacoda, Concinnabat] Affine noſtratium to make, à Sax. ȝemacian, facere.

Gintoda, Genuit.

Geminſoda, Diminuit] Diminutio, Saxonibus mınẏunȝ, nobis minting: ut cibus fruſtatim, & minutim conciſus, nobis minced-meat, aliàs mince-meat.

Gegiroda, Paravit] Superiùs ad Gazo notatis; hîc adde, quòd veſtimentum, amictus, Saxonibus ȝẏꞃlan, ȝeȝẏꞃlan; unde eis nunuc ȝeȝẏꞃelan, pro habitu, ſive apparatu monachico, Bedæ, *Caracalla*: item veſtimenta eccleſiaſtica, eis cẏꞃcean, ȝeȝẏꞃela ⁊ Geare, etiam in Scotorum Gudes & Geare, pro bonis & ſupellectile, quemadmodum in noſtratium night-geare, head-geare, id eſt, nocturnali, capitali, apparatu, huc, ni fallor, referendum.

Gimarſada, Mirificavit. Vide Gomarda] Magnificare, Saxonibus mæꞃꞃian ⁊

Giſuiundon, Acceleraverunt] Citò, confeſtim, Sax. ꞅona, nobis ſoone.

Gimikiloda, Magnificabimur. Vide **Mikil.**

Gibreſti, Deſit.

Gierbun ſal, Hæreditabit] Hinc Teutonicis **Erben**, i.e. hæreditate accipere bona, quod Sax. ẏꞃꝼƿeaꞃꝺıan; ut hæres eis ẏꞃꝼenuma. Vide ſuprà **Erebe.**

Giſtatodon, Locaverunt] Locus, ſedes, Sax. ꞅꞇẏꝺe & ꞅꞇeꝺ, quod nobis manet, cùm in villarum quamplurium denominationibus, ita terminantibus, cujuſmodi (in agro Cantiano) **Berſted, Milkſted, Frenſted, Elmeſted, Linſted**, & ſimil. tum inter loquendum, ut cùm dicimus, **in the ſtead of another**, id eſt, loco alterius, quomodo etiam Teutonicis uſurpatur.

Giet, Confitetur. Vide **Begihte.**

Giſcurgidi, Expuliſti. Vide **Beſcurgi**] Et **Scurgi.**

Gomarda, Mirificavit, à **Mar**, Fama] Vide ſuprà **Gimarſada.**

Goumawirkint, Epulentur.

Guolſcan ſal, Glorificabo: & **guolſcan ſulint**, glorificabunt] Vide **guolike.**

H

Haſta, Captivitas. In Ubiis hodie, ita **Carcer**] Corrigendum fortè **haſta**, Sax.

Sax. enim, Captivitas hæftnunge, & hæftnyde. Captivus heaftling, **haft** etiam Teut. Vinculum: **hatten**, tenere. Kilian.

Hardo, Valde, Nimis] Nobis, eodem ſenſu, **hard**, & **hardly**: valde enim laborare, **to labour hard**, dicimus: ſeriò & ægrè contendere, ſive decertare, nobis **hardly to ſtrive or contend**. Eopſe ſenſu, Belg. **herd**, **hard**; Germ. **hart**.

Harman, Calumniis] Quod Latin. Læſio, Damnum, nobis **harme**, à Sax. hearme: per tranſlationem, fortè, Calumnia, quòd ex eâ fama læditur, & damnum datur. Sax. autem calumnia, hearmſpræc.

Hategon, Æmulatione] Aſſonat Sax. hatian, odio habere, quod Teut. **haten**, & **haeten**.

Hatongon, Iracundiam] Quicquid fervens (quemadmodum Iracundia) Sax. hat, nobis **hot**.

Hiegero, Pellicano.

Helmodi, & **heltmodi**, furor] Quod quis, tanquam impos animi, furore actus facit, **in the hot mood** factum dicimus, uti etiam **in the mad mood**: **hot** autem, ut ſuprà in **hatongon**, à

Sax,

Saxon. hat veniens, ferventem ſignat; **moode**, Sax. mode, Teut. **moed**, mentem, animum. Furor autem Sax. hatheortnyſſe, quaſi cordis fervor: animoſitas, modneſſe.

Heitinga, Vota. Hodie Galli *Soubhaiter*, compoſitè. Vide **Gehetta**.

Hera, Cilicio: quaſi **haera**, à pilis: & **heren**, cilicium] Cilicium, Saxon. hæra, à pilis, ut Lipſius; nobis **haire-cloth**: Teut. **haere**, & **haerenkleed**, de quo apud Kilian.

Hereberga, Caſtra. Nos latiùs pro omni diverſorio: ſed illud propriè & primò: **heriberge**, caſtrorum] Quatenus univerſè Diverſorium ſignificat, vocem paululùm immutatam habemus: nobis enim, eodem ſenſu, **harbour**, de quo in Gloſſar. Spelman. noſter, in voce **heribergare**.

Hevode, Poſſeſſio: ſuprà **Gewin**] Habere, Sax. hæbban, unde, ni fallor, vox iſta **hevode**, poſſeſſio: ſic dicta ab habendo; hinc inops Sax. hafen leaſ.

Hero, Lutum: vide **hora**.

Hiera, Hic] Sax. her; nobis **here**.

Hiret, Cervus] Sax. heort, nobis **hart**: Belg. **hert**, & **hirt**: Teut. **hirſch**, **hirtz**, **Hiwiſce**,

 234

Hiwiſce, Familiæ: quaſi huyſche, à domo: & hiwiſcis, familias] Saxon. eodem ſenſu hiƿiſce, ab eorum (ut opinor) hiſ, Belg. huys, Teut. hauſs, nobis houſe, domus.

Hlothu, Præda: an lot noſtrum, quia ſæpe ſorte?] Præda Saxon. hloþ, quod etiam eis Turmam & Cohortem ſignabat, de quo plura apud Spelman. noſtr. in voce, quam ductam puto à geleþian, convenire, congregare, quod Turmæ proprium: unde aliàs Saxon. dict. floc-rad, a floc, grex, & rad, conſilium.

Haftnodi, Captivitas: ſuprà hafta.

Horo, ſtercus: & horowe, ſtercore: & herwe, lutum] Sordidus, Sax. horig, unde (fortè) panis vel caſeus ex ætate mucidus, nobis hodie hoary, dictus.

Hoſce, Subſannatio: & hoſc] Huic affine noſtrum hiſſe, & hiſſing; ſed & hiſſing ſtock, quod Lat. Ludibrium, à Sax. hiſcean, ſubſannare.

Hoſcodi, Illuſiones: vide Behoſcodon.

Horſcomo, Vehementi.

Hue, quis, nos wie? & huo, quanta] Quis, Sax. hƿa, nobis who: Quanta

autem,

autem, ut *quanta fecit*, Sax. hu maneza, aliàs hu fela?

Hundeſlͥga, Cynoma] Hoc Saxon. hunderfleoz, aliàs hundlic fleoz, id eſt, muſca canina; ab hund, nobis **hound**, canis (propriè venaticus, à Sax. huntan, nobis **to hunt**, venari) & fleoz, nobis **fly**, muſca.

Halptlos, Inops: quaſi **hulpeloos**] Hoc nobis **helpleſſe**, voce conflatâ ex **helpe**, & Sax. & nobis, auxilium, adjutorium; & **leſſe**, quod idem valet in verborum compoſitione, ac Belg. **loos**, Ger. **loſs**, vacuum, deſtitutum ſignans, de quo plura apud Kilian. in **loos**. Inops autem Sax. etiam hafenleaſ, quaſi non (ſive nihil) habens.

I

Jagere, Fœnerator.

Ibetwanda, Suſpicatus] Nonne hîc ineſt Sax. penan, opinari, exiſtimare? unde noſtrum **to weene**, eodem ſenſu.

Iemer, Æternum.

Iewelcon, Æternus. Vide **Ewiſcon**.

Io, Semper] Non multum abludit noſtratium **Ay**, eo ſenſu.

Io bin, Sum] Sax. ic eom, quibus bin,

bin,ut & nobis, verbum præteriti temporis.

Iob, Nonne, Nunquid?

Innethron, Viſceribus] Viſcera, Sax. innoþe, nobis **inward**.

Innerontthingon, Inferioribus] Fortè Interioribus, Sax. inran (aliàs inneran) ðingum, nobis hodie **inner things**. Inferior autem Sax. nyþer, nobis hodie **nether**, & **neder**: ſimiliter Teutonicis, dialecto paululum variatâ.

Verba.

Inflouc, Aperuit: vide **Anloucon**.

Irbelgedon, Exacerbarunt: vide **Farbelgeda**.

Irfangan ſal, Increpabit: & **irfienge**, increpaſti.

Irferron ſal, Obſtupefacies.

Irquicke, Excita. **Irquicken ſal tu**, Vivificabis] Vide **Gequicco**.

Irſcal, Increpuit] Ira, Sax. ẏrre; Iraſci, ẏrrian;

Irruort werthe, Commovear.

L

Lap, Oram veſtis] Hoc nobis hodie **lap**, à Sax. læp, ſic dictum fortè à Lat. Labium;

Labium; quaſi veſtis labium.

Legerſtede, Cubilibus: vide **Geberge**] Vox eſt pura puta Saxonica, ſed vix, hac notione, eis uſurpata, cùm propriè apud eos, (poſteriores ſaltem Saxones) ut lictune, pro Cœmeterio accepta fuerit: compoſita interim ab eorum liʒʒan. jacere, & ſtede, locus, quaſi jacendi locus, ideóque ſatis accommodè ad cubilia extenſa, cùm recubandi loca ſint; quæ Monachis Dormitoria dicta, Anglicè **Dortors**.

Lepers, Labia: hodie **lippen**] Nobis hodie, cum Belg. **lipps**, à Latin. Labium, ni fallor, voce ductâ: Sax. enim Labia pælepar.

Lettiſton, Noviſſima: nunc **leſten**] Hinc, fortè, ultimus, nobis **laſt**, & **lateſt**.

Libs, Vita: & **libes**, vitæ: & **lif**, vitam. Nos **lebe**: tamen & vulgò, **bylybe**, illo ſenſu] Vita, Sax. lif, unde noſtrum **life**, quod Belg. **lyf**, **lief**, Teut. **leben**.

Lifwars, Cibaria: quaſi **lyf-waere**] Porcelli, & cætera animalia tenella à Ruſticis domi nutrita hinc (fortè) nobis dicta **lywaꝛe**. Cibus etiam nobis **fare**; Sax. biʒleofa.

Lockis,

236

Lockis, Capilli: & **lockis**, capillis] Hæc nobis cum Germanis & ſuperioribus & inferior. **locks**: eodem ſenſu Sax. loccaſ ?

Loſen, Doloſum: & **loſin**, doloſo: & **loſonga**, dolos] His affine Saxon. læſunge, unde noſtrum **leaſing**, mendacium.

Los, Sortem] Hoc nobis cum Belg. **lot**, à Sax. hlot, & hlyt, ſors. Æfenhlytta, conſors.

Lucucumin, Paullominus: nos **lattelkemin**.

Luttika, Puſilla.

Luzzilon, Parvulis: & **lutticon**, idem] Parvuli Sax. lytlingaſ, nobis **little ones**, quod Germ. ſuperiores, z. pro t. amantes, habent **Luzzilon**.

Luogīnda, Rugiens: & **luonde**, rugientes, alibi] Ejuſdem originis, ac noſtrum **low**, aliàs **bellow**. Vox fictitia, à ſono bovis mugientis, cujus mugitus, Sax. gehlop. Mugire autem Belg. **loien**, Ger. **luyen**.

Verba.

Liconſ, Placent: vide **Gelīconda**: & **licon ſal**, Placebit] Pro **geliconda** hîc, repone **gelicoda**, quod vide.

Ludon,

Ludon ſal, Tonabit: nos de ære Campano] Sonorus nobis **loud**, Sax. hlude, Belg. luyd, Teut. **laut.**

Lutwetho, Præſtitiſti.

M

Mancrefte, Majeſtas: ipſa vox tamen viri robur magis ſignificat, **manſcracht.** ſed alibi, **megincraft**, majeſtas: & **megincrefti**, majeſtatis] Hoc Sax. mæȝendrymner, & mæȝenþrimmer, quaſi magnum firmamentum; à mæȝen, magnum, & ðrymner, aliàs trumner, firmamentum, à ȝetrymman, ſtabilire: & propriè, utpote de Deo dictum.

Mangon, Maxillas: ſi recta ſcriptura: nos **wangen**] Similiter & Saxones, uti & nos, ſaltem olim. Majoribus enim noſtris maxilla, ſive dentes maxillares, **wang-teeth** dicti, à **wang**, gena, maxilla: unde rythmus ille vetus: **And in witneſſe that this is ſooth; I bite the wax with my wang tooth**: id eſt, *In teſtimonium veritatis, hanc ceram mordeo dente meo maxillari.* De quo fuſiùs alibi, in Gloſſar. noſtro.

Melm Pulvis: nos **malm**, & **gemul**] Hoc Sax. myl.

237

Meiſtero, Maximo : nos meeſt] Nos Angli moſt : Sax. mæſta ꝛ

Mendiſſe, Lætitia : vide Mendian.

Miedon, Mercis] Merces Sax. mede, nobis meed. Eis etiam Munera (bilbes) meadſceattaſ ꝛ

Mikel, Magnus, Multa, Copioſa : & miklon, magnis : & miklo magnificè : & oimiklilt, magnificate. vide Gimikiloda : & mikile, magnificentia] Multús Saxon. mycel, hactenus in partibus Angliæ Borealibus retentum. Multitudo, mycelneſſe ; magnificare autem, ʒemiclian ; magnificentia, myclunʒ, & mycelnyſ ꝛ

Muodis, Mentis : nos, moet] Vide ſuprà Hetmodi.

Muos, Eſca, cibi. Nos pro Olere] Huic, ſono ſaltem, affine, Sax. myſe, & meſe, pro Menſâ : iis etiam mete pro cibo : nobis hodie meſſe pro ferculo.

Muſca, Paſſer.

Verba.

Mendian ſal, Exſultabo : mendida, exſultabit : mendit, exſultate : mendodun, exſultaverunt : mendon ſulon, exſultabunt.

N

Naho, ſed: & **Naſo**, pænè] Pænè, nobis **nigh**, & **well-nigh** : g. in utrâq; voce ſuperfluo, vel otioſo, & inter pronuntiandum neglecto, quin & inter ſcribendum perperam uſurpato : à Sax. enim vocem accepimus, quibus, nıh & ꝼul-nıeh ſcripta.

Neock, Nec] Sax. nic ⁊

Neriando, ſalutare : & **Neriando**, liberator] Refugium, Sax. ʒeneꞃ, quod ab eorum ʒeneꞃıan fluens, eruere, eripere, ſignat : hinc Dominus & Redemptor noſter, neꞃʒenꝺ uꞅꞅeꞃ Sax. dictus.

Nenwiht, Nequam: quaſi dicas, nullius pretii aut ponderis] Nequitia, uti & Malitia, Sax. nýþe, & nıþe: Man etiam illo ſenſu uſurparunt : unde Nequam, Malus, eis manꝼulle ; ab homini naturali nequitiâ. A nıþe autem, Nequam vocârunt nıþınʒ ; Unde illud apud Mat. Pariſ. & alios : *Rex* (inquit) *milites Anglos, ut ad obſidionem veniant, jubet.: niſi velint ſub nomine NITHING, quod Latinè Nequam ſonat, recenſeri, &c.* Vocabulum hoc, **Ni-**

238

thing, à nocte venire conjecit Gloſſographus ibidem; quæ (inquit) *olim* **Nith**, *non ut nunc* (**night**) *ſcripta reperitur: Ita ut* **Nithing** *ſit Lucifuga,&c.* Fugit interim doctum virum vera vocis ſcriptura. Nox enim perperam apud Anglos ſcribitur,ſive **Nith** ſive **Night**; rectè autem, & ſecundùm Sax. ſcribendi modum,niht. Utut ſit, luce clarius eſt,**nithing**,cum Nequam notet,à Sax. niþe, nequitia, malitia, dimanaſſe.

Niewth,Pravum] Quemadmodum hoc præcedenti, ſic & huic affine noſtrum **naught**, & **naughty**, illo ſenſu, à niþe ortum.

Ninneht, Non, & **nuvieht**, idem.

Niewergen, & **niergin**, Uſquequaque.

Northalvon, Aquilonis] A **North**, & **halfe**, eâpſe apud Sax.ſignificatione.

Novan, Sed: ſuprà **Navo**.

Novanthog, Veruntamen] A ſuperiori **novan**, & **thog**, Sax. ðeah, nobis **though**, tamen.

Verba.

Neruktat, & **Neruokit**, Nolite: & **Neruokt**, Noli.

Niet,Poſſide: & **Nieton ſal**, Poſſidebit: & **Nutun**, Poſſidere] Omnia à Sax. noτιan, uti, poſſidere, occupare.

Noſada, Impedivit.

G.

Oberanungiſcoht,Supervacuè] Ab **over**, Teuton. Sax. Anglis, ſuper; **un**, particulâ negativâ, ſive privativâ; & **geſcobt**, proventus: **ungiſcoht** itaque q. d. ſine fructu, fruſtrà,Sax. oꝼeɲunnẏτ.

Obirhoꝛiga, Prævaricantes: vel potiùs Mandatum ſpernentes] Conjectura placet; cum inde ſit, quòd contemptus, deſpectio, contumacia, Saxonib. oꝼeɲhẏɲneɼɼe dicta. Mulctã etiam, quâ talis contemptus luebatur, comprehendit, quæ Forenſibus noſtris *Forisfactura* dicta.

Obita,Pomoruum.Nos **Ooft**] Sax. oꝼæτ, aliàs oꝼeτ. eodem ſenſu, ſcil. pro frugibus, &c.

Verba.

Oigi, Oſtende, ab oculis ductum.

Oginon,Oſtendet: & **Ougoda**,idem: & **Ougon ſal**, Oſtendam] Ab oculis rectè

rectè conjicit; Sax. enim Oculus eaᵹe: nobis, ᵹ. in ẏ mutato, Ey. Saxonico autem propius Teut. Aug. uti & Belg. Oeghe.

Oꝛdon, Habitabat. Hoꝛda Tartarorum] Habitare Sax. eaꞃꝺian, & oneaꞃꝺian. Habitatio hinc eis eaꞃꝺunᵹ-ꞅꞇop; ꞅꞇop autem locus: alteram compoſiti partem mitto, ut omnibus, ex præmiſſis, ſatis obviam.

P

Pꝛiſna, Uſura.

Q

Quena, Uxor. Anglis hodie Regis uxor ἐξόχως, ſive Regina] Diſtinguimus Angli inter Queen, & Quean; poſteriore, ſcortum, meretricem; priore, Reginam, Regis uxorem, intelligentes. Ortu verò & Origine vox una & eadem, Quen ſcil. quod uxorem, ſive mulierem ſignat; ut ealꝺcpene, Aniculam. Quamvis enim conſuetudine, Queane, in malam partem tranſierit apud neotericos, olim tamen ſecus, niſi Hoꝛ præpoſito, quaſi uxor vel mulier pretio conducta: quâ de re vide plura ſuprà, in Gehuoꝛda.

Quiccaſe, Animalia: quaſi Quicvee, vivæ pecudes] Vide ſuprà, Gequiſcco, & Fio.

Verba.

Quaf, Dixit: & Quethe, Dicat: & Quit, Dic. Nobis manſit geminatione vitioſum, Quetteren] Sax. cpeþan, dicere, unde noſtrum quoth, ut quoth I, dixi ego: quoth he, dixit ille, & ſimil. Vide plura apud Kilian. Etymolog. verbo quetteren.

Quezzedos, Alliſiſti. Nos quetſen.

R

Ratanuſſi, Irritatione. vide Ratodon.

Radiwagon, Currus: quaſi Radtwagen, à celeritate: an & Riedwaegen, ab uſu? Iſtinc Reda] Ejuſmodi vehiculum, à currendo, Currum, Latini; pyne, Sax. vocabant. Hìc autem Raditwagon dicitur, eâdem de cauſâ ac noſtrum Rode-wagon, à viâ publicâ ſcil. (ubi præcipuus curruum uſus) nobis Rode dicta, majoribus noſtris Rade, à Saxon. paðe, equitatio: viâ publicâ ſic dictâ, quia equitationibus,

&

& equis iter facientibus veluti propria.

Ref, Venter : & **Revis**, Ventris : & **Reve**, Ventre] Alvus & Uterus Sax. hrÿfe, aliàs hrif. Hinc Diaphragma, quod dividit & ſeparat ventrem & inteſtina à pulmone & corde, nobis **mid-riffe**, Belgis **middelryfte**.

Ripoton, Maturitate : nobis **Rijp manſit**] Anglis etiam, maturus, **ripe** : maturitas, **ripeneſſe** ; Saxon. ripunga. Meſſis autem eis rip : metere, ripan : meſſor riftre, aliàs ripere : falx, rifter ; unde nobis **ripping, reaping**, pro meſſione : **Ripper, Reaper**, pro meſſore, & ſimil.

Ritha, Torrens] Hoc Saxon. riþ. Cambro-Britannis, Vadum **Rhyd**, & **Rhydle**. Vox autem reperitur in nonnullarum urbium, ut & oppidorum noſtrorum, Gallicorúmque nominibus ad vada conſtructorum, ut apud Chorographum noſtrum, præſtantiſſ. Cambd. videre licet.

Verba.

Ratodon, Irritaverunt : & **Ratuot**, Irritat : & **Geratot iſt**, Concitatus eſt : & **Ratunuſſi**, Irritatione] Huic affine noſtrum **wrath**, iram, iracundiam,

 ſignans.

ſignans. **Nuſſi**, autem hîc, ut & in pluribus aliis vocibus, tum præcedentibus, tum ſubſequentibus, adjectitia eſt particula, idem valens ac apud nos & Sax. **neſſe**, & **nyſſe**, Teut. **heit**; & **heyd**, in nominum ſubſtantivorum terminatione.

Ribarldos, Denudaſti: ſic nobis compoſitum, **Openbaeren**. **Rebarnuſſi**, Revelatione] Nudus, nobis Anglis, **bare**; denudare, **to make bare**.

Refangan, Arguam, & **Refagnuſſi**, Redargutiones.

Refpias, Arguas. Nos componimus **Berispen**.

Ruecont, Fumigabant: quia **Rooc**, Fumus: ſed & alio ſenſu, **Riecbon ſulon**, Fumigabunt, ab odore] Fumus, Sax. ꞃec; fumare, ꞃeocan, unde noſtrum **reeke**, fumus: item **to reeke**, Belg. **Rooken**, fumare. Iſthinc etiam (forte) nubium ex vento motum, nos **racke** dicimus.

Rodwarthan, Movebitur] Hinc fortè Cœlum ꞃoðeꞃe Sax. dictum, à movendo ſcil. quia ſemper movet: **Warthan** nihil aliud hîc niſi verbi paſſivi futuri temporis nota.

Rondon, Suſurrabunt] Suſurrare, muſſitare, Sax. ꞃunian: Belg. **Runen**, **Roener**, nobis hodie **to rowne**, & **round**, de quo plura per Spelman. noſtr. in Wormii *Literatura Runica*, cap. **1.**

S.

Saca, Rem] Sax. Cauſa, ꞅac & ꞅace: unde noſtrum **ſake**, ut Dei intuitu, vulgò dicimus, **for Gods ſake**. Propriè tamen Res, Saxon. ðinᵹ, quod nobis manſit.

Salda, Salutare: & **Saldo**.

Saletha, Tabernaculo: & **Selſthon**, Tabernacula, & **Selitha**, Tabernaculum. Nos **ſaletta**, paulo alio ſenſu] Hoc Sax. ᵹeꞅele. Belgis **ſale**, pro Aula, Atrium: olim autem pro univerſâ domo ſumptum fuit; De quo in *De variis Gloſſematis*, Cl. Voſſius, in voce *Sala.*

Sammung, Synagoga. Unde **verſaemen**, & **ſammungun**, Cleros, cauſâ collectionis] Synagoga Sax. ᵹeꞅomnunᵹa, ab eorum ᵹeꞅomnian fluens, quod congregare notat.

Scalc, Servus. Unde *Maris-ſcalcus*, qui equis curator] Servus Sax. ꞅcealc;

Hac

Hac autem de voce, Cl. Lindenbrog. & Voſſ. in *Scalcus*, & *Adelſcalc*, aliſque.

Scaebon, Pudore] Vide **Geſcendedi**.

Scapbon, Ovili] Hoc Sax. ſceapafalo, unde noſtrum **ſheepfold**: voce effictâ à ſceap, nobis **ſheep**, & falo, nobis **fold**, Septum, Clauſtrum, quo ex cratibus facto, paſtores nocte includunt oves, tum ad ſtercorandum arva, tum ne in ſegetes ſpatientur.

Scama, Reverentia] Hoc Saxonibus ſceame, ſcame, & ſcamu, à ſceamian & ſcamian, id eſt, & erubeſcere, & revereri. Iſtinc autem noſtrum **ſhame**, eopſe ſenſu; quod Belg. **ſchaemte**, Teut. **ſcham**.

Scarſahs, Novacula. Nam **ſahs**, cultrum notat: unde Saxones Withikindo] Hoc Sax. ſcepſæx. Vox eſt conflata ex Saxon. ſceapan, Belg. **ſcheren**, & **ſchaeren**, radere, tondere; (unde noſtratium **ſhears**, Forfex; **ſhearing**, Tonſura; **ſherman**, Pannitonſor:) & ſæx, quod præter novaculam, cultrum ſignat. De quo Galfrid. noſter Monemuthen. lib. 4. cap. 3. fuſiùs autem

Verſtegan.

242

Verſtegan. Reſtitut. cap. 1. & Voſſ. in voce *Saxa.*

Scetti, vel **ſcepſti**, ſagittæ] Hæc Sax. ſceꝼtaſ, nobis hodie **ſhafts**, fortè à **ſhave**, Teut. **ſchaben**, tondere, radere, ut Sagittæ radi ſolent ab Arcuariis: niſi à **ſceaf** malis, i. e. Faſcis: quòd ſagittæ in faſces ſolent colligari, unde nobis **a ſheaf of arrowes.**

Scepeno, Judex: hodie **ſcepenen**, ſcabini] De hoc plura apud ſæpius laudat. Lindenbrog. & Voſſ.

Scethlon, Verticem, & **ſcetlon**] Scyteheald Sax. præceps, item obliquus.

Scerni, Subſannatio; & **ſcern**, illuſio] **ſcorne** nobis, eodem ſenſu.

Sciert, Lucidum] Limpidus, clarus, nobis **ſheere**, & **ſhire**, unde aqua ejuſmodi, nobis **ſheer** (vel **ſhire**) **water.** Hinc oppidi & caſtri apud Dorſetenſes noſtros, **Shirborne** dicti, nominis origo: quòd ſcil. ad Fontem limpidum ſitum ſit. Cambden.

Scimo, Splendor: nos **ſchijne**] Angli ſimiliter; voce ortâ à Sax. ſciman, ſplendere, fulgere.

Sciumo, Citò] Nobis **to ſkime**, eodem

dem ſenſu: E. G. **to ſkime over any thing**, id eſt, expeditè tranſire, vel tranſilire. Vide ſuprà **Oſſutundon.**

Sclot, ſera] Sax. ꞅcẏꞇꞇelꞅ.

Senſte, Mitis. Germani: & **ſenſt**, Manſueti, & **ſenfte**, Manſuetudinis.

Serin, Tribulato: ut **Zeer doen** Belgæ] Non multum abit à noſtratium **ſorrow**, quod à Sax. ꞅaꞃᵹ, dolor.

Setti, ſedes] Hoc nobis **ſeate**, & **ſettle**, Sax. ꞅeꞇl: utrumque ab eorum ꞅıꞇꞇan, ſedere.

Sethelgangi, Occaſum] Hoc Sax. ꞅeꞇlᵹonᵹ, & ꞅeꞇellunᵹ, à ꞅeꞇl, ſedes, & ᵹanᵹan, ire; quaſi Seſſum ire; unde noſtrum **ſunne go to**, eodem ſenſu.

Seravada, Cremium] Huic reſpondet noſtratium **ſeare wood**, pro Cremio, vel Ramale, à Sax. ꞅeaꞃan, arefacere, & ƿuðu, ſylva, lignum, vulgò **wood**.

Scrimbre, Protector: an à **ſchirmen**? an **ſcrijmen**?] Nonne hinc noſtrum **ſkrine**, Diathyrum ſcil. item Umbella? Saxonibus autem, hoc ſenſu, ꞅcꞃımbꞃe, ſcil. pro Protectore.

Sidin, Moris: nos **ſeede**] Mores Sax. ꞅıða.

Si-

243

Siwolvaldun, Septuplum: quaſi ſevenwoudt] Hoc nobis **ſevenfold**, à Sax. ſeopon-ſealð.

Sien-ogun, Pupilla oculi] Hoc Sax. ſeon-eagan, quaſi Viſus oculi, à ſeon, Sax. videre, & eag; oculus, aliàs æpl; unde noſtratium **Apple of the Ey**.

Sigimarl, Victor. in Tacito, **Segimerus**] Victoria, Sax. ſige: victorioſus, ſigæfeſt: **Marl** autem hîc in **Sigimarl**, à mæpe ductum arbitror, quod magnum, celebrem, præſtantem ſonat.

Siu, Utquid?

Slapigravi, Sepulcrum: ſuprà **Burgiſli**] Sepulcrum nobis hodie **a grave**, à Sax. gpæfe; Verſtegano **ſlapigrava**, q. **ſleep-grave**, quia (inquit) ſepultus tanquam dormiens habendus eſt. Conjecturam probo, cum dormire, nobis ſit **to ſleep**, à Sax. ſlapan. Sepulcrum hinc vocatur Dormitorium.

Slahta, Generatio: & **ſlahten**, ſemini. Nos compoſitè **Geſlacht**.

Spietis, Haſtæ. Nos **ſpieſſe**. Nomen primogenium à mucrone, **ſpiets**] Hoc Belg. **ſpet, ſpeet**, unde fortè noſtrum **ſpit**, Veru. Haſta autem Sax. ſpeɲe, quod nobis manſit.

Sprinco,

Sprinco, Locuſta] A ſaltu (ni fallor) ductum: quia ſaltu ſe propellere ſolet Locuſta. Salire autem nobis **to ſpring**. *Exultavit infans in utero ejus*: Luc. 1. ver. 41. id eſt, (ut vetuſtiores noſtræ Tranſlationes locum reddunt) **The Babe ſprang in her belly**. Hinc Saxon. Locuſta gærſtapa, & gærſhopp, à gærſ nobis hodie **graſſe**, gramen; & (ut in priori) ſtapa, nobis **ſtepp**, greſſus; in poſteriori, hopp, quod nobis manſit, ſaltatio, ſaltus, quaſi per gramen gradiens, aut gramine ſaltans, ſalienſve. Vulgò **Graſhopper**.

Spel, Fabulatio: & **ſpelle**, parabola: vide **Biſpilla**] Fabulatio Sax. etiam ſpell, vel potius ydelſpell. q. vana colloquia. Nam ſimpliciter, & propriè, ſpel, (ut Verſtegano jam obſervatum) ſermo myſticus, Oraculum, Parabola: quæ quidem explanare, ſive exponere, (ſaltem metaphoricè) Saxon. ſpellian, Belg. **ſpellen**: quâ qui callet arte, **Spellman** meritò dicendus. Cognomen autem hoc Gloſſographo noſtro, f.m. viro de his literis optimè merito, non tam proprium quàm conveniens, & debitum.

Sniumo,

Sniumo, Velociter, Confeſtim: & alibi **ſliumo**] Vide **Giſuiundon.**

Solre, ſolium: an **ſolarium**?] Quod nobis **a ſollar.**

Sowilican, & **ſowelik**, Quacunq;] Hoc Sax. ſpa hpilc.

Stowingon, Increpatione. Nos pro ſtimulatione] Stimulatio nobis **ſting.** Quidam etiam noſtratium dicunt **it ſtounes**, pro ſtimulat.

Staf-ſwert, Framea] Et gladius, & framea, Saxon. ſpeopd, quod nobis **ſword.** Hoc autem Verſtegano noſtro **ſtaffweard.**

Stedinuſſi, ſtabilitatem] Nobis eodem ſenſu, **ſteddineſſe.**

Stros, ſtrati: vide **Store**] Sternere Sax. ſtpepian; ſtratum, ſtpepeð, & ſtpæð; unde iis ſtpæt, nobis **ſtreet**, pro via, platea.

Sueiga, Armentum: & **ſuegon**, armento.

Suligon, ſalſuginem] Sal Saxon. ſealt, nobis **ſalt.**

Suitho, Nimis] Hoc Sax. ſpyþe?

Suero, Dolorem] Vide ſuprà **Serin.**

Suſte, Peſtilentia.

Suenat,

Suenot, Coagulatus: vide **Gequallit.**

Sule, Columna; & **ſuli**, columnas] Hoc Sax. ƿylle, quod nobis manſit: **ſelle** enim, & **ground-ſelle**, nobis cujuſvis ſtructuræ baſis, vel fundamentum; magis autem ſpecificè, magna trabs ædificio ſuppoſita; Sax. aliàs ʒnound-ƿealle, h.e. ſubſtructio. Hinc noſtratium **ſelle**, Belg. **ſuyle**, aliâs **ſuele**, pro Limine. Limen autem Saxon. þeoppcpolde, aliâs ðpexꝼolo, unde noſtrum **threſhold.**

Smerenne, Adipe] Hoc Saxonibus ꝼmeppe, de quo plura in **Kuoſmer.**

Sneve, Nivis] Hoc Sax. ꝼnap, unde noſtrum **ſnow**, quod Belgis **ſneew**: Teut. **ſchnee.**

Verba.

Scathan ſal, Damnabit. Vide **Geſcathot**] Damnum Sax. ꝼceað: damnum faciens, ꝼceaþiʒ: innocens, unꝼceaþiʒ. Hinc Graſſator, eis ꝼceaþa: Piratici, ꝼæ-ꝼceaþaꝼ 7 Hoc Belg. **ſchaed**, nobis hodie **ſcath**, & **ſcade**: Unde Canem rapacem, a **ſcaddle** (id eſt, **ſcathfull**) **curre** dicimus. Saxonum ꝼceaþana ꝼcnæꝼe, Latinè ſonat, Spelunca latronum.

Scedewon,

245

Scedeſwon ſal, Obumbrabit] Vide ſuprà Beſcediwit.

Sculdon, Increpuerunt. Nos ſchelden, & compoſitè, Beſchulden] Huic convenit noſtrum to ſcolde, illo ſenſu.

Scurgi, Averte : vide Beſcurgi] Avertere Sax. acyrran, aliàs cyrran ; averſio cyrrung : atque hinc, à viarum ſcil. & platearum diverticulis, ut in compitis, pluribus apud noſtrates locis hoc nomen olim inditum, quod.poſtea in Cerring mutatum, tandem tranſiit (ut nunc dierum) in Charing ; quomodo quadrivium ſive compitum illud nuncupatur in ſuburbiis Londinenſibus, ab occidente, propè Weſtmonaſterium, Charing-croſſe, vulgò dictum ; Croſſe addito, ob crucem ibidem, ut in compitis ſolitum, olim erectam. Bercyrran etiam, ut & arcyrran, Sax. ſeparare, item amputare, radere, reſecare, &c. vulgò to ſheare, &c.

Scutta, Excuſſit.

To-ſtore, Deſtrues.

Stihtan, Ædificabis] Ædificare, Sax. ſtihtan ;

Stincan, Odorabunt] Odorare Sax.

ʒeſtincʒan ; **ſtinke** autem nobis hodie vox eſt ſenſus ex diametro contrarii, cùm pro Fœtore ſumatur.

Stukida, Irritavit: ut nos Metaphoricè **ſtoken**] Pungere Sax. ſtician, ſtimulus ſticcelſ ;

T

Teſewon, Dexteram: & **theſeuun**, dextera: Vide **Forthora**.

Thegenliche, Viriliter. Nos **degentlijk**, paullò alio ſenſu] **Deghen**, **Deghen-man**, (inquit Kilian.) Athleta, Pugil; vir præſtans, ſtrenuus, fortis. Tales, Sax. noſtrorum olim Ðeʒneſ *, Latinè *Thani*, viri ſcil. honorati, ut qui gradu, virtute, fortunis, atque æſtimatione, cæteris præluxerunt: præſertim ſi de claſſe eorũ eſſent qui regii dicti, vulgò cẏningeſ ðeʒneſ: alii enim inferioris erant claſſis, mediocres dicti, vulgò leſſe ðeʒneſ ;

* Non tamen vi nominis, quod à þenian veniens, miniſtrare ſonat.

Thiat, Gens: & **thiade**, gente: & **theado**, gentium: & **thiadon**, nationes: & **thiede**, gentes] Sax. Gens, Populus, ðeoð: gentes ðeoða ;

Thiadekunni, Generationes. Vide **Kunni**. nam compoſitum eſt] Vide etiam **Thiat**.

Thin-

246

Thinnengan, Tempora capitis] Hoc Sax. priſcis ðunpenȝan; modernis autem, ut mihi author eſt Martinius, in Etymolog. **Duenninge**, & **Duenne.**

Thio Femur. Nos **die**] Sax. ðeoh; nos **thigh.**

Thurthic, Egenus: & **thurftegin**, egeno] Scribendum fortè **thurfhic**, & **thurfegin**. Teut. enim egenus, indigus, olim **dorſtigh**, **durſtigh**; hodie (literâ r. tranſpoſitâ) **droſtigh**, **druſtigh**, Sax. eodem ſenſu, ðeaȝꝼ;

Thuwe, Ancillæ: & **thuwon**, & **thiuwon**, idem] Hoc Sax. ðeopinȝ, & ðeopne;

Tothiſſi, & **totiſthi**, Apud.

Touleres, Venefici. Nos **toouerers.**

Trego, Dolor: & **tregon**, dolore: & **trege**, dolores: & **treghaſt**, dolens] Tribulare, Saxon. ꞇpeȝian. Hinc (fortè) parturientis fœminæ dolores, nobis **throwes**: niſi malis à ðpopian, quod Sax. pati ſonat, unde Salvatoris noſtri paſſio ðpopunȝe dicta.

Trilon, Fimbriis.

Triſewozin, Theſauris.

Triumbon, Tubæ. Nos **trompen**] Vide ſuprà, **Drumbon.**

Tholon, Patientur: & **tholindon**, patientibus: & **tholodit**, ſuſtinuiſſem: **tholoda**, tribularer] Pati, Sax. ðolian; paſſus, ðoloð: patientia, ȝeþylð: patiens, ðylðiȝenð. Teut. **dulden.**

Thunſi, Extraxiſti] A teon fortè, quod Sax. trahere; quibus extrahere, ꝼꞃam ateon;

Thurofremidos, Perfeciſti: & **thurofremig**, perfecta: & **thurefremigero**, perfecto: & **thuroframingon**, conſummati] Quod perfectū, nobis **thorough-framed**: Sax. autem ꝼulꝼꞃemeð: priore compoſito à Saxon. ðuꞃh, nobis **through**, & **thorow**, i. e. per, & ꝼꞃemeð, nobis **framed**, i.e. factum: poſteriore verò à ꝼul, nobis **full**, plenus, & eodem ꝼꞃemeð, quod à ꝼꞃemian fluit: unde nobis **frame**, pro fabricâ; **to frame**, fabricare.

Thurolithon ſal; Pertranſibit. Nos **Doorlyden**] Vide **Farlithon**; ubi de poſteriori compoſiti parte: de priore verò in verbo hîc præcedente.

Tian, Enutries. Nos **Tyen** & **Optyen**] Vide ſuprà **Thion fullun**.

Tilo, Accelera: & **tilont**, feſtinant.

Tilogon, Exercitationem: & **Tilon**

lon ſal, Exercebor : & Getſlot, Exercitatus] Labor nobis Tolle ; laborare, to tolle : Saxon. etiam ſtudia, quæſtus, conatus, tylunȝe ; adnitens, tylȝend.

V

Werthe, Itineribus : ſuprà Geverthe] Ire, Iter facere, Sax. faran ; de quo ſuprà in Farliſtboh.

Ula, Olla. Siburgi hodie, ulengaſſe, Platea Figulorum.

Unera, Reverentia : & uneren, pudore] Revereri, Sax. unarian ; ignominia unare : ab un, Teut. hodie on, abſque, & are, honor, decus : quaſi ſine honore, decore.

Underthudia, Subjecta : & Underthudiga, Subditi. Nos underdaedich] Subditi, Sax. underþeod, ab eorum under, (quod nobis manſit) ſubtus, & þeod, populus, gens.

Ungeſcefd, Vacuè] Vide Oferanungeſcoht.

Unſuoti, Moleſti] Quaſi unſueet, i. e. haud ſuaves,

Un, Uſque : & untes, donec : & unt, idem] Nobis hodie untill.

Unbewollan, Immaculatus] Forſan

248

ſan rectiùs **unbewollan**, quaſi ab **un** privante, & **bewollan**, maculatus, inquinatus, à **buyle** fluente, Sax. ꝼul, nobis **fowle**, turpis, immundus, q. d. (ut noſtrates vulgò) **unbefowllen.**

Umbwath, quare? quaſi **omwat**?

Uorton, Timore] Tremor, formido, Sax. ꝼẏꞃhꞇo. Unde noſtr. **fright**, & **affright**, illo ſenſu.

Urkundun, Teſtes: & **urkunt-ſcap**, teſtimonium. Eſt valde noſcere: nobis manſit in formulis, **Oirkondt**] Fortè ab **over-cun.**

Urſagon, Excuſationes. Valde & multa dicere] q. d. **over-ſay.** Quatenus autem Excuſationes notat, idem videtur ac **Farſagon**, de quo vide ſuprà, **Farſeggent.**

Utriſton, Extremis. Nos **buyterſten**] Hoc nobis **uttermoſt**, Sax. ẏꞇemeꞅꞇa, unde noſtrum **utmoſt.**

Wala, Abyſſus: **wal**, idem] Abyſſus, profundum, Saxon. neopolneꞅꞅe ⁊ **Wala** autem, ut & noſtratium **well**, puteus, à Sax. paellen, & pellen, bullire, unde etiam **utwalle**, infrà.

Walaliconde, Beneplacito] Hoc nobis **well-liking**, à Sax. pellıcunᵹ; quod

compoſitum à **well**, bene, & **licung**, placitum.

Wambon, Utero] Venter, Saxon. pamb, unde noſtrum **wombe**.

Wan, ſpes.

Wanda, Veſtimentum: & **wat**, veſtem, veſtimenta] Quod ad prius; Involucrum ſive lineum cadaverale, (quia cadaver eo involvitur) nos dicimus **a winding-ſheet**: Quod ad poſterius; veſtis & veſtimentum Saxon. pæda, & zepede: unde vel hodie veſtes ſive habitus lugubres, nobis **mourning weeds**. Fœnum agri. Mat. 6. v. 30. Sax. Æcerperpeod. q. agri veſtitus.

Waſhemo, Fructus: à creſcendo: & **waſmo**, idem] Fructus, Sax. pærtm; Fructifer, pærtm-bærende.

Welſmo, Singulos.

Werolt, Sæculum: & **werold**, & **werildi werildis**: ſæculum ſæculi] Sax. peoruld, unde noſtrum **world**: quod Belg. **wereld**: Teut. **werld**.

Wether, Nunquid?] Hoc nobis cum aſpiratione, **whether**.

Wige, Prælium, bellum: & **wigis**, belli: & **wiga**, prælia. Reperio & **wie**, bellum] Sax. piga, heros: picſtop, caſtrum,

ſtrum, caſtellum: ƿıȝhuꞅ, ſpecula: ƿıȝꞅꞇeal, propugnaculum.

Wirte, Holera: & **wortt** herba. Inde **Wirteſpurgum**, Herbipolis] Eâdem notione Saxon. ƿẏꞃꞇ: unde hortus eis ƿẏꞃꞇun;

Wirſcapandis, Epulantis.

Witherſacco, Adverſarius, quaſi **wederſaek**, aut **wederſagger**] Eodem ſenſu Sax. ƿıþeꞃꞅaca, quod etiam contradictorem notat, à ƿıþeꞃꞅace, contradictio: voce compoſitâ à ƿıþeꞃ, contra, adverſus, & ꞅecȝan, (nobis **to ſay**) dicere, vulgò hodie **gainſay**.

Witti, Prudentia] Vide **Gewitti**.

Wituf, Lex: & **witute**, lege: & **witutdraghere**, legiſlator. A promulgando, & longè latéque ſpargendo] Malim ego à **witt**, Sax. ƿıꞇ, & ȝeƿıꞇ, ſapientia, prudentia; quia leges ſunt prudentum conſulta, vel decreta. Unde prudentum in eam rem conſeſſus Sax. dictus ƿıꞇenaȝemoꞇ, quaſi ſapientum conventus, à ƿıꞇena, & ȝemoꞇ, ita ſignificantibus **draghere** autem hîc, in **witut draghere**, à Teuton. **draeghen**, quod ferre ſonat.

Wiolango, Uſquequo?] Hoc Saxo-

nibus

nibus ƕu lanȝe, nobis **how long.**

Woligis, Utinam] Nos **would,** additis his, **to God,** plerunque. Sax.etiam ic polð, pro volui.

Wop, Fletus: & **wophis,** Genitivo: **wopindi,**lugens] Sax.etiam Fletus pop,Genitivo popeր.Lugens autem eis peopenð, unde noſtratium **to weepe,** & **weeping.**

Uuriſit, Gigas.

Urreton, Iniquitatibus. Quaſi **onrecht**] Cui noſt.**unright** aſſonat.

Utferdi, Exitus] Expeditio, Saxon. uτꝼaրe, quod ab uτ fluit, h.e.ex, vel extra, & ꝼaրan, ire, proficiſci, de quo plura in **Farlithon** ſuprà.

Utſtandlico, Deſolatoriis] Vocem puto compoſitam ab **ut,** nobis **out,** i. e. extra, foràs, & **ſtanden,** ſtare, quaſi ſolitarius, & per ſe, veluti in eremo, ſtans.

Verba.

Uardiligodos, Deleſti] Vide **Fardiligo.**

Uorrewet,Compungimini,quaſi **berouwet**] Pœnitere, deplorare, Belgis **Berouwen,** Sax.peopրian, & bepeopրian?

Wpflagoda, Diſtulit: & upflagodos, diſtuliſti] Ab eâdem (ni fallor) origine ac noſtratium ſlack, & ſlow, id eſt, tardus, lentus: Sax. ſlac, & ſlape. Differre etiam nobis, to ſlagger.

Utwalle, Scateat: de fontibus] Vide ſuprà, wala.

Waldan ſal, Dominabitur] Dominari, Saxon, pealdan. Hinc dominatio, ditio, authoritas, præcipuè Regum & Principum, eis anpealo & pyldinꝫ. Hinc etiam Sceptrum gubernare, nobis vulgò, to wello the Scepter, aliàs to ſway the Scepter.

Wandas, Exiſtimaſti] Exiſtimare, opinari, arbitrari, Sax. penan: unde noſtrum to ween, eopſe ſenſu: ut cum dicimus, I weene, id eſt, Ego exiſtimo. Qui ſui ipſius opinioni nimiùm fidit, nobis dicitur to overween, dum rem vocamus over-weening. Saxon. ofeppenny ſſe7

Welida, Elegit] A pillan fortè, Sax. i, e. velle, unde voluntas eis, ut & nobis, wille; votum, pilla 7

Wiepon, Flevimus: & wopendi, lugentes: & wopan wir ploremus. Vide Wop, ſuprà.

Willo,

Willid, Poſſedit: & **wielde**, poſſediſti] Eidem origini (fortè) referenda hæc, ac **waldan ſal**, ſuprà, quod vide.

Witonodon, Tribulaverunt: & **witinunt**, tribulant: alibi **witzcinunt**, & **witinunda**, tribulantes] Vide **Gewittenon**, ſuprà.

Weigoden, Vexaverunt] Vox (ni fallor) conflata ex Belg. **wee**, Sax. ƿaƕ, nobis **woh**, dolor, miſeria, (de quo ſuprà in **Geweigit**) & **gedon**, quod à **doen** fluens, facere ſonat.

Wedan ſal, Induam. ſuprà **Wat**] Quod vide.

FINIS.

Verborum Anglicorum, quorum rationes ex Græcis oſtenduntur, INDEX.

MEminerit Lector Anglica nos hîc vocare, quæ verè talia ſunt: id eſt, quæ ſexcentorum ad minimum annorum antiquitatem præferunt, & veteribus Anglis ſive Saxonibus ante corruptionem linguæ, quæ poſterioribus ſæculis contigit, erant in uſu: Horum, (quæ quidem hîc repræſentantur) in uſu ſunt hodiéque, leviter immutata, pleraque: nonnulla, (quibus ferè interpretatio addita) exoleverunt. Alia quæ ſunt alterius generis ſi quæ (de quibuſdam enim dubitabamus) hîc reperiantur, inſcientibus id nobis & imprudentibus factum eſt. *Vide quæ diximus,* p.190,191, *&c.*

A

Abroad. p.316
Ac. (quercus) 245
Ach. 234
Acornes. 245
Adder 367
Adle. 247
After. 250
Againſt. 292
to Aile. 248
Aire. 199
to Ake. 246
Alike. 247
Aloft. 295
Am. 267
Ancle. 245
And. 269
Anger. 245
Angle. ibid.
Angry. ibid.
As. 376
to Aſke. 249
Aſkew. 359
to Attire. 266
Awry. 327

Ax.

Ar. 234
Ay. 250
Aygreene. ibid.

B

Barren. 251
to Bawle. 253
Beke. (fons.) 254
to Beſmear. 297
Beſt. 194
to Beſtow. 343
Better. 194
to Beware. 310
Beʒill. 318
to Bind. ibid.
Bird. 325
Blacke. 316
Blade. (ſhoulder-blade) 316
Blade.(lamina) 208, 311
Blanke. 238
to Blaſt, blaſted. 240
Blew. 316
Blighted. 255
to Blincke. 242
Blind. 252
Bloud. 316
Blow. 254
Blowan (florere) 253
Blunt, 207, 240
Boale. 318
Boiſterous. 253
Bold, boldly. 324
Bottome. 317
Bourne. 254
Bow. 252
to Bow. 225
Bracke. 329
Bramble. 329
Branne. 345
Bread. 252
to Breake. 329
to Bribe. 251
Bride. 317
Bridegroome. 218, 317
Bridge. 257
Briſke. 335
Broad. 316
Broker. 323
Brooke. 254, 328
to Brooke. 254
Broth. 252
Brother. 201
Brow. 308
Bruite. 203
Buccan (buck) 241
to Budd. 253
Bulke. 329
By By. 253

C

to Call. 234
to Carve. 259, 268.
to Catch. 287
Ceapman, (Chapman) 286
Ceorl (Churle) 285
Ceorlian (nubere) 285
to Chaſe. 287
to Chaffer. 286

to Chatt. 287
to Cheat, Cheater. 418
Cheeke. 255
Chicke. 285
to Chide. 293, 358
Chin. 255, 285
Chine. 242
to Chopp. 287
Church. 221, 234
Claſps. 279
to Claw. 287
Claw. 373
Cleane. 287
Climbing. 234
Clogge. 278
to Clogge. ibid.
Cloth. 293
Cloud. 241
to Cloy. 268
Clutches. 373
Clutter. 281
Cockney. 308
to Cogg: a Cogger. 309
Cold. 281
Collops. 279
Colt. 284
Comely. 285
to Conne. 288
Copp (caput) 286
Cornell. 268
Cote, Cottage. 293
Crabbe. 234
Cracknell. 359
Craft: Crafty. 287
to Cramme. 280
Crane. 278
to Creake. 234
Creeke: or Crooke. 278
Crew. 281
Cribb. 284
Crickett. 286
to Cripple. 280
Crock. 284
Crocks. 280
Croft. 287
Crone. 375
Crop (annona) 277
Crop (ſummitas) 278
Croud. 293
to Croud. 375
Crump-legg'd, &c. 280
Crutch. 375
to Cudgell. 289
Cunning. 288
to Curle. 280
Curre. 289
to Curſe. 244, 293
Cuth (notus) 288
to Cutt. 234

D

Dainties. 259
to Dance. 272
to Dare. 273
Daughter. 201
to Daunt. 262
Death. 271

Deep

Deep. 255
a Deer. 234
Demure. 273
Dint. 207
to Dippe. 263
a Dipper. 263
a Dirge. 307
to Dire. 263
to Doe. 232
Docke. 263
Dooze. 234
Dowzy. 261
to Dread. 261
Dreame. 260
Dreggs. 361
to Drench. 244
to Drinke. ibid.
Drone. 238
to Droope. 264
to Dropp. 263
to Drudge. 361
Druggs. 364
Drugster. ibid.
Dew. 263
Dull. 238, 260
Dumbe. 240
Dusky. 260
to Dwell. 361
to Dy (mori) 263
to Dy (tingere.) 263

E

Each 265
Eald, &c. 196
Earmnes (paupertas) 201
to Earne 249
Earnest 249
Earth 199
End 249
Errand 265
Ewer 267

F

to Fade 335
Fairies 369
to Fang (capere) 266
to Fare 369
to Fast 242
Father 200
Fatt 370
Feather 325
to Feed 244, 324
Feild 316
Feind 313
to Fell 254
to Filch 369
Filth 201, 372
to Find 244
Fingers 266
Fire 199
First 370
to Fitt 243
Flash 369
Flasket 370
to Flaw ibid.
Flaw 369
to Flea 370
Flints 370
Flock 325
to Flout 334, 372
to Flush 369

Foale

Foale 235
Fodder 324
Fond, &c. 226, 267, 370
Foole 371
Foot 316
Foul 372
to Founder 335
Fourme 369
Fraught 371
Fray 370
to Freeze 283
Freind 373
to Fret 370
to Friſk 335
Frogge 252,370
Froth 241
to Frowne 308

G

Gall 375
Gallop 234
Game 257
Gander 375
Gaſt: Ghoſt 237
Gaſtly 237
to Gather 242
Gay 255
to Gaze 237
Gifre (avarus) 212
Gillofer. 282
Girle 292
to Give 269
Glad 237
to Gliſter 241
to Gloze 255
to Glut 268
Gnat 294
Goat 241
Goblins 281
God 235
Gold 241
Good 194
Gooſe 275
Gowne 304
to Graſſe 266
to Grant 374
to Grapple 277
Graſſe 234
a Grave 259
to Grave ibid.
Griping 212
Gripings 215
Ground 374
to Growle 258
to Grudge ibid.
to Grumble ibid.
to Grunt 318
Gueſt 267
to Guzl 256
Gutts 255

H

Haile 376
to Haile 267
Haire 290
Halig: holy 246
to Hallow 246
Halme 171
Halt 226
Hamme 289
Hand. ibid.

to Hang	234	to Impe	266
Hapſe	250	Incle	2[illegible]5
Hard	206	Inne	264
Harſh	290	Irkſome	265
Hart	205	to Itch	285
Haſle	206	I trow	274
Helpe	267	**K**	
Hemp	171	Keele	284
Henne	307	Keeles	ibid.
Herne	ibid.	to Kenne	ibid.
Hey	264	Kennell	289
to Hide	289	Kettle	373
to Hobble	292	to Kick	294
Hoblers	ibid.	Kindred	285
Hobby	277, 292	to Kiſſe	234
to Hold	265	Kite	274
a Hold	ibid.	Knife	208
Hollow	290	to Knitt	306
Hone	242	Koning: King	288
Hood	290	**L**	
to Hoord	290	to Lagge	295
Hope	267	Lalleby	253
Hoſe	304	Lane	295
Hound	289	Lanke	ibid.
to Huddle	290	Lappe	234
Hulke	235	Laſt	ibid.
Hunger	287	Latch	245
Hurdle	290	to Laugh	257
Hure: whore	292	Laviſh	295
I		to Lay	294
to Iangle	293	Lead	299
Iaw	271	Leaſe: Leaſung	239
Idle	367	to Leave	297
Ieer	257	Lecherous	294
Impaired	247	Ledge	295

Leſſe

Leſſe 195
Leſt 195
Lewd 297
Licke 294
Lickriſh 295
to Lie 294
Liegen: mentiri. 239
Like: alike 247
to Linger 265
Linke 224, 234
to Liſpe 296
to Liſt 297
Little 195
Locks 295
Loft 295
to Looke 196
to Looſe 296, 311
Looſe ſtrife 296
to Loſe 296
Loynes 294
Lucke 296
Lucky ib.
Lumpe 360
to Lurke 243
to Luſt 297
Luſty 297

M

Mad: madneſſe 299
Mæſtan: moſt 195
Maid 260
Maine 300
to Make 299
Malapert 317
Mall: mallus. 311
Man 300
Mane 301
Mantle: mantletree 275
Many 305
Mara: more 195
to Marre 242
Marrow 299
Maſh 303
Match 258
Mate 258, 302
Mead 304
Meale: farina. 306
Meale: refectio. 311
Meane 305
Meate 304
to Meet 302
Meet 302
to Melt 298
Mid: cum. 301
Midwife 299
Mighty ib.
Mikel, Michel, &c. 194, 195
Mild 299
Milke 304
Mill 234
to Mince 299
to Mingle 258
Miſh maſh 298
Moate 242
to Mocke 235, 257
to Moile 298
Moneth 200
Moone ibid.
Morgen 204

Morrow 203, 204
Moſt 195
Mother 200, 201
to Moulder 298
to Mourne 298
Mouth 302
Mudd: muddy 298
Murreine 298
Muſt: muſty ibid.
Muſtaches 234
to Muzzle 303

N

Naught: naughty 240
Need 201
Needle 254
Nettle 285
New 235

O

Oke 245
Oxer 235
One 250
Orchard 235, 314
Other 265
Ought 313
Over 368
Owne 376

P

Paile: milk-pail 316
Palſy 282
Patch 316
Path 235
Patt 243
to Peep 309
Peer 322
Pegge 319
to Pelt ibid.
Pert 317
to Peſter 320
to Pett: pettiſh 320
to Pickle 286
to Pine 324
to Pitch 319
Pithy 315
Plaſh: plaſhy 316
Plate ibid.
to Play 318
to Plott ibid.
to Plow 315
to Plundge 324
to Ply 318
Pole 315
Pott 235
Pox 315
Praiſe 323
Pranke ibid.
to Prate 323
Pretty 317
Procters: i.e. beggers 320
to Prole 266, 325
Proud 317
Proxy 321
Pudder 318
Puddle ib.
to Purloine 325

Q

Qualme 279
Queane 288
Quena: Queene ib.

Quicke

Quick 287
Quirke 278

R

Racke 208
Racket ib.
Ragge 235
to Raile 244,269
Raine 199,235
to Raiſe 235
to Ramble 202
to Rapp 235
Raſh 234,328
Rath : ratheſt 307
to Reach 309
to Reape 264
Red 267
to Rend 326
Reſt 235
Rey 330
Ridge 208
Rind 330
Ripe 331
to Rock 310
Rod 235
Roofe 307
Rope 235,327,331
Roome 328
Rough 359
to Row 264
Rudder 328
Ruffe 332
to Rue 244
Rugge 326
to Rumble 202
to Runne 230
Ruſt 265

S

to Scamble 347
Scantneſſe 202
Scarceneſſe 202
to Scatter 335
Sceap : ſheep 241
to Scoffe 235,257
to Scorne 335
to Scranch 278
to Scratch 376
Scritch 286
to Scuffle 334
Scurfe 277
Scurvy ibid.
Seaxes 350
to Seeth 269
Shade 199,258,358
to Shake 354
to Shame 355
to Sheare 293
to Shed 335
Shipp 235
Shirt 350
Shore 359
to Shove 354
to Shuffle 334
to Shunne 354
Sicke 358
Sickle 271
to Sift 354
Sigle : monile. 356
Simnell 359
to Sindge 267
Sinne 358

Siſter	201	Squeamiſh	279
Skie	199	Squimble	347
Skirmiſh	230	Squint	359
Skinne	251	Staffe	276
Skittiſh	375	Stalke	336
Slacke	376	to Stalke	334
to Slinke	243	to Stare	274
Sluggiſh	376	Starke: rigidus.	344
to Smeare	298	Starre	234
to Smite	341	to Starve	344
Smugg.	207	to Stay	276
to Smut, or ſmutch	207	to Steale	344
		a Steer	350
Snoter: ſapiens.	196	to Steer	359
Some	352	Stemme	336
Son	200	Sterne: clavus.	359
Span	337	to Stepp	334
Sparke	350	Steward	343
to Spatter	337	Stewes	341
to Speake	265	to Stew	342
Specke	315	to Sticke	338
to Speed: or ſucceed	339	Stiffe	240, 344
		to Stifle	333
to Speed: or haſten	338	to Still	344
		to Sting	338
to Spend	339	to Stirre	311
Spindle	237	Stove	341
to Spinne	336	Stoole	350
a Spinner: aranea.	337	Storke	344
		Storme	349
Spoone	ib.	Stout	ib.
Spott	358	Stow: locus.	343
to Sprawle	243	Stowage	ib.
to Spring	243	to Straine	333
Spruce	317	Strappe	359

to Stretch 309
Strife 358
to Strive 348, 358
Strong 344
to Strout 343
to Strow 335
to Struggle 347
Strumpet 324
Stubble 340
Stubborne 344
Sparrow-hawk 390
to Stuffe 333
Stumpe 341
Sturdy 344
Sweet 205
Sword 207
Sythe 397

T

to Take 262, 367
Tale 274
Talke 273
Tall 362
Tang ib.
Tart 238
Taunt 257, 362
to Teach 262
Teate 235
to Tell: dicere. 361
to Tell: numerare. ib.
to Thaw 360
Thegn: Thein: miniſter. 232
to Thinke 262
Threſhold 310
Throng 274
Throwes 274
Throwigen: pati. ib.
to Thumpe 360
to Tie 263
to Tire 261
Tit 360
To (to eate, &c.) 197
Together 242
to Toile 314
Tole 361
Tongue 370
to Toſſe 372
Tough 314
Towne 241
to Trace 359
Tracke 259
Trappe: lusus. 360
Trappe: decipulũ. 363
Tree 260
Trick 265
Trigg ib.
Trigger. 360
Trimme 267
to Truck 364
True: truth 238
Truepeny 262
Trulle 304
Tubbe 272
Tumban ib.
to Tumble ib.
to Twattle 262
to Twitt 257, 362
Tydy 398

V

Udder 235

Unberend

Unberend 251
Uncuth 288
Undaunted 262

W

wallen: errare. 250
wallen: bullire. ib.
wald: weald 368
walnutt 251
to ward: guard 310
waren: wary 310
warme 283
warre 311
water 199
weather ib.
to weave 368
webbe ib.
to weene: putare. 311
weight 246
to weld 265
well: puteus. 250
well: bene. 293
wellen, vide wallen.
wheele 265, 292
whole 235
whore, vide Hure.
whoriſh 235
wild 248
to wiſh 269
witt: witty 267
wood 368
worke 265
world 314
wote 267
to wound 310
wracke 330
to wrangle 269
wrath 330
wretch 208
to write 329

Y

to yawle 276
to yawne 276
yeare 267
yet 264
a youth 271
yrmth: paupertas. 202
yvy 215

Z

zany. 358

FINIS.

Biblioteca Nazionale Napoli
Laboratorio Restauro – Anno 2011
Intervento di restauro sul volume:
CASAUBON M., De Quator linguis commentationis...
Londra, 1650
XXIII* A 62

-Spolveratura delle cc. con pennello morbido.
-Controllo della fascicolazione e numerazione cc.
-Scucitura dei fascicoli.
-Lavaggio cc. in acqua deionizzata a 35°C.
-Deacidificazione per immersione in soluzione
semisatura di idrossido di calcio.
-Ricollatura cc. con Tylose MH 300p all'1%.
-Restauro delle lacune , risarcimento
degli strappi e rammendo alla piega con
carta giapponese e Tylose MH 300p al 3%.
-Nuova cucitura dei fascicoli su 2 nervi di spago
con filo di cotone.
-Capitelli cuciti su spago.
-Indorsatura con carta giapponese e Tylose
MH 300p al 4%.
-Nuova coperta in cuoio.

Digitized by Google